

134

134

S V M M A
M Y S T E R I O -
R V M C H R I S T I A -
N A E F I D E I .

Ex auctoritate diuinarum scripturarum
Veteris et Noui Testamenti, conge-
sta, atque in pias Contemplationum
formulae commode digesta.

F. FRANCISCO TITELMANO Hassellen-
se, ordinis fratrum Minorum, auctore.

MD LXXVNI

Apud Ioan. Francisc. de Gabiano.

Handwritten signatures and notes in ink, including the name 'Francisco' and other illegible script.

don diego Leon

SPLENDIDAE NOBILITATIS & Heroicae virtutis viro, Carolo Carondileto, domino à Potellu, terra Ailiensis prudentissimo vigilantissimoque Gubernatoris Frater Franciscus Tuelmannus, ordinis Fratrum Minorum, gratiam & felicitatem.

DIVINVS ille Psalter, res & Propheta David, suavit fraternae charitatis vnguento delibutus, eiusque ardore accensus & dilatatus, quodam in loco concionatorem agēs, postquam ad concionē affectu paterno cōvocasset filios vniuersos, Venite (inquies) filij, audite me, timorem Domini docebo vos, rem maximē cognitu necessariam, nimirum in quo vera spiritus vita consistat, erudire eos desyderās, verbum bonum in aures omnium de corde pleno eructavit, clamans & dicens: Quis est homo qui vult vitam, diligit dies Psal. 33 videre bonos? Prohibe linguā tuā à malo, & labia tua ne loquantur dolum. Diuer-te à malo, & fac bonum: inquire pacem, & persequere eam. Scilicet in his existimat & pronuntiat Propheta sanctus veram hominis vitam consistere, si ante omnia membrum illud peralantissimum & maximē turbulentum (quod Iacobus an-

a 2 sus

EPISTOLA

sus est vniuersitatem iniquitatis appellare, ipsis quoque ferissimis feris ait esse magis indomitum) seueræ distinctionis disciplinæ coerceat, ac deinde à malo sollicitè delicias, quæ bona sunt studiosè perficiat: inque hoc studio bene firma pace compositus, sedulò perseverare satagat. Sic ille quidem homo secundum cor Dei, ex instructione spiritus Dei, veram hominis vitam quàm commodissimè existimauit describendam. At verò nouus ille & verus Dauid noster, Dominus IESVS Christus non homo secundum cor Dei, sed Deus de corde Dei, spiritu eodem non ad mensuram
Ioan. 3 plenus, quem ille sobrio tantum gustu participando acceperat, longè excellentiorem veræ vitæ descriptionem nobis assignauit, quando post eternam nouissimam cum dilectissimis discipulis celebratam, post multa pliusquam paternæ dilectionis monstrata indicia, post ardentissima sanctæ exhortationis & consolationis eloquia, sermonem oratione concludens, ad patrem; ita dicebat: Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti, IESVM Christum. In quibus verbis, nihil de lingua coercenda dicitur, nihil de malo declinando, aut prosequendo bono exprimitur, inquisitionis pacis nulla sit mentio, sed

Ioan. 17

NUNCUPATORIA.

sed in cognitione geminata totū negotium concluditur. Hæc est (inquit ille nouus & magnus præceptor) vita æterna, vt cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti IESVM Christum. Videlicet manifestè hic nobis totam Christianæ professionis summam breuissimo compendio proposuit & explicuit, veram spiritus vitam in fide Dei miseratoris & hominis mediatoris definiens. Id quod etiam altero verbo non minus clarè indicauit, contristatis de suo abscessu loquens discipulis: Non turbetur (inquit) cor vestrum. Creditis in Deum, & in me credite. Vera siquidem cognitio Dei miseratoris & Christi redemptoris, quæ modò per fidem est in enigmate, animam mortuam viuificat, & aduersus mala omnia humanum spiritum imperturbabilem reddit. Vigilanter autem
I. Cor. 13 notandum, quòd non contentus fide in patrem, exigit & fidem in se filius: quoniam post ipsius in mundo aduentum, post humani generis salutem per ipsum ex amore peractam, consummatis omnibus quæ pro humani generis salute ipsum pater agere ac pari decreuerat, non sufficit modò ad viuificandum animam pro qua redimenda ille laborauit, tantum in Deum credere, & ea quæ diuinitatem contingunt fide cognoscere

EPISTOLA

gnosce, sed insuper tantum illam mediatoris & redemptoris gratiam humano generi præstitam gratiam eos oportet qui ex fide vitam quarunt, agnosce. Quomodo enim in temporis plenitudine non aliter quam per filium mediatorem voluit patet humani generis operari salutem, quam tamen si voluisset aliter potuisset operari: ita nos ut participes huius efficiamur salutis, per illius fidem & cognitionem ad ea debemus pertinere. Sic enim diuina dicitur sapientia, postulat misericordia, & iustitia exigit, ut quomodo non sine mediatore filio salus illa est perfecta, sic nec sine fide & cognitione mediatoris quisquam eius fiat salutis particeps. Hinc omnibus nobis, qui per Christum modo perfectam & propositam desideramus obtinere salutem, super omnia ad nitendum est, ut omnium credendorum, tantum quæ ad Trinitatis diuinitatem, quam quæ ad mediatoris humanitatem attinent, plenam & integram (quantum nobis possibile fuerit) assequamur cognitionem, ex fide vera in Deum patrem & filium eius IESUM Christum. Quam ubi ex dono Spiritus sancti fuerimus assequuti, curandum summè erit, ne inerti otio fides illa in nobis quasi mortua torpeat: sed per charitatem officiosam minimèq; otiosam sedula

exerc

NUNCUPATORIA.

exercitatione vim suam exerat, partim quidem in operibus externis, quæ secundum temporis exigentiam diuina pietas vel fraternæ charitas requisierit: præcipue verò in exercitatione animi, in interna illa spiritus cultura, qua potissimum à nobis veris gratiæ hæredibus coli pater desiderat. Quemadmodum ore suo illo melleo & superbenedicto, vnigenitus ipse filius qui Ioan. 1 est in sinu patris, nobis enarrauit, dicens: Ioan. 4 Spiritus est Deus, & eos qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare. Et iterum, Iudæis de operibus Dei interrogantibus, respondit: Hoc est opus Dei, ut Ioan. 6 credatis in eum quem misit ille. Videlicet his verbis apertissimè insinuans, præcipuam Christiani hominis & longè Deo acceptissimam exercitationem, esse internam operationem puræ, synceræ, & per charitatem viuendæ fidei. Quam ego in hoc potissimum esse sitam existimo, ut ea quæ per fidem ex eruditione primæ veritatis ac Spiritus eius accepimus, frequenti meditatione diligentique attentione profundius contemplantur, ex eis corda affectusque nostros ad debitam gratitudinem toto conatu excitare studeamus. Quomodo enim ex frequenti & vehementi attritione lapidis iocalefcit ferrum, sic nosser animus

a 4 mus

EPISTOLA

mus ex sese frigidus & torpidus, diuinorū
myfteriorum beneficiorūque afidua &
attenta meditatione velut fortiter confri-
ctus in amore Dei incalefcit inflammatus
quoque, pia gratitudinis vota, quafi
igneas quasdam fcintillas furfum euomit:
quæ celeri curfu in celos auolantes, diuinis
ob tutibus gratiffimam noſtri memoriam
repræſentât. Neq; enim Deo quicquam po-
teſt à nobis exhiberi gratius, neque noſtræ
ſaluti noſiſſi quicquam poſſumus operari
vtilius, quàm vt fidei noſtræ myſteria, quæ
per filium ſuum prius, ac deinde per ſpiri-
tum ab vtroq; procedentem, pater cæleſtis
nobis reuelauit, afidue ante mentis oculoſ
verſantes, ex illis in eius admiratione,
veneratione, honoratione, adoratione,
prouocemur: ſemper gratias agentes
impenſe eius pietati, quæ nobis ita ſe-
ipſum eſt manifeſtare, tantisq; beneficijs
nihil bene meritos nos eſt præuenire di-
gnatus. Cui interno cultui quifquis ritè &
afidue pio ſtudio intenderit, ei neq; exter-
na deerint opera, quibus latentem inter-
nam animi deuotionem comprobet. Con-
trà verò, qui ſacraſſimæ fidei noſtræ myſ-
teria, aut rarò aut vix vnquam pia mente
& corde grato reuoluere fatagunt, maieſta-
tem diuinam non conſiderant, eius poten-
tiam

NUNCVPATORIA.

tiam, ſapientiam, bonitatem, æternitatem,
iuſtitiam, miſericordiam, & huiusmodi om-
nia quæ pia fides nos docuit, in Deo cre-
dere non attendunt, neque debita pro his
omnibus erga illum afficiuntur reuerècia,
ſed neque filij Dei ad homines deſcenſum
& inter homines conuerſationem re-
memorantur, ſaluberrimam quoque eius do-
ctrinā quàm laborioſa prædicatione mun-
do diuulgauit, ignorât, & (quod omnium
ſceleftiſſimum eſt) ipſius quoque paſſionis
acerbæ & mortis amariffimæ prorfus exi-
ſtunt immemores: non recordantur ſangui-
nis illius tanta effuſi abundantia: non ipi-
narum quibus caput ſacratum illud Ange-
liſque tremendum improborum illuſione
fuit vulneratum: non flagellorum quibus
corpus omne dilaceratum fuit atque con-
ſciſſum: non clauorum & lanceæ, quibus
manus & pedes viuenti, latus mortuo fue-
runt profoſſa: deniq; neque CHRISTI
glorioſam reſurrectionem & aſcenſionem
lucunda mente recogitant, cæleſte munus
illud Spiritus ſancti non inuocant, ſancta
Eccleſiæ tradita ſacramenta ignorant, vili-
pendunt, reuerentia debita non honorant,
iudicium diuinum & illam, quæ eſt in eo
manifeſtanda, bonorum atq; malorum di-
uiſionem, modò dum tempus eſt conſide-

EPISTOLA

rare negligunt: qui ita (inquam) sanctissimæ nostræ fidei mysteria & beneficia, nō dico irridēt aut subsonat (id enim gentiliū est atq; Iudæorum, quibus verbū crucis scandalum est atque stultitia) sed negligunt & paruipendunt, nec debita cum gratitudine ad memoriā subinde reuocant, hi, et si Christianismi nomen ferant, cæterisq; verē fidelibus numero & societate externa videantur coniuncti, meritō tamen nō cōquantur, neq; virtutis præmio connumerant illis qui in spiritu & veritate Deum colunt. Atq; etiam vt externa nonnulla aut forsitan multa habere eiusmodi quidam videantur, vnde apud homines (qui ea tantū vident quæ foris patēt) egregiē Christiani & eximie pii iudicentur: apud Deum tamen, qui cordis est inspector, & Christianitatis titulo indigni, & veræ pietatis fructu vacui cōprobabuntur, eò quod cultu interno, qui vt præcipuus est, ita præcipuē à nobis exigitur, neglecto, externis tantū quibusdam pietatis simulachris verius quā officijs, impenderunt operam, cum fatuis virginibus lampades quidem ante sponsi aduentu tenentes manibus, sed in aduentu spōsi deficientes solco. Qua in re, nullis vnquā lachrymis dignē satis deseri potest huius nostri seculi inexcusabilis cæcitas & ingrati-
tudo

1. Reg. 16

Matt. 25

NUNCUPATORIA.

tudo intolerabilis, quādo internum istud studium veræ pietatis, spiritualis iste cultus sinceræ & solius veræ deuotionis, ita inter Christianos elanguisse cernitur, vt vix apud paucissimos vel tenuē eius vestigium possit deprehendi. Videmus bonam Christianorum partē, etiam tūc cū virilem ætatem prætergressi canis perfundi coeperint, ita rudes inueniri in cognitione mysteriorum sacratissimæ nostræ fidei, tum nihil quod ad spiritū attinet illorum intelligentes, ac si tota vita inter Ethnicos transacta heri primum aut nudius tertius ad Christianissimum accessissent. Non tantū de illis dico, qui prorsus inter Christianos censentur reprobi. De illis etiam loquor, qui inter eos dicuntur viri probi, & in bonis viris vt habentur æstimatione, ita computantur numero. Quā multos enim ex his per quā facile fuerit inuenire, qui neq; ad verbum neq; ad sententiā sacræ fidei nostræ symbolum enarrare, aut eius articulos adnumerare sufficiāt. Non iterum de illis loquor tantum, qui in agris & villis semoti à consortio hominū, vitam degunt. His enim forsūt ille eorum successus aliquam possit suæ rudicitatis & ignorantie præbere excusationem. Verūm de illis etiā loquor qui intra ciuitates Chri-
stian

EPISTOLA

Manorum commorantes, & templa visitant, & sacramenta cum cæteris percipiunt, & Dei verbum corporis auribus audiunt, sacris interfunt, obseruant ieiunia, labijs orant, festa celebrant in summa, quod alios vident facere, & ipsi cum cæteris faciunt: verum absque affectu debito agunt hæc omnia, non ex radice veræ pietatis, non ex interno cultu puræ deuotionis, sed ex consuetudine tantum communis & antiquæ obseruationis, tanquam simiæ imitatrices, aut vitulæ doctæ diligere trituram.

De quibus bene per Prophetam, ac deinde per Prophetarum Dominum, exprobando dicitur: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me in vanum autem me colunt. Sed quid ego nunc de Christianorum vulgo & plebe infima loquor? Videas & eos qui in populis æstimaunt præcipui, siue secularem (vt vocamus) statum, siue spiritualem consideres, ipsos etiam qui videntur columnæ esse Ecclesiæ, in hoc exercitio cultus interni ita tepidos, ita remissos, ita frigidos, ita inexercitados, vt meritò nos nostri pudere atque tædere debeat, qui sacratissimæ fidei nostræ illa mysteria, tam apertè & palam per ipsum Dei filium nobis prædicata, & magna ex parte per eundem nobis in visi-

bili

NUNCVPATORIA.

bili forma serui exhibita, omnia autè per Spiritus sancti eruditionem. Ecclesiæ firma auctoritate tradita, ita parui facimus, ita negligimus, tam parui recogitamus, tàm parum grati pro eis inuenimur. Meritò quoque nobis debeamus metuere, ne illud in nos multo rectius competat, quod de Gentilium Philosophis ait sacer Apostolus: Qui cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, sed euauerunt in cogitationibus suis, & factum est insipiens cor eorum. Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. Illi enim si arguuntur & condemnantur, eò quòd tenuem quandam & exiguam valde de Deo cognitionem, multo cum labore vix tandem per creaturas inuentam, aut potius ex creaturis vi magna expressam atque exsculptam, non conuertuntur ad Deum pro dignitate glorificandum: nos quale putamus, manebit iudicium, qui ex ore filij Dei, ac deinde ex eruditione spiritus eius, apertè, palam & nudè mysteriorum omnium cognouimus veritatem, si tanta accepta Dei cognitione, eum non sicut decet glorificauerimus, sed euauerimus in cogitationibus nostris, alij post concupiscentias carnis nostræ abeuntes, alij post inania mundi desyderia vagantes, alij curiosa festantes, superfluis & vanis quæ ad

Roma. x

rem

EPISTOLA

rem nihil faciunt intendentes, iis neglectis
quæ prora sunt & puppis, atq; adeo totum
ipsum corpus nostræ salutis. Huius rei con
sideratione permotus ego fideliū omnium
minimus, & vniuersorum qui bonæ sunt
voluntatis ac recti erga Christum pectoris
minister indigens, existimaui, rem & Chri
sto non ingratam, & eius Ecclesiæ non in
utilem me facturum, si iuxta gratiam Dei
& manum eius super me bonam, præcipua
fidei nostræ mysteria, in summam quādam
colligerem: eique in cōtemplationum suæ
meditationum aptas formulas ita digere
rem, vt labore vno, simul & intelligentia
lectorum (si qui fortè obtigerint) in Dei
patris ac filij eius cognitione illuminari, &
affectus in vtriusque amorem posset in
flammati. Hoc enim secundū Deum mihi
visum est medium idoneum ad miseran
dum istum seculi nostri torporem vel ali
qua ex parte depellendum, animosque eo
rum qui non prorsus à Deo facti sunt re
probi, in amorem Dei inflammandum.
Itaque, post consummatum nuper opus
grande Elucidationis in librum Psalmo
rum, Augustissimo Cæsari Carolo nuncu
patum, antequam elucidandis sacris Euan
gelis manum admolirer, ceppi prænarra
tum cordis mei propositum operi accom
modare,

NUNCUPATORIA.

modare, neque desistere me passus est spi
ritus meus, donec quod diu in animo la
tuerat tandem opere perfectū exhiberem.
Congessi igitur in hoc opere, quicquid ad
Christianæ fidei mysteria attinet: tractatū
incipiens ab iis, quæ diuinitatē respiciunt,
de Dei æterna duratione, omnipotētī vir
tute, perfectæ sapientia, suauissima boni
tate, laude altissima, de mysterio benedi
ctæ Trinitatis & vnitatis, ad creationē de
inde & gubernationem rerum procedens,
de angelorum creatione honorumq; à ma
lis admirabili separatione, de conatu illorū
admodum dissimili, de hominis creatio
ne, eiusq; in loca dæmonum surrogatione,
de diaboli inuidia, de hominis lapsu, de o
mni illa quæ hinc processit miseria, de sua
uissimo diuinæ pietatis cōsilio, quō homi
nem post lapsum reparare voluit, de filij
Dei in Virgine incarnatione, & concep
tione ex spiritu sancto, de virginis illius ma
tris præcellētia, de filij Dei natiuitate, con
uersione ac prædicatione in mūdō: huius
tandem ordinis processu, ad opus humanæ
redemptionis perueniens, de suauissimo filij
Dei ex hoc mundo transiit, de amarissima
eius passione & morte ignominiosa, de
eius magnifica sepultura, resurrectione vi
ctoriosa, & gloriosa ascensione: post hæc
nouis

EPISTOLA

nouissimo loco ea prosequens, quæ post
abscellum à nobis ille dereliquit Ecclesiæ
in sui memoriam, nempe de dono Spiritus
sancti, de ædificatione sanctæ Ecclesiæ,
eiusque firma fundatione & imperurba-
bili firmitate, de incomparabili septem sa-
cramentorum thesauro, peculiariter de il-
lo præ omnibus venerando, corporis & san-
guinis Christi sacramento: finem denique
operis claudens in eo quod erit præsentis
huius mutabilis seculi terminus, & futuri
immutabilis initium, id est, in die nouissi-
mo cõsummationis seculi & iudicii extre-
mi, ac retributionis æternæ. In quo ope-
re, vt essent magis solida & certa omnia,
hoc sollicitè admodum obseruare curauim,
vt nihil nisi sanctarum scripturarũ firma au-
thoritate roboratum, aut Ecclesiastica per
Spiritum sanctum determinatione constabi-
limum eidem infererem. In hoc quoque
peculiarem adhibens conatum, vt in cun-
ctis fidei nostræ mysteriis, vtriusque pa-
ginæ, Noui scilicet atque Veteris Instru-
menti consonantiam, velut digito indica-
rem: ostenderemque, ea omnia fidei no-
stræ mysteria quæ in Noui Testamenti
pagina per sanctos Apostolos & Euan-
gelistas, tanquam iam exhibita, nobis sunt
descripta, sic per omnia à sanctis Patriar-

chis

NUNCIATORIA.

chis & Prophetis ab initio fuisse & verbis
prænuntiata, & signis atque figuris variis
in ælignate & sub velamine præsignata.
Hæc enim vtriusque instrumenti consonan-
tia, CHRISTI fidelium pios animos in
veritate fidei, & confirmat plurimum &
oblectat. Hoc opus Dei benigno auxilio
ac nostro laborioso conatu ad suum tan-
dem perductum, tibi meo peculiari patro-
no & Mecænatu, post Deum, visum est
nuncupare, tuoque nomini dedicare. Quod
vt faciam, partim me suscepta olim ex te
beneficia pro gratitudine cogunt, partim
tux nobilis probitatis & verè heroicæ vir-
tutis dignitas pro merito suadet. Nam,
quod ad me attinet, talia tantique sunt
illa olim in me impenſa tua beneficia, vt
merito animum gratum & beneficiorum
memorem erga te semper habere, atque
in tempore pro mea virili demonstrare co-
gar, si fœdam ingratitude notam velim
effugere. Tu siquidem me puerulum ad
Louaniense studium accedentem, vtroque
parente orbatum, ac studio necessariis sub-
sidiis destitutum, liberaliter in tuam cu-
ram suscepisti, & quasi in filium aliqua
ex parte adoptasti, quæ necessaria erant
corpori sufficienter suppeditans, quæque
studiorum profectui opportuna, copiose

b subm

EPISTOLA

subministrans: vt iure optimo non aliter
quàm patrem te debeam appellare, agno-
scere, & reuereri. Neque enim ea solum
ego expendere debeo, quæ in me iam ope-
re præstita fuerint ex te beneficia, sed & il-
la multò ampliora quæ postmodum ad al-
tiora studia processuro impedere decreue-
ras, nisi me à spe seculi huius sanctus Domi-
ni spiritus bene seduxisset, sicq; munificen-
tiæ tuæ liberalibus manibus subtraheretur
in suam curam suscepisset. Manet nihilominus
tibi pro bona voluntate, & apud
Deum omnium iudicem merces ampla mi-
sericordiæ, & apud me tuum seruitum pius
affectus gratitudinis: quem licet vt debeo
plenè monstrare non valeam, hoc tamen
munere aliqua ex parte testatum esse, ti-
bique probatum desidero: vt mea vel ali-
quatenus gratitudine comprobata, ad ean-
dem aliis quoque pupillis præstandam mi-
sericordiam, tuus animus fructu misera-
tionis suæ gaudeas excitetur. Denique
etiam si in me priuatim nullum vnquam
beneficium cõtulisses, generalis tamen ille
amor, & fauor erga sancta studia, quem
hactenus non erga me vnum, sed erga plu-
rimos demonstrasti, merito mihi suadet,
pium istud & sacrum fidei nostræ munus
vt tuæ consecrem pietati. Experitur enim

erga

NUNCVPATORIA.

erga sancta studia fauorẽ, ea quæ apud nos
est Louanij pauperum Standonicorum, hu-
milis quidem & hominibus despecta, Deo
tamen (vt confido) bene grata, & Ecclesiæ
non inutilis congregatio, in qua iam ab
annis pluribus, pauperes aliquot tuis sum-
ptibus alis, ad sacra artium atque Theolo-
giæ studia. Experitur & schola illa noua,
quam in Athenis ciuitate, ad pauperum sub-
uentionem totiusque iuuentutis rectam in
timore & disciplina domini eruditionem,
instituiti, tuisque sumptibus & impensis
ipse fundasti. Nimirum hoc tua perpendit
prudentia, si vnquam aliàs, nunc vel maxi-
mè opus esse vitis & eruditione diuina con-
spicuis: & sancta conuersatione probatis,
qui Ecclesiam CHRISTIANAM iam planè mi-
nantem ruinam, veluti subiectis humeris
sustinent: qui aduersum lupos quotidie
exurgentes & in dies rapaciores, se murum
opponant pro domo Dei, quæ est Ecclesia Ezech. 13
sancta: vt vel reliquæ illæ paucule, quæ 1. Tim. 3
adhuc in ciuitate cernuntur relicte, saluæ
sint, & non exemplo Sodomæ atque Go- Gene. 19
morrahæ, semel absorbeantur omnia. Atque
hac consideratione, multo studio magnò-
que defectu exquiris tibi iuuenes habiles &
idoneos, ex quorum indole spem possis con-
cipere, eos aliquando id præstituros, quod

b 2 Ecce

EPISTOLA

Matt. 24 Ecclesie Dei modo utique videtur esse necessarium, & in posterum fore magis, si res ita pergant, ut sunt in principiis. Forsitan enim (iuxta divinæ præmonitionis verbum) nondum statim finis: & quanquam mala maxima & plurima iam cernamus oculis, attamen initia tantum dolorum ista videntur, quæ modò sunt præsentia, eorum comparatione, quæ secundum cursum corruptissimi seculi huius æstimantur instanti. Prudenter verò ad pauperes & orphanos tuum conuertis animum, huiusmodi educandis tua impendens, quod ferè soleant pueri diuites in paternis hereditatibus confidentes, disciplinam domini vel negligere vel abiicere. Pauperes verò & orphanos, quibus non est spes in paternis diuitiis, in Domino sperantes (qui est pupillorum adiutor, & pater orphanorum) ad capeffendam disciplinam bonam, facilius & libentius apponunt animum, ut meritò ex his divinæ pietatis fructus possit ac debeat expectari vberior. Denique, & in hoc tuum erga sacram eruditionem candidum fauorem virtutisq; syncerum amorem parentissimè demonstras, quòd eos in quibus cum vitæ probitate eruditionem sacrarum literarum probaueris cōiunctam, tanti facias, tantòque in pretio habeas, ut sine eorum

NUNCUPATORIA.

rum consilio nihil graue decernendum vel agendum putes. Cuiusmodi viros cum tibi plurimos familiari studeas societate adiungere, præ cæteris tamen familiarissimum tibi ante annos multos fecisti, atque etiam modò omni studio in amici officio retinere non desinis, illud omnis honestatis per lucidum speculum, & sacræ eruditionis verè admirandum spectaculum, domini Iacobum Latomum, Louaniensis nostræ Academicæ dignissimum Theologum. Cuius viri consiliis, aliisque compluribus beneficiis olim in me adolescentulum copiosè collatis, tantum ego quoque debeo, ut meritò illum donec viuam, patris semper loco habere, & patris affectu reuereri debeam. Post hunc verò, secundo loco tibi est vir ille probitate iuxta atque eruditione conspicuus, dominus Iulianus Gaurius, sacræ Theologie Licētiatus, vir tam candidus atq; virginis moribus, tam humili modestia, tamq; modesta humilitate, ut vel aspectu solo ad virtutis amorem quēvis alliciat, tæx nihilominus prudentiæ atq; sapiētiæ, ut alium tibi à confessionibus & consiliis in tantarum rerū administratione magis idoneum non posses, vel ex mille egregiis vnum eligere. Vtinam hoc tuum exemplū, imò hæc tua exempla, & cæteri imitentur principes

EPISTOLA

terrarumque gubernatores. Vtinam super-
uacancis parcetes sumptibus, pauperum
viscera de concessis sibi à Domino boni
reficere studeant. Vtinam pro canibus ve-
naticis aliisque id genus inutilibus panum
voratoribus, studiosos adolecentulos ale-
re, virosque probos ornare satagant. Vti-
nam seculi pompas, nil nisi meras insa-
nias, derelinqentes, ad sancta studia fo-
uenda, animum simul & rem convertant.
Vtinam adulatorum consiliarios quàm lon-
gissimè à se ablegantes, curæ habeant vi-
ros sanctitate & eruditione eminentes, at-
que hinc auctoritate pollentes sibi adiun-
gere, quos sibi habeant à confessionibus
atque consiliis, quibus inconsultis nihil
agant, nihil decernant, quorum monitis
tanquam oraculis diuinis per omnia inhæ-
reant: exemplo sancti David, qui Gad &
Nathan Prophetarum monita, consilia, at-
que etiam increpationes semper fecit ma-
ximi. Videremus profectò, rem Christianâ
longè alio, id est, meliori & feliciori statu
compositam: haberemus CHRISTI spon-
sam Ecclesiam, non ita scdè in omnibus
penè membris & partibus contaminatam
atque dilaceratam: deniq; in omni pietate
vitam longè aliam, & quietam & tranquil-

I. Tim. 2 lam (iuxta Apostoli desiderii) ageremus,
qui

NUNCVATORIA.

qui nunc tot hæresibus, tot scandalis, tot
tamulcibus vndique pleni, vitam ducimus
inquietissimâ. Sed nos iam subministratæ
nobis à te materis copia latius effusi,
epistolæ modum excessimus. Illud conclu-
dens, humilis ego seruulus tuus & filius,
generoso tuo pectori supplico, vt munus
istud de manu nostra, in testimonium &
grati animi tuæ magnificentiæ oblatum,
pro tua humanitate benignè suscipias.
Optimum verò & maximum Deum, cuius
gloriæ arbitror in hoc opere seruicium
esse, supplex deprecor, vt tuum istum ani-
mum tam candidè studiis sanctis fauen-
tem, tamque liberaliter ea fouentem, sem-
per tibi seruet, & adaugeat, teque vni cum
nobili tua coniuge, mea matre, parti pie-
tatis affectu ad prædicta omnia tibi con-
sistente & cooperante, ab omni
malo sua dignatione custodiat,
atque in omni bono pro-
moueat in vi-
tam æternâ.

Amen.

Louanij, Anno 1532. Mense

Augusto.

Dio semper & ubiq; gloria.

b 4

AD

AD SANCTAM TRINITATEM PIA

ORATIO.

GRATIAS tibi agimus Tri-
nitas Sancta & vnitas indiu-
isa, tibi Pater ingenite, tibi
vngenite Fili, & tibi Spiritus
sancte, tibi vni soli viuo
& vero Deo, dominatori vniuersæ creatu-
re: quia cum ista in præteritis generati-
bus absconderis à sapientibus atq; prudē-
tibus, nobis tamen paruulis tuis tandem in
plenitudine tēporis reuelasti ea. Ita pater
sancte, ita patris vngenite Fili, ita vtriusq;
sacer Spiritus, quoniā sic placitū fuit ante
te, sic tibi visum est manifestare nobis
teipsum: quoniam voluisti, fecisti nobiscū
misericordiam tuam propter gloriam
nominis tui, quod est benedictū in secula.
Amē. Ita nos semper in veritate ista custo-
di & sanctifica, vt credentes vitam habea-
mus in nomine tuo. Hæc enim est o pater
ingenite, vera & æterna vita, vt cogno-
scamus te solum Deum verum, & quem
misisti IESVM CHRISTVM, cum
quo & cum Spiritu sancto viuas & regnas
in omnia secula. Amen.

CON

1
CONTEMPLATIO PRIMA, de æterna
duratione p. 1, & quomodo in hæc
creata omnia superexcedat.

POTENTISSIMA, sapiētis-
sime, optime & altissime
Deus, adoramus te & confi-
temur tibi, quoniā in omni
perfectione tua sine modo
superas, & immenso intervallo post te re-
linquis creata vniuersa, adeo vt nihil ali-
cubi reperiri queat, neque in celo, neque in
terra, neque in profundis abyssis, quod tuæ
superexcellenti celsitudini vel ex parte
minima valeat comparari. Et primum
quidem consideranda nobis sese offert illa
tua æterna duratio indeficiensque æter-
nitas, qua sine principio ante omne prin-
cipium, & sine fine post omnem finem,
tam in tua substantia quā in omni tua
perfectione idem & indeficiens perseue-
ras, durationis tuæ æquē initium nesciens
atque terminum. Sine initio ante omne
principium eras in æternum: sine termino
post omnem finem in perpetuum per-
manebis. Priusquā cælum & terra for-
mata essent de nihilo, tu nihilominus
eras ante omnia tempora. Item & si eadem
illa collaberentur in nihilum (quod pro-
culdubio in tua situm est potestate) tu ni-
hilomi
b s hilomi

CONTEMPLATIO I.

hilominus perseverabis post omnia tempora. Quia de re sanctus tuus Propheta

Psal. 89 testimonium perhibet, dicens: Priusquam montes fierent, aut formaretur terra & orbis, à seculo & usque in seculum tu es Deus. Et alibi: Qui dominatur in virtute

Psal. 65 sua in aeternum. Et rursum: Regnum tuum

Psal. 144 regnum omnium seculorum, & dominatio tua in omni generatione & generatione.

Psal. 9 Et iterum alio in loco: Dominus in aeternum permanet. Apud Esaiam quoque Propheta

Esai. 43 tam, ipse tu nobis loqueris, dicens: Ante me non est formatus Deus, & post me non erit. Ego sum ego sum Dominus, & ab initio

Apoca. 1 ego ipse. Hinc & in Apocalypsi coaeternus tibi filius tuus & se appellat primum & novissimum. Huiusmodi testimoniis tuæ aeternitatis durationem attestatibus, plena est omnis pagina sacra, sacro tuo

2. Tim. 3 spiritu ad nostram instructionem descripta.

Quid creata omnia sua habent durationis principium: solus Deus principium

et finem nescit.

Caelorum ille immensa moles non ab aeterno profuerunt, sed in principio Gene. 1 (ut ait sanctus Moyses) creasti eos cum terra: neque hactenus nisi ad annos plus minus sexies mille aut septies mille eorum est protensa duratio. Tu vero non annos tantum

DE AETERNITATE DEI.

tantum sexies mille vixisti, aut septies mille, sed absque annorum numero vivis in aeternitate tua: quæ sanè aeternitatis unica duratio, porior & maior est annorum miles mille millibus. Aeternitas quippe neque principium ullum neque finem habet. Omnis vero annorum numerus, quolibet magnus videatur, quantumlibet protensus & prolixus appareat humano iudicio, principium tamen atque finem habet: propter quod velut nihilum coram te reputatur eius duratio. Quemadmodum sanctus propheta ait: Mille anni ante oculos tuos, tanquam dies hesternæ quæ præterit. Et in eandem sententiam ait Petrus Apostolus: Mille anni ante Dominum sicut dies una, & dies una sicut mille anni. Hac itaque aeternitatis duratione, Deus potentissime, agnoscimus & confitemur omni creaturæ tuæ à te immenso superari intervallo: quæ quidè aeternitatis duratio vni tibi propriè cõpetit, estque sic tibi peculiaris, ut nulli alteri eadè mensura conveniat. Siquidè nulla est creatura, quantumlibet sublimis, quantumlibet excelsa creatione, quæ non principium habuerit suæ existentie. Id quod aperte testatur Moyses, in ipso statim sacrorum Bibliorum initio, asserens te in principio creasse cælum & terram. In quibus, nempe cælo & terra,

Psal. 89

2. Pet. 3

Gene. 1

CONTEMPLATIO I.

ra omnis creata substantia generaliter comprehenditur, ipsae etiam angelicae mentes creaturarum omnium nobilissimae quae simul cum caelo suo habitaculo, tua omnipotenti manu sunt creatae & conditae de nihilo. Omnino enim id fateantur necesse est angelicae mentes habitatrices celorum, nihilo minus quam nos super terram reptantes homines, domos in habitantes luteas, de tua potentissimae dexterae virtute priores se prodidisse, de qua & nos posteriores producti sumus. Non enim a semetipsis habere potuerunt esse suum, neque sibiipsis esse potuerunt essendi principium: quicquid autem habent essentiae & perfectionis, a te acceperunt, & tibi acceptum referre debent, nec est (iuxta Apostoli tui verbum) unde glorientur, quasi non acceperunt.

1. Cor. 4

Psa. 93

Psal. 94

Quod in aeternitate sua prorsus immutabilis Deus permanat.

Non solum autem secundum durationem tuae substantiae existis aeternus, verum etiam in aeternitate tua invariatus per seueras & immutabilis, semper idem, semper tui

DE AETERNITATE DEI. 5

tui similis, semper tibi aequalis, semper, tecum confusus: ita ut ibi neque accedere possit quicquam, neque decedere, neque accrescere, neque decrescere, neque vlla omnino in tua substantia vel perfectione possit contingere variatio. Quemadmodum sanctus Iacobus Apostolus tuus de te ait: Apud Iacob. 1 quem non est transmutatio, neque vicissitudinis obubratio. Et in eandem sententiam tuam stabilem aeternitate labili hominum durationi conferens electus ille Psalter tuus, canit: Dies mei sicut umbra declinauerunt, & ego sicut fenum arui. Tu autem Domine in aeternum permanes, & memoriale tuum in generatione & generationem. Ac deinde: Initio tu Domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt caeli. Ipsi peribunt, tu autem permanes, & omnes sicut vestimentum veterascent, & velut amictum mutabis eos, & mutabuntur. Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient. Creatura omnia, aeternae & immutabilis Deus, subiecta sunt vanitati: quemadmodum generali testimonio de omnibus ait Ecclesiastes: Cuncta subiacent vanitati. Cui concordat illud tui Apostoli: Vanitati creatura subiecta est. Peculiariter vero de nobilissimis creaturarum angelis tuis sanctus Iob perhibet testimonium, dicens: Ecce qui Iob 4
ferui

Psal. 101

Ibidem.

Eccles. 3

Rom. 8

CONTEMPLATIO I.

Psal. 38

Gene. 3

seruiunt tibi non sunt stabiles. De homine autem, Psalmista apertissime loquitur, dicens: Vniuersa vanitas omnis homo viuens. Ceteræ quoque creaturæ mutationibus & in stabilitati subduntur, & eorū pleræque mutationibus diuersis plenæ sunt, & nunc quidem proficiunt, nunc deficiunt, nunc eis accedit aliquid, nunc decedit, & nunquā in eodem statu permanēt. Quæadmodū (exempli gratia) homo cum in ætate degit floridæ iuuentutis, crescit corporis magnitudine & robore, animi quoque prudētia & discretionis indicio: qui postquā ad flaccidam senectutē peruenerit, robur virile simul & mentis vigorē paulatim deperdit, donec tandem penitus (iuxta tuā sententiam) in puluērē corruiat. Non verò ita tecum res habet potentissime Deus: non sic, Deus æterne, tecum agitur. Propterea enim & defectū & profectū ex æquo ignoras. Ab æterno antequā creata essent cælū & terra, angeli, homines, aut vlla creatura, eras tu æquē per omnia felix atque plenissime beatus in te metipso, atque hoc ipso existis momento, & in eodem penitus statu perseverabis in perpetuū. Tēporis longitudo nihil tibi lucti aut profectus vnquā attulit, neque adferre potest: sic ex aduerso nec abstulit vnquam quicquid, neque auferre potest. Quam

CONTEM. II. DE OMNIP. DEI.

7

eras potens, sapiens, bonus, iustus, rectus, misericors, antequā cælum conderetur & terra, æquē potens, æquē sapiens, æquē iustus, æquē bonus, æquē misericors & rectus permanebis in secula, etiam si omnia collaberentur in nihilum. Itaque Deus altissime, hoc agnoscamus, & velimus nolumus fateamur necesse est, quomodo etiam volentes atque gaudentes ex corde bono agnoscamus & confitemur, te omnem creaturam tuam illa tua perfectissima æternitatis duratione & stabili inuariatione sine modo ultra omnem mensuram superare. Da nobis Deus perfectissime, ita beatam æternitatem tuam, & te in tua æternitate beatum, corde puro adorare & venerari, vt tandem eius participium aliquod ex tuæ liberalitatis dono assequi mereamur, inque tua illa æterna & immutabili perfectione sine fine latari. Amen.

CONTEMPLATIO II. de Omnipotentia DEI, & quomodo secundam illam omnia creaturæ sit incomparabilis.

VENIAMODVM sine modo, Deus altissime, creata omnia duratione superexcedis æternitatis tuæ, gloriam hæc tibi propriā tenens, neque cōcedas alteri sic & in potentia, virtute & fortitud

CONTEMPLATIO II.

8
ritudine, in infinitū superas vniuersa, ita v̄
nulla si creatura, quamlibet nobilis aut na-
ture dignitate sublimis, que secundum for-
titudine ac virtutē tibi possit cōparari. Id
quod sancta illa femina magni Samuelis
mater Anna, in suo cantico pulchrē expres-
sit, & apertē confessa est, dicens: Non est
sanctus vt est Dominus, & non est fortis si-
cut Deus noster. Moyses quoque amicus &
fidelis seruus tuus, obstupescens in admi-
ratione tuorum magnaliū, prē stupore in cla-
morem erupit, canens ac dicens: Quis simi-
lis tui in fortibus Domine? quis similis tui,
magnificus in sanctitate, terribilis atque
laudabilis, faciens mirabilia? In eadē quoq;
sententiam exultās in spiritu canit Psalmis-
ta: Quis in nubibus equabitur Domino,
similis erit Deo in filiis Dei? Deus qui glo-
rificatur in cōcilio sanctorū, magnus & ter-
ribilis super oēs qui in circuitu eius sunt.
Domine Deus virtutū, quis similis tibi po-
tens es Domine, & veritas tua in circuitu
tuo. Tu dominaris potestati maris, motum
autē fluctuū eius tu misceas. Tu humiliasti
sicut vulneratū superbū, in brachio vir-
tis tue disperdisti inimicos tuos. Tui sunt
caeli, & tua est terra, orbē terrē & plenitu-
dinē eius tu fundasti. Aquilonē & mare tu
creasti. Ac deinde hanc tam magnificā tuā
potent

DE OMNIPOT. DEI.

9
potentia laudem concludens, magni pon-
deris verbo: Tuum (inquit) brachium cum
potentia. Quasi dicat: Ceterorū omnium
brachium impotens est, tuum solius bra-
chium cum summa est atq; plenissima po-
tentia. Tam est enim tuum brachium po-
tens, tam est praeualida virtus omnipoten-
tia tua, vt nihil omnino tibi sit impossi-
bile aut difficile, quē ad modum Archange-
lus tuus ad Virginem ait: Non est impossi-
bile apud Deum omne verbum. Et Sarā
ridenti dixerunt Angeli: Nunquid Deo
quicquam est difficile? Potes autem quā-
cunque tibi facere collibitum fuerit, neque
velle potes quicquam quod non possis &
perficere. Quemadmodum exultans Pro-
pheta sanctus canebat: Deus autem noster
in caelo; omnia quaecunque voluit fecit.
Et alibi: Omnia quaecunque voluit fecit
Dominus, in caelo & in terra, in mari & in
omnibus abyssis.

Quod Deo nemo possit resistere, ipse verō
omnibus resistere sufficit.

Præstat quoq; tibi eadem hæc omnipo-
tentia tua, vt nemo tibi possit in agen-
dis ijs, quæ volueris obistere, aut vllū tibi
in eo quod meditaris impedimentum, diffi-
cultatēve præstare. Quemadmodum in
libro Hester, positus in amaritudine animi

Psal. 75

Psal. 89

Prou. 21

Sapient. 12

Psal. 12

Sanctus Mardocheus, tibi confitetur, dicens. Domine, Domine, in tua ditione cuncta sunt posita, & non est qui possit tui resistere voluntati. Tu fecisti caelum & terram, & quicquid caeli ambitu continetur: Dominus omnium es, nec est qui resistat maiestati tuae. Idipsum quoque breui verbo David homo secundum cor tuum cecinit, dicens: Tu terribilis es, & quis resistit tibi? Et rursum: Quis nouit potestatem irae tuae, & praetimore tuo iram tuam dinumeraret? Et iterum per Sapientem dicitur: Non est prudentia, non est sapientia, non est consilium contra Dominum. Nulla itaque creatura tibi potest obistere, aut quod decreueris impedire, quoniam (ut ait Sapienter) tibi subest, cum uolueris, posse. Contra uero potens es tu, vnus resistere omnibus, & impedire ac penitus subuertere machinationes omnium: quemadmodum sanctus David, rex licet magnus super populum multum, & lati dominator imperij, ingenuè tamen confitetur, dicens, Dominus dissipat consilia gentium, reprobatur autem cogitationes populorum, & reprobatur consilia principum. Consilium autem Domini in aeternum manet, cogitationes cordis eius in generatione & generationem.

Quod

Quod omnis Dei virtus in ipsius verbo
atque voluntate est posita.

OMnis uero haec virtus atque potentia tua non extrinsecus tibi aduenit neque extra te sita est, in equis, mulis, dromedaris, camelis, militibus, satellitibus, aut alijs huiusmodi ministris. quemadmodum omnis regum huius seculi potestas in huiusmodi posita est, cum sint alioqui ex sese imbecilles, & inualidi, neque quicquam absque taliu valenter adminiculo, quod si auferri aut abscedere aliquando contigerit, manent per omnia impotentes, & infirmi, ut ceteri hominum. Non sic tu, Deus potētissime, in huiusmodi si tam habes virtutē potentiae tuae, imò neque in ipsis illis fortissimis angelicis exercitibus, quandoquidem ante illos conditos non eras minoris in teipso, quam nunc sis, roboris. Omnis autem virtus potentiae tuae, in sola voluntate tua & verbo tuo posita est: ita ut quicquid uolueris impleatur, & statim ubi uolueris, & per omnia quomodo uolueris, sine mora te iubente impleatur. Vocas enim ea quae non sunt, tanquam ea quae sunt. Vocas stellas, & dicunt: Assumus. Sic quicquid factum uolueris, tantum verbulo est opus, & sit sine mora quod iusseris, sit quamlibet humano iudicio magnum aut impossibile.

c 2 Sic

Roma. 4

12 CONTEMPLATIO II.

Sic enim in principio amplissimas illas cel-
lorū moles solo iussione tuā verbo creasti.
Psalmista attestāte, qui ait: Verbo Domini
caeli firmati sunt, & spiritui oris eius omnis
virtus eorū. Congregās sicut in vtre aquas
maris, ponens in thesauris abyssos. Et alibi
de celis ac celestibus canens, ait: Ipse dixit,
& facta sunt: ipse mandavit, & creata sunt.
Statuit ea in seculum, & in seculum seculi
præceptū posuit, & nō præteribit. Idipsum
sanctus Moyses in ipso statim Bibliorum
sacrorum initio particulatim describit, de
cunctis sex dierum operibus indicans, solo
verbo facta & perfecta esse omnia.

Primo siquidem die dixisti, vt fieret lux
& statim facta est lux.

Dixisti die altero, vt fieret firmamētū, a-
quas ab aquis diuidēs, statimq; factū est ita.

Tertio die dixisti, vt cōgregaretur aqua
in locum vnum, appareretq; arida, simul
quoq; terræ imperasti producere ligna po-
mifera & herbam virētem, & factū est ita.

Dixisti die quarto, vt fierent in firmamē-
to luminaria ad illuminandam terram
& factum est ita.

Quinto die, aquas maris iussisti produ-
cere pisces magnos & paruos, & volatilia
quæ inhabitarent aërem. Et sine mora fa-
ctum est quod iussisti.

Sexto

DE OMNIPOT. DEI.

73

Sexto quoque die dixisti: Producat terra
iumenta & reptilia, & bestias terræ. Et fa-
ctum est ita. In omnibus his perficiendis
solum verbum tuum accommodasti operi,
solo iussione tuā verbo operatus es vni-
uersa, & per ipsum facta sunt omnia, neque
auxiliatorem alium requisisti, vel admissi-
sti in perficiendis his omnibus.

*Quod solus Deus possit creare
de nihilo omnia.*

Quanta est inter tuam hanc plenissi-
mam tantam omnipotentiam, & no-
stram istam qualemēq; verē impotentem
potētiā, quāta est (inquā) & quā lata
distantia? Virtus illa tua immēsa, quā est
nimis distans ab humano infirmo robore?
Nam primū quidem creati virtus omnis
in tota virtute tua, de nihilo nihil, ne mi-
nimū quidē aut vilissimū, potest efficere. si
quid autem potest, id non aliter potest, nisi
ex præexistente & antē per te creata mate-
ria, quæadmodū artifices omnes videmus,
nō nisi ex creata materia alibi accepta, suū
opus cōficere, ex nihilo verō nihil valēt ope-
rari. Tu verō superexcellenti virtute poten-
tiæ tuæ amplissimā hanc mūdi machinam
celorum immensas moles, aëris latissima
spatia, profundissimas aquarū abyssos, &
vasta terrarū spatia, cū omnibus quæ conti-

Ioan. I

c 3 nent

CONTEMPLATIO II.

nentur in eis, creasti de nihilo, omniū illarum rerū materiā, cum antē nō fuisset, non de materia alia, sed prorsus de nihilo prodire faciēs, verbo tuo solo potente omnia. Vnde enim tibi materiā adferre potuisses, de qua ista omnia cōderes, cū solus tu esses in trinitate & vnitate tua perfectus, ceterarū autem creaturarū nihil adhuc subsisteret? Nōdum lapidicinæ erant, aut fornaces lateritiæ, vnde tibi lapides excidere, effodere, aut quoquo modo desumere potuisses, ē quibus opera tua cōponeres. Nōdum itē syluæ erāt illæ, ē quibus ligna trabes, & tigna tibi potuisses præscindere, quibus celorum suffulcires ac fabricares solaria. Ante enim quā cōderētur cælum & terra, nō erat creatura vlla, neq; quicquā præter te aliud subsistebat. Atque etiā vt præfuisse syluæ illæ & lapidicinæ quæ nūc sunt in terris, manifestum est, vniuersos lapides quos intra sua viscera abscondit terra, & ligna omnia quæ eadem de sua fecunditate progignit, non posse sufficere, ad vnius vel minimi cæli cōpositionem, etiā si ad fundū vsq; lapidicinæ omnes exhauriātur, & syluæ omnes ad solū vsque radantur quasi no uacula, sic vt nihil in eis remaneat reliquū. Totā itaque hāc tam vastā molē, tam amplissimā machinā, in tota sua longitudine, latit

DE OMNIPOT. DEI.

15

latitudine & profunditate, de nihilo suscitasti: cū nō possit vniuersa virtus creata, etiā si in vñ cōflata & cōglobata, ne clauū quidem aut acum aut pilū de nihilo condere.

*Quanto præcellenior sit virtus Dei in-
finita omni humana virtute.*

PRæterea, qui inter homines posse aliquid videntur, plerunq; ad perficiēdum opus quamlibet modicum cernuntur indigere multo adiutorio, vt opus suum queāt perficere, quod per semetipfos sine adiutorio ipsi foret vel difficillimum, vel planē impossibile. Indigēt quoq; tractu prolixo temporis: quoniam non subito valent opus conceptum absoluerē. Ad hæc, multis plerunq; sudoribus, crebris fatigationibus, laboribus magnis, opus humanum constat, neq; sine his valet perfici. Quemadmodum (exempli gratia) domicifactor quispiam, quātumlibet artis suæ peritus, si vel domūculam mediocrem debeat construere, tempore eget anni vnius vel dimidij, iuxta operis magnitudinem & difficultatē. Asciscit sibi ministros, quorū alter calcem parat, alter ligna cædit, & trabes aptat, alius lapides adfert, alius componit allatos, alius obseruat vt in debita proportionē & intra regulam cōstant omnia. Et hi omnes, quisq; in commissio sibi negotio totis viri-

CONTEMPLATIO II.

bus occupantur, à mane vsq; ad vesperam, continuato labore, de die in diem, de hebdomada in hebdomadam, de mēse in mēsem, inq; conatu tāto, vt labore expressus sudor subinde à capillis per genas decurrat. Post omnes verò hos labores, post tantos operi illi impēsos humanarū viriū conatus, quid videmus, quid habemus, vbi perfectū fuerit opus? Pusillum scilicet auriculæ nidulū, exigua vulpecula foueam, angustum talpæ executiōis domicilium, ludentium puorū paruulam casulam, indignam quæ domus censeatur nomine, & omnino nulla dignam æstimatione, si ad illam cælestis amplitudinis maiestatis & gloriæ cōferatur, ad hæc cōtingit nō raro, post tantos operi impēsos tot laboratū conatus, vt consummatū ædificiū post dies pauculos subito in momēto corruat, leui cōcussu ventulo, sic videlicet omni illorum tam diuturno labore, vnius momēti spatio penitus frustrato. Scilicet hæc est humana virtus, hoc illud est præclarum robur filiorū hominū. Tu verò Deus, artifex & operator potētissimè, vniuersam istam cælorum machinam solus per temetipsum, sine ministerio, sine adiutorio, sine temporis tractu vel mora, sine labore, sine sudore, sine molestia, & omnino absq; omni negotio, potētissimè perfec

DE SAP. ET BONIT. DEI. 17

perfectisti, longè minus quā in momento, in ictu oculi. Vno nāq; instantiali puncto, solo verbo, totā hāc absoluiſti machinam. Attamen tāta est operis huius soliditas, stābilitas & indissolubilitas, tam firma cōnexio, tam indissolubilis cōpago, vt per plurimas annorum cēturias, imò per plura annorū millia, iam absq; vllō defectu perdurauerit, sitq; absque defectu permanſura in æterna secula, neque quisquam opus illud tuū valebit dissipare. Merito sanè canebat, Deus potētissimè, sanctus Propheta tuus, dicens: Magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates eius. Iustè profectò dicere potuit, Mirabilia opera tua, & anima mea cognosceret nimis. Omni iure canere illi de te licuit: Tu es Deus qui facis mirabilia. Et iterū. Qui facit mirabilia magna solus. Et alibi: Non est similis tui in dijs Domine, & non est secundum opera tua. Causa iustissima illi erat ac cum illo est nobis o-mnibus tuā superexcellētem omnipotentiam considerantibus, in vocem admirationis magnæ prorumpendi, atq; dicendi: Domine Dominus noster, quā admirabile est nomen tuum in vniuersa terra. Amen.

Psal. 110

Psal. 138

Psal. 70

Psal. 85

Psal. 8

CONTEMPLATIO III. de sapientia & bonitate dei, & quomodo secundum illas, sit creaturis omnibus incomparabilis.

QVOMODO in eternitatis in- terminabili duratione, & in virtutis tue infinita potentia Deus eterne & omnipotens, creata omnia excedit: sic & in

sapientia perfecta & plena scientia, omnem creaturam Angelicam & humanam, eadem fidei deuotione te cōfitemur in immensum superare, adeo ut nulla creatura tua, quantumvis cōditione nobilis, quantumvis naturæ dignitate sublimis, tibi possit in his comparari. Sapientiam namq; tuam illam infinitam omnis creatura attestatur, dicere Psalmista: Quam magnificata sunt opera tua Dñe! omnia in sapientia fecisti. Iterumq; alio loco canēs, ait, Magnus Dñs & magna virtus eius, & sapientia eius non est numerus, aut terminus. Per sapientiam namq; tuam (ut Sapiēs ait) terra fundata est, & celi constabiliti sunt, abyssi quoq; eruperūt, & nubes rore cōcre- scunt. Esaias quoq; testatur, quod nō sit inuestigatio sapientia tua. Paulus verò tuus ille electus gentium Apostolus, quē in tertium vsque cælum raptum de arcanis tuis instruxeras, quæ non licet homini loqui, in cōsideratione sua deficiēs, præ admiratione

in sup

Psal. 103

Psal. 144

Proner. 3

Esai. 40

1. Cor. 12

in stuporem conuersus, eleuata voce exclamat, dicens: O altitudo diuitiarum sapientia & scientia Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles via eius! Quis enim cognouit sensum Domini? aut consiliarius eius fuit?

Quod Dei infinita sapientia in singulis creaturis aliquatenus valeat deprehendi.

Hanc autē licet in semetipsa ut est, comprehendere nequaquam sufficiamus, aliquatenus tamen eam in creaturis omnibus ac singulis pie cōsiderātes valemus deprehēdere, quandoquidē nulla est creatura quantumlibet modica aut vilis, quantumlibet nihil æstimata hominibus, in qua nō pie & fideliter cōsiderāti, sese aliquatenus demonstrēt tua illa æterna & incōprehensibilis sapientia, nō sic quidē ut velit aut valeat cōprehendi, sed eatenus ut velit aut valeat cōprehendi. Nō est vllus super terrā reptitās aut sese volutans vermiculus, nō est auicula volitās in aere, nō est in equore natans pisciculus, in quo non possumus fideliter cōsiderantes, diuinam tuam sapientiam aduertere, & aliquatenus deprehēdere. Imō neq; foliolum est in arbore, neque herbula aut graminis vllus super terrā particula, quæ non mentibus nostris attestetur illam incōprehensibilem tuam sapientiam, quæ adeo copiose

se mon

Rom. 15

se monstrat in singulis tuorum operum, et nec
vnius vilissimæ creaturæ possit ex inte-
gro comprehendere artificium. Quæadmodum
enim in opere indultij cuiuslibet artificis,
secundum artis peritiam elaborato, monstrat se-
se ars & peritia eius cuius est opus: sic in om-
nibus tuis operibus necesse est tuam (qui es
Psalm. 103) omnium artifex) relucere sapientiam. Omnia
enim, ut ait Psalmista, in sapientia fecisti. &
Sapien. 11 (iuxta verbum Sapientis) in numero, pondere,
& mensura disposuisti omnia. Præcellentis
verò artificis opus magna arte elaboratum,
quomodo nequit comprehendere homo ru-
dis, & ingenio hebes, qui artis ignarus est,
neque vel dimidium artificij quod artifex in
opere monstravit, ob suam hebetudinem valet
advertere: ita nos tuorum operum nihil vale-
mus comprehendere, neque ullius creaturæ
artificium ad plenum pernoscere. Tua quoque sa-
pientia insonita est, & nostri ingenij virtus
finita, propter quod imperfecti nostri in-
tellectus acumine, tuam perfectam illam
sapientiam nequimus comprehendere.

*Quomodo sapientia Dei relucet in omnium
rerum ordinatissima dispositione.*

Monstras præterea hanc ipsam tuam sa-
pientiam in admirabili rerum omnium
dispositione providissimamque & ordinatis-
sima gubernatione. Quæadmodum enim per
sapient

sapientiam in principio creasti omnia: ita
post necesse est cuncta per eandem disponi,
regi, moderari atque sustentari. Quomodo
in libro Sapientie de hac tua sapientia scri-
ptum legimus, ipsam à fine ad finem usque for-
titer attingere, ac omnia suaviter dispone-
re. Quomodo enim in familie cuiuslibet
bona dispositione & ordinato modera-
mine prudentia relucet patrisfamilias: ciui-
tatis ite aut regni cuiuslibet ordinata com-
positio, sapientiam attestatur regis aut præ-
sidis, aliorumve consulum, per quos ciui-
tas illa, aut regnum gubernatur, sic in hu-
ius mundi pulcherrima ordinatione, ordi-
natissima moderatione, moderatissima
dispositione, dispositissima gubernatione,
sapientie tue claritas mirum in modum
claret atque refulget.

*De omni scientia Dei, per quam nouit omnia
præterita, futura atque presentia, quæ in
tenebris, & quæ in lumine.*

Excellit etiam in hoc, Deus altissime, tua
sapientia, quod sicut omnium est artifex,
ita & omnium habeat scientiam, sique prospiciat
omnia, quæadmodum in libro Sapientie legi-
tur, ut quomodo virtute tua es omnipotens,
ita sis tua sapientia omniscius. Per hanc autem
omni scientiam tuam omnia nosti, quæadmodum
sanctus tuus Apostolus ait, omnia nuda esse
& aperta

Sapien. 8

Sapien. 7

Hebr. 4

& aperta oculis tuis. Præterita quoque, præsentia & futura æquæ tibi cognita sunt: nec id eo quicquid tibi est absconditum, quia futurum: nec id eo ignoratum, quia præteritum. Præteritum siquidem, apud te non præteritum, sed præsens: & futurum, coram te non futurum, sed præsens est: quoniam apud te non est præteritum neque futurum, sed præsens tantum: quoniam in æternitate tua sunt tibi æquæ cuncta præsentia. Vbi cursus est atque fluxus succedentis temporis, tibi præteritum & futurum à præsentia distincta valent reperiri. & quæ labenti temporis subiecta sunt, temporum quoque differentiis, præterito & futuro, subdita esse oportet. Apud te verò, qui tempus omne excedis, & æternitate solida fluxum nescienti mensuraris, eiusmodi temporum differentiarum nequeunt inueniri, sed præsens tantum agnoscis. Non itaque tibi aliquid esse potest ignoratum, quia præteritum: neque occultum, quia futurum: sed omnia ut præsentia tibi sunt cognita. Quare de re illuminatissimus ille tuus Psalter pulchra ponit confessionem, dicens:

Psal. 138

Domine probasti me & cognouisti me, tu cognouisti sessionem meam, & resurrectionem meam: id est, mea omnia. Intellexisti cogitationes meas de longe, multo videlicet antequam in me existerent, semitam meam & finicolum meum inuestigasti. Et omnes vias

meas

meas præiudisti antè videlicet quam per eas inciderem, quia non est sermo in lingua mea, qui tibi non sit cognitus antequam præferatur. Ecce Domine tu cognouisti omnia, nouissima & antiqua: id est, quæ fuerunt in primis seculis, & quæ erunt in nouissimis. Vides quoque & nosti omnia æquæ per noctem atque per diem: nec te ut videas quicquid adiuuat diem lumen, neque ut non videas quicquam, impediunt noctium tenebræ. Apud te namque: ut futura non sunt futura, neque in præterita. præterita: ita nox non est nox, neque tenebræ sunt tenebræ, sed æquales sunt apud te nox & dies, lux & tenebræ. Id quod subsequenter in eodem Psal. Propheta tuus profertur, dicens: Tenebræ non obscurabuntur à te, id est, non reputabuntur obscuræ apud te: & nox sicut dies illuminabitur, sicut tenebræ eius, nempe noctis, ita & lumen eius nempe diei: quoniam videlicet æquæ nec adiuuat ut ut videas, nec impediunt ne videas.

Quid Deus cordis abscondita nouit, & per nos sit exaltissimè singula.

Denique, non tantum externa nostra opera, & quæ foris patet tibi sunt cognita, & tuis oculis præsentia, verum etiam quæ sunt intra nos in cordis penetralibus abscondita, & vniuersa intima, Psalmista testatur, qui ait: Ipse enim nouit abscondita cordis. Psal. 43

Et

Ibidem.

CONTEMPLATIO III.

Psal. 33. Et rursum: Qui suxit sigillatim corda eorum, qui intelligit omnia opera eorum.
Psal. 93. Et iterum: Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vane sunt. Et homines quidē (vt in libris Regū dicitur) ea vident quæ patent foris, tu autē intueris cor. Propter quod à prophetis sanctis, appellatione magnifica, cordiū & renum probator siue scrutator diceris, & aptē composito ad hoc vocabulo *explorator*, id est, cordium cognitor, diceris. O quam est dissimilis, quam nimium distans tua illa perfectissima omni scientia, ab obscura ista cognitione tenebris & tenebrosæ sciētiæ nostræ, quæ in nobis multæ ignorantie inuenitur commissa! Tu Domine per tuam plenā scientiā nosci omnia, quemadmodum Apostolorū princeps cōfessus est. Domine (inquiens) tu omnia nosti, tu scis, quia amo te. Neque ab oculo illo diuinitatis tuæ quicquam celatum esse potest, sed omnia tibi sunt apertē & nudē exposita. Nostri verō omnis scientia nimium est imperfecta, nimium incerta, nimium obscura, nimium modica. Longē enim & absque vlla cōparatione multis plura sunt ea quæ non nouimus, quàm sint ea quæ nouimus. Et ea ipsa quæ nouimus, adeo tenuiter nouimus, vt absque cōparatione plura in ipsis sint, quæ nos latent.

• quia

DE SAP. ET BON. DEL. 25

quàm quæ sint nobis cognita. Si fortē vnū aliquod nouimus, mille sunt ex aduerso quæ ignoramus. Et si hoc fortē aut illud de re quāpiam cognouimus, plura sunt in re eadem quæ nos latent abscondita. De ijs quæ præterita sunt, parum admodum est quod aliorum relatu cognouimus. Futura verō (vt ait Sapiens) nullo scire possumus nuntio. Porro de præsentibus tamen nonnulla scire videamur, nimis tamē modicum sunt, & quod etiam meritō nihil æstimari possit, si ad ea quæ latent abscondita plura & maiora conferantur. Itaque neque omnia potest homo cognoscere, neque quicquā pernoscere, cum tu & cognoscas omnia, & pernoscas singula.

De bonitate perfecta Dei, & quomodo creata omnia in hac superet.

Quomodo autē hætenus de tua duratione, tua omnipotētia, tua omniscientia, fidei pura cōfessione tibi gloriam dedimus, consentientes in omnibus his te superare creata tua: sic & de bonitate similē tuæ gloriæ cōfessionē perfoluimus, nimium & in hac, vt in cæteris, te cuncta sine modo creata excedere. Tua siquidem bonitas sic plena est, atque modis omnibus consummata, vt nihil sit cum illa commissum malitiæ, nihil imperfectiōis, aut defectus

d adiunct

adiunctū, à qua & ex qua necesse est effluere quicquid bonitatis vel perfectionis invenitur in rebus creatis. Quemadmodum sanctus Apostolus tuus Iacobus ait: Omne datum optimū, & omne donum perfectum defursum est descendens à patre luminum. A tua nanque bonitate increata & infinita, quasi à vitali & originali fonte, bonum omne finitum & creatum debet derivari. Neque est aliud omnis creata bonitas, quā teque quoddam principiū illius primæ & in cōprehensibilis bonitatis, quæ quātumlibet plurimis communicetur, exhauriri nunquā potest neque minui, sed æquē semper perfecta remanet, & indeficiēs perseuerat. Neque verò aliud est omnis tua creata bonitas, collatione ad illam tuam perfectā bonitatem, quā guttula aquæ modica ad exhaustū pelagus, quā debilis scintilla ad lumen immensum. Atque hinc est quod in sacro Euangelio ait Dominus **Mat. 19** **Mar. 10** **Luc. 18** **11 & 12**, neminem esse bonum, nisi vnum Deum, & vnum solum esse bonū Deum. Nimirum quia solus tu secundum essentiam bonus es, & perfectē bonus, imō perfectā bonitas. Quicquid autem præter te est bonum, tantum participatione aliqua bonum est, quatenus aliquod tuæ immensæ bonitatis habet participium. Inde enim habent creatura quod

quod participatione bona sunt, quoniā à te procedunt, qui substantialiter bonus es, & ipsa perfectā bonitas. Quemadmodum sanctus Moyses indicat, dicēs: Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erat valde bona. Et alibi: Dei perfecta sunt opera. Sic & Paulus dicit: Omnis creatura Dei bona est. Et alibi: Nihil per se immundum est. Ideo videlicet illa quæ feceras erant valde bona, idē omnis creatura bona & nihil immundum, quia à te facta sunt, qui es totus bonus & perfectā bonitas, totus mundus & ipsa perfectissima munditia. Non enim potest creator totus bonus, aliud quā bonam creaturam facere: neque factor totus mundus, nisi mundum opus perficere.

Quemadmodum diuina bonitas in sui super omnia diffusione maxime clarificatur.

IN hoc autem clarificatur mirū in modū tua ista perfectissima bonitas, quod non se intra se continet, sed foras se effundit in omnia creata. Nulla siquidem creatura expers est bonitatis tuæ. Quam rem pulchrē Sapiens exprimit, differentiā ponens inter communicationem bonitatis humanæ ex parte vna, & cōmunicationem diuinæ bonitatis ex parte altera. Sic enim ait: Miserratio hominis circa proximū suum: miserratio autem Domini, super omnē carnem, **Eccle. 18**

d 2 id est,

id est, super omnes homines, & super omne creaturam. Cui rectè consonat quod pluribus in locis Psalmista cum gaudio commemorat, dicens: Misericordia Domini plena est terra. Misericordia tua Domine plena est terra. Et quod ait in Euangelio Dominus IESVS, te patre cælestem benefacere cõmuniter bonis & malis, gratis, atque ingratiss: Solem oriri faciendo super bonos & malos, & pluuiam dando super gratos atque ingratos. Per hanc tuam bonitatẽ, quomodo omnia in principio creata sunt, sic modo conseruari, sustentari, gubernari, dirigi & manuteneri eadem debet, & in eo, quod tum à te acceperunt, esse sustentari. Quemadmodum enim nulla res ad esse suum perducipotest, nisi per bonitatẽ tuam: sic neque in suo esse vlla creatura sine illa valet sustentari. Substracta namque creaturis vel ad momentum vnum benigna manu tua, mox omnia collaberetur in nihilũ, & in se subito cõtabereretur, euanesceret, ac quasi nihilum deficeret. Quam necessariã manutentionem vel sustentationem Paulus Apostolus insinuat, dicens omnia te portare & sustentare verbo virtutis tuæ. Eandẽ quoque, manutentionem rerũ subtiliter Psalmista indicauit, cùm tibi confiteretur, dicens: Tu formasti me, & posuisti super me manũ tuam. Formasti

Psalm. 32.
Psalm. 118.

Matth. 5.

Hebr. 1.

Psalm. 131.

maſti me, inquit, vt ad esse perduceres: super verò formatũ posuisti manũ tuã, vt me in meo esse manuteneas. Peculiari quoque ratione tuã istã bonitatẽ erga animalia atque viuẽtia omnia nutritiõis indigẽtia demonstras, singulis cõgrua prouidens alimenta, quibus in suo quodque esse conseruetur. Id quod pulchrè Dauid Propheta cecinit, dicens: Oculi omnium in te sperant Domine, & tu das illis escam in tẽpore opportuno. Aperis tu manũ tuã, & imple omne animal benedictione. Et alibi: Omnia à te expectant, vt des illis escã in tẽpore. Dante te illis, colliget, aperire te manũ tuã, omnia implebuntur bonitate. Auertete autẽ te faciẽ tuã, turbabũtur, auferes spiritũ eorũ & deficient, & in puluerẽ suũ reuertentur Quid tibi multa, Deus altissime, cõmemorare tentamus? quid corã te vanẽ multa prosequimur? Impossibile namque est, quãtumvis laborauerimus, vt dignum aliquid tua maiestate dicamus, aut cogitemus, vt tuã æternitatẽ, tuã omnipotentiam, tuã omni sciẽciam, tuam perfectam bonitatem pro dignitate cõprehendere aut explicare valeamus: doce nos tu ipse, potentissime, sapiẽtissime, optime Deus, ita te in omni tua perfectione venerari, colere, adorare & honorare, vt tandem in te perfecta satietate digni inueniamur

Psalm. 144.

Psalm. 105.

Iatari, in secula seculorum. Amen.

CONTEMPLATIO IIII. de Laude Dei in se & in omnibus creaturis, & quomodo dignè satis non possit laudari.

BONVM vnicum, summum, primum & perfectissimum, omnipotens & aterne Deus, postulat hoc & exigit infinita tua perfectio, qua in immensum superexcedis omnia, vt ab omni creatura in perpetuum lauderis, exalteris, magnificeris, benedicaris, & glorificeris in secula. Peculiariter verò & præcellentiore modo à rationalibus creaturis tuis, intellectui & voluntate libera pollentibus: quibus duabus nobilissimis viribus, te tuasque perfectiones agnoscere, & agnitum te in agnitis perfectionibus valent collaudare. Ad quod sanè debite laudationis officium, multa nos sollicitudine Propheta sanctus admonet, dicens: Exultate iusti in Domino, re-
 Psal. 32. quos decet collaudatio. Confitemini Domino in cythara, in psalterio decem chordarum psallite illi. Cantate ei canticum novum, bene psallite ei in vociferatione. Et alibi
 Psal. 146. Laudate Dominum, quoniam bonus est Psalmus, Deo nostro sit iucunda decoraque laudatio. Ac rursum: Bonum est confiteri Domino, & psallere nomini tuo Altissimi. Est

Efficacissimè verò nos exhortatus psalmo 112. ita canens: Laudate pueri Dominum, Psal. 112. laudate nomen Domini. Sit nomè Domini benedictum, ex hoc nunc & vsq; in seculum. A solis ortu vsq; ad occasum, laudabile nomè Domini. Causam verò tante laudis subiungit, dicens: Excelsus super oēs gentes Dominus, & super celos gloria eius. Quis sicut domus Deus noster, qui in altis habitat, & humilia respicit in celo & in terra? Et merito quidè nomè tuum ab ortu solis vsq; ad occasum debet esse laudabile: quoniam secundum nomè tuum, sic & laus tua in fines terrarum. Cum itaq; nomè tuum (Malachia attestante) ab ortu solis vsq; ab occasum sit magnū in gentibus, merito proinde vbiq; & semper erit laudabile, sicut vbiq; & semper magnum est.

Quod hominibus in querendo Deum multa difficultas oriatur ex carne.

Hinc nos super terram hic in tenebris agentes rationales creaturæ, ô Deus altissime, ad te gestimus ascendere, tibiq; mente & intellectu appropinquare: vt de tua celsitudine vel paululum quid cognoscere, & debita laudis vt minimam portunculam aliquam valeamus persolvere. Verum in hoc conatu, heu, miseris nobis obstitit, & impedimentum non minimum præstat misera ista quam circumferimus
 d 4 malæ

Psal. 46
Malac. 1

CONTEMPLATIO IIII.

male corruptioni subdita caro. Corpus hoc crassum, graue, obscurum, & ignobile, quo circūamicti sumus, animā aggrauat, iuxta quod apud Sapientē dicitur: Corpus quod corrumpitur aggrauat, animā, & deprimie terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Bonū est quidem spiritus desiderium, vt sursum ad te conscendamus, illic quæ in cōsideratione plenissimæ perfectionis tuæ contemplerur & oblectemur. Sed huic studio pertinaciter & moleste nimidū obstitit praua sensualitas, quæ ad malū fortis & facilis, in bonum autem inualida, spiritum ad bona tendentem demoratur & retrahit, ne quod velit, commodē pro voto perficiat. Sic enim dixit 1a 173 filius tuus, quoniam spiritus quidem prōptus est, caro autē infirma. Et sanctus tuus Apostolus dixit, carnē cōcupiscere aduersus spiritum, & spiritum aduersus carnē, & hæc duo inuicē sibi aduersari: vnde sit, vt nō quæcūq; velit homo faciat. Quapropter clamare cogimur ad eum qui nobis est fortior, ad te potentissimum & fortissimum Dominum Deū nostrum, vt nostræ infirmitati succurrere, nostram imbecillitatem adiuuare tua pietas dignetur: vt te adiuuare, ad te vel tenuiter ex parte aliqua cognoscendū, atque, vt decens est, vtcūq; laudandum, valeamus peruenire, quō

Matt. 26

Galar. 5

DE LAYDE DEI.

33

quō sine te non confidimus posse pertingere. Et quoniam nemo ad te potest peruenire, Ioan. 6
te, nisi à te ad te pertractus fuerit, clamare compellimur iuxta vocem amantis sponsæ Cant. 7
in Canticis: Trahenos post te, vt curramus in odorem vnguentorum tuorum. Neque enim vlla nobis est spes, per debitam cognitionem & laudem cōgruam appropinquandi tuæ celsitudini, nisi tuæ misericordiae tractu eō nos tu pertrahas, quō per nos ipsos peruenire non possumus.

Quod corporeis sensibus Deus comprehendere non valet.

Vbi verò te Deus Altissime quæret nostra cecitas? vbi te bonum summum & perfectissimum poterit inuenire nostra obscuritas? Omnino enim te quærere volumus & inuenire desideramus, quoniam ita dignum & iustum est, cum amante sponsa te quærere, neq; desistere, donec inuenerimus, eū, quē diligit anima nostra. Vbi ergo te quæremus Deus Altissime, bonū primum & vnicū? vbi te reperire poterimus? Quocunque aspexero, nusquam te habeo obuiū, quoquoersum aciem inflexero, nusquam tu mihi conspiciendus occurris. Cælus quidē video, opera digitorum tuorum, Solem quoq; & Lunā Psal. 8
& stellas quæ tu fundasti cōspicio: te autem d s cælus

CONTEMPLATIO IIIL

celorū habitatorē & siderū platen, corporeis oculis nequeo cōtueri. Tu enim Domine Deus meus: in tua substantia inuisibilis es: quemadmodū initio sui Euāgelij scribit dilectus Filius tui discipulus: Deū nemo vidit vnquā. Et Paulus eiusdē electus Apostolus testatur, lucē te habitare inaccessibile, quē nemo hominū viderit, sed nec videre possit. Neq; id sanē mirū: quādoquidē (vt enarrauit nobis ipse vnigenitus, qui est in sinu tuo, ac proinde tuā naturā optimē nouit) spiritus es tu, propter quod etiā in spiritu vis adorari. Spiritus verō (vt idē ipse ait) carnē et ossa nō habet, quibus videri aut palpari, aut vllō sensu percipi possit. Postea igitur quān nos oculi destituūt isti corporei, neq; ad tuā vsq; celsitudinem queunt perducere, volumus ad interiora cōuersi tērare, si fortē internē latitantis intellectus limpeditas te nobis queat alicubi demonstrare: quoniam ad hoc peculiariter nobis hominibus prae ceteris corporeis creaturis nobilē vim illā datā cognoscimus, vt per eā & te & tuas perfectiones agnoscere, agnoscere, agnoscere laudare sufficiamus.

Quod neq; intellectu possit homo Deum
pro dignitate cognoscere.

Sed etiam hic te Domine excelsus es valde, & longē nīmīū eleuatus supra caput

DE LAUDE DEI.

35

prum obscuri intellectus nostri. Claritas in comprehensibilis lucis tuæ, nīmīū fortis est. & malē contēperata nostris imbecillis oculis. Quemadmodum enim noctua fulgidum solis lumen, propter visus debilitatē, ferre nequit, & hominis visus induratus solis radium nequit intendere, quoniam excellit luminis claritas: ita nō potest hebes, obtusum & obscurum humanū ingemum, tuū immensū luminis fulgorem sustinere. Et quomodo ijs qui supra vim oculorum in Solis rotā eos conantur defigere, accidere solet, vt radiorum fulgore nimio vel cæci vel debiles visu reddantur sic & nobis periculum est, ne si audacius te aut tua perquirere tētauerimus, à maiestate luminis reuerberati, in cordis incidamus cecitatem. Iuxta id quod scriptū est: Persecutor maiestatis opprimetur à gloria. Quid verō mirū, si nō te valet humanū satis agnoscere ingenium? Ecce qui seruīst tibi sancti angeli tui, creatura nobis dignitate natura longē nobiliores, insuper & gratiæ tuæ munere semper pleni, qui in cōspectu diuinitatis tuæ assisunt omni tēpore, nocte ac die sine fatigatione canentes, atque dicentes: Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus exercituum: Plena est omnis terra gloria eius, ipsi te nequeunt plenē cognoscere, & tuam perfe

Prou. 25

Esaia 6

perfectissimam sublimitatem penitus nos
valēt cōprehendere. Quanto minus nos ter
rigenæ filij Adam(iuxta verbū sancti Iob)
domos inhabitantes luteas, id est, qui de li-
mo terre formati sumus, vnde & pascimur,
& quō tādē redituri sumus: nos (inquā)
obscura & crassa carnis huius nube obuol-
utum habentes intellectum, quomodo te
sufficienter cognoscere cōlidamus: quomo-
do pro dignitate laudare speremus?

*Quod laudari velis ab homine Deus, quodq;
laudem à nobis serio exigit.*

At tamen laudē à nobis tu Deus altissi-
mūq; ipsam qualemcumq; laudem quam
tibi forte depromere valet humani hebe-
tudo ingenij, admodum habes acceptam et
facis plurimi. Id quod nobis apertissimē
per Psalmistam indicas, dicens: Sacrificium
laudis honorificabit me, & illic iter quo
ostendam illi salutare meū. Et iterū: Immo
la Deo sacrificium laudis, & redde Altissi-
mo vota tua. Et inuoca me in die tribula-
tionis: erua me, & honorificabis me. Et al-
ibi idem tuus Propheta cōfiteretur, corpora-
lia holocaustumata nō esse tibi per se acce-
pta, sed verū tibi sacrificiū & seriō placitū
esse, in corde contrito & humiliato spirita
confessionē tibi & laudem persolvente. Id-
ipsum

Psal. 49

Ibidem.

Psal. 50

ipsum & Paulus Apostolus nos monuit, do-
cens nos debere tibi semper offerre hostias
laudis, quas ipse fructum labiorum appel-
lat cōfrentiū nomini eius. Propheta verō
etiam vitulos labiorum nominat eō quod
labijs prolata laus quibusvis vitulis aut
alijs id genus corporalibus oblationibus
sit tibi per se acceptior. Monet itē & alijs
cōpluribus in locis, nos tibi cantare in cor-
dibus nostris, & in ore psallere, semper in
tua gratia gaudentes & exultantes gaudio
sancto. Denique hoc ipsum omnis pagina
sacra clamat, ad laudem vbique, & gratiarū
actionem creaturam rationalem inuitans.
*Quemadmodum creatura rationales Deum
laudent, atq; ad idem inuitant hominem.*
Ratum verō ex parte altera, etiā irra-
tionalis omnis creatura ad te laudā-
dum nos cōmonefacit, excitat, trahit, imō
cogit & modo quodam cōpellit. Quæ cum
neq; rationem neq; intellectū habeat, quo
te valeat cognoscere, semper tamen absq;
cessatione te laudat & benedicit creato-
rem suum, iuxta modum & rationem na-
turæ suæ, inuolabili lege obseruans legē,
quam constituisti ei, verbo tuo obediens,
& ad finem cui est à te destinata infatiga-
bili conatu contendens. Et primū quidē,
amplissima illa cælestia corpora te laudāt
&

Heb. 13.

Osce 4

Ephes. 5

Colos. 3

CONTEMPLATIO IIII.

18 & benedicunt . in ordinatissimo illo & maximè regulari cursu suo, què iuxta definitione tuam & regulam eis à te constitutam in principio, etiamnum exactissime obseruant, nocte & die cursu infatigabili ocysissime circumambulantia, aut potius circuuiolantia terrà, faciètia diè & noctem, hyemem & æstatem, sementem & messem cunctis diebus, iuxta legè, quam statuisti eis à principio. Perstiterunt corpora illa per secula plurima, annos penè septies mille, eandem tamen penitus in cursu suo regulà, eundem modum, eundem ordinem, eandem celeritatem, eandem infatigabilitatem, eandem infallibilitatem seruans, vt ab initio. Quarum rerum consideratione permotus Dauid, meritò in vocem prorupit laudis tuæ, dicens: Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annuntiat firmamentum.

Psal. 18

Quemadmodum in sole magnificè laudetur Deus, vt in præcellentis virtutis machina.

Pte celebrat solis illud gloriosum iubar, inclyta illa tanti luminis machina, planetarum omnium ipse splendidissimus maximèque decorus: què tanquam regem ac principem constituisti in cælorum mediis, & fontem luminis esse voluisti, vt tui in se gestares

DE LAUDE DEI.

39

& nostris oculis repræsenteret, Deus splendidissime, pulchram iucundamque similitudinem. Quem quidem Solem (vt in principio Genesios scribitur) fecisti vt præesset diei: quomodo & Psalmista ait, solem te fecisse in diei potestatem siue dominium. Cuius tanta est decoris pulchritudo: tanta virtutis efficacia, vt suo aspectu cælos latificet, Agramentes suos radios longè lateque diffundens, & in eis collustrans omniæ terram verò non latificet solum, sed & viuificet, suo aduètu & viciniore respectu eam faciens germinare omnigenos fructus suos, velut alter quidam Deus, cui conueniat mortificare & viuificare, percutere & sanare. Suo nāque abscessu, quasi mortificat, contristat & vulnerat: accessu verò viuificat, latificat, sanat, ac viribus reparat, quæ collapsa fuerant eius absentia. Qui & in hoc mirificè te laudat: quòd per dies singulos mundo oriens in Altissimis, tanquam sponsus de thalamo suo procedens, Eccl. 26 terram deinde tanquam gigas fortissimus intra viginti quatuor horarū spatium percurrit celeritè, tam breui tēporis spatio tam latissimum iter sine fatigatione absoluens. Quod miraculum cum oblectatione considerans Propheta tuus, ita de eo ad tuam laudem cecinit: Ipse (inquit) sol tanquam

Genes. 1
Psal. 135

Deut. 32

Eccl. 26

Psal. 135

quam

CONTEMPLATIO IIII.

quàm sponsus procedens de thalamo suo, exultauit vt gigas ad currendam viam. A summo caelo egressus eius, & occurfus eius siue reuersio vsq; ad summum eius: nec est qui se abscondat à calore eius.

*Quomàdmodum laudetur Deus
in luna ac stellis.*

Gene. 1
Psal. 13

Lauda te post hunc pallida & candida luna, quam posuisti noctis dominam: quæ in sua admirabili mutabilitate, modò plena, modò semiplena, nunc (quod ad nostrum attinet visum) priuata lumine, nunc ex parte hac, nunc ex parte illa, iuxta diuersum solis respectum lumen recipiens, suas istas vicissitudines per singulas mensium reuolutiones ordinatissime obseruat: in sua hac mutabilitate solo tuo verbo tam stabilis, vt decursus sui tramite nihil à principio hætenus mutauerit. Simul te laudant stelle omnes, & quas in orbibus inferioribus collocasti erraticas, vagum illis motum præbēs, terræ viciniore numeroq; pauculas: & quas in summo firmamento fixas collocasti, magnitudine præcelleres, multitudinēq; innumerabiles. Quæ omnes velut solis gloriæ deferentes, per diē cum suo lumine latent, dum ille terris apparet. Per noctem verò, vbi ille abscesserit, suum candorē terris effundunt. Has autem in tanto

DE LAUDE DEI.

41

in tanto creasti numero, vt nemo hominū eas omnes dinumerare sufficiat: quæ admodum ipse tu indicasti, loquēs ad Abraham seruū tuum, ac dicens: Suspice caelum, & numera stellas, si potes: tali videlicet forma loquendi indicare volens, nulli hominum id esse possibile, vt earū cōprehēdat numerū. Tibi verò soli earū est cognitus numerus, & singularum perspecta natura: quæ admodum de te perhibet testimonium Propheta tuus, dicēs: Qui numerat multitudinē stellarum, & omnibus eis nomina vocat: id est, singulas sigillatim nouit quæ admodum ea quæ proprijs suis nominibus norūt homines designare, sigillatim habent cognita. Omnes verò te factorem suū collaudant, de summo firmamētī in quo eas collocasti, luminis sui claritate terrā perfundentes, virtutisq; efficacia mirabili mirabilia in infimis istis iuxta indicam sibi à te virtutem, operantes.

Gene. 15

Psal. 146

Quomodo laudetur Deus in quatuor elementis, & in ijs quæ generantur in eis.

Laudate quæ sub his sunt elementa, cum omnibus quæ generantur ex eis, ignis, aer, aqua & terra, & quæcūq; generatur aut continetur in eis. Laudate te quæ generatur in supernis regionibus, nempe igniū terramentis, grando,nix, pluuia, ros, pruina,

e toni

ronitrua, coruscationes & fulgura, quibus
terrorum tuum desuper ostentas mortali-
bus. Venti quoque & spiritus tempestatum
quos (iuxta Psalmi vocem) tu producis de
thesauris tuis. Quæ omnia (eodem attestâ-
te) faciunt verbum tuum, dum nullam ha-
bent perpetuæ subsistendi stabilitatem, sed
tuo verbo subito vel exurgunt vel cadunt,
latent aut prodeunt, pro imperio iussio-
nis tuæ, & iuxta virtutem dominantium con-
stellationum, quam constituisti in eis. Lau-
dant item te, viuentes aquarum venæ & sca-
turigines, fontes atque putei tui, qui de oc-
culto & inexhausto thesauro diuitiarum
tuarum, per secula plurima aquas limpi-
dissimas ebulliunt, fluminibus insuper vel
magis vel parvis sua indeficienti scaturi-
gine fluxus incessabilis prebent originem,
ad irrigationem terræ, & multimodam
commoditatem mortalium, quibus nō est
sine aquis commodum degere vitam. Lau-
dant te cōgregationes illæ aquarum, quas
velut in vt re congregasti, appellasti; ma-
ria, mare illud magnum & spatiosum, vbi
sunt natatilia quorū non est numerus. Ani-
malia omnigena, pusilla cū magnis, in mul-
titudine plurima, in quo & à principio crea-
sti cetera grādia ingentis magnitudinis, qui-
bus omnibus tu vnus nutrimentum præbes.

Tanta

Psalm. 32
Gene. 1
Psalm. 103

Tanta ecce diligentia obseruat mare præ-
ceptum illud, quod ei dedisti in principio,
cū die quinto diceret: Producat aquæ rep-
tile animæ viuētis. Tam efficaciter etiā nū Gen. 1
operatur in eis virtus benedictiōis tuæ, qua
benedixisti illis die eadē, dicēs: Crescite & Gen. 1
multiplicamini, & complete aquas maris.
Quemadmodum aues modo pecu.

liari laudant Deum.

Laudant te cum his etiam aues volitan-
tes in aëre, quas tu in principio simul
cum piscibus ex aquis iussisti procedere, lo-
cum tamen longè diuersum obtinere, cū
diceret die vna: Producat aquæ reptile ani-
mæ viuētis, & volatile super terram sub fir-
mamento celi, quibus simul quoque benedi-
xisti, ad priorē piscium benedictionē adij-
cēs: Et aues multiplicentur super terrā. Cui
sanè multiplicationis suæ præcepto, statu-
tis anni temporibus, tanta sollicitudine, tāta
sedulitate, tā admirabili industria, obedire
vel ante vel post generationē sunt necessa-
ria, ita sollicitē curātes & tam suo tempore
providentes, vt meritō nos nostri pudeat,
quoties hanc in eis tam vigilem industriā,
tam indefatigabilem sollicitudinē, attētius
perpendimus. Quæ insuper magnum no-
bis miraculum ingerūt & tuæ gloriæ lau-
dem

CONTEMPLATIO IIII.

dem manifestant, dum corpus suum graue
& ad terrā naturaliter suo pondere cēdens,
leni alarum agitur euehūt in aēris altitu-
dinem, virtute occulta & admirabili quam
hoc nec imitari nec comprehendere suffi-
ciat. Nouissimē & peculiare quēdam vocis
concētum habet plerāq; auicula: quæ cū
corpore sint perexiguæ: suauissimā tamen
suis rostrulis melodiam cāillantē efficiūt
quam nō possit ars humana tota sua indu-
stria & musicis omnibus instrumētis satis
exprimere, neq; melodia potiori vincere.
Qua in re, tibi plus omnibus & super om-
nia laudabili, magnificā laudem canunt.

*Quemadmodum terra cum omnibus qua
progignuntur ex ea, Deo lau-
dem soluant.*

Laudat te magnus ille terræ globus, qui
in suo pondere, elementorū omnium
infimum atque grauissimum, super mobi-
les aquas maris sic iacet immobilis, vt neq;
subsiderē aliquando, neque mutare possit,
neque vllō pacto locū mutare: solo tuæ in-
fionis imperio statū illum immobilem ob-
tinens, quoniā sic voluisti eam esse immo-
bilem. Sic enim Psalmistā testatur, dicens:
Psal. 103 Qui fundasti terrā super stabilitatē suam,
nō inclinabitur in seculum seculi. Et alibi
Psal. 135 Qui firmauit terram super aquas. Ac rur-

DE LAUDE DEI.

45

sum: Ipse super maria fundauit orbem ter-
rarum, & super flumina preparauit eum.
Laudant te cum terra cuncta germina, quæ
progignuntur ex ea, de admirabili illa fec-
unditate virtutis tuæ, quam ei indidisti ab
initio, cū de tertio post eam ab aquis de-
nudatā, dicerēs: Germinet terra herbam vi-
rentem, & faciētē semē, & lignum pomi-
ferum faciēs fructum iuxta genus suū, cuius
semen in semetipso sit super terram. Ita
videmus etiam hodie terrā omnigenos fru-
ctus suos producere, & cuncta ex ea prodire
terrena sciētia, quæ ad esum hominum vel
bestiarū conueniūt. Neq; solum ea quæ sim-
pliciter viuētium sunt sustentationi neces-
saria, verū etiam quæ ad latificandum &
exhilarādum humana corda proficiunt, ca-
stiq; voluptati deseruiunt, abundē ex ea
procedere, & ministrari mortalibus. Qua
de re contemplan mirabilia tua Propheta
tūc, cecinit, dicens: Qui producis fœnum
iumentis, & herbam seruituti hominum. Vt
educas panem de terra, & vinum latifcet
cor hominis. Vt exhalaret faciēs in oleo, &
panis cor hominis cōfirmet. Laudant te vi-
rentes & odorifera herbæ, quarū plurimis
præter suauē odorē, etiam virtutes magnas
cōtulisti, ad hominū sanitatē. Arbores quo-
que fructifera in ornatu frondiū suarum,
e 3 florum

Psal. 23

Geno. 1

Psal. 103

CONTEMPLATIO IIII.

florum decore, ac sapore fructuum, quibus
omnibus mirabiliter hominum corda ge-
mina comoditate oblectas simul ac pascis.
Laudant te iumenta & bestiae omnes, quae
progignuntur è terra, siue gradientia pedi-
bus, siue alio quouis modo repentia aut ser-
pentia super terram, vsq; ad vermiculos mi-
nutissimos, quos cõrectatione & distẽsio-
ne mirabili cõroimus, ad progrediendum,
siue pedibus se ferre quò voluerint. Quid
multa? Omne quod est, siue in cælo, siue in
terra, siue in mari, in suae naturae perfectio-
ne (quã tibi acceptã refert) quasi vocifera-
tur & clamitat: Laus Deo in altissimis, qui
nos in potẽtia, sapiẽtia & bonitate sua crea-
uit, sustentat, pascit, atq; gubernat. Quam
rem dilectus discipulus pulchrè nobis in sa-
era sua Apocalypsi depinxit, dicens: Et om-
nem creaturã quae in cælo est, & quae su-
per terram, & subter terrã, & mare & quae
in eo sunt, omnes audiui dicẽtes sedenti in
throno, & agno: Benedictio, & honor, &
gloria & potestas, in secula seculorũ Amẽ.
*Quod homo creatura rationalis prae cete-
ris omnibus debeat laudare Deum,
laudẽm; debitam plenè per-
soluere nequit.*

Hoc itaq; pacto cum te, Deus altissimè
certatim omnis laudet creatura irra-
tiona-

DE LAVDE DEI.

47

tionalis, quae neque intellectum habet quo
te possit cognoscere, neq; voluntatem qua
te valeat diligere: dignũ proculdubio & iu-
stũ est, vt nos creaturae rationales prae cete-
ris omnibus corporalibus creaturis pecu-
liariter tuã in nobis similitudinẽ, & beatæ
Trinitatis imaginẽ gestãtes, qui intellectu
& voluntatẽ liberam singulari priuilegio
accepimus, quorum altero te tuãq; perfe-
ctiones & opera cognoscere, altero verò a-
gnitũ diligere valeamus, vt nos (inquã) tan-
tis à te super cetera omnia beneficijs dona-
ti, iuxta modũ nostrae sublimioris naturae,
peculiariter laudemus & magnificemus.
Docet enim nos ea quae infra nos sunt irra-
tionalia corpora, quantũ sit nostrũ erga te
debitũ. Tanto quippe tuae bonitati amplius
sumus debitores, quãto nos secũdum ratio-
nalem animã prae ceteris altius euectos cõ-
spicimus. Quãto enim potiora sunt ea qui-
bus nos affecisti, dona & beneficia, tãto est
maius debitũ, quo nos tibi obstringimur.
Quod utiq; tantũ esse agnoscimus & inge-
nuè cõfitemur, vt impossibile sit nobis, vel
extremo conatu ad plenũ tibi persolvere.
Imò & si à mane summo vsq; ad vespẽrã vi-
giles perstiterimus, neq; cibũ māducantes,
neq; potum gustantes, neq; operis externi
aliquid agentes, in super & noctes totas in

Gene. 1

tuis laudibus ducamus infomes, nullam omnino a tuis laudibus habentes requiem (quomodo in sacra Apocalypsi de quatuor illis animalibus in conspectu throni legimus, quod requiem non habebant nocte ac die, sine cessatione clamant: Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus noster omnipotens) ne sic quidē tibi satisfacere vel ex parte aliqua poterimus, neq; pro dignitate tua laus ista sufficiat. Qua de re pulchre nos sacra tua scriptura admonet, dicēs: Terribilis Dominus & magnus vehemēter, & mirabilis potētia ipsius. Glorificātes Dominum quāntūcūq; potueritis, superualebit adhuc, & mirabilis magnificentia eius. Benedicētes dominū exaltate illū, quāntū potestis: maior est enim omni laude. Exaltantes eū, replemini virtute. Ne laboretis: non enim comprehendētis. Quis videbit eum, & enarrabis? & quis magnificabit eum sicut est ab initio?

Quemadmodum Deum inuocare debeat homo, ut dignū eum possit laudare.
ITaq; Deus latissime, cū tu a nobis laudem exigas, nos verō dignū nihil ex nobis tibi possumus reddere, egestate atq; inopia preſti, ad tuā dirisimā misericordiam necesse habemus cōfugere, & cū Prophetā sancto cogimus exclamare, dicētes: Domi-

Psal. 50

ne la

ne labia nostra aperies, & ora nostra annūtiabūt laudem tuā. Nos enim, prater quod in cecitate peccati originalis (quo in vno Adam omnes peccauimus & perieramus) cōcepti & nati sumus, iuxta illud eiusdem Psalmistae: Ecce enim in iniquitatibus cōceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. etiā innumeris peccatis quae deinde per prauae voluntatis cōsensum ipsi propria cōmisimus, ita cōcedē nos contaminauimus, sicq; in cœlum & coram te peccauimus, vt non simus digni vel oculos ad te leuare, vel ad tuam laudem sordida aperire labia. Scimus enim, quod in ore peccatoris quales nos esse ingenuē cōfitemur, nō sit speciosa laudatio. Nam & cū peccatore te exposulare legimus, dicentē: Quare tu enarras iusticias meas, & assumis testamētum meum per os tuum? Rectos verō, quales nos non esse dolemus & ingemiscimus, ipsos decet, ipsiq; est decora laudatio, vt facer tuus canit Psalmographus. Nos ecce labia nostra ipsi nobis cōclusimus, dum cordis ianuam vitiorū prauis desiderijs aperuimus. Tu verō is es, qui cōclusa hęc labia solus aperire potes, vt resonare queant soluta ora laudē speciosam & gratam tibi. Illumina tu Domine oculos nostros, peccatorum tenebris excæcatos, mentes obtenebratas tuæ diu-

Roma. 8

Psal. 50

Luc. 15

Eccle. 15

Psal. 49

Psal. 32

e. 5. na lu

na lucis radio visita & collustra, vt te vel
ex parte aliqua, quantum nobis ad te lau-
dandum satis fuerit, cognoscere valeamus.
Cor mundum crea in nobis, munde Deus,
& spiritum rectum, spirituum pater rectis-
sime, innoua in nostris visceribus. Vitā bo-
nam & conuersationem sanctam da nobis,
vt tam in vita quā in morte tua gloria in
nobis clarificetur. Da nobis, misericordia-
rum pater, mētem bonam & intentionem
rectam in cunctis operibus nostris, vt siue
dormientes, siue vigilantes, siue comeden-
tes, siue bibentes, siue aliud quidlibet agen-
tes, omnia semper opera nostra ad tuā lau-
dem & gloriam faciamus, iuxta sancti tui
Apostoli monita, quibus nos instruxit, di-
cens: Omne quodcunque facitis, in verbo
aut in opere, omnia in nomine Domini no-
stri Iesu Christi facite, gratias agentes
Deo & Patri, per ipsum. Et iterum: Siue
comeditis, siue bibitis, vel aliud quid faci-
tis, omnia in gloriam dei facite. Da no-
bis Domine oculum illum bonum, quem
nos docuisti esse lucernam totius corpor-
is, vnde totum fiat corpus lucidum. Pe-
tus quoque da nobis sic tui amoris igne
exstiuans, sic tuis sanctis desiderijs cale-
scens, vt egredientes & ingredientes, quie-
scentes aut operantes, semper ad te sursum
eleuata

1. Cor. 10

Colos. 3

Matt. 6

eleuata corda gestemus, vbiq; nobis se of-
ferat tui dulcis memoria: vt cum propheta
sancto in omni tēpore & in omni loco do-
minationis tuæ benedicat tibi anima no-
stra: siue iugiter in tuis nunc occupemur
laudibus, vt post vitæ huius transitū consti-
tui mereamur tuæ maiestatis laudatores
æterni. Respice in super misericordissime
Deus, super omnes incredulas & barbaras
nationes, super gentes & regna quæ tuum
nomen nō agnouerunt, quæ veritatem Dei
commutantes in mendaciū, pro te creatore
colunt creaturā tuam, adorātes Solem, Lu-
nam, stellas, dracones, serpētes, vita defun-
ctos homines, dæmones, aut idōla vana, re-
lictō te vno omnium creatore Deo viuo &
vero, qui es benedictus in secula. Illumina
Domine execratas hominū mentes. Con-
gregator dispersionum Israël, congrega
ex omnibus terræ finibus quos elegisti tibi,
in rectam fidem, qua te vt oportet agno-
scant: in firmam spem, qua tibi innitantur
securi: in ardentem syncerāque charita-
tem, qua tibi perfecte indiulsēque adhæ-
reant. Tu enim es Deus solus, & præter te
non est alius. Tibi quoq; seruire debent o-
mnia regna mūdi, & omnes nationes popu-
lorum, quas creasti, nō idōlis, non dæmoni-
bus, quæ non laborauerunt in illis. Destitue
proinde

Psal. 39

Psal. 102

Roma. 1

Psal. 146

proinde & subuertere regnum diaboli, quod
nunc multo cordis dolore ceruimus præ-
ualere, & regnum tuum fac aduenire ac di-
latari per orbē. Ita te in lætitia, Deus opti-
me, vno ore & vno corde benedicimus
nunc & in æternum. Amen.

CONTEMPLATIO V. de sacrosancta & su-
perbenedicta Trinitate, deque tribus
personis sigillatim, Patre, Fi-
lio, & Spiritu sancto.

LUX æterna, lux beatissima,
lux splendidissima, totū mun-
dum à summo cælorum ad ima
vsq; terrarum perlustrās & il-
luminans, cælōsque & terras
maiestate gloriæ tuæ adimplēs, nos paupe-
res, cæci, & omnimodis miseri homunculi,
hic super terrā vermiculorū instar reptitā-
tes, nequaquam cōprehendere valemus ad-
mirabile illud & incomprehensibile Trini-
tatis sacramentū: quomodo nimirū & vnus
sis nobis Deus, vnus Dominus, vna essen-
tia, vna vita, vnūmq; bonū: & tamen perso-
næ sint plures abinuicem distinctæ, nempe
Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. Excedit
hoc planē tenuis ingenij nostri captū, tres
esse personas vnus essentiæ, imò quæ vna
sint & penitus eadem essentiæ: tres persone,
vnus Deus: vnus (inquā) Deus, non tres di-
vni

vnus Dominus, non tres Domini: vna vita,
non tres vitæ: vnū bonū, nō bona tria. Nam
in creaturis quocunq; mentis aciem verti-
mus, nusquam tale quid inuenire valemus,
vbi tres vnū iudicētur, aut vnū tria. Si enim
est vnū, quod video, quomodo ergo est plu-
ra? & si quæ video plura sunt, quomodo
erunt vnū? Nobis itaque tale nihil in omni
creatura considerare valentibus, possibile
non est cōprehendere stupendum istud Trini-
tatis & vnitatis mysteriū: Trinitatis (in-
quam) personalis, & vnitatis essentialis.

1. Cor. 10

Quamquā autem sensu carnis id cōprehen-
dere nō sufficimus, neq; rationis etiā natu-
ralis acumine penetrare, captiuātes tamen
intellectū nostrum in obsequiū fidei, de to-
to corde credimus pariter & confitemur, te
Deum verē vnū, & verē trinum: vnum per-
fectissimē secundum essentiā, & Trinum ve-
rissimē secundum personas: vt nec ideo mi-
nus sis vnus, quia trinus: nec ideo minus tri-
nus, quia vnus. Apud te enim Trinitas nihil
obest vnitati, neque vicissim vnitatis officit
Trinitati. Pater non est filius, neq; Spiritus
sanctus: Filius non est Pater, neque Spiritus
sanctus: sic & Spiritus sanctus neque Pater
est, neque Filius. Non enim vnus, sed tres
sunt, Pater, Filius, & Spiritus sanctus: quo-
niam nō vna persona, sed tres persone sunt
diuinitatis.

diuersa, Pater à nullo procedēs, Filius procedens à patre, Spiritus sanctus ab utroque, & non ab eo procedit vlla persona. Et tamen hæ tres personæ vnum sunt, vna substantia, vna essentia, & ita vnū, vt nulla earum sit prior aut posterior, dignior, aut ignobilior, maior aut minor, neque in duratione, neq; in potentia, neq; in sapientia, neq; in vlla perfectione sed totę tres personæ coæternæ sibi sunt & coæquales, ita vt per omnia, & Trinitas in vnitatem, & vnitatem in Trinitate æquali sit honore veneranda.

Quomodo in scripturis sanctis Trinitas insinuat mysterium.

Hoc admirabile & incomprehensibile incofusibilis Trinitatis, in indiuidua vnitatem sacramentū Christus in x s v s magister noster, testis fidelis & verax, solidæque veritatis irrefragabilis doctor, ore suo illo benedicto, in carne agēs nobiscū, suos fideles edocuit, quādo post gloriosam resurrectionem, antequā celos ascenderet, Apostolis suis præcipiens, dixit: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij, & Spiritus sancti. In quo verbo, manifestissimē Trinitatem distinguit personarum, dum singulas distinctē nominat, dicēs, Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Vnitatem verō tacitē insinuat, cum numero

ro sing

ro singulari præmittit, dicens, in nomine, non autem in nominibus. Nam si plures deos indicare voluisset, dixisset vtique, in nominibus Patris & Filij, & Spiritus sancti. Hoc ipsum mysteriū & in alijs pleriq; scripturarū locis, tum verbis, tum figuris, nūc manifestius declaratū, nūc insinuatū occultius, inuenimus. Sic enim in ipso statim sacrarū Bibliarū exordio, vbi creatio rerū describitur, pulchrē Trinitas tota exprimitur. Cū enim ait Moyses: Dixit Deus, fiat, & factū est ita, signat, Patrem per verbū suū creasse & formasse omnia. Quod enim pater dicēdo creat, tātū dē est actū dicamus, patrē per verbū creare. Spiritū verō nō reticet, dum ait: Spiritus Domini ferebatur super aquas. Sic itē in exordio humanæ cōditionis, quādo die sexto de limo terræ tibi visum fuit formare hominē, nouo loquutionis tuæ modo, in vnitatem Trinitatem, & in Trinitate vnitatem indicasti, dicēs, Faciamus hominē ad imaginē & similitudinē nostrā. In eo enim quod plurali numero, faciamus, tibi placuit dicere, ac deinde, nostrā imaginē (in quorū vtroq; pluralitas est inclusa) Trinitatis sacramentū expressum credimus, quē admodū in eo q; singulari numero dicitur, ad imaginē & similitudinē, essentia accipimus atq; substantia indiuiduam

indiuifam unitatem. Confirmat quoque
 veriusque myfterij veritatē, quod euestigio
 predictis subiungitur, dicēte ſcriptura, imō
 in ſcriptura tuo loquēte ſpiritu: Et creauit
 DEVS hominē ad imaginē ſuam, ad imā-
 ginem Dei creauit illum, maſculum & ſe-
 minam creauit eos. Vbi quōd creauit, ter-
 tiō ponitur, ad trium perſonarū nos mittit
 indaginē: quōd autē ſingulari ſemper nu-
 mero, Deus, & Dei dicitur, & in eodē tan-
 tū numero, creauit, tertio replicatur, ſub-
 ſtantialis unitatis poſtulat intelligentiam.
Quomodo Trinitatis & unitatis myſterium in
tribus viris Abrahæ apparentibus indiētur.

AD idem myſterium & illud pia mente
 excipimus, quod de vltione Sodomo-
 rum loquens idem ſpiritus, ait: Igitur Do-
 minus pluuit ſuper Sodomā & Gomorrhā
 ſulphur & ignem à Domino de celo. Vbi
 dum Domini nomen replicatur, dicendo
 Dominus à Domino, cum verbo ſingularis
 numeri pluuit, perſonarū videtur diſtinctio
 cum ſubſtantiali unitate tacitē designari.
 Filius namq; à patre, vt nō ſeparatur ſecun-
 dum eſſentiā, ita neq; ſecundum operationē
 ſed operationē habet à patre & cōmunem
 cum patre, ſicut eſſentiam ab eo habet, &
 cum eo habet communem. Quod & ipſe in

Ioann. 5 Euangelio clara voce teſtatur, dicens: Non
 poſſet

poſſet Filius à ſe facere quicquā, niſi quod
 viderit Patrem ſuum facientē. Quæcunq;
 enim ille fecerit, hæc & Filius ſimiliter fa-
 cit. Pater enim diligit filium, & omnia de-
 monſtrat ei quæ ipſe facit. Pulcherrima
 quoq; & aperta viſione etiā oculis humanis
 ſacramentū tuum patefecisti, in tribus illis
 viris Abrahæ apparētib; atq; ad Sodomæ
 vltionem pergentibus, de quibus tribus vt
 de vno, & de vno vt tribus, ſcriptura loqui-
 tur: vt tres illos vnū, & vnū tres, inſinuaret
 credentibus. Sic enim hæc de re in ſcriptura
 loquitur ſpiritus: Apparuit Abrahæ Domi-
 nus in conualle Mambre, ſedēti in oſtio ta-
 bernaculi ſui in ipſo ſeruore diei. Hic eſ-
 ſentialis ſignatur vnitas. Adiungit deinde
 ſcriptura: Cūmq; eleuaſſet Abrahā oculos,
 apparuerunt ei tres viri, ſtantes prope eum.
 Hic in trium apparitione virorū, trium in-
 nuitorum fides perſonarum. Sequitur: Quo-
 eū vidiffet Abrahā, cucurrit in occurſum
 eorū de oſtio tabernaculi ſui, & adorauit in
 terra, & dixit: Domine, ſi inueni gratiā in
 oculis tuis, ne tranſeas ſeruū tuum & c. Ecce
 tres vidit, & vnum adorat, vnum cōſtitetur
 Dominum. Sic & in ſubſequentibus, ſcri-
 ptura ſancta nunc ſingulari numero loqui-
 tur, nunc plurali. Nunc ait: qui dixerunt
 nunc: qui dixit, aut, dixit Dominus. Trium
 f quoque

Genē. 18

quoque quasi vnus auditur vox, dicens: Reuertens veniam ad te &c. Et iterum: Iuxta conditum reuertat ad te. Ac deinde: Num celare potero Abraham quæ gesturus sum? Scio enim &c. Descendam & videbo &c. Sic promissæ huius loquutionis forma, dum nunc de vno vt de pluribus, nunc de pluribus vt de vno, Spiritus sanctus loquitur. Trinitatem in vnitatem, & vnitatem in Trinitate, nobis ponit ob oculos.

Quomodo apud Esaiam in Cantico Seraphicum item in Apocalypsi, & in Psalms, Trinitatis innuitur Sacramentum.

Esaiæ 6

Hoc quoque mysterium, Seraphici illi Spiritus, quos Esaias sedenti super solium in visione conspexit assistere, sancto propheta, ac per illum nobis omnibus patefecerunt in illo nobili cantatissimoque trishagio, quo illi tibi canebant gloriam, clamantes alter ad alterum: Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus exercituum: plena est omnis terra gloria eius. Quod enim ter sanctus replicat (vnde & trishagium, quasi *τρί ἅγιος*, id est, ter sanctus, vox illa laudis à patribus est appellata) Trinitatis mysterium insinuat. Quod deinde numero singulari semel tantum dicitur: Dominus Deus exercituum. & deinde: plena est omnis terra gloria eius: vnitatis substantialis aperit sa-
crato

Apoca. 4

cramentum. Simile canticum audiuit postmodum in spiritu dilectus ille discipulus, pro veritatis confessione agens in exilio, Ioannes Apostolus: qui in sacra sua Apocalypsi quatuor animalia in conspectu sedis se vidisse describit, nocte ac die non habentia requiem, atque dicentia: Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est. Nec multum dissimile est, quod eodem tuo spiritu mirifice illustratus ille rex & Propheta cecinit, dicens: Benedicat nos Deus, Deus noster Psal. 66
benedicat nos Deus, & metuatur eum omnes fines terræ. In eo enim quod tertio replicatur Deus, ac deinde singulare relatiuū subiungitur, Trinitatis & vnitatis videtur insinuari mysterium. Sic & alibi idem Psal-
mista trium meminit personarum, cum ait: Verbo Domini celi firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum: ubi & Patris Domini, & Filij verbi, & Spiritus ab utroque procedentis, facit mentionem. Nam in eo quod simpliciter dicit, verbum Domini: spiritum verò non absolute Domini, sed oris Domini, hoc videtur occulta intelligentia insinuari, quod Filius solius sit patris, & à patre solo procedens, Spiritus verò non solius sit patris, sed communiter patris & Filij, utpote ab utroque procedens, & à
f 2 patre

patre procedens per filiū: quemadmodum
status corporalis, de corde & ore, & de cor-
de per os egreditur.

*Quomodo apud Danielem pulchra visione sit
insinuatum Trinitatis mysterium.*

Danic. 7 Iterum apud Danielem iucunda visione
Trinitatem legimus expressam, qua vir
ille desideriorū antiquum dierū sedentem
aspexit, vestimēto candido ad modū niuis,
& capillis albisimis instar lanæ candidis-
simæ: à cuius facie, fluuius igneus ac rapi-
dus egrediebatur ad quem usq; cum nubi-
bus cæli quasi filius hominis veniebat, &
usq; ad antiquum dierum peruēnit. In illo
namq; antiquo dierum, tua persona, o pater
ingenite, iuxta hominū captum accommodā-
te est designata. Apud homines enim, patres
solēt filios annis & duratione excedere, &
canis solēt ornari progenitorū capita. Flu-
uius ille rapidus & igneus, personam nobis
spiritus tui optimē repræsentat. Ipse enim
quasi fluuius, à te fontali principio effluit,
atq; in hominū corda delabitur, vt hume-
ctet & faciat corda credentiū. Sic enim &
filius tuus illū appellauit fluuiū, dicēs: Qui
credit in me, flumina de ventre eius fluent
aque viuæ. Hoc enim (testāte Euāgelistā) de
spiritu quē accipiūt credētes, dictū cognoui-
mus. Et per Psalmistā de eodem dicitur:

Ioan. 7

Flum

Fluminis imperus lætificat ciuitatem Dei. Psal. 45
Et rursum: Flumen Dei repletū est aquis.
Fluius verò iste igneus est, & rapidus: quia Psal. 64
eos quos replenerit spiritus tuus, totos igne
cælesti accendit: illo (inquam) igne de quo
tuus filius loquitur, dicens: Ignē veni mit-
tere in terrā, & quid volo, nisi vt ardeat? Ob
hoc & in linguis igneis voluisti illū in die
sacro Pentecostes super Apostolos visibili
forma descendere, vt tali signo quid intus
operaretur, foris ostēderes. Rapidus quoq;
fluuius dicitur iste tuus spiritus: quia eos
quos implet, ad te rapit, & quasi violēter ab
infinis istius sursum pertrahit, donec ad
perfectā tecū vniōē illos adducat. Hic au-
tē igneus rapidusq; fluuius egredi visus est
à facie tua, in quo filij tui persona innuitur,
qui recte tua facies dicitur, quoniam ipse tuū
est verbū, tua imago, nimirū splendor pa-
ternæ gloriæ (vt illū nominat sanctus Apo-
stolus) cādor quoq; lucis æternæ, & speculū
sine macula paternæ maiestatis tuæ (vt il-
lum appellat Sapientia) Ab hac facie tua
egreditur fluuius, quoniam à filio tuo, sicut &
à patre, procedit spiritus sanctus. Et ita
quidem tui filij secundum diuinitatē perso-
na, in facie à qua egreditur fluuius, designa-
tur. Amplius verò, etiam secundum eam
quam in tēpore assumpsit humanitatē, in

Hebr. 3

Sapient. 7

f 3 eadem

eadem visione manifestatur, dum confite-
 quenter de filio hominis adiungitur: Ecce
 cum nubibus cæli quasi filius hominis ve-
 niebat, & vsq; ad antiquum dierum perue-
 nit, & in cōspectu eius obtulerunt eum. Et
 dedit ei potestatem, & honorem, & regnum:
 & omnes populi, tribus & lingue ipsi ser-
 uient. Potestas eius potestas æterna, & re-
 gnū ipsius quod non corrumpetur.

*Adoratur Trinitas beata per Chri-
 stum pulchram mundo præ-
 dicata.*

Sic in veteris testamenti pagina, testimo-
 nijs cōpluribus & figuris aptissimis, in-
 cōprehensibile istud mysteriū adumbrasti
 atq; cōfirmasti fidelibus tuis, vt ad saluta-
 ris fidei veritatē, & verbis & gestis & figu-
 ris nos informares. Apertissime verò per os
 filij tui & discipulorū tuorū, eam ipsam do-
 ctrinā, antè obscurius testatūq; traditā vo-
 luisti mundo innotescere, propter infinitā
 bonitatē tuā, qua tibi cōplacuit, mundū in
 tenebris & vmbra mortis residentē, ad vitā
 illuminare spiritalē. Corde itaq; Deus alius
 sime, credimus, & ore cōfitemur (iuxta ve-
 ritatē quam nos docuit magnus ille magi-
 ster noster, Christus filius tuus) tres in diui-
 nis personas, Patrem, Filium, & Spiritū sanctū,
 ita abinuicem verè distinctas, vt pater ne-
 quaquam

quaquam sit filius, aut spiritus sanctus, neque
 filius sit pater aut spiritus sanctus, neq; spi-
 ritus sanctus sit pater aut filius. Credimus
 nihilominus, in Trinitate hac verā essentię
 vnitatē: vt tres hi, pater & filius & spiritus
 sanctus, vnica sint essentia, nō essentia plu-
 res: vnus Deus, non plures diij: vnus Domi-
 nus, nō domini plures: vna sapiētia, vna for-
 tendo, vna æternitas, vna maiestas, vna pul-
 chritudo, vna claritas, vnus rerū omnī crea-
 tor, & cōseruator, institutor & rector. De-
 duc nos, o lux æterna beata Trinitas, per lu-
 ius mundi tenebras, in quibus nūc agimus,
 ad supernā beatorū patriam, vbi te facie ad
 faciem aliquādo cum beatis cernamus,
 quam nunc captiuato intellectu credimus.
 vbi te cognoscendo sicuti es, plena bonorū
 omnium satietate perfruamur. Amen.

*Ad Patrem ingentum, primam in diuinis
 personam, a quo procedunt Filius,
 & Spiritus sanctus.*

Adoramus te Deus, Pater ingenite,
 adorantes quoque agnoscimus & con-
 fitemur, te fontem esse, originem & initium
 omnis existentia. Ab alio nullo tu habes,
 vt sis: nemo est, qui tibi donet tuum esse,
 quoniam a nullo procedis. Verū filius
 & spiritus sanctus, a te suum esse accipiunt,
 a te habent vt sint: quoniam a te proce-
 dunt,

dunt, dum eis tuæ essentia totius unitatem
 modo incomprehensibili perfectissime cõ-
 municas, sicq; substantia tuæ participes fa-
 cis, vt nõ aliud sint quàm sis tu, sed vnũ suũ
 tecũ & vna essentia. Tu in æternitate tan-
 es perfectus, ita ab æterno eras forçudus, vt
 ab æterno ante omne principiũ filium sem-
 per genueris tibi *et ideo 1010 p.* id est, cõsubstan-
 tialem, item & Spiritus sanctus æternale-
 ter à te procedat, ante omnia tẽpora. Neq;
 harum est processionum initium, sicut rec-
 vllus vnquam finis erit. Tu enim, pater, de
 tua forçuditate æterna semper tibi coe-
 qualem & cõsubstantialem gignis filium,
 semper item tibi consubstantialem & coe-
 qualem spiras spiritum sanctum. O! quanta
 est hæc, & quàm creaturis insolita genera-
 tio! Nullum est enim animal aut viuens
 quod mox à natiuitate sua potens sit gene-
 rare sibi simile, sed multo tempore perfici
 ipsum oportet, priusquàm generationi suffi-
 ciat. Nam tunc demũ ad generandum fili-
 simile, viuens vnumquodq; sufficiens iu-
 catur, cum in sua specie fuerit perfectum.
 Qui hodie nascitur mundo infans, nõ hoc
 ipso die alterius infantis pater erit, sed post
 annos plus minus viginti, prole suscitabit
 similem sibi. Inter homines, pater nemo na-
 scitur, sed ex nõ patre tandẽ pater efficitur.

Non

Non sic tu, pater ingenite, qui nõquàm fui-
 sti nõ pater, neq; ex non pater factus es, sed
 pater æternus eras, es, & eris in secula. Te-
 statur hoc indubiẽ, infinita virtutem tuam
 & perfectissimã tuã forçuditatis plenitudi-
 nem nõ cõpisse aliquãdo initium, sed ab æter-
 no tecum perdurasse. Deniq; quanta hic no-
 bis se mōstrat in tua generatione liberali-
 tas? Tanta vtique, quantũ in generationi-
 bus viuentiũ nusquã liceat reperire. Homo
 nãq; pater dum filiũ gignit, etsi ex seminis
 sui virtute illi fiat essendi principiũ, haud-
 quaquã tamen de se genito suam ipsius do-
 nat substantiã, vt vnum sint genitor & ge-
 nitus: Speciei quidem donat similitudinẽ,
 sed essentia propriẽ non communicat vni-
 tatem, vt verẽ vnum dici possint pater gi-
 gnens & genitus filius, aut vnus essentia; sed
 duo homines diuersi & entia distincta, sem-
 per dicimus, quod gignit & quod genitum
 est. Sic & in alijs viuentiũ speciebus rem se
 habere, est euident. At verò tu pater, nõ tan-
 tum similem tibi specie gignis filiũ: sed pror-
 sus cõsubstantialem: nõ tantũ specie simi-
 litudinẽ illi cõmunicas, sed totã ipsam tuã
 essentiã, vt verẽ idem sit tuus genitus quod
 tu gignens, & tu gignens quod ille geni-
 tus: nec sit ipse alius à te, neque distinctam
 participans essentiam. Multũ in homi-

f s nibus

nibus fuerit, si is qui gignitur, colore, figura, lineamentis corporis, quantitate ac proportionem membrorum, ac similitudinibus huiusmodi externis accidentariisq; rebus patri gignenti similis appareat: patris qui genuit hac ex re magna comprobatur & praeualida fecunditas, quae sic genitum sibi potenter assimilare valens fuit. Tu verò non sic in accidentibus externis genuisti tibi consimile filium, sed in ipsa tua essentia, quam tuar potentissimae & inestimabilis fecunditate virtute potens ex totam tuo communicare genito. Te adoramus, o pater benedicte, genitor admirande, semperque venerande, in omnia secula. Amen.

Ad filium secundam in diuini personam.

Adoramus te, patris vni genite fili, qui à tuo patre semper gigneris, illi per omnia similis & coequalis, secundum diuinam & aeternam tuam generationem patre nihil minor neq; posterior. Quomodo lux de se lumen producit, ita te gignit tuus pater, & tu ab eo procedis, ut lumen de luce, de luce (inquam) aeterna conternum lumen, de immensa & infinita luce lumen aequè infinitum atque immensum. Tu aeterna patris sapientia diceris, splendor paternae gloriæ, & character siue figura paternae substantiae

substantiae. Candor es tu lucis aeternae, & speculum sine macula Dei maiestatis, & imago bonitatis illius. Tu ex ore prodijisti Altiissimi, primogenitus ante omnem creaturam. Tu patris es verbum, quod erat in principio apud Deum, & simul eras ipse Deus. Per te facta sunt omnia, & sine te factum est nihil: verbo nanque Domini patris formati sunt caeli, & quaecunque clauduntur in eis, per te verbum suum fecit pater in principio. Quando prae parabat pater caelos, tu aderat quando certa lege & gyro vallabat abyssos, quando aethera firmabat sursum, & librabat fontes aquarum, quando circumdabat mari terminum suum, & legem ponebat aquis ne transirent fines suos, quando appendebat fundamenta terrae, tu semper cum eo eras cuncta componens. Nunquam enim abfuiisti patri tuo, in omnibus operibus quae fecit à principio. Quaecunque enim fecerit pater tuus, haec & tu similiter facis. Diligit nanque te pater, & demonstrat tibi omnia quae facit ipse. Quemadmodum enim tu es cū patre vnum, sic tibi cum eo vna est communis operatio. Tu generatione perfectissima à patre tuo ab aeterno gigneris, non modo generationis corporalis, quomodo de semine per temporis moram viuus creatura generatur, nec quomodo

Hebr. 1

Sapient. 7

Eccl. 24

Ioan. 1

Psal. 32

Prou. 8

Ioan. 5

quomodo per aitem opus quodlibet tēporis successu perficitur, sed eo modo, quo intra se mēs nostra sine temporis mora producit verbi cogitatum. Pater nanque tuus æternæ mentis oculo dum in se reflectitur, dum se ipsam mens illa fecundissima, ita cōspicit & cognoscit, ita tu Verbū in corde Patris gigneris, generatione vtiq; naturali & æterna, vt nō possis à patre tuo nō gigni, neq; vnquā possis interrūpi hæc generatio, quomodo est impossibile, vt seipsam mēs illa limpidissima, & lux perfectissima nō videat. Vnigenitus autē es tu patris tui filius, vnus es, nō plures sunt filij. Totā nāq; substantiā suā tibi communicans pater tuus teque sibi totū consubstantialē & per omnia cōequalē gignens, plures filios nec requirit, nec admittit. Imperfectionem nanque in diuinis cōstituerit, qui secundū generationē diuinitatis plures tentaret astruere filios, vt te solum vnigenitum & vnicū patris filium confiteri, nos compellat veritas. Verū hanc tuam generationem tam incomprehensibilem, tam ineffabilem, quis poterit enarrare? Nos sanē in hoc tenebroso carcere conclusi homunculi, fide credimus, rem ita se habere, quomodo à te per scripturas sanctas sumus eruditum tamen comprehendere, nobis est impo

Isaia 53

impossibile. Adiuua tu Domine patris vni genite cæcitatem & infidelitatem nostrā: irradia in mentibus nostris, o splendor paternæ gloriæ: illucesce in cordibus nostris, o lux vera, quæ illuminas omnem hominē Ioan. I
venientem in hunc mundū, vt te in patre, & patrem in te videamus, vt in tuæ fidei rectitudine & veritatis confessione, absq; errorum deuijs modō permanentes, tandem aliquando digni inueniamur introduci in apertam visionem claritatis & gloriæ tuæ, quæ tibi est cum Patre tuo, & cum Spiritu sancto cōequalis in sæcula sæculorū. Amē.

Ad Spiritum sanctum tertiam in

diuinis personam.

Adoramus te, o sancte Spiritus, tertiā in diuinis personam, à Patre & filio æternaliter & indifferenter procedentem, vnus eiusdēque penitus cum Patre & Filio substantiæ, eisque per omnia cōequalē, in nullo minorē, in nullo posteriorē. Qualis enim pater, talis Filius, talis & Spiritus sanctus. Increatus est Pater, increatus est Filius, est increatus & Spiritus sanctus. Aeternus est Pater, æternus est Filius, æternus est & Spiritus sanctus. Dominus est Pater, Dominus est Filius, est & Spiritus sanctus Dominus. Est Pater omnipotens, est Filius omnipotens, itē est & Spiritus sanctus

sanctus omnipotens. Est nanque Patris, & Filij, & Spiritus sancti vna diuinitas, equalis gloria, coeterna maiestas. In tota autē hac Trinitate nihil prius est neque posterius, nihil maius aut minus, sed totæ tres personæ coeternæ sibi sunt & coequales. Ita ergo tu sancte Spiritus, patri & filio es æqualis per omnia. Procedis autem non à patre tantum, neq; tantum à filio, sed pariter ab utroq; id est, à patre & filio. Neq; verò per modum generationis procedis vt filius. Non enim filius diceris patris, neque filius etiā filij, sed vtriusq; appellaris Spiritus. Nō enim te gignunt, sed spirant, pater & filius. Non vt verbum gigneris, sed vt amor & bonitas spiraris. Vnde quædamodū filius dicitur sapientia, imago, & verbum patris: ita tu Spiritus, amor, suauitas, ardor, & charitas, secundum rectam fidei confessionem appellaris. Tu sic à patre & filio procedis, quomodo à luce & lumine ardor siue calor procedit. Tu es vinculū dulcissimum, & nexus suauissimus, quo pater filio & vicissim filius patri nequitur atq; vnitur vnione sempiterna. Amore nāq; summo & increato pater amplexatur filium, & pater eodem amplexatur filius patrem. Non enim potest nō summe & infinite diligere filiū pater, in quo totum se videt, & totam suam

suam essentiam conspicit: neque potest nō summe diligere filius patre, qui totam sibi propriā substantiam atq; essentiā, & omnino quicquid habet cōmunicat. Tu verò, o sancte Spiritus, amor & charitas diceris & es, quo amās & amatū suauiter nequitur adinuicē. Et quomodo pater & filius sunt in æternitate, sic & te amorem necesse est coeternū esse. Quāquā autē hūc ineffabile & incōprehensibile tue processioni modū satis peruestigare humani ingenij tenebrositas minimē valeat, firma tamen fide credimus & cōstanter protestamur (quod nos docuit infallibilis veritas) te cū patre & filio cōsubstantialē & cōequalē esse per omnia: personā quidē à patre & filio diuersam, vt pote ab illis procedentem, vnū tamē Deū, vnum Dominū, vnū omnipotentē, & omnino vnā essentiā. O amor sancte Spiritus, o charitas increata, o incōprehensibilis dilectio, corda nostra tu visita, dicta, & inha bita, vt abūdemus per te in omnibus bonis. Tu es enim Spiritus bonus qui non ad men sura repleuisti IESVM Christum Domini nostrū: tu quoq; Spiritus adoptionis es filiorū Dei, quo potantur omnes electi, quo distinguitur filij lucis à filiis tenebrarum, qui te habere non possunt. Tu es qui inspiras nostrā adiuuas, qui nos doces omnē verit

Ioan. 3
Roma. 8
1-Cor. 12
Roma. 8

Ioan. 10

1. Ioan. 1

Roma. 8

Roma. 5

Psal. 142

veritatem, & erudis vnctione tua sancta de omnibus. Tu es qui clamas in nobis, & in quo nos clamamus, Abba pater: qui postulas pro sanctis ad Deum, inenarrabilibus gemitibus. Tu es qui diffundis in cordibus nostris charitatē, qui nos deducis per viā rectam, vt nō aberremus per deuia. Denique, tu ille es in quo vno habemus omnia, vt prater te ac sancta dona tua, quæ tu nobis infundis, nullis rebus indigeamus. Veni igitur, o bone & sancte Spiritus, & emitte in nos cælestis ardoris tui radiū, quo contacta nostra gelida pectora diuino incalcescant amore, à cunctis sanentur vitijs: & in omnibus stabiātur virtutibus, donec tandem ad locum illum pertingamus immēsi luminis & ardoris, in patriā illam beatissimam regni cælestis, in quo cum Patre & filio viuīs & regnas in omnia secula. Amen.

CONTEMPLATIO VI. de Creatione Angelorum, honorūque à malis separatione mirabili.

OMNIPOTENS eterne Deus bonum vnicū & summum, à quo bona cuncta procedunt, tu in temetipso ita es perfectus, ita ad omnem plenitudinē beatus, adeo cōsolatione ex temetipso plenissimus, vt nullis omninō indigeas creat

creaturis vnde vel cōmodum aliquod vel oblectamentum accipias. Siquidem creaturæ omnes quæ à te cōditæ sunt, gloriam tuam aut gaudium augere non possunt, sic vt lætitia aut cōsolatio maior nunc tibi sit creaturarū obsequio, quā antē erat cū nulla adhuc illarum subsisteret. Attamen propter ineffabilem bonitatem & liberalitatē tuā, cōplacuit tibi effundere in creaturas participationē bonitatis tuæ, ad gloriam & ostētionem perfectissimæ potētiae, sapientiæ, & bonitatis tuæ, quæ in omnibus relucet operibus tuis. Sic itaque, non ob utilitatem aliquam, quam spectabas acquirēdam, sed propter tuam perfectionem effundendam atq; communicādam, creasti in principio cælum & terrā, & cuncta quæ in eis continentur. Cælorum autem supremum atq; nobilissimum, peculiariter tui decoris gloria exornasti deligēs tibi ipsum in aulam regiam, & gloriosum palatium regni tui, in quo à seruis tuis speciali vis honore coli & venerari, veluti in templo & throno sancto tuo: quēadmodum sanctus. Propheta ait: Dominus in cælo parauit sedem suam, & regnum ipsius omnibus dominabitur. Et alibi: Dominus in templo sancto sito. Dominus in cælo sedes eius. Ac rursum per Prophetam aliū ipse loqueris, g dicens:

Psal. 102

Psal. 10

Esa. 66

dicens: Cælum mihi sedes est, & terra scabellum pedum meorum. Hoc autem cælorum nobilissimum creans in principio, simul adimplesti illud multitudine in numerabili incorporeorum spirituum, creaturarum vtiq; nobilissimarum, secundum naturæ dignitatem, & naturalium donorum sublimitatē. Quos ad hoc tu creasti in principio ut corā te essent omni tēpore, essētiq; spectatores gloriæ tuæ, cuius etiam dulcedine perfuerentur, & satiarentur in secula.

De peccato & damnatione impiorum spirituum ob elationem superbiā.

Veruntamen, quia inter omnes creaturas tuas tum creatas vñ illæ a te acceptæ arbitrij libertatem, per quā facultas illis erat, se vel cōuertendi ad te per humilitatem & gratitudinem, vel per ingrati tudinem à te auertēdi, atq; ad seipsas cōuertēdi per superbiā: ob hoc tibi placuit, illorum prius erga te fidem tentare atque experiri quā eos in tuā societate firmam ascribere, aut in tua beatitudine solidare. Hinc verò inter spiritus istos incorporeos, admirabilis & terribilis nimium surrexit, in æternū vsq; perduratura diuisio. Quid enim considerātes admirabilem suæ perfectionis altitudinem, in qua tu illos cōdidiras, neq; in te authorē suum vt æquum erat

refer

referētes decorem suum, sed quasi à semet ipsis omnia haberēt in se superbiētes, tibi, ô Deus altissime, similes fieri superbe præsumpserant, & gloriā tibi debitam (vt pote à quo omnis ipsorum ornatus processerat) sibi rapere ausi sunt: dum te male neglecto & improbe despecto, eā in semetipsos trāsferre sunt conati. Quos proinde tuo iusto iudicio, æquissime iudex, de cælorum altitudine quāto cyus abiecasti à conspectu beatæ maiestatis tuæ, atq; in profundū detrustisti ignis æterni, quem diabolo & angelis eius complicitibus, parasti absq; omni evasionis spe in perpetuū inibi cruciādos. Quibusdā nihilominus propter hominū exercitatio nem, secundum occultū consiliū sapientiæ tuæ, in caliginoso hoc aëre, in cæli ac terræ medietullio habitationē permittis, ad no vissimū vsq; iudicij magni diē, donec eorū ruinas (iuxta Psalmistæ vocē) penitus adimpleas, & perfectē omnia tuis pedibus subiicias. Omnes autē sub ira tua æterna, & furore nullo vnquā tēpore placabili, cōcluisisti, secū semper circūferentes in semet ipsis damnationē suā: quos tu quidē altissimos constituisses tuos principes, & in tua domo æterna stabilitate firmasses, si nō semetipsos per scdā suā superbiā tāta exaltationis gloria reddidissent indignos, si per

Matt. 25

Psalm. 109

Psalm. 8

1. Cor. 15

g 2 humili

humilitatem (vt iustum erat) tibi sese subiecissent, & non per superbiam aduersum te nequiter præsumpssisset, rapere tibi coronam capitis tui, id est, gloriam tuam sibi vendicare, de qua apud Prophetam loqueris: Gloriam meam alteri non dabo.

Adhibentur scripturarum testimonia de Angelorum casu loquentia.

DE hoc verò tam miserabili istorum casu expressum nobis testimonium perhibet in sacro Euangelio **1 & v s** filius tuus Dominus noster, cum suis discipulis ait: Videbam Satanam, sicut fulgur de caelo cadentem. Quemadmodum enim de caeli altitudine fulgur cernitur, velut in momento, in nictu oculi, ad terræ partes inferiores magno cum impetu deiecti: sic & hos benedictus tuus filius, qui tecum hoc exercebat aduersum eos iudiciū, vidit de altissima altitudine deiectos, in infima barathra retrudi. Loquitur quoque de eadem hac condemnatione, sancto tuo Spiritu illustratus Apostolus tuus Petrus ad nostram confirmationem, in hunc scribens modum: Angelis peccantibus Deus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos, in tartarum tradidit cruciandos, in iudicium reservari. Et paulò post, Angelos, inquit, cum sint fortitudine & virtute hominibus maiores, non portare

portare aduersum se execrabile iudicium, significans videlicet hoc modo loquendi, punitionē illorum grauissimā esse, ipsiq; intolerabilem. In eandem sententiam, alter quoque Apostolus tuus Iudas scribit, Angelos qui non seruauerunt suum principatum, sed reliquerunt suum domicilium, in iudicium magni Dei vinculis æternis sub caligine reservari. Sed & Esaias sub nomine regis Babylonis dæmonum principi insultans, lapsus eius miseriam graphicè describit, dicens: Quomodo cecidisti de caelo **Esa. 14** Lucifer, qui mane oriebaris? Corruisti in terram, qui vulnerabas gentes, qui dicebas in corde tuo: In calum concendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo. Veruntamen ad infernum detrahèris, in profundum laci. Talia scilicet & tam infelicia superbiæ suæ præmia præsumptores illi reulerunt.

De confirmatione bonorum Angelorum in sempiterna gloria.

AT verò spiritui alij, impijs istis spiritibus præsumptionis haud quaquàm consentientes, vel adherentes, tua gratia in veritate persisterunt, neque ex confederatione naturalis dignitatis aut perfectionis

CONTEMPLATIO VI.

nis suis in factum sunt elati, sed eo magis
sub potenti simul & benigna manu tua se
humiliarunt, quo bona plura & beneficia
potiora, præ ceteris creatis omnibus à te
vno omnium creatore, suscepisse se cognov-
erunt, pro omni quam in se cōspiciebant
pulchritudine, dignitate, perfectione, no-
bilitate, claritate, & gloria, laudem dantes
& gratias agentes tibi, bonorum omnium
liberalissimo largitori, à quo omne donū
perfectum, & datum optimum descendit.
Iaco. 1. humiliter quoque tuæ maiestati se subijci-
tes, ut digni fierent perpetuo tuo ministe-
rio. Hos vero, ob superbiam illis abiectis
in tuā servitutem & societate aternā ascri-
pisti, pro ea, quam erga te monstrauerant,
humilitate, fide & gratitudine, sicque illos
quantocivis in tuæ gratiæ & gloriæ stabi-
litate cōfirmasti, ut ex tunc usque in perpetuū
nulla ratione à te possint diuelli, aut villo
modo separari. Et quomodo illos apostati-
cos spiritus plena repudiatione à te abiecti
sti, sic ut nulla eis sit spes reditus in tuam
gratiam, aut ad tuā accedendi præsentiam.
Luc. 16. sic exaduerso tam firmo & indissolubili
nexu hos beatos spiritus tibi copulasti, ut
nō sit eis vltra metuendum, ne vlla vnquam
ratione possint à tua amicitia & societate
excidere vel expelli. Chaos enim magnum
inter-

DE ANGELORVM CREAT. 79

inter hos atque illos firmatū est, ut neque illis
ad istos pateat ascensus, neque istis ad illos
possit contingere descensus. Sunt enim (ve
de spiritibus iustorum in sacra Apocalypsi Apoc. 3
scribitur) columnæ in domo Dei immo-
biles, & foras non egredientur amplius.

*Quod beati Angeli semper assistunt vol-
tui Dei, & in eius contemplatione
satiuntur plenissime.*

Dedisti illis, coram te omni tēpore ap-
parere, & in conspectu throni tui assi-
stere, quomodo sacer Ioānes in Apocalypsi
audisse se dicit vocem Angelorum multo-
rum in circuitu throni te laudantium, quorū
erat numerus millia millium. Id quo Ieciam
Zachariæ apparēs Gabriel indicant, dicēs:
Luc. 1. Ego sum Gabriel, qui sto ante dominum
& missus sum hæc nūtiare tibi. Sic Raphael
Tob. 12. Tobias loquitur, dicens: Ego sum Raphael
Angelus vñsē septem, qui astamus ante
dominum. Apoc. 1. Danielem quoque dicitur,
Dan. 7. quod millia millium tibi ministrabant, &
decies millies cetera millia tibi assistebāt.
Nō solum autem das illis tibi assistere, sed
insuper assistens vultum tuum gloriosum
perpetuū facis conspicerē: quomodo tuus
filius in Evangelio dixit, Angelos etiam
hominibus electis ministrantes, semper vi-
dere tuam faciem. Angeli (inquit) lumi-
lium

Matt. 5

Psal. 16

Psal. 15

lium semper vident faciem patris mei, qui in caelis est. videntes verò & perpetuò con-
tinentes tam amabilem vultum, tam de-
siderabilem faciem, proculdubio honorum
omnium habent satietatem aeternam: acq̃
possunt non esse semper & perfecte beati,
quibus datur semper coram te asistere, &
tuam faciem ostensam intueri. Beati namq̃
voce tui filij asseruntur, qui Deum vident.
Et Psalmista testatur, satietatem illic esse.
vbi se monstrat tua gloria. Ac rursus ali-
bi, plenitudinem lætitiæ donari dicit in
aspectu beati vultus tui. Satiabor (inquit)
cum apparuerit gloria tua. Et iterum: Ad-
implebis me lætitia cum vultu tuo. Ac rur-
sum: Lætificabis me in gaudio cum vultu
tuosid est, in aspectu vultus tui. Non pos-
sunt igitur non pleno & sempiterno per-
frui gaudio, quibus tui vultus aspectu frui
conceditur. Tanta videlicet tamq̃ glorio-
sa præmia præstitit humilibus & bene gra-
tis istis spiritibus humilis sua gratitudo, &
grata humilitas. Ad tantam ecce celsitudi-
nem & felicitatem istos prouexit pro sua
humilitate, tua liberalissima misericor-
dia: quemadmodum illos apostolicos
spiritus, pro sua superbia, ad no-
uissimam ignominiam deie-
cit tua seuera iustitia.

Quam

Quàm sit accepta Deo grata humilitas, &
quàm execranda ingrata superbia.

O Abyssus intermina, & profunditas al-
tissima admirabilem iudiciorū tuo-
rum. Quàm sunt incomprehensibilia iudi-
cia tua, quàm inuestigabiles viæ tuæ! O ter-
ribilem iustitiam! O amabilem misericor-
diam! Iustitiam dico terribilem, ijs qui in
superbia & in abusione operantur malum.
Misericordiam amabilem, ijs qui in humi-
litate bonū impietati præligunt. Per illam
quippe, eos qui se superbe exaltauerāt deie-
cisti de sublimibus, & humiliasti peccato-
res illos, nō modò vsq̃ ad terram (quomo-
do in Psalmo scribitur) verum etiam vsq̃
ad infimi barathri profundissimā, vsq̃ ad
puteū abyssi, in quo vinculis illos alligasti
aeternis. Per hæc verò, eos qui corde demis-
so sub potēti manu tua se humiliauerant,
ad tam magnificā felicitatē & sublimem
gloriā exaltasti, vt essent in conspectu tuo
principes regni tui, & cōiux mensæ tuæ,
gaudio aeterno, & nunquā intermorituris
delicijs perpetuò satiādi. Benedicta semper
humilitas sancta, quæ ad tantæ celsitudinis
fastigia suos possessores subuehit. Et male-
dicta ex aduerso semp̃q̃ detestāda super-
bia, quæ & summis bonis priuat, & extre-
mis malis afficit eos, quos possederit.

Rom. 11

Psal. 146

2. Pet. 2

Iudas.

g s Prædi

Predictis adhibentur Scripturarum testimonia.

Scilicet ista tam admiranda, tam stupenda considerabat Virgo illa benedicta cui voignitri mater Maria, cum in suo catinico, post conceptum in se tuum filium, ita cecinit, dicens: Fecit Dominus potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui. Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. De hoc quoque illustratus eodem spiritu regius Propheta tuus, cecinit, dicens:

Psal. 112. Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat, & humilia respicit in celo &

Psal. 137. in terra? Et alibi: Excelsus Dominus, & humilia respicit, & alta à longè cognoscit. Humilia te ait respicere, nimirum ut ea attollas & subleues. Alta verò & superba à longè cognoscere, id est, despiciere, scilicet ut ea confundas atque deicias, ab ea in qua se constitutuere praesumpserint altitudine. Quae omnia apertissime confirmantur in eo quod Dominus noster Iesus benedictus filius tuus, cum apud nos in mundo ageret, frequenter solet inculcare dilectis discipulis: Omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Quod profecto verbum, si usquam alibi aut vnumquam aliis, hic nunc exemplo est manifestissimo demonstratum. Peculiariter verò nobis mortalibus & rationalibus

Lucæ 14 & 18

bus creaturis in hoc tuo iudicio speculū lucidissimū ante oculos ponis, ut à praesumptione superbigas, quā à peste prima & perniciosissima, studiosissime caueamus: humilitate verò superbenedicti omnis boni fundamentū, summopere assequi cōtendamus.

Nā, iuxta beati Apostoli tui admonitionē, 2. Pet. 2. angelis peccatibus per superbiam si nō peperit tux rigor iustitiae, sed de celo detractos eternis tradiderit cruciatibus: proculdubio neque nobis spes esse debet effugiendi iudicii, si supbis illis praesumptoris similes inueniamur. Et si angeli (ut idē ait) cum sint nobis fortitudine & virtute maiores, nō ferūt aduersum se execrabile iudiciū, erit proculdubio & nobis virtute ac fortitudine longè inferioribus ira furoris tui intolerabilis.

Quam sit hominibus formidandum Diuinū iudiciū, quae per superbiam vane effrunt.

Quid igitur de nobis agetur, magne Deus, exquisitissime iudex, quid de nobis agetur vilissimis fatidique vermiculis super terram hic reptantibus, qui delinimo terrae formati sumus, vnde & pascimur ac sustentamur, & tandem (iuxta tuum decretum) ad ipsam quoque sumus redituri: de nobis (inquam) quomodo iudicabitur, quibus nulla est causa iusta vel occasio rationabilis superbiendi, sed magis omnis humil

Genes. 1

Genes. 3

2. Cor. 1

Psal. 113

humiliandi ratio, ex ipsa quā circūferimus corporis vilitate? Aduersum illos nobilissimos spiritus, ob cogitationē affectionēq; superbix, à throno iustitiæ tuæ si tam horrenda prolata sententiā est, si tam tremendū cōtra illos exercitū est iudiciū, quā seuerā nos manebit ultio, qui nil aliud quā m fœtentū stercorū vilissimus facies sumus, si in acceptis à te donis superbiētes, nō tibi, sed nobilissimis demus gloriam? O pater miseratiōnū, pater misericordiæ inexhaustæ, & Deus totius cōsolatiōis, cōprime, quæsumus, superbiam cordis nostri, & fastu tur gentiæ pectora deprime. Non nobis Domine, non nobis, sed tuo nomini fac nos semper dare gloriam. Doce nos quæ veræ sunt humilitatis, nō propriam laudem querere, nō nosmetipsos vanē efferre, nō inflari, non intumescere, nō oblectari honoribus nō in nobisipsis super bonis tuis inaniter te neglecto gloriarī, sed tibi semper in omni humilitate, & corde & corpore subiectos permanere, vt nō cū reprobis illis & apostaticis spiritibus à te abijciamur, sed cū fidelibus Angelis semper in tua seruitute perseueremus. Cōfirma nos Deus in gratia sancta tua, vt nullo vnquam superbix vento, nullo vanitatis flatu à te dimoueamur, sicque eādem in honorum Angelorum societate

tatem in cōspectu tuo abscribamur, vt cum illis tibi seruiamus in æternum. Amen.

CONTEMPLATIO VII. de peruersitate Angelorum malorū, quæ semper Deo resistere laborant, & hominū salutem impedire, & cōtrariū de Angelorū bonorū zelo bono ad gloriam Dei & hominum salutem promouendam.

VVM tu Deus potentissime principio creares multitudinem illam innumerabilē incorporeorum spiritū, ante factā terribilem illam diuisionem, erāt ipsi omnes naturæ perfectione & donorū sublimitate similes. Absq; omni enim deformitate, in multa dignitate & pulchritudine tu Deus qui ex totis perfectus & pulcher, illos omnes creaueras. Sunt enim (vt Moyses ait) perfecta opera tua, & Deut. 32 Genes. 1 omnia valde bona. Ista verō omniū creatorum prima & præcellētissima, nihil dubiū quin eximie bona & perfecta fuerint. Neque erat ex omni illa tam innumerabili multitudine vel vnus aliquis, qui in illo defectu aut macula fœditatis à te fuisset cōditus, & poterant æquē omnes si voluissent, suā voluntatem ad te conuertere, & simul omnes beatitudinis æternæ præmiā consequi. Ac proinde nō habēt impij & damnati demones, quod de te conquerantur, quod tuā deform

formitatem in qua nunc se cōspiciunt, & suā
miseriā in qua nunc degunt. tibi imputent
quasi tu peccati in eis aut miseriarū author
fueris. Tu enim rectos illos & absque omni
peccato cōdidideras, nec defuisti illis subra-
tione auxilij tui. Ipsi verō sua parua volun-
tate abutentes sui arbitrij libertate omne
hoc malū in quo nunc degūt sibi ascriuerunt,
ipsi sese in tantarū miseriarū inextricabilē la-
queum cōiecerunt. ipsi se in vincula ista in-
dissolubilia precipitauerūt, ipsi sibi infer-
num cōstruxerunt, ipsi se in carcerē aeternarū
caliginis, & externarū tenebrarū conclusē-
rūt. illicq; semetipsos iudicibus inferni in-
cōsumptibilibus alligauerūt, vt nunquā eis
pateat egressus, donec ad nouissimū vsque
quadrātē persoluant omne debitū. Huius (in-
quā) totius miseriarū ipsi sibi sunt authores,
totū ipsi super se induxerūt quod patiūtur
malū, quoniam volūtaria electiōe per arbitrij
sui libertatē preelegerūt malū, bono super-
biā, humilitati: gratitudinē, ingratiitudinē.
*Quemadmodum sine causa aduersus Deum in-
dignantur & pugnant impij demones.*

A Tq; hæc cum ita sint, cum sic in veri-
tate ista se habeāt, ea tamē est horum
neruiflorū spiritūū malitia, tāta est illorū
in malo obstinatorū atq; à malitia execra-
torum perversitas, vt maximo odio aduer-
sus

sus tuam iusticiam, qua sic puniuntur, indi-
gentur, obmurmurēt, cōuitentur, blasphemē,
insaniūt. Quēadmodum enim seruos
malos & ceruicofos, si quando ab heris ob-
iustam causam eadantur, videmus verbera
aut correptionē suscipere cū indignatione,
murmuratione & impatientia, cum tamen
pœnas meritas luant, ac proinde cū patiētia
Domini disciplinā debuissent sustinere: sic
& isti cernicofissimi atq; in omni malo ob-
duratissimi demones, quāquā omnia hæc
quæ perferūt supplicia, optimē commēu-
riūt, imō his infinito maiora (Citra condi-
gnitatē nāq; peccati est ipsorū punitiō) no-
lunt tamē cū patientia meritas pœnas fer-
re: sed aduersus sanctā iusticiā tuā obmur-
murant, cōuitantur, insaniūt, blasphemāt,
summo erga te & extremo affecti odio, de
felici statu perfectionis tuæ dolētes, magis
autē te & tuam omnē perfectionē perire ac
in nihilum perdi cupiētes. Quod licet asse-
qui nō possint, cupiūt tamē & laborāt in-
di omnibus, quantū fuerit in ipsis, tuā glo-
riā opprimere, imminuere, impedire: sum-
mūque studio ad hoc conātur, vt ea in qui-
bus maxime tua gloria clarescit, impediāt,
sicut nihil illis æquē est atq; tua gloria in-
uisum: ea verō quib; tuū sanctū nomē igno-
minia afficitur, sedulo promoueat. Et hoc
sibi

sibi suo cæco iudicio summā reputant miseri illi felicitatē, posse impedire aliquid, vnde tua gloria clarescere, vel promouere aliquid, vnde tuæ gloriæ detrahatur, aut in quo tuo nomini villa inferatur vilipensio. Atq; hinc est, quod nulla in te sic occupantur, vt in tentatione, deceptione & seductione hominum, vt suis tentationibus homines à bonis abstrahant quæ tu Domine vis fieri: ad mala verò impellat, quæ tu fieri prohibes. Sciunt enim, in nulla re magis tuū nomē sanctificari, quā in nostra obedientia, & eam te à nobis super omnia exigere, atq; in ea te maximē oblectari: contra verò, nostra inobedientia & peccato maximam tuæ gloriæ inferri ignominia, & illa te odire maximē. Propter quod, indefessum hoc illis est studium, homines à tuo- rum obedientia præceptorum abducere, atque ad ea quæ tibi displicent, inducere.

Quod summo odio demones aduersus DEVM sunt affecti, & quomodo etiam homines impugnant, aduersus DEVM impugnant.

ET quanquam etiā erga nos, humanum genus infelici afficiatur inuidia, & irreconciliabili nos odio prosequantur, eod quod in sua loca nos surrogatos atq; suffectos oculo bono conspiciere nequeant, præmum tamen illorū odium & pugna præci-

pua

pua aduersus te est, Domine Deus, vt pro sua virili impediunt tuæ voluntatis adimpletionem, vt nō fiant quæ tu vis fieri: contra verò quæ tu non vis fieri, fiant. Atq; hoc etiā ipsum est quod nos tentantes & impugnantes illi maligni querūt, ne tuū de nobis propositū & bona voluntas impleatur, qua ab æterno (vt ait Paulus) nos prædestinasti in gloria tuam, ad sedes illas gloriosas obtinendas, è quibus illi propter superbiam fuere deiecti, ad regnū illud gloriosum, quod preparatū est electis tuis, ab origine mūdi. Cuperent sanē, si id fieri posset, suæ crudelitatis apicē in te Dominū Deum & creatorem suum exercere. Optarēt & in tuos Angelos, suos olim confocios, suæ malitiæ virus effundere. Sed quoniam tu Domine in omni tua es bonitate & perfectione securus, vt tibi nec in minimo nocere possint. Angelos quoq; tuos quia in beatitudine tua confirmatos illorum omni nocumento substraxisti, superest, vt summam suæ malitiæ in nos totam effundant, vt in nos ex aduerso aciem dirigant, totūque pondus prælij in nos cōuertant. Post angelos nāq; in gloria iā firmatos, facile agnoscunt, nos tibi proximo loco esse charos, qui eandem gloriā ab æterno ad eam prædestinati post paululum speramus assequi.

1. Cor. 2

Mat. 25

h Quemad

CONTEMPLATIO VII.

Quemadmodum semper vigilantes excubant
multa sollicitudine demones, ad se-
ducendā hominum animas.

Hoc itaque certō scientes maligni isti,
quod neq; tibi, neque tuis exercitiis
quicquam valeat nocere, nos verō in eo ad-
huc statu positos cernentes, in quo etiā gra-
uissimū possint nocere, si modō ad mali
cōsensum nos possint inducere, ob hoc sem-
per vigilantes excubant ad seductionē homi-
num. Quemadmodum sub leonis similitu-
dine pulchrē nobis Apostolus Petrus osten-
dit, dicens: Fratres, sobrii estote & vigilate,
quia aduersarius vester diabolus tanquam
leo rugiens circuit, quærens quem deuoret.
Cuius malitiosam rabiem vt effugiamus,
subsequēter nos admonet, dicens: Cui resi-
stite fortes in fide. Cui consentit quod ad-
monet sanctus Iacobus Apostolus: Resistite
(inquiens) diabolo, & fugiet à vobis. Pro-
pter hoc & alter ille Gentiliū Apostolus nū-
quam non metuebat impij dæmonis artes.
1. Cor. 11 Timéo (inquiens quodā loco) ne sicut ser-
pens seduxit Euam astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri, à simplicitate quæ est
2. Cor. 2 in Christo Iesu. Et alibi: Vt nō circumuamur
(inquiit) à Satana. Nō enim ignora-
mus cogitationes eius. Ac rursum: Ne forte tētet vos Satanas, propter incōtinentiam
1. Cor. 7 vestram.

DE ANGELOZYVM OFFIC. 21

vestram. Et iterū: Ne fortē tentauerit vos 1. Thess. 3
is, qui tentat. Hinc idem ipse non paucis in
locis diabolo resistere & diabolicis sugge-
stionibus minime locum cōcedere, nos ad-
monet, dicens: Nolite locum dare diabolo. Ephes. 4
Et alibi: Induite vos armaturā Dei, vt pos- Ephes. 6
sitis stare in die malo, aduersus insidias dia-
boli: quoniam nō est nobis colluctatio ad-
uersus carnem & sanguinem, sed aduersus
principes & potestates, aduersus mundi re-
ctores, tenebrarum harum, aduersus spiri-
tualia nequitie in cœlestibus.

*Quomodo diabolus in scripturis sanctis à sua
multitudine variis fortitur appellationes.*

AB hac autem pessima semper nocendi
cupiditate, complures malæ notæ ap-
pellationes in sacris literis pessimo illi dæ-
monum generi inuenimus attributas. Pri-
mū quidem, nomine insigni & scripturis
sacris bene noto, Satanas dicitur, id est, ad-
uersarius, ab ea malitia qua semper tum
tuæ gloriæ, tum nostræ salutis, quantum va-
let, aduersari contendit. Quam appellatio-
nem etiam benedicti os filij tui illi tribuit,
cum pro temeritate & superbia illem tibi
quoq; indigna proponēte reijceret, dicens:
Vade Satana. Et alibi de eo discipulis Io- Matth. 4
quitur, dicens: Videbam Satanam, quasi Lucæ 10
fulgur de cœlo cadentem. Appellatur &
h. 2. tenta

tentator, à tentandi officio. Tu enim Domine Deus (vt sanctus ait Apostolus) intentator es malorum, & tentas neminem. Ipse verò semper tentationibus suis hominem quatit à virtute seducere, ad viciorū deuia. Diabolus quique, solenni & vulgo bene notomine dicitur, quod calumniatorem & accusatorem significat. Ipse etenim calumnia tor est, delator, & accusator hominū (vt in

Apoc. 12. Apocalypsi scribitur) toto ab hoc conatu tendens, vt nos reddat accusabiles, valeatque iudici deferre puniendos: quemadmodum carnifex sanguinis audax, quoslibet passim deferre, calumniari, & accusare molitur, vt eos per iudicis sententiam in manus suas torquendos suscipiat. In sacra quoque

Apoc. 12. Apocalypsi appellatur serpens antiquus, propter malitiæ venenū, quod in pectore gestat ab initio, quando veritatē auersatus est, quod ipsum semper quoque in homines cupit effundere, nunc quidem per apertum impetū, nunc per occultas insidias, aliisque admodum varijs & multo artificio excogitatis artibus. Propter quē tam variū nocendi modum, sub diuersis serpentū speciebus, in Psalmis illum legimus descriptū, dicente Dauid ad virū iustum: Super aspidem & basiliscū ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. In hoc autem serpens iste antiquus

Psal. 90

tiquus omne vincit serpentum genus, quod hi dum venenū suum effuderint, minus habent id quod effundunt. Hic verò antiquus serpens, quasi fontem & venam veneni in corde semper scatuerentē occultans, quantumlibet effuderit, æquē semper plenus remanet, neque quantumvis eiciat, in villo se ipsum exonerat aut alleuiat. Appellat quoque illū in Euangelio dominus noster Iesus mendacē: quoniam in veritate ab initio non persistit, sed in veritate & rectitudine conditus, ad mendaciū & impietate quantorius deflexit. Neque verò simpliciter mendacem, sed cum emphasi notanda patre dicit esse mendacij: oimrū quoniam primus ipse mendaciū inuenit, primus mendaciū proloquutus est, & operatus. Fotor quoque est, promotor, & amator omnis mendacij, ex cuius parte sunt omnes qui operantur mendaciū. Quēadmodū econtrario tu Domine verax es, atque omnis veritatis pater. Insuper & homicidā illū nominat ab initio, eo quod primos parentes nostros extra statū mortis in paradiso positos, in statum mortalitatis huius, & mortis necessitatem, sua fraude cōiecerit. Neque verò simplex tantum homicida est iste diabolus, quoniam non vnā tantum aliquam hominis huius ane illius personam, sed simul omne homi-

Ioan. 8

Ibidem.

Rom. 3

Ioan. 8

num genus sua fraude atq; mendacio perdidit. Inuidia quippe diaboli (vt ait Sapiēt) mors intrauit in orbem terrarum.

Quam ob causam potentissimus DEVS ita licenter sinat aduersum se agere impios damones.

Sed quid hoc sibi vult Deus potentissime, quod istos aduersum te iuratos atq; in tuo odio obfirmatos aduersarios, ita licenter pateris aduersum tuam depugnare gloriam? Nunquid non es tu potens, Deus fortissime, illorū superba cornua retundere, atque ceruicosa colla confringere? Nunquid nō tu ipse es qui per Prophetā loqueris, dicens: Omnia cornua peccatorum confringam? Nunquid non est potestas tibi, illorum omnē potestatem redigēdi in nihilum: an non est tibi sapientia tanta, per quam callidas illorū machinationes queas dissoluere? Ita Deus potentissime, tanta est tibi potestas, tanta potētia, vt solo verbulo omnes illorū vires, omnia machinamenta, consilia omnia valeas dissipare, destruere, annihilare. Sed iuxta occulta cōsilia arcana & inuestigabilis sapientiae tuae, ita tibi placet hanc illis licentiam & licentiosam facultatem concedere, ad tuā gloriā illustriorem, quā tandem sese proferet, vistoriam: ad ampliorem quoque electorum coron

Psal. 74

coronam: ac postremo ad ipsorum summā cōfusionem & extremā ignominiam. Hae enim tanta bona sunt, quae ex illorū malo proposito tua perfecta bonitas nouit elicere. Non enim posset tua infinita bonitas, mala tot ac tanta, & quo quanta illi committunt, sustinere, nisi bona plura atq; maiora iode tua sapientia nosset elicere. Et in hoc magnifice admodum tuā Sapientiae atque bonitatis superexcellētia cōmēdatur, quod etiam pessima nostri ad bonum conuertere, & tuā ipsam in honorationem ad summum tuum honorē reducere. Illi itaq; maligni, tamen in omni suo conatu oculum pessimum gerant, & intentione peruersissima cuncta agant, vt sunt ipsi toti in se ad fundum vsq; cordis peruersissimi: tu tamen, Deus optime, qui es solus & totus bonus, intentione optima illa omnia sustines, iisque omnibus ad tuam summā gloriā & laudē altissimā vteris. Num enim illi totis viribus & artibus omnibus aduersus tuā gloriā absidne pugnat, nec praeualēt, tuam gloriā magnifice illustant. Sic dum electos tuos perpetuo oppugnare non desinunt, hi verō certantes viriliter omnia illorum tentamenta euadunt, & in omnibus superuincunt, sit horum quam pro forti certamine de tua manu suscipiēt

Lucā 18

h 4 corona

corona tanto gloriosior, quanto maiori-
bus & pluribus illorum oppugnationibus
eorum virtus est facta probator.

*Quomodo demoni machinamenta omnia tan-
dem in suam confusionem cessura sint,
dique exemplo beati Iob.*

IN veroque verò mira tandem apparebit
latque fœda illorum confusio, dum post
omnes maliciosos conatus, impia machi-
namenta, callidissima consilia, validissima
tentamenta tandem suis ipsi oculis conspi-
cient, in his omnibus se fuisse velut coope-
ratores adiutoresque tuos, quorum medio
siue auxilio, bene placentissimam tuam vo-
luntatem commodissime adimpleveris. Vt
debunt quoque & intelligent, ipsis illis co-
natibus quibus se existimabant quàm ma-
ximè tuæ gloriæ detrahère, & tuis electis
nocere, adeò nihil neque tibi detraxisse,
neque electis tuis nocuisse, ut e contrario tibi
ad gloriæ exaltationem auxilium maximè
opportunitum impenderint, & electorum
tuorum salutem validissimè promouerint:
ita ut neque commodius potuissent neque
plenius, etiam si perpetuò ex animi sincera
intentione & toto cordis desiderio ad id
contendissent. Cuius rei exemplum nobis
clarissimè in beato amico tuo Iob demon-
stratum est: aduersus quem, Satan impius

Iob 1

virtu

virtuti eius inuidens, à te postulauit & acce-
pit tentandi potestatem, tantam utique, ut
post pecora omnia vel captiuitate abdu-
cta vel igne cōsumpta, post liberos omnes
domus concussione vna hora interemptos,
ipsum quoque corpus eius vlcerè pessimo
percuteret, à planta pedis vsq; ad verticem
capitis. Quo post omnia hæc tanta mala Iob 2
perseuerante in innocentia & patientia
sua, & sic perseuerante, ut nec in lingua of-
fenderet, qua tibi benedicebat, dicens, Do-
minus dedit, Dominus abstulit: sit nomen
Domini benedictum: ita per tentatoris ma-
litosum conatum (quo ad impatientiam
illum sperauerat adducere) tua gloria in
seruo & amico tuo mirificè claruit, quæ nul-
la re apud homines æquè atque seruorum
tuorum fidelitate clarescit. Tentatoris au-
tem inuida malitia miserè delusa atque cō-
fusa fuit, dum quod voluit minimè valuit.
Denique, tentati & per omnia fidelis com-
probati amici tui virtus mortalibus omni-
bus ad exemplum perpetuò memorabile
mirificè enituit, & clarissimè innotuit, fru-
ctum quoque copiosum exercitato contu-
lit, ita ut omnia quæ antè visus fuerat per-
didisse, post probationem à te acceperit du-
plicia. Talem videlicet exitum habuere ma- Iob 14
chinamenta illa malignantis inuidiæ.

h 5 Quod

CONTEMPLATIO VIR

Quod sancti Angeli Deum super omnia diligant eiusque gloria per omnibus studeant.

Contra vero sancti Angeli tui, vt te super omnia amant, tuamque gloriam per omnibus diligunt & suspiciunt: ita ad eam promouendam, illustrandam, magnificandam, semper se paratissimos exhibent: ita per omnia tua maiestati humillimè & obedièntissimè subiecti, vt ad implendam semper omnia tua iussa sint paratissimi, neque illis quicquid sit prius adimpletione verbi tui. Id quod pulchrè facerit ille tuus psalter David, in spiritu illos tuos nobiles spiritus alloquens, expressit, tali canticò: Benedicite Domino omnes angeli eius, potètes virtute, facientes verbum illius, et audiendam vocem sermonum eius. Benedicite Domino omnes angeli eius, ministri eius, qui faciunt voluntatè eius. Sunt verò isti coram te, sicut stelle firmamenti, multitudinem innumerabiles. Quemadmodum Daniel propheta testatur, dicens, Millia milliùm ministrabant ei, & decies milles centena millia assistebant ei. Canunt autem hi omnes in conspectu tuo laudè perpetuam, neque die neque nocte cessantes à laudibus, sicut in sacra visione reuelasti dilecto discipulo Ioanni: qui iuxta quod apud te vidit, nobis fideliter descripsit, audisse se in circuitu throni tui voces angelorum

DE ANGELORVM OFFIC.

99

rum multorum, quorum erat numerus millia millium, id est, numerus homini incòprehensibilis. Quos omnes cantantes audiebat dulce laudis tue canticum. Id ipsum & Esaias propheta tuus attestatur: qui duo Seraphim tibi super solum excelsum & eleuatum sedenti vidit assistant, audiuntque dicentia: Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus exercituum. Plena est omnis terra gloria eius. Quemadmodum Angelorum bonorum praesidio defraudantur homines ab impugnatione malorum.

Quemadmodum verò maligni illi hostes non te solum odiunt, sed propter te nos etià exosos habent & tètationibus oppugnant assiduè: ita sancti isti tui angeli, eo quod te summe diligant, nos quoque fideles & electos tuos in mundo isto adhuc peregrinantes, propter te summo prosequuntur amore. Neque possunt maligni illi tam esse ardentes ad nostram perditionem atque miseriam, quam sunt isti nostrae salutis, & felicitatis amantes. Neque tam illi possunt esse parati ad nos oppugnandum, quam sint isti ad defendendum. Quorum beneficio & auxilio, malignorum illorum impetuosis insultus paruipelemus, & illis pertrahimus. Id quod nobis tuus spiritus in psalmis expressissimè indicat, ubi videtur quilibet iustus alloquens, ita canit: Non

Apoca. 8

Esai. 6

Psalm. 90

acced

accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Quoniam Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis. In manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedē tuū. Super aspidem & basiliscū ambulabis, & conculcabis leonem & draconē. Hoc est, Angelorū sanctorū præsidio, ab omni eris inimicorum oppugnatione securus, perq; omnia quæ poterūt aduersa obtingere illeſus pertrāsies. Cui cōsonat quod Dominus noster IESVS in sancto Euāgelio ait discipulis: Ecce dedi vobis potestatem calcandi super omnes serpentes & scorpiones, & super omnem virtutē inimici, & nihil vobis nocebit. Rursum quoque alio in loco, Dauid de hac angelica custodia loquens, ait: Psal. 39 Immittet Angelus Domini, aut castrametabitur Angelus Domini in circuitu timētū eū, & eripiet eos. Sic enim nos vallat & omni ex parte munit sancta ista Angelorū tuorum custodia, quomodo ciuitatem ex se infirmam facileque expugnabilem princeps quispiā magnus potenti exercitu circūdans, munit ac protegit. In Apocalypsi Apoc. 1 quoq; ciuitas illa Ioanni mōstrata, quæ Ecclesiam signabat, supra portas visa est habere Angelorum custodiam. Sed & Paulus tuus Apostolus, multiforme istud ministerium

rium quo nobis modo illi ex tua voluntate ministrant, pulchrē indicauit, dicens, Angelos tuos omnes esse administratorios spiritus, eosque mitti in ministerium, propter eos qui capiunt hereditatem salutis: id est, propter nos, quos in tuos heredes & filij tui vnigeniti coheredes adoptasti. Rom. 8 nobis per tuum filium (vt ait dilectus discipulus) potestatem dedisti filios Dei fieri. Ioan. 1 lucundissimo verō spectaculo idipsum nobis fuit demonstratum per Helisæum prophetam, cuius minister precibus magistri illuminatus, montem vidit plenum equorum & igneorum curruum in circuitu Helisæi quasi ad defensionem ipsius apparentū, dicente ad illū Propheta, Noli timere: Plures enim nobiscum sunt, quā cū illis. Quomodo Angeli boni nonnunquam etiam temporale præbent hominibus auxilium. Non solum autē in spiritualibus præbent nobis sancti angeli auxiliū, verū etiam in temporalibus casibus nō raro iustis legūtur à te misi in subsidiū, aut quamlibet defensionem. Velut cū ad saluationem populi tui Israelitici, Angelū exterminatē misisti in Aegyptū, & Pharaonem principem eius: qui nocte vna per medium Aegypti transiens, vniuersa eorum primogenita interfecit, populūq; tuū in manu

Hier. 18

Exod. 14

Exod. 15

Esa. 37

4. reg. 19

2. mac. 11

manu valida & brachio extēto eduxit, atq;
de seruitute fornacis ferreæ liberauit. Ac
deinde Pharaonē ipsum regem cum omni
virtute sui exercitus, fugiētē Israelē per-
sequentes subuersis magno impetu rotis
curruum, quasi plumbū demersisti in aquis
vehementibus: ita vt nec vnus superesset,
qui ad superstites peractæ per tuum mini-
strum vltionis referret nuntium. Item cū
olim in castra blasphemī Sennacherib re-
gis Assyriorū, ad preces Ezechie fidelis ser-
ui & amici tui, Angelū destinasti: qui nocte
vna centū & octogintaquing; hominū mil-
lia interfecit, redegitq; in cinerē, vt prote-
geres ciuitatē sanctā tuam Hierusalē, & ele-
ctum populum tuum sub Ezechia recto &
bono rege fideliter tibi seruientē, de mani-
bus blasphemī & præsumptoris defendero.
Iudæ quoq; Machabæo in te pectore toto
cōfidenti, tuūq; auxiliū suppliciter inuo-
canti, demisso illi de celo angelico auxi-
lio, gloriosam legimus obtigisse victoriā,
quando equitē in veste candida aureis ar-
mis fulgentē hastāque vibrantem, illius
exercitui ducē præbuiisti. Hoc itaq; modo
etiā cōtra visibiles hostes subinde Angelo-
rum nobis mittis auxilia. Potissimū tamen
adiutoriū, & lōgē vtilissimū, quo nobis pec-
petuū assisūt auxilium, cōtra hostes est in-
uisib.

Ephes. 6

Iob 42

uisibiles, cōtra principes mūdi huius, con-
tra mundi rectores tenebrarū harū, con-
tra spiritalia nequitię in caelestibus. Quo-
rum esset nobis infirmis vasculis intolerabi-
lis impetus, si non sanctorum tuorum
angelorum assiduo protegeremur auxilio.
Non est enim potestas super terram (vt in
Iob dicitur) quæ comparetur illi. Verum il-
la quæ de celo nobis à te ex aduerso de-
mittitur, vtiq; nobis, modò velimus, ad de-
fendendum atque saluandum est potior,
quàm illa ad oppugandum atque nocēdū.
*Quid angelis boni tamen si nobis ministrantes,
nunquam absint. Diuino conspectui, &
quanto nos honore Deus dignetur, ta-
les nobis ministros constituens.*

In hoc verò gratiam mirabilem præstas
sanctis Angelis tuis, quòd licet propter
nostrum cōmodum ad exteriora qualibet
officia peragenda aut ministeria exequen-
da missi, semper nihilominus tuo assisunt
beato vultui, nunquam absint à conspectu
præsentiae tuæ, nunquam perdunt aspec-
tum superbeatæ faciei tuæ, nunquam ea
quæ inde est satietate priuātur. Quem ad-
modum nobis verbo breui manifestē indi-
cauit filius tuus Dominus noster IESVS
Christus, in sacro Euangelio dicens, Ange-
li hominum simplicium atq; humilium
mini

ministros semper videre faciē tuā. Quem
admodum enim angeli mali, in hoc aere
caliginoso tua permissione propter exerci
tationem hominum, adhuc in habitantes,
semper & ubique ignis eterni secum circū
ferūt incēdia, neque à cruciatibus illis tor
mentorum infernaliū unquā aut vsquam
sunt liberi: Ita econtrariō angeli tui boni,
eō quōd in gloria sint confirmati, nūquam
& nusquam nō vident beatā faciem tuam,
semper & ubiq; gaudio celestis tue glorię
pleni sunt, tamen ex tua volūtate ad exte
riora qualibet peragēda ministeria, nostri
gratia, veluti emissi fuerint, vt nō ideo tibi
cogantur abesse, quia nobis sentiuntur ad
esse, nec ideo tuo carere gaudio, quōd no
stro vacet ministerio. Sed quāta est hęc gra
tia, Deus altissime, quantū est hoc benefi
ciū, quāta dignatio, quōd nobis vilissimis
terre vermiculis, tā nobiles spiritus depu
tas ministros! Quanta, Deus bone, ex horū
auxilio nobis hīc miseris nascitur utilitas,
quantus fructus, quanta commoda! Sunt
hęc profectō amoris non mediocris, quod
erga nos tu afficeris, efficacissima testimo
nia, & certa indicia earum cogitationum,
quibus tam benignē & magnificē de nobis
nihil bene unquā meritis, tibi placuit
cogitare, antequam mundum constitueret.

Quām

*Quām execranda atq; deploranda res sit,
homines ita parum subinde Ange
lorum consilijs acquiescere.*

R Visum verō exaduerso, quām forda &
execranda est ingratitudo mortalium,
quod ita frequenter, ita facile sanctorum
tuorum Angelorum ministeria spernimus
atq; abijcimus impiorum autē demonum
malignis suggestionibus acquiescimus,
eorūque patemur iniquissimis consilijs.
Quod ita frequenter nos verē caci & mise
ri, tuos Angelos contristamus: qui sicut (do
cente nos Domino nostro) super vno pecca Luc. 15
tore gaudent agente penitentiam, ita pro
culdubio & dolent super iusto in peccatum
prolapso. Contrā autem, demones impios
letitia magna afficimus: qui sicut grauiter
desunt in conuersione peccatorum, ita in
lapsu iustorum magnificē latantur, & quasi
seriō triumphantes exultant. Quemadmo Psa. 12
dum spiritu tuo illuminatus Propheta san
ctus canebat, dicens: Qui tribulat me ibidem.
exultabunt, si mortus fuero. Et iterum ma
lum istud deprecans orabat: Illumina Do
mine oculos meos, ne vnquam obdormiam
in morte, nequando dicat inimicus meus,
Præualui aduersus eum. Et iterum alio in Psa. 32.
loco: Nequando supergaudeant mihi ini
mici mei, & dum commouentur pedes mei:
i super.

super me magna loquuti sunt. O Deus bone, quàm est indigna ista tui tuorumq; nuntiorum vilipensio, quàm execrandus iste contemptus, quo tuos veros & legitimos nuntios à te de supernis ad nos nostræ salutis gratia missos, repellimus, contempnimus, abijcimus, eorum exquisita consilia & monita audire recusantes: cum ipsi non aliud ex toto pectore quàm bonū nostrum querant & desiderent. Illos verò impijssimos hostes tuos, quibus est totum studium tuæ gloriæ detrahere, & nostram impedire salutem, qui verè fures sunt & latrones, nō aliud querentes nisi vt furentur, mactent, & perdant illos (inquam) spurcissimos demones, ita libenter, ita frequenter insequimur, subinde etiam leui admodum tentatione illecti, ad ea quæ tuæ sunt voluntati aduersantia, & nostræ saluti contraria. Parce nobis Domine, parce miseris, de contemptu tam foedo, de tam execranda ingratitude & irreuerentia, quam tibi hac in re nimium frequenter ostendimus. Parcite & vos Angeli sancti nobis cæcis & miseris: qui toties, tam grauitur vos tam gloriosos principes, atq; in vobis vestrum Dominum, principum omnium primum ac summum principem, inhonorauimus. Impetrate nobis apud communem Domi-

num

Ioan. 10

num præteritorum omnium peccatorum nostrorum remissionem, & aduersus futura mala sic nos assidua vestra protectione, corda nostra illuminando, purgando & inflammando, defendite. vt de valle ista miseris & peregrinationis huius, cunctis superatis tentationum periculis, vestro auxilio, ad beatam illam æternæ mansionis patriam, post paululum peruenire mereamur, vbi vestræ ascripti beatæ societati, communem Dominū concordibus vocibus pariter laudemus, in secula seculorum. Amen.

CONTEMPLATIO VIII. de Creatione generis humani, eiusque surrogatione in locum collapsorum demonū, & de partiu diuersitate ex quibus mirabili consilio homo componitur.

Domine in æternum laudabimus nomen tuum, neq; per diem neq; per noctem poteruot silere nostra labia, aut os nostrum se continere à laude benignitatis tuæ, quæ fecit nobiscum magna & mirabilia. Cum enim tu Domine paulo post initium creationis rerum, per tuæ seueræ iustitiæ rigore, superbos spiritus qui aduersum te præsumperant rapere tibi coronam capitis tui, id est, tuū in se gloriā transferre, deiecesses de caelorum sublimibus in profunda barathri, non est passa plenissima illa dulcedo bonitatis tuæ,

i i tuæ,

Gene. 1

Eccle. 17

Gene. 1

Eccle. 17

tuas, electorum illorum sedes remanere vacuas, caelestem illam tuam familiam noluisse sic diuisam, ac velut aliqua ex parte laceram relinquere: sed mox ut illi collapsi sunt, tu de suppleendo hiatu, de rupturam sarcieda, de instaurandis ad plenum suum numerum tuis exercitibus cepisti cogitare. Visum est autem tuae sapientiae, non iterum novos aliquos spiritus in priorum locum, similis illorum, denudum creare: sed creaturarum genus aliud nouum voluisti condere, unde ruinas caelestis tuae familiae instaurares. Genus dico humanum, quod tibi visum est componere ex partibus duabus multum dissimilibus, & mira vnione sibi inuicem associatis, nimirum ex corpore & anima, ex carne & spiritu. Quoad modum in exordio Geneseos scribitur: Formauit Deus hominem de limo terrae, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitae. Secundum corpus enim de terra formasti hominem, qua parte spiritibus illis (in quorum loco erat sufficiens) prorsus est dissimilis, & totus ignobilis. Secundum animam verò, creasti hominem ad imaginem & similitudinem tuam. Quemadmodum

Gene. 1 Moyse testatur, dicens: Creauit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem suam creauit illum, masculum & feminam creauit illos. Et apud Sapientem dicitur: Deus de terra

terra creauit hominem, & secundum imaginem suam fecit illum. Hasque partes duas tam dissimiles, alteram tam ignobilem, alteram tam dignitate ac nobilitate sublimem, mirabiliter in vnu tu coniungis suppositum, ut corpus de limo terrae, & anima ad imaginem Dei, vnum componant hominem.

Inquiritur ratio diuini consilij, quare hominem demonis loca occupaturum, voluerit secundum corpus tam vilem condere.

Sed quid tibi vult, Deus perfectissime, ista rei vilissimae cum re multo dignissima tam admiranda compositio? Quid ita tibi placuit, ex huiusmodi creaturis tam dissimilibus priorum caelestium tuorum exercituum instaurare ruinas? An non pulchrior fuisset & plenior tuae familiae instauratio ex alijs, priorum qui ceciderunt omnino similibus? An non tuae familiae scinderet ornatum & tuae domus auferet decorum ista tam dissimilium compositio? Sic nos quidem secundum hominem, sapientissime artifex, ratiocinamur, admirantes occulta consilia imperuestigabilis sapientiae tuae. Verum nostrae non est tenuitatis, profunda scrutari consiliorum tuorum, neque si velimus, valebimus apprehendere. Quis enim audiuit spiritum Sapientum? quis sensum tuum cognouit? aut quis tibi fuit à consilijs? Tibi Domine cognitum est. 40

1 3 est con

1. Cor. 1

110 CONTEMPLATIO VITÆ

est consiliū tuū, qui omnium habes scientiam: & tua Domine sapientia, quæ tecum erat à principio, & tecum omnia est operata, ipsa rationes nouit omnium operū tuorum: ipsa nouit, quid, quare, ubi, quādo & quomodo facias, disponāsque singula. Quantum tamen nos vel scripturis sanctis edocti, vel spiritu tuo (qui omnia tua etiā intima nouit & scrutatur) instructi, pro nostra paruitate valeamus cognoscere, triplex nobis huius miraculi videtur fuisse ratio: quæ ita Angelorū ruinas implere volueris, nō ex spiritibus puris, priorū electorum omnino similibus, sed ex cōpositis limoso corpore & spiritu cælesti hominibus, creaturis altera ex parte multo vilissimis.

*Prima ratio eo quā Deus hominem locum
demonis occupaturum ita vilem se-
cundum corpus consideris.*

Primam enim, sicut cætera omnia, sic & hoc ad tuam gloriam demonstrandam ita facere voluisti, vt omnipotentiarū sapientiæ, & bonitatis tuæ gloriam copiosius effunderes apertiusque demonstrares. Quemadmodum enim artifex cum opus aliquod magnæ præcellentiæ ex materia vilissima, & secundum speciem abiectissimam facit, hoc in opere multo magis suam potentiam atque sapientiam commendatū

quā

DE FORMAT. HOMIN.

111

quā si opus simile ex materia per se multum nobili ac pretiosa composuisset: ita tu Domine Deus, singulari quodam modo tuam in hoc ostendis potētiā atq; sapientiam, quod de tam vilissimis terræ vermiculis, de his stercoreū sordētib; saccis, suscitare scis & potes tam gloriosos tui regni principes. Quā rem profunda cōsideratione contemplans sanctus Propheta tuus, ad laudem magnā tibi cōmemorauit, canens ac dicens: Quis sicut Dominus Deus noster, Psal. 113. qui in altis habitat, & humilia respicit in cælo & in terra? Suscitans à terra inopem, & de stercore erigēs pauperem, hominem scilicet de terræ limo, & stercore formatū. Vt collocet eum cum principibus, cū principibus populi sui, haud dubiē cum Angelis sanctis tui regni principibus, vt (iuxta quod in sacra Apocalypsi dicitur) simus co- Apoc. 1
tam te reges & sacerdotes, & regnemus super terram illam viuētium in secula. Contemplata est hoc ipsum sapiēter, cecinitq; dulciter illa magni Samuelis mater Anna, in suæ exaltationis triumphali cantico, his verbis: Non est sanctus, vt est Dominus, 1. Reg. 2. neq; enim est alius extra te, & nō est fortis sicut Deus noster. Dominus pauperē facit & ditat, humiliat & subleuat. Suscitāt de puluere egenū, & de stercore erigit pauperem.

i 4

rem. Vt sedeat cum principibus, & solium gloriæ teneat. Quorum verborum summa hæc est, hominem modo secundum corporis vilitate pauperem, ignobilem, & omnimodis miserum, per te ad gloriosas illas Angelorum sedes exaltari, de tanta vilitate sordium ad tam sublimem & incomparabilem gloriæ dignitatē. Similem te facis Deus altissime, in tuo hoc consilio, regi magno & potentissimo, qui præminetia gloriæ & diuitiarum abundantia nullam sibi sponsam pro dignitate sua parē inueniens, puellulam aliquam infimi generis & secundum hominum estimationem omnino despectam sibi assumit in coniugiū, reginam illam & imperatricem constituens, & quomodo reginam ac imperatricē talis Regis docet, ornamentis omnibus copiosissime adorans atque honestans. Hic quomodo suam in hoc potentiam & diuitiarum gloriam magnifice demonstrat, quod subito de tam vili ac plebeia puellula tam gloriosam nouit imperatricem erigere, benignitatem quoque suam magnifice commendat, quod tam humilem puellulam tāta sit dignatus exaltatione prouehere, sic & tu Deus noster super omnes excelsē, magnifice admodum potentie, sapientie & bonitatis tue gloriam clarificas, dum ex nobis tam infimis

(quod

(quod ad corpus attinet) creaturulis, tam gloriosos constituis regni tui principes.

Secunda ratio, ob quam Deus hominem

demoni loca occupaturum tam vilem secundum corpus condidit.

Altera nobis huius tui consilij videtur fuisse ratio, ut superbos illos spiritus apostaticos vindicta maiori ferires, & confusione ampliori perfunderes, dum sua loca viderent à tam ignobilibus creaturis occupari. Nam hoc & apud homines manifeste cernimus, cum quis de altitudine aliqua pro culpa suæ demerito deiecitur, tanto illum magis conturbari, & grauius affligi qui eiectus est, quanto is qui in eius locum sufficitur, viltior & despectior antè fuerit. Quæ ad modum videlicet, se eiecti de sublimi conditione Domino, seruus qui illi in ministerijs infimis solet inferuire, in eiecti locū substitueretur, multò hoc illum eiectum grauius torqueret, quàm si alius quispiam magnus & nobilis dignitatem, vnde ipse pulsus est, accepisset. Ita fieri non potest, quin grauissime excrucientur illi superbi præsumptores, quin vrantur & affligantur vehementissime, cum sua loca vident occupari, non à sui similibus, sed à creaturis altera ex parte tam vilissimis, ut vix quicquam possit cogitari despectius.

i s Neque

Neq; dubium, quin maxima hæc sit impio-
rum illorum cõfussio, quòd nos terrigenas,
terræ, imò limi terræ filios, saccos lutosos,
vires stercoraceos, & si quid potest aliud
nominari sordidius, ad tam gloriosas sedes
quas ipsi perdididerant, cernunt exaltari.
Neq; videmus, qua via melius illorū super-
biam cõfundere, præsumptionemq; punire
potuisses, quàm ita illos infra nos creatu-
ras infimas humiliando, nos verò ex nobis
ita abiectionissimos omniq; miseria plenos,
ex tua diuite liberalitate, ita in ininẽsum
super illos tollẽdo & eleuãdo. Quos tuum
cõsiliũ magnus ille Rex Assuerus inemo-
rabili vltione quã in superbientem ac suo
imperio rebellem reginam suam exercuit,
pulchrè declarauit, & velut quadam imita-
tione expressit. Sic enim sacra refert Histo-
ria, magnũ istum Assuerũ à nobili sua Re-
gina (Vasthi nomine) cõtemptum, cõsilio
habito cum sapiẽtibus, ad inobediẽtiæ il-
lius atq; superbix vindictã. Primũ illam
à suo abscidisse cõtubernio, & regno pepu-
lisse, ac deinde ad abundantiorẽ superbix
illius confussionem, elegisse in Reginã, non
vnã aliquã generis nobilitate priori re-
pulsã æqualem, nõ paterno aut auito stem-
mate parem: sed contemptibilem, pauperẽ
& prorsus incognitam puellulam, Hester
nomi

Hester 1

Hester 2

nomine, sibi in cõiugium copulauit, Regi-
nãq; gloriosissimam constituit, in osten-
sionem suæ potẽtissimæ gloriæ. Quam in
hoc duplo cõmendauit, quòd ex tam igno-
bili & nihili puellula, tã excelsam subitò,
cũ voluit, imperatricem constituit. Sic tu
prius Deus potentissimè, illam superbo-
rum & rebellium à te abegisti multitudi-
nem, & de sublimibus gloriæ sedibus in
infima tormentorum loca potenter detru-
xisti. Quibus eiectionis, visum est tibi, ex infi-
mis creaturas ignobilissimas prioribus il-
lis dignitate naturæ longè impares susci-
tare, quas supernis illis donares sedibus,
quò sic per omnia vltione digna illorum
peruersa puniretur superbia, istũque legi-
timo audax illorum feriretur præsumptio.

*Tertia ratio, ob quam Deus hominem de-
monis loca occupaturum ita vilem
secundum corpus creauerit.*

Tertia quæ nobis videtur tui huius cõ-
siliij ratio, Deus optime, & pater be-
nignissime, nostra est vilitas, videlicet, vt à
nobis occasionem omnem auferres super-
bix, per quam illos totos nobiles & subli-
mes spiritus iam corruisse videras: contrã
verò, occasionem & iustam rationẽ nobis
dares, nos ipsos sub tua potẽti manu ex ani-
mo humiliandi, quo solo sancti tui Angeli
in sua

in sua dignitate permanerant stabiles, quæ etiam via nos oportet ad eandem in qua nunc illi agunt gloriam tendere. Sola enim & recta ad tuam gloriam via est, humilitas. Fecisti te hoc in opere similem probis & cordatis parentibus qui filios habentes vnicè charos, quos rebus magnis destinant, summè cauent, ne eos nimia vestimentorum pompa plus æquo exornent, sed humilibus latis & vilioribus indumentis vestiunt, quàm possunt simplicissimè, etià si magna de illis in animo habeant, & rebus maximis destinant. Sciunt enim, quod nimia vestimentorum pompa pueriles animos inflatos reddit & indomitos, ut commodè sub disciplina contineri non possint. Et sit non raro, ut magna spe excident, per elationem indomitam & feram superbiam, earum rerum, ad quas proculdubio fuerat peruenturi, si in humilitate usque ad tempus præfinitum sese continuissent. Ita & tu de nobis, Deus optime & sapientissimè, cogitasti, cum nos sacco isto corporis lutei voluisti circumdare. Tamen enim ab initio cum primum creares hominem, imò ab æterno priusquam quicquam esse conditum, maxima de nobis habueris in animo, & ad summam nos prædestinaueris gloriam, voluisti tamen sacco isto vilitatis nos circumdare, voluisti corpore hoc luteo, limoso, &

fo, & stercoreo nos circumvestire, ut semper in promptu haberemus occasionem istam nos ipsos humiliandi, & ex aduerso omnem effugiendi superbiam. Postquam enim apostolicos illos spiritus deiecissem de sublimibus, volens in illorum locum substituere creaturas alias, tale in temetipso habuisti consiliū, ut secundum partem alteram talē eis nature conferres dignitatē, quæ capaces essent felicitatis illius, à qua mali Angeli iam exciderat: tamen hæc tam præcellētissimā nobilitatē in tam vili voluisti cōcludere vasculo, tantū ornatū tali sacco, tam lutulento, tam stercoreo, tam foetido, tam sordido inuoluere, ut iustā semper apud te essent habituri, & manifestissimam se se humiliandi, & nequaquā effendi rationē.

Applicatur ad prædicta beati

Pauli auctoritas.

Hoc scilicet est, quod Paulus ille magnus Apostolus, qui ad tertium usque celum raptus plerique vidit occultorum tuorum, nobis ad eruditionem insinuare voluit, dicens: Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, ut sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis. Thesaurus quippe hic quem Paulus loquitur, anima est rationalis ad tuam formata imaginē, cum omnibus quæ in ea sunt à tuo spiritu magnificis donis. Vasa autem

2. Cor. 12.

2. Cor. 4.

Iob 10

Psal. 118

Eccl. 33

Esa. 64

Hier. 18

e. Tim. 2

autem fictilia siue terrea, aut testacea, nostra sunt corpora, quæ de limo terræ tuis formantur & finguntur manibus, quæadmodum beatus Iob loquitur, dicēs: Manus tuæ Domine fecerunt me, & plasmaverunt me totū in circuitu. Propter quod, in scripturis sacris nō vno in loco tu figulo assimilatis, & nos in manu tua esse dicimur sicut lutū in manu figuli. Cui cōsonat quōd idē Paulus alibi hominēs vasis comparat, dicens, in magna domo esse vasa, non solum aurea & argentea, sed etiā fictilia, & quædā quidem in honorē, alia verō in cōtumeliā: significans videlicet, quosdā ex hominibus tua manu formatis, ad gloriā prædestinatos, alios ad damnationē esse præcitos atque reprobados. In his autē fictilibus vasculis, illum nobis concludis pretiosum thesaurū, vt sublimitas sit virtutis tuæ, & non ex nobis: quoniam ad hoc nobilissimā animā in vilissimo abscondis corpore, vt propriā vilitatē & sorditatē ipsis quoq; externis oculis cernētes, nihil nobis ipsis tribuamus superbiendo, sed tuæ potentissimæ virtuti & ditissime liberalitati omnia in humilitate ascribamus, vt dum ea quæ exterius se offerunt stercora, sordes, foetores, miseriae, per omnia corporis membra, omnibus nostris sensibus percipimus, ab elatione noxia (quæ ex inter

ex internorū donorū forsitan oriri potuisset præcellentia) animus retrahatur. Quem enim nō pudeat vanissimæ superbix, si sacrum istū vilitatis suæ, & quæ cōtinentur in eo sordidissimas sordes respiciat? Propter quod, cum acrimonia mordacis reprehensionis superbiēntē mortalem Sapiens, verbo breui, sed efficaci cōmonet, dicēs: Quid superbis, terra & cinis id est, homo de terra formatus, atque iterū resoluēdus in puluerem iuxta verbum definitæ sententiæ tuæ, quam aduersus Adam protulisti dicēs: Terra es, & in terram reuertēris. Ad hunc modum tu nos Deus sapientissime artifex, secundum corpus creasti despectissimos.

De magna nobilitate & præcellenti dignitate rationalis animæ.

AT verō secundum animam, alteram nostræ substantiæ portionem, in multa nos dignitate creasti, secundum quam nos sublimibus tuis Angelis pares constituisti. Quemadmodum enim secundum corpus similes videmur & sumus irrationalibus animantibus, similiter manducantes atq; bibentes, similiter dormientes atque vigilantes, similiter nascentes atq; morientes: ita secundum animam, similes inuenimur Angelis sanctis tuis, similiter vt illi in nobis habentes imaginem & similitudinē

litudinem tuam superbenedictae Trinitatis intellectum similiter habentes atque voluntatem liberam, vires modis omnibus excellentissimas, quas in omnibus corporalibus solus habet homo, easque cum Angelis habet communes. Quam dignitate subtiliter considerans & profunde contemplans Psalmista, pulchre quoque explicauit, dicens: Minuisti hominem paulominus ab Angelis: gloria & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum. Omnia subiecisti sub pedibus eius. Paulominus (inquit) infra Angelos hominem minuisti, quoniam si animam spectemus rationalem, Dei in se habentem insculptam imaginem, non ita multum inuenitur natura humana inferior Angelica, quamquam ratione corporis adiuncti proculdubio est inferior. Ideo minuisti, dicit: sed paulominus. Gloria quoque & honore coronatus siue ornatus est à te homo similiter ob excellentem animae dignitatem, qua Angelis est adsimilis. De quo honore etiam alibi loquitur, dicens: Homo cum in honore esset, non intellexit. Et in eandem sententiam beatus Apostolus ait, virum esse gloriam Dei, quod in se gesserit magnificentiam Dei similitudinem. Super omnia quoque manuum tuarum opera constituisti hominem, quoniam propter ipsum tanquam finem crea-

Psalm. 8

Psalm. 48

1. Cor. 11

tera omnia corporalia sunt condita, ipsa etiam celestia corpora: quemadmodum attestatur sanctus Moyses, dicens, ea esse creata in ministerium cunctis generibus. Deut. 4

*Quod anima rationalis immortalis sit
& incorruptibilis.*

Est quoque huius animae rationalis tantae dignitas, in qua à te creata est, ut corrumpi omnino, aut mori, aut villo pacto deficere non possit. Neque enim cum corpore perit rationalis anima, neque cum emigrat è materia, deficit in nihilum, quemadmodum bestiarum animae ceterarumque corporum formarum emigrat è corpore, pereunt, non valentes separatim subsistere: sed est hominis anima, propter excellentiam nobilitatis suae immortalis & incorruptibilis, adeo vt omni creata virtute, nec vna aliqua rationalis anima possit corrumpi, interfici, aut in nihilum redigi. Potest quidem efficere creatura, vt emigret anima rationalis è suo corpore, in quo ad tempus aliquantum commoratur, potest eijcere illam è tabernaculo peregrinationis suae, occidere autem illam, perimere, & annihilare nemo poterit. Id quod aperte nos in sacro Euangelio docet Dominus Iesus Christus, suis amicis loquens, ac dicens: Vobis dico amicis meis. Ne terreamini ab his qui occidunt corpus, & post haec non habent quid faciant, quia

Matt. 10
Luc. 12

quia animam non possunt occidere. Time-
re autem eum qui postquam corpus occi-
derit, potestatem habet mittere animam
in gehennam ignis.

*Quantam habeat homo præcellentiam ex
perfectiōne rationalis anime.*

Per hanc rationalem animā, soli nos in-
ter corporeas omnes creaturas, te Do-
minū ac Deum nostrū omniū autōrē, tam
in te quā in tuis omnibus operibus, co-
gnoscere valeamus, lumine intellectus quod
indidisti animæ. Iuxta quod apud Psalmi-

Psalm. 4 stam dicitur: Signatum est super nos lumē
Psalm. 35 vultus tui Domine. Et alibi: In lumine tuo
videbimus lumen. Siquidem in eo lumine,
quod à te nobis effluxit in anima nostra, te
videbimus, & lumē beatissimū. Atq; hinc
insuper peculiaris est nobis potestas, cogi-
tatione, verbo, & opere, modo speciali te &
in teipso, & in tuis omnibus perfectiōni-
bus atq; operibus collaudare, tibi que in o-
mnibus benedicere & gratias agere. A vo-
luntate autē libera hoc accipimus, vt te in-
tellectu agnitū, pro tuis perfectiōnibus o-
mnibus atq; beneficijs amare atq; diligere
valeamus, tuis quoq; præceptis, mādatis &
cōsilijs obedire: faciētes que tu velis fieri, &
obediētes, promereri valeamus cū auxilio

tuo

tua bonæ gratiæ, beatæ gloriæ tuam, qua se
indignos reddiderūt sua superbia illi apo-
stolici spiritus. De qua futura felicitate lo-
quēs sanctus Propheta tuus Esaias, ac de in-
de Paulus Apostolus, sic ait: Oculis nō vidit,
neq; auris audiuit, neq; in cor hominis ascē-
dit, quæ præparauit Deus ijs qui se diligūt.
Quā sit deplorandum, quod homines à Deo in

*summo honore cōstiti, per peccata seipsos irra-
tionalibus animantibus similes constituent.*

Cæterū hanc tantā dignitatis nostræ
præcellentiā dum præstius contempla-
mur, dum intra nos cōsideramus attentius
illā tuā nimīā erga nos dignationē, qua ni-
mirū vilissimos secundū corpus homuncu-
los, tam gloriosos sedibus destinasti, ac bea-
torum Angelorū numero & societati in li-
bro prædestinationis tuæ iam adscriptisti,
merito in lachrymas prorumpūt, & aquarū
fontes deducūt oculi nostri, nō est iam con-
tinere sletus atque suspiria, vultus nostros
coram te leuare erubescimus, confundimur
apparere ante faciē tuam, nō audemus neq;
oculos in cōspectu maiestatis tuæ attolle-
re. Quoniam videlicet in tanto pretio à te
habiti, nos ipsos ita misere despiciunt, ita
indignē animū abijcimus, per vitia & pec-
cata innumera, dum ob amorē rerū terre-
narum & tēporaliū, quas diu possidere non

k 2 valeam

valemus, & delectationū carnalium, quibus
diu frui nō possumus, aeterna nobis prae-
parata bona negligimus: quasi pro nihilo pen-
dentes amplissima illa praemia, quae nobis
proponuntur, & prae parata seruatur in caelis.
Tu nos Domine Deus angelicis ordinibus
inserere decreuisti, illisque nos disponis
aequare, si tibi fidelē seruiturē in hoc mūdo
seruire voluerimus, ad hunc finē, nempe ad
tuā beatitudinis possessionem, à te sumus
creati, vt illic cum eis simus cōiūx mense
tua, vt illic satiemur cū eis in aspectu glo-
riae tuae, & inebriemur ab vbertate domus
tuae, & voluptatis tuae potemur torrensibus.
Nos verò sic vitā & viuēdi rationē institui-
mus, quasi ad terrā istā crassā tātūm pos-
sidendā cū bestiis, imò quasi ad inferni tor-
menta haereditandā cū daemonibus, simus
creati. Ita nos à te quidem in honore sum-
mo, secundū animae dignitatē & finis prae-
cellentis positi, nō intelligimus: iumentisq;
insipientibus cōparati, assimilamur illis, ef-
fecti sicut equus & mulus, quibus nō est in-
tellectus. Impleturq; in nobis quod Dauid
propheta sanctus, lamentabili voce eiulans
dicebat: Homo cū in honore esset, non
intellexit: cōparatus est iumentis insipienti-
bus, & similis factus est illis. Et quod per
aliū prophetā dicitur: Computruerunt
quasi

Lucæ 22
Psal. 16
Psal. 35

Psal. 31

Psal. 48

quasi iumenta in stercore suo. O creator &
plasmator noster potētissime, Pater, Fili, &
sanctæ spiritus, vnus Deus & Dominus nō-
ster, propter magnā misericordiā tuam fac
nos cognoscere et in veritate intelligere no-
bilitatē animæ nostræ, & dignitatē in qua
à te cōstituti sumus: fac nos agnoscere finē
tū gloriosum, cui nos destinauit prouidis-
sima bonitas tua. Fac cognoscamus tēpora-
lium rerū omnium vanitatē, & insaniās ter-
renarū voluptatum, vt ea omnia non am-
plius quā stercora reputentur in cordibus
nostris. Fac intelligamus peregrinationem
hanc nostram, in qua degimus, & sedes illas
patriæ nostræ quietas ad quas pergimus.
Doce nos tabernacula ista præsents vitæ
contemnere, futuram verò manentem, ac
fundamenta habentem ciuitatem expecta-
re atque inquirere. Fac nos quæcunque in
mundo hoc sunt despicere, & quicquid no-
bis vlla ratione impedimētū prestare pos-
sit à fine, cui nos destinasti consequendo, au-
fer propter misericordiā tuam de cordibus
nostris. Accende autem ea sancto & sincero
tuo amore, & tuæ charitatis igne ita inflā-
ma, vt nullam omnino consolationem, nul-
lam oblectationem, nullam voluptatem,
nullum gaudium requiramus vel reputē-
mus, nisi in te Domine Deus noster, qui es

Hebr. 3
Hebr. 11

vnus nostram omnium finis verè beatus & solus desiderandus. Amen.

CONTEMPLATIO IX. de statu Innocentiz, in quo primus homo à Deo fuit conditus, ac deinde de statu huius miseriz, ad quem primorum parentum inobedientia peruenimus.

PRIMUM hominē quem de limo terræ creasti, tanquam venam originalem, fontem primariū totius humani generis, tu Deus optime & perfectissime, omnimodis rectū feceras, ab omni peccato mundū in anima, & ab omnibus defectibus externis in corpore liberū. Quemadmodum Sapiens ille concionator Ecclē. 7 Salomon attestatur, dicens: Solūmodo hoc iuueni, quod fecerit Deus hominē rectū, & Genes. 2 ipse se misquerit infinitis quæstionibus. Et quoniā bonum nō erat homini esse solum, neque ab vno solo poterat species humana per generationē multiplicari, fecisti primo illi homini de costa sua adiutoriū simile sibi, carnē de carne sua, & os de osibus suis, ut essent duo in carne vna, & quasi vna caro, Genes. 1 masculus & femina: à quibus, per generationē, totū humanū genus propagaretur, & Ephes. 5 multiplicaretur in mille millia. Ita enim tibi visum est, non simul in vno temporis puncto vniuersam hominū multitudinem creare,

Ecclē. 7

Genes. 2

Genes. 1

Ephes. 5

creare, quomodo in principio in vno tēporis puncto vniuersos Angelorū ordines & totam illam tā innumerabilem spirituum multitudinem simul creaueras, sed ad ostensionem multiformis potentiz & sapientiz tuæ, aliū individualis multiplicationis modum in hominibus constituere voluisti, ut à duobus, quasi ab vno principio, tota reliqua hominum multitudo descenderet. Hos autem primos parentes in tali à te formatos innocentia, posuisti tu domine in paradiso voluptatis, quem à principio feceras, in loco magis amoenitatis & fecunditatis, vbi absq; omni aduersitate aut tristitia in summa incunditate vitam agerent. Vbi & lignū erat vitæ de quo māducantes præferuati fuissent ab omni miseria infirmitatis, & corruptione mortis. Et quidā si per obedientiam illi suam quam à te acceperat seruassent innocentiam, transulisses tu illos, cum tibi fuisset placitum, à loco inferiori terrestri paradisi, ad superna gaudia cæli, absque infirmitatum miseria, citraq; mortis amaritudine, absque carnis corruptione, & vllis omnino molestijs præuijs.

Genes. 1

De iniuria originali & naturali rectitudine quam habebat homo in statu innocentia.

Dederas quoq; illis donum nobile & munus pretiosum, non pro ipsis tantum

CONTEMPLATIO IX.

rum illis primis parentibus, sed & pro vnuer-
sis eorū posteris, qui erant ab eis pro-
pagandi: quod si in innocētia sua perseue-
rassent, in vniuersam suam posteritatem,
quasi ius hereditariū, aut potius heredi-
tariū munus siue originariā gratiā, simul
cū traduce transmississent: quemadmodum
nūc pro hoc magnæ miseræ statu, origina-
le peccatum ab ipsdē omnes per traducem
quasi per manus accipimus, quicūq; ab illis
cōmuni lege ex viro & femina nascimur.
Erat hoc donū, naturalis quædā rectitudo
& originalis iustitia per quam ita erāt illi
parētes primi tā in corpore quā in anima
bene dispositi & feliciter cōpositi, vt intra
eos nullæ cogitationes aut affectiones pra-
uæ, neq; in corpore neq; in anima potuis-
sent exoriri, neque vllē omnino ad malum
cōmotiones aut tētationes exurgere, absq;
libera electione voluntatis. Neq; aliquādo
moti fuissent tentationibus aut incurfibus
iraecūdix, inuidiæ, gulæ luxuriæ, impudici-
tiæ, vel alterius cuiuslibet malæ & noxiæ
cupiditatis, nisi tantū cum ipsis ex propria
voluntatis electione ita placuisset huius-
modi assumere. Atque in hac tāta innocē-
tia, puritate, dignitate, constituti erant illi
primi parentes nostri, priusquā tui fierēt
mandati transgressores. Et nisi interuenis-
sent

DE LAPSV HOMINIS.

129

sent transgressio, perseueraremus etiā ho-
die nos illorū nepotes, in tantā dignitatis
conditione, & in statu tante perfectionis
etiānum staremus perfecti.

*Quomodo probauit primum hominem Deus,
prohibendo esum ligni scientia boni & ma-
li: & quomodo serpentis seductione primi pa-
rentes ambo Dei mādatum sunt transgressi.*

Quoniam verò homini sicut angelo
dederas arbitrij sui libertatem, volut-
sti quoq; similiter illum probare, an tui
esset mandatis obediens, priusquā in tuā
gloriā illū adduceres: quemadmodū prius
angelos tuos probaueras, vt videres qui
digni essent confirmari in tua gloria, qui
digni repelli ab ea. Propter hoc, præceptū
exercitationis & probationis dedisti pri-
mis illis parentibus, de arbore quadam sin-
gulari, nomē habēte scientiæ boni ac mali,
ne manducarent, permittens nihilominus
vesci illos de omni ligno Paradisi, vno tan-
tū illo excepto. Sed heu fortem nostram
miserādā, heu lapsum nostri generis flebilē
& miserabilem! Primi illi parētes nostri,
Deus Altissime, cū in honore essent, non
intellegerunt: atq; hinc factū est, vt iumentis
insipientibus sint cōparati, sintq; illis facti
similes. Cū tu illis nō nisi optimē fecisses
& prouidisses in omnibus, egerūt illi pessi-

Genes. 3

Psal. 48

k 5 me,

Ioan. 8

me, tū aduersum te, cuius sunt pratergressi mandatu, tum aduersum nos vniuersum genus suū, quos bonis maximis spoliatur, & malis inuoluerant plurimis. Audierunt vocem maligni tētoris Satanæ, illius qui iam propter superbiam suam de sublimibus corruerat. Et quomodo de illo tuus filius in Euāgelio loquitur, quod in veritate nō steterit, sic & cum parentibus nostris nimium infelicitate actum est. Non permanserunt etiā ipsi in veritate & innocentia stabiles, sed mendacio cōsenserunt mendacis illius & homicidæ pessimi, qui prior se iam à te separauerat. Cruciabatur inuidia malignus ille aduersus genus hominū, dolebat ab his possidendas esse sedes illas gloriosas, quibus ipse paulo ante eiectus fuerat. Considerabat, arbitrij libertatē habere homines, sicut & ipse habuerat: ac proinde similiter peccare eos posse & deū offendere, sicq; à gloria excidere existimabat, quomodo ipse per liberi facultatē arbitrij iam antē peccatis, gloriosis illic mansionibus pulsus fuerat. Propter hoc, ad innocētes oculos ipse callidus & malitia plenus accessit diabolus, et primum aggrediēs quam ex sexus indicio molliorē cognouit, quāmq; se facilius posse se ducere confidebat. Accessit specie blāda, verbis blādis, blandis promissis, sed

Genes. 3

sed erat in his omnibus latēs sub melle venenum. Credidit malē credula mulier diaboli blandis, sed mendacibus promissionibus, cōtra æquisimum Dei præceptum tentatori iniquum præbuit cōsensum. Accepit ipsa fructum ligni vetiti, & comedit: ac deinde viro suo tradidit, qui de manu cōiugis suæ accipiens, etiam ipse gustauit. Factique sunt ambo præuaricatores sancti mandati tui, quod tu illis dederas, ad probandum, an fideles tibi permanerent, an non. Quod sane mādatum neutiquā graue, ipsis nullum adhuc peccati fomitem aut malam inclinationem in se habentibus, fuisset obseruatum facillimum, si non Diuinā tuā maiestatem paruipendissent, si nō eius à quo mādatum illud acceperant, seueram iustitiam attendere neglexissent. Mox autem ubi tuum mādatum transgressi sunt, dampnū illi acceperunt, & vltionē senserunt præuarcationis suæ, dum iustitia illa originali & natūa rectitudine spoliati, malē apertis eorum oculis, ceperunt super nuditate suā erubescere, quæ prius illis ad confusionem nullā fuerat, donec permansissent in innocentia. Propter quod, malē sibi conscij fugerunt à conspectu tuo tenebrarum, quærentes latibula, & quasi tuam præsentiam cupientes effugere se absconderunt à facie tua

na, membra quæ tum ipsi ceperunt videre pudenda, arborum folijs operientes.

De sententia ultionis, quam super primos parentes sui peccati excusatores Deus protulit.

Hec tu Domine tam fœdè lapsis adeo te eos occultatos à còspectu tuo visitatū veneris, & quasi requisitū ad pœnitentiā. Quasi enim deambulans in paradiso, latitantem Adam euocasti, dicēs: Adam, ubi es? tanquā inuitans ad pœnitentiā, & vocans ad gratiā. Tāquam si dicerēs: Procede Adam de latebris tuis, agnosce ac cōfiteri peccatum tuum, ut remissionem merearis accipere, & ego te possim recipere in eam, quā alioqui perdidisti, gratiā. Sed ille ligno scētiæ gustato cæcus factus, & apertis oculis nihil videns gratiā tuam nō intellexit; neque suscepit oblatam sibi vocationē veniæ. Oblitus est confessionis, qua sola offensum te placare poterat: & pro cōfessione quæsiuit excusationem, quā tu pessimè odis. Propter quod, tui animi bene conscius propheta Dauid, dicebat: Nō declines cor meū in verba malitiæ; ad excusandū excusationes in peccatis. Contrā verò, de confessione præclara loquitur, dicens: Dixi confitebor aduersum me iniquitatem meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Excusatio-

nem

nem

nem itaque malam pro confessione bona querens Adam, culpā à se depellere, atque in coniugem, imò secundum partem aliquā & in te conatus est rejicere, dicens: Mulier quā dedisti mihi sociā, dedit mihi de ligno, & comedi. Quare enim ita signāter dicere voluit: Mulier quam dedisti mihi, nisi quia etiam in te culpā partem aliquā voluit iniqua partitione conijcere? Perinde enim erat illi, in quem peccatum conijceret, modò ipsum à se repelleret. Quomodo autē in manducando fructū ligni vetiti mulierem vir est sequutus, ita in praua hac excusatione virum sequuta est mulier, culpā à viro in se detorta in serpentem à se rejiciens. Interrogata post viri excusationē, quare preceptū fuisse transgressa, hoc tantum respondit: Serpens decepit me. Et quoniam post peccatum, etiam requisiti ad pœnitentiā, delicti sui ambo neglexerunt veniā petere. Iussit statim in illos turæ ultionis & maledictionis sententiā prolata est aduersus mulierē quidē, ut in dolore pareret filios suos, quæ ante peccatū sine omni dolore fuerat paritura. Aduersus virum autem sententia lata est, ut in sudore vultus sui vesceretur pane suo, terram operans & excolens labore multo, ad sustentationem corporis, qui prius suauissimis fructibus

Atibus ultro tibi de terra proferēdis copiosius multo fuisse cū suis omnibus liberis in paradiso refectus. Generaliter verò super omnes, & presentes prauaricatores, & de ipsis nascituros nepotes, viros atque mulieres, sententia mortis prolata est, nepe ut redeat homo in puluerem de quo formatus est. Quæ tam est vniuersalis, tã exceptionē ignoris sententia, ut neino quamlibet sanctus, quilibet potens, quilibet tibi amicus, illam possit euadere. Quæadmodū sanctus Apostolus ait: Statutum est omnibus hominibus semel mori, post hoc autem iudiciū. Quomodo genus humanum per primorum parentum inobedientiam celesti hereditate suis priuatum, & de paradiso gaudij in val-

llem istam miseria proscriptum.

Non solum autē mortis necessitas humano generi per inobedientiā istam incubuit, verū etiā celestis regni illa tam beata hæreditas adempta, eiusque oculis ianua fuit, ne vlli hominū illoc pateret ingressus, nisi per aliquem nostri generis itorum nobis hæreditas illa iusto petio emeretur, quam prius gratiosa donatione accepissemus, & quam sic liberaliter oblatam, quando consensum dederunt in prauicationem sancti mandati tui. Quod enim a

te libe

re liberaliter oblatum atque donatū, à nobis fuerat volūtariē reiectū, repulsum atque contemptum, meritò tua iustitia post repulsionem iterum conferre recusabat, nisi iusto redimeretur pretio. Rursum, non illa tantum superna celestis regni sunt hæreditate priuati parentes nostri cum posteris suis, verū etiam inferna & terrena sua sunt mansione spoliari. Tuo nanq; iusto iudicio, de loco illo amœnitatis, in quo innocentes prius à te positi fuerant, iam facti prauaricatores expulsi sunt, in vallem istā lachrymarū & terrā miseriæ, in terrā istam verē desertā & inaquosam, in locū horro-ri & exilij, in locum peregrinationis & desolationis vbi nihil inueniatur nisi dolor & afflictio spiritus. Et qui ab initio fuerant sine omni passione miseriæ, ad punitionē transgressionis sue, facti sunt pleni miseriæ, tam intus quàm foris, tam in corpore quàm in anima: subiecti nimirū fami, siti, aestibus, algoribus, penurix, nuditati, egestati, labori, fatigationi, sudori, frictori & sordibus multis, ac varijs mille generum morbis, quorū ne nomina quidem omnia possint enarrare medici, ut ne dicā pernoscere, vel ad plenū explicare. Insuper & curis, tristitijs, angustijsq; plurimis subditus est homo per omnem vitam, quæ simul viden-

denrue

dentur cum homine nasci & simul cum eo crescere: ut quanto diutius vixerit homo, & quanto ascenderit altius, eo semper & plures & grauiore se offerant occasione miserie. Ac postremo morti illi omnium terribilium (quod ad presens tempus attinet) terribilissimo, inenitabili necessitate subiecti sumus: cuius amaritudinē, sicut & precedentium omnium vexationem, nunquam degustassent homines si in obedientia diuini mandati obediētes permanissent: quē admodum horum omnium erant expertes primi nostri parentes, donec in sua innocentia & in tua obedientia perstiterunt.

Quod Deus mortem non fecit, sed primi parentes se & omnes suos posteriores in mortem coniecerunt. & de peccato originali, quo omnes in vno Adam peccauerunt.

T Venim Deus optime, qui viuus in æternū, quiq; ipse vita es perfectissima, mortem non fecisti, iuxta Sapientis testimonium. Quomodo enim potuisses tu, qui nihil es nisi vita, mortis author existere? Non etiā delectaris (ut idem ait) perditione viuorum. Imò neque peccatorum vis morte (Ezechiele teste) sed magis conuertis eos & viueret: quoniam vis omnes homines saluos fieri. Sed inuidia mēdacis illius Diaboli, mors intrauit in orbē terrarum. Propter

Sapient. 1
Ioan. 11
& 14
Sapient. 1
Ezec. 18
1. Tim. 2
Sapient. 2

per quod in sancto Euangelio benedictus filius tuus Dominus noster, homicida illum appellat, ille (inquiens) homicida erat à principio. In quo, illum designat primum fuisse mortis auctorem, sicut patrem illum ait fuisse mendacij. Cuius mendacis & homicide diaboli pestiferis suasionibus auditum præbentes atq; cōsensum primi parentes nostri sub iram tuam ceciderūt, vniuersam quoq; suā posteritatē sub mortis miserabili necessitate cōstituerunt, quam nemo prorsus hominū possit effugere. Quemadmodum pulchrē lucidēq; nos sanctus tuus Apostolus instruit, dicēs: Per vnū hominem peccatū in mundum intrauit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertrāsijt. In quo omnes peccauerāt, peccato nimirū originali, quo in Adā omnes cōmaculati sunt, quicūq; in ipsis latebāt lumbis, cum ipse actuali inobedientiā peccato Dei mandatū rumperet. Quicūq; enim in eius tum lumbis eramus, & quicūq; post de eo nati sumus vel nascimur, omnes ab eo, per traducem originalis peccati maculam quasi hereditariū opprobrium trahimus. Nā quia originalem illam iusticiam patri nostro, non pro seipso tantū, sed & pro vniuersa posteritate sua dederas, iussit tu quidem hoc nobis ad peccatū imputas,

Roma. 5

quod illa iustitia nudos nos. conspicis à nativitatibus origine, quā nobis in primo patre dederas. Et merito tu quidem irasceris, cum pretiosum illud donum tuū quod nobis omnibus donaveras requiris, nec invenis. Iustitiam quoque celestis regni nobis hereditatem dare renuit, quam nobis ab initio destinaveras. Idem tuum donum nos vides per malitiam perdidisse, quod à nobis ad ornamentum & tutamentum nobilis animæ volebas perpetuo servatum. In eandem sententiam convenit, quod subsequenter idem

Roma. 5 Apostolus ait, per unius hominis inobedientiam multos esse constitutos peccatores. Ac rursum alio in loco, idem ait Apostolus, omnes homines in vno Adam mortuos esse, quatenus ipse nos omnes secū in mortem suā pravaricatione pertraxit.

Quomodo originalem iustitiam perdidit humanum genus culpa primæ parentum: & quanta inde homini oriatur miseria.

Sed hæc forsitan leuiores videri possint, perpetimur, si non & alia damna graviora fuissent consequuta. Illud verò multo magis dolendum atque deplorandum est, quod per eundem primi patris inobedientiam, reprobatione naturali & originali iustitia, nobili illo totius nostri generis donatio, &

speciei

speciei vniuersæ hereditario decore, sumus spoliati. Iusto vtiq; iudicio tuo, Deus equifimus, sed nostro maximo damno. Tu (inquam) iudicio iusto, quoniam ubi humana voluntas tue voluntati semper restissimæ electione libera sese opposuisset, ac se contra te erexisset, eligens quod sibi visum fuit contra id quod sibi à te sciebat præceptum, ubi sic pessimi seductoris insequens consilium, optimi creatoris ac legitimi Dñi sui se subduxisset imperio, cui modis omnibus parere debuerat, iusto tuo & acquisito iudicio factum est, ad punitionem prioris illius inobedientiae, ut affectus sensualis corpus inhabitaret (qui usque tunc absque ullo rebellionis motu, bene subiectus fuerat portioni superiori, id est, rationi & voluntati, in quibus tu homini constitueras liberi facultate arbitrij) mox rupto foedere, & obedientia illius prioris iugo excusso, rebellionem parare inciperet, & motus rebellionis apertus in corpore aduersus rationis dictamen voluntatisque imperium exuscitaret, ita ut affectus sensualis, qui prius in omnibus perfecte dicebatur rationis dictamine & voluntatis imperio, id est, spiritus libera electione, absque ulla omnino contradictione aut rebellionem, extunc factus sit rebellis & aduersarius rationis dictamini voluntatisque imperio.

1 2 Quem

Quæadmodum sanctus tuus Apostolus, verbo breui pulchrè expressit, dicens: Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. Hæc enim duo sibi inuicè aduersantur, vt non quæcunq; vultis, illa faciatis.

Quantam difficultatem homo sustineat ex ista sensuum affectus contra rationem & voluntatem rebellione.

Oppugnat siquidem affectus iste carnè inhabitans, validè simul & molestè superiorè affectum spiritus, rationis æquum dictamen (quod semper ad optima dirigit) sequi cupissem, & incessante impetu diuersorū motuum omnis generis victorū, sic ad mala sollicitat & à bonis auocat, vt in plebisq; succumbat carni spiritus, à carnis nimirū concupiscentia abstractus & illectus. Quem tentationis modum pulchrè exprimit Iacobus tuus Apostolus, dicens: Vnusquisq; tentatur à propria concupiscentia sua, abstractus & illectus. Quod si in nonnullis (quorū est numerus nimium exiguus) spiritus ita strenuè suum tueatur imperiū, ita rem fortiter gerat, vt ab inferiori sensuualitate nō se patiatur deuinci, nō cessat tamen illa hunc interdum oppugnatione valida impetere, & graui impetu inuadere: velut cum graui ariete murus cœcutitur, interdū verò blandis illecebris & suauibus illectamentis

mentis ad se dulciter velut inescando inſectere, vt vix petra durissima possit in tantis tentationum impulsibus & flatibus perſtare immobilis. Quibus tentamētis & oppugnationibus, ij qui secundum spiritum vitam ducere cupiunt ſpirituales homines, sic diuexantur, sic fatigantur, sic ex cruciantur, imò excarnificantur miseri, vt ignoret ipſi interdum, vitā an mortem malint præeligere: vt sibi videantur in portis mortis agere, & iam infernū incolere adhuc super terrā viuētes, se putēt. Tales ludos nobis ludit patris nostri illa prima præuaticatio, tantū nobis facit, negotium, etiā hodie, illa quæ iam antecessit per ſecula plurima, prima inobedientia. Tu Domine, qui vides omnia, tu bella & pugnas nostri ſeruorum tuorū, tu agōnes vides, luctas cōſpicias, attēdis certamina, quibus illi per omnē vitam ex hac fatigantur origine: quæ nisi tuo benigno adiuti auxilio, nunquam poſſent ſuo Marte viribūsq; proprijs ſuperare. Hanc pugnam, hanc inimicitia, hanc contrarietatis rebellionem, prolixè alicubi tuus deſcribit Apoſtolus, multā & longā ſuper ea texens querimoniam: Ego (inquit) carnalis ſum, venundatus ſub peccato: Quod enim oportet, nō intelligo. Non enim quod volo bonum, hoc ago: ſed quod odio malum, illud

Rom. 7

1 3 facio,

facio, ac post pauca: Scio (inquit) quod non habitat in me, hoc est, in carne mea. bonum. Nam velle adiacet mihi, perficere autem bonum non inuenio. Non enim quod volo bonum, hoc facio: sed quod nolo malum, hoc ago. Et iterum: Inuenio igitur legem, volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adiacet. Condelector enim legi Dei secundum interiore hominem. Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae, & captiuantem me in lege peccati, quae est in membris meis. Denique post omnia haec verba, prolixam querimoniam miserabili terminat eiulatu, exclamans ac dicens: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?

Roma. 7

Adducuntur varia sacramentorum scripturarum testimonia corruptionis humane miseriae attestantia.

Gene. 6

PROcedit ex hac radice, quod sacra Genesi deplorando narrat, multam malitiam inueniri in terra, cunctamque humani cordis cogitationem interitum esse ad malum, omni tempore seculumque; & cogitationem hominum prona esse ad malum, ab adolescentia sua. Ex eadem radice profisciscitur, quod

Gene. 8

Matt. 7

Luc. 13

1 & 5, benedictus filius tuus Dominus noster, in sacro Euangelio lamentando queritur, paucos admodum esse, qui per arctam viam

& ang

& angustam portam ad vitam intrare contentant: contra vero, plurimos esse, qui per viam latam & portam spatiosam rectam profisciscuntur in perditionem. Hinc illud, quod breui sed verissimo verbo Sapiens ille concionator, post omnium humanarum rerum diligentem considerationem pronuntiauit, dicens: Peruersi difficile corriguntur, & stultorum infinitus est numerus. Hinc nobis profisciscitur, quod tam difficiles inuenimur ad ea quae tuae sunt placita voluntati, & nostrae salutis vitia, contra vero, faciles semper & parati ad ea quae tuae voluntati sunt aduersa, nostraeque salutis noxia. Hinc quoque, illud, quod facile admodum in peccata per consensum labimur, & semel collapsi difficile resurgimus, sed permanemus iacentes & sordentes in sordore peccatorum, tanquam iumenta (iuxta verbum prophetici) coputrescentia in stercore suo. Hinc illud quod verissime dixit Sapiens: Septies in die cader iustus. Hinc quod Iacobus ait: In multis offendimus omnes. Hinc nobis est necessitas, donec in hac carne degimus, iuxta Euangelicam eruditionem quotidie clamare ac dicere: Pater dimitte nobis debita nostra. Hinc est, quod clamat dilectus discipulus: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, mendaces sumus, & veritas in nobis non est. Hinc quod ait Aposto

Eccle. 1

Joel. 2

Prou. 24

Iaco. 3

Matt. 6

Lucae 11

1-Ioan. 1

1 4 Ius:

Rom. 3

Esa. 53

Iob. 15

Psal. 115

Psal. 50

Psal. 13

Psal. 52

Gene. 2

Ezec. 18

lus: Omnes peccauerunt, & egent gloria Dei. Hinc quod clamat Esaia in spiritus: Omnes nos quasi oues errauimus. Hinc quod sanctus Iob ait: Nemo mundus à forde, nec infans cuius est vnus diei vita super terram. Hinc quod in extasi sua clamat sanctus Dauid: Omnis homo mendax. Et de seipso alibi: Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Et iterum alio in loco: Corrupti sunt & abominabiles facti sunt in studijs suis, non est qui faciat bonum. Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est vsq; ad vnum. Videlicet hæc omnia ab vna nobis illa primi parentis nostri inobedientia sunt perfecta, hæ sunt tam amaræ gustus illius mortiferi reliquæ. Hic ille est nostrum dentium stupor, quo dentes nostri obstupuerunt, parentibus nostris, non vnam acerbam, sed fructum ligni boni ad vescendum, ligni pulchri oculis, & aspectu delectabilis manducantibus, vt non sit nobis iam dicere illud quod arguis per Prophetam, Patres nostri comederunt vnam acerbam, & dentes nostri obstupuerunt, sed aliter: Parêtes nostri gustauerunt de ligno pulchro & delectabili atque ad vescendum suauis, & dentes nostri obstupuerunt, imò corpus nostrum omne

me corruptione perfusus est. In hæc ecce tanta mala, tam bonis rebus spoliatos nos, omne genus humanum, coniecit primus parens carnis nostræ. In quibus peire debueramus vniuersi, nisi tu nobis, Deus spirituum vniuersæ carnis, Pater misericordiarum & Deus totius consolationis, tua superabundanti pietate succurrisses tam multum miseris. Nisi enim, quia tu Domine adiunxisses nos, nõ dico paulominus, sed proculdubio, habitasset in inferno anima nostra. Aperuerat enim super nos vorax infernus os suum, & cõfidebat vniuersos nos se posse absorbere. Postea enim quam vitam perdidissemus, & à celestis regni hereditate facti fuissimus alieni, non videbatur restare, nisi vt in locum mortis, in locum inferni descenderemus vniuersi. Sed tu Domine, consilio admirabili imperuestigabilis sapientiæ & inexhaustæ bonitatis tuæ, eruisti animas nostras ex inferno inferiori, deq; portis mortis (vt canit Psalmus.) Exaltasti animas nostras, vt annuntiemus omnes laudationes tuas, tuumq; nomen laudemus & benedicamus in secula. Amen.

2. Cor. I

Psal. 93

Psal. 85

Psal. 9

CONTEMPLATIO X. de admirabili illo confilio diuine pietatis, quæ genus humanum perditum saluare decreuit, & reparare voluit in statum pristinum.

CONFITEBIMUR tibi, Deus, confitebimur tibi ex totis præcordijs, & ex intimis cordium tibi confitebimur in seculũ. Confitebimur tibi, pijsime & misericordissime Deus, quoniã bonus, quoniã in seculum misericordia tua, & veræ miserationes tuæ super omnia opera tua. Cũ enim per inobedientiam primi nostri parentes sanctum tuum præceptũ fuissent transgressi, atq; hinc mortem cũ vniuersa posteritate sua fuissent cõmeriti, nolisti Deus pijsime, nobiscum agere secundum districtum rigorem seueræ iustitiæ tuæ, vt nos in furore tuo argueres, atque in implacabili ira corripes, vt nos gladio iudicii, & condemnationis percuteres, quo paulõantẽ in apostaticos spiritus vultus fueras. Sed secũdum multitudinẽ inexhaustæ misericordiæ tuæ, humaniter & mäsuetẽ nimirũ egisti nobiscũ, in virga & in verberibus, paterna disciplina iniquitatẽ nostrã visitans: vt esset nobis correptio tua ad emẽdationẽ, nõ ad cõdẽnationẽ, ad purgationẽ & satisfactionẽ, nõ ad mortẽ aut perditionẽ.

Psal. 117

Psal. 144

Psal. 6

Psal. 88

perditionẽ. Poteras tu quidẽ iuste & absq; omni reprehensione, parẽtes nostros, illos primos tui mandati temerarios præuaricatores in perditionẽ mittere, à cõspẽctu tuo in eternũ reprobatos, quẽadmodũ illos nobiles spiritus, propter peccatũ suũ, iam antẽ à te abiectos, in eternã perditionẽ protrufferas. Et hoc ad nostrã confusionẽ & tuam gloriã libẽter agnoscimus, ingenuẽq; confitemur, quòd mortis filij eramus vniuersi, qui in primi illius præuaricatoris fuimus lumbis. Quẽadmodum sanctus Apostolus ait: Nos omnes natura esse filios iræ, & in vno omnes esse mortuos, eò quòd in vno illo omnes peccauerũt, per vnu illũ omnes præuaricatores cõstituti sunt. Propter quod, non minus iuste nos poteras ad perditionẽ mittere in profunda barathri, quàm illos antẽ miseras apostaticos spiritus, si nõ magis tibi placuisset, ad nostri miserendũ, tuæ bonitatis dulcedinẽ attẽdere, quàm nos ad præstandam tuo mandato debitã obedientiam, iustitiæ tuæ attenderamus rigorem. Imò ex parte aliqua videbatur homo iustius promeruisse damnationẽ, quã promeruerant apostatici spiritus. Videlicet, quoniã ille creatura existẽs nimirũ vilis & abiecta, nõ aliud quàm puluis & cinis, imò limi terræ & stercoreis filius, & si quid potest dici

Ephes. 2
1. Cor. 15
Roma. 5

Genes. 3
Eccle. 10
dici

dici vilius, ausus tamē sit presumptione incredibilis audaciæ, se suo creatori opponere, tentaueritque figmentū tam ignobile se suo factori antepone, quod sibi erat placitum insequēs, postposito eo quod sibi fuerat à te suo factore præceptū. Quāto enim vilior fuerit atque despectior is qui alteri ignominiam infert aut contumeliā, aut quamlibet inhonorationē, tantō maior habetur & grauius ponderatur illata irreuerentia, tantō ægrius fertur iniuria, tantō grauior paratur ultio, aduersum illū qui offenderit. Itaq; hac ex parte & tali cōsideratione hominis præuaricatoris causā multū videbatur aggravare corporis vilitas, & iustior tibi videbatur inueniri posse ratio, in præuaricatorem hominē, quam Angelum exercendi seueritatis tuæ iudicium.

Quemadmodū nobis à dñatione parcens Deus, patrem se nobis affectu ostendit & opere.

TV tamē, Deus piissime, maluisti intendere in dulcedinē infinitæ misericordię tuæ, quā in turpitudinem fœdissimi peccati nostri aspicere. Cogitasti de nobis (vt sanctus Propheta ait) cogitationes pacis, & nō afflictionis: cōsilia saluationis, nō sententiā perditionis. Nō enim sicut viæ nostræ, viæ tuæ: neq; cogitationes tuę, sicut cogitationes filiorū hominū. Sed quātū exaltantur

Hier. 29

Esa. 55

tantur celi à terra, tantū distāt cogitationes tuæ à cogitationibus nostris: & viæ tuæ, à vijs nostris. Nos statim vt offensam accipimus, aut iniuriā patimur, vindictā & ultionem meditamur: pœnas & pœnarū modos excogitamus, vlciscēdi tēpus & opportunitatem obseruamus: nō cessamus, donec illi, qui iniuriā intulit, reddamus talionem, aut certē duplū supra id q; accepim⁹. Nō sic tu, Deus piissime, nobiscū egisti: sed, quoniam voluisti, misertus es nostri, & pepercisti nobis propter misericordiā tuā. Quēadmodū in exultatiōe spirit⁹: Propheta tibi ad gloriā cōcinit, dicēs: Miserator & misericors Psal. 102. Domin⁹, lēganimis & multū misericors. Non in perpetuū irascetur, neq; in aternū cōminabitur. Non secūdum peccata nostra fecit nobis, neq; secūdū iniquitates nostras retribuit nobis. Quoniā secūdū altitudinē celi à terra, corroborauit misericordiā suā super timētes se. Quātū distat ortus ab occidente, longē fecit à nobis iniquitates nostras. Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timētibus se, quoniā ipse cognouit figmentū nostrum. Recordatus est, quoniā pulvis sumus. Ita ad ostensionem gloriose maiestatis tuæ, ad demonstrandas superabundantes diuitias misericordię tuæ, in nobis infirmis & ignobilibus

bus fictilibus vasculis, voluisti parcere nobis, ne statim in subita ira condemnatos morti traderes: potissimum, quod scires hominē non penitus à semetipso factū inobedientē, quemadmodū diabolus nemine tentante, tantū ex proprio superbi cordis sui proposito, aduersum te se eiecerat, sed per diaboli tentantis astutiā, per falsā & mendacem suasionem serpentis, seductum.

*Quomodo pro humano genere reparando,
diuina interpellabat misericordia.*

ETerat quidem hæc miseratio erga genus nostrū maxima, quod damnationē cōmeritis à dānationē parcere dignaberis, eratq; tantum hoc tuæ miserationis beneficium, vt pro eo solo nullas tibi vnquā dignas gratias valeamus rependere, etiam si nihil addidisses amplius. Verū illud insuper mirū in modum aggrauat nobis obligationis pondus, & in immensum super nos accumulatur gratitudinis debitum, quod nō solum à mortis dānatione miseris parcere volueris, verū etiā de nobis post lapsum erigendis atque in statum pristinum restituendis, cogitare sis dignatus: quomodo videlicet ad bona illa maxima, quibus primi parentis fueramus spoliati inobedientia, nos restitueres, atq; ad celestis regni hereditatem, à cuius spe excideramus, reducere.

res. Occurrebat tamen hæc in te difficultas secundum speciem nō minimā, & quasi disceptatio atq; contētio quādam (vt humanum aliquid dicamus) videbatur exurgere, inter blandam tuam Misericordiā & seueram Iustitiam. Misericordia enim, cogitationes pacis, & non afflictionis proponebat, dicēs: Non est in morte qui memor sit tui, in inferno autem quis cōfitebitur tibi? Non mortui laudabunt te Domine, neque omnes qui descēdunt in infernū, sed viuētes benedicūt Domino. Quia non infernus cōfitebitur tibi, neq; mors laudabit te, non expectabūt qui descēdunt in lacum, veritatem tuam. Sed viuētes, viuētes ipsi confitebuntur tibi. Frustrā verō à mortis damnatione ipsa dicebat esse seruātū hominem, si nō aliquādo ad hereditatē vitæ foret reducendus. Peccati fœditatē ipsa tegebat, turpitudinē inobedientiæ operiebat, velabat, excusabat, vt poterat: allegās, diaboli inuidia seductū hominē, neq; tam ex maliuolentiæ proposito, quā experiētiae defectu violasse mandatū. Rogabat sibi donari hominem, vt in eo ipsa clarificaretur: quomodo iustitia paulō ante apostaticorū spirituum illam innumerabilē multitudinē sibi acceperat, in qua se gloriōse monstraret. Quebatur ista pro nobis apud thronū propitiationis,

Psal. 6

Psal. 113

Esa. 38

Genes. 3

Sapient. 8

riationis, dicens: Peccauit Angelus, & traditus est Iustitiæ, vt in eo diuitias iræ sue ostendat, habet nūc illa, in quo æternā vindictā exerceat, suam illa portionē accepit. Peccauit qui in illius loco conditus fuerat homo, hūc ego mihi meo iure vendico. Satis sit forori iustitiæ, quod Angelū in suam partē acceperit, & prior acceperit, illū tam dignitate naturæ sublimen. Homine mihi dari postulo, vt in eo diuitias propitiationis meæ ostendam: quomodo illa in Angelo suę ire ostendit gloriā. Habet illa Angelos, vasa sua, vasa iræ in interitū: sint mihi homines, sint ipsi vasa meā, vasa propitiationis, ad salutē. Non enim æqua erit diuisio, si iustitia & hos & illos accipiat: ego vacua, & quasi orbata remaneat. Data sunt illi vasa pretiosa, nobiles illi Spiritus, quos in magna naturæ dignitate cōdideras, mihi dantur saltem hæc infirma & fctilia, quæ de limo terrę finixisti, vascula. Quemadmodum enim iustitiæ conueniunt vasa illa pretiosa, vt potentes potenter tormentis afficiat, sicque eius ira gloriosior clareat: ita mihi magis vascula ista ignobilia complacent, vt in eis benignitatis meæ ostendam gloriam. Hoc enim nostræ est magnanimitatis, subiectis & infirmis parcere, superbos verò debellare. Has ego mihi reputabo delicias.

Rom. 9

Sapient. 6

Psal 112

litias: si liceat de terra suscitare inopes, & 1.Reg. 2
de stercore pauperes istos erigere, vt cum
principibus sedeant, & solium gloriæ te-
neant. Delitiæ nanque meæ sunt, esse cum Prou. 8
filijs hominum. Huiusmodi erant, quæ in
beatæ Trinitatis consistorio, pia pro nostro
genere loquebatur Misericordia.

*Quemadmodum seuera in iustitia ob stare vi-
debatur hominibus reconciliationi.*

EX aduerso autem seuera procedens Iu-
stitia, multas & graues aduersum nos
proponerat querimonia, causas adducens,
ob quas & de præuicatione digna esset
sumenda ultio, & præuicatoribus semel
perdita non vltiā esset restituenda celestis
hæreditas. Qui enim propria sponte, ex li-
bera electione, à Deo se per inobedientiam
diuiserat, inque manus inimici, prauæ sug-
gestionis eius consentiens, semetipsum tra-
diderat, iustum videbatur vt in illius relin-
queretur potestate, cui se subiecerat. Sic
enim Petrus Apostolus ait: A quo quis su- 2.Pet. 2
peratus est, hulus & seruus efficitur. Et in
eandem sententiam Paulus ait: An nescitis, Rom. 6
fratres, quoniam cui exhibetis vos seruos
ad obediendum, serui estis eius cui obedi-
stis? Hac ratione nobis videbatur aduersari
seuera iustitia, exigens, vt permaneret
homo sub potestate diaboli, à quo superari
in se vol

se voluntariè permiserat, subq; peccati tyrannide, cui ipse per liberi arbitrij electionem se subdiderat. Præterea, quantū ad celestis regni hereditatē recuperandam, aduersari item nobis illa videbatur, allegans, dignum & iustum esse, eum qui semel proposita ex Dei liberalitate tanta bona spreuisset, & velut calcibus repulisset vltro oblata, nō iterum recipi in gratiā, neq; ad eadem illa bona vltro restitui. Qui enim vltro sibi oblatū donum superbè repellit, indignus videtur qui postmodū etiā deprecans id ipsum recipiat. Ita planè nostræ reparationi obstat, & quasi ex aduerso armata manu videbatur obfistere iustitiæ tuæ seueritas, constanter recusans peccati offensam remittere, nisi ex genere nostro quispiam pro quantitate delicti, secundum extremum iuris rigorem, ipsi satisfaceret, siq; plena & perfecta satisfactiōe peccatum expiaret. Constante item recusans, ad regni celestis hereditatē hominibus præbere aditum, nisi ex hominibus nasceretur quispiam qui pretio aliquo secundū extremum rigorem condigno, denuō & quasi de integro illis redimeret olim perditū. Neq; alij cōditionibus hominem voluit in gratiam recipere tua iustitia, neque alio pacto ad pristinum statum restituere, quātū multis
pro

pro eo ex opposito ageret, instaret, patrocinaretur, supplicaret pia Misericordia.

Quanta fuerit difficultas in reparatione humani generis, & quomodo puro homini non erat possibilis.

Hincque difficultas surrexit maxima, sine qua non potuit nostræ reparationis opus peragi. Vtrunq; enim æquè homini puro videbatur, & erat non difficile tantum, sed planè impossibile. Quam enim posset condignam satisfactiōem persolvere purus homo, pro cōmissa aduersum te offensa, imò humanū genus vniuersum quid tibi posset in cōpensatiōe reddere, secundum extremū iuris metiendo rigorem, cum essent natura filij iræ, & debitores mortis, vniuersi filij Adam? Quæ admodū enim impossibile est, hominem pedibus terræ innixū capite cæli verticem attingere, ita erat impossibile purum aliquem hominem, imò hominū rotam vniuersitatem, pro vno aliquo vel minimo peccato, secundum rigorosam condignitatem, seueritati tuæ iustitiæ plenè satisfacere: adeo vt si millies mille mortibus singuli hominū moreretur, ne sic quidem plenè ex cōdignitate pro vno Adæ peccato posset satisfieri, nec penitus tolli offensa. Rursum æquale habet impossibilitatem, vt possit purus quispiam homo, toti
m. 2. generi

Ephes. 2.
Roma. 5.

generi humano, aut vni sibi ipsi, celestis regni hereditatem pretio condigno emere. Quid enim habet homo magnū, aut pretiosum, in quo tam gloriosam hereditatē valeat cōparare? Quid habet homo, quod

1. Cor. 4 nō accepit? Quis prior tibi aliquid dare poterit, vt retribuatur ei? A' te enim, per te, & 1. Par. 29 in te sunt omnia. Tua sunt Domine, quęcūque possidemus, & de manu tua accepimus ea, nec tibi aliud quā tua dare possumus. Quomodo autē eo quod nō nostrū, sed tuū est, iuris extremū sequentes rigorem, nobis quicquā emendo cōparare valebimus? Itaq; nobis ex nobis, spes nulla videbatur superesse salutis, nihil videbatur esse spei reliquū, nihil apparebat cōsiliū, nulla parebat via, nulla se offerebat ratio redeundi in tuā gratiā, atq; in statum nostrum pristinum.

Quomodo Deus homini subuenerit in re desperata, per admirabile consilium misericordis Filij sui in mundum.

1. Cor. 1

Lucæ 1

Lucæ 11

Gene. 18

Sed tu Pater misericordiarū, & Deus totius consolationis, apud quem (testante scriptura) nō est impossibile omne verbū, & cui nihil est difficile, cui sunt possibilia quę apud homines iudicātur impossibilia: tu (inquā) tua incomprehensibili sapientiā, cōsiliū adiuuenisti omniū maxime admirabile,

bile, quo pauper culis nobis ita miserē perditis, misericorditer succurreres. Inuenit modū tua æterna sapientiā, quo & hominē repararet collapsū, vt exaudiretur pro sua reuerentia dulcis Misericordia, quę instantissimē id postulabat: & nihilominus pro offensa cōmissa plena fieret satisfactio, ne haberet quod quereretur seuera Iustitia: quę id seriō cōtendebat, neq; aliter sustinebat hominē redire in gratiā. Et quoniā homini ex se erāt impossibilia quę tam se verē postulabat & irremissibiliter exigebat Iustitia, videlicet pro offensa peccati secundum cōdignitatē satisfacere, celestisq; regni hereditatē condigno pretio redimere, aperuisti tu, Deus ditissime, inexhaustū illū thesaurū diuinarum pietatis atq; bonitatis tuę, vt ex eo rebus nostris desperatis subuenires, vt ex tua abūdantia, nostrā suppleres inopiā, ita videlicet vt ā te acciperet homo vnde tibi satisfaceret, qui ā seipso vnde satisfaceret nō habebat. Definirūque est in secreto cōsilio diuinitatis tuę, vt in tēporis plenitudine, decurrentibus ad finē seculis, circa nouissima tēpora, coeternū & coequalē tibi filiū hominibus dares, idq; homines mitteres, vt de hōe homo factus, in assumpta humana natura, pro nobis quę postulabantur omnia psolueret atq; perficeret, qui

nobis negotiū nostrū omne ad fine bonum exitūq; felicē perduceret. Qui in assumpta humana natura, homo existens similis nostri, pro peccatis nostris sanguinē fundens & mortem obiens, suo illo pretiosissimo sanguine peccata nostra deleteret, & inimicitia omne quæ inter Deū & hominē vsq; rum perdurauerat, sua morte tolleret, celestis quoque regni hereditatem, pretio illo nimis maximo, omnia in se credētibus cōpararet: tali nimirum sanguinis sui effusione mortisq; volūtaria suscepcione, iustitiā etiam si millies amplius indignatione permotā, egregie placaturus plenissimēq; facturus satis: misericordiæ verō abundē omnia collaturus, quæ desiderauerat.

*Admiratio pro infinita & inestimabili DEI
misericordia erga genus humanum.*

O Misericordia infinita. O bonitas inaudita. O dulcedo inexhausta. O abyssus intermina verē paternæ, & si quid amplius dici, potest quā paternæ, pietatis tuæ. O thesauri indeficientes paternarum miserationum tuarum, quas nulla lingua enarrare, nulla mens valet comprehendere.

Hier. 3 Ergo amodo iuxta admonitiōē propheti-
Esa. 63 ticam dicemus tibi: Pater noster es tu. Verē enim paternum erat hoc consiliū & opus tuū, tanta siue merito præstare seruis per-
fugis,

fugis, indignis nebulonibus, nequam, sceleratissimis, tāta gratis præstare beneficia, ijs qui præter supplicia extrema nihil fuerant cōmeriti. Merito sanē cum Propheta sancto hic nobis licet exclamare, præ stuporis magnitudine: Domine dominus noster, quā admirabile est nomē tuū in vniuersa terra. Quid est homo, quod memor es eius: aut fili? hominis, quoniā visitas eū?

Psal. 8

Et alibi: Domine quid est homo quia innotuisti ei, aut filius hominis, quoniā reputas eū? Profecto enim stupēda est hæc visitatio, qua nos ita per filiū tuum visitare decreueras. Reputatio sanē magnifica, qua tāti te hominem facere indicisti, vt filium propriū & vnicū malles ad humilitatē profundissimā demittere, quā illū in perditione relinquere. Ita enim proprio filio tuo noluisti parcere, Deus noster, sed pro nobis

Psal. 143

omnibus illum decreuisti tradere. Sic tu mūdum, Deus & pater optimo, dilexisti, vt Ioan. 3 filiū tuū, & eū quidē vnigenitū, qui in sinu tuo ab æterno requiescit, in quo tibi bene cōplacuit, dare volueris pro salute mūdi: vt omnes qui in ipsum crederent, nō perirent in morte, sed vitam haberent æternam, & potestatem acciperent filios Dei fieri. Bene Ioan. 1 profecto in hoc apparuit charitas tua in vobis, quoniā filium tuum vnigenitum vo-

Rom. 8

Matt. 11

Ioan. 1

Ioan. 4
 luisti in mundum mittere, vt viuamus per
 eum. In hoc est charitas, non quasi nos te di
 lexiemus, sed quoniam tu prior dilexisti
 nos, misistiq; filium tuum propitiationem
 pro peccatis nostris. Sit benedicta in aeter
 num & vltra, suauissima & inexhausta mi
 sericordia tua, quæ nos sordidos terræ ver
 miculos, ex nobis non aliud quàm ignis
 escam & mortis filios, benigno respiciens
 oculo, sub alas suas suscepit, vt non nos de
 uoraret infernus, qui super nos aperuerat
 vorax os suum, neque absorberet nos perdi
 tio, quæ nos hianti ore præstolabatur, vt
 nos deglutiret atque in sua viscera traij
 ceret. Sit item benedicta, & non minus
 benedicta illa tua sancta iustitia: quæ licet
 à nobis tam grauiter prouocata & indigne
 irritata, non tamen se totā aduersus genus
 nostrum effuderit, sed à sorore misericor
 dia secti se & contineri permisit: vt nō age
 ret nobiscum secundum iniquitatis nostræ
 demeritum, quæ suum rigorem nobis in
 dulcorem conuertit, conditiones pacis &
 reconciliationis tractatum nobis admo
 dum suauem facilēque suscipiens, ne nos
 in æternum perderet, sed in vitam serua
 ret æternam ad laudem & gloriam sacri no
 minis tui, quod est benedictum in secu
 la. Amen.

con

CONTEMPLATIO XI. de Conceptione & hu
 manatione Filij Dei, per operationem Spi
 ritus sancti, intra virginis uterum: de quæ annun
 tiatione per Gabrielem archangelum facta ma
 tri virginis.

VANDO venit plenitudo tēpo
 ris eius, quod tu Pater cælestis
 definiuisti ab initio, vt in eo
 exhiberes misericordiam verē
 miserando nostro generi, tuūq;
 de nostra redēptione propositū & inscruta
 bile consiliū opere adimpleres, elegisti tibi
 ex omnibus filiabus hominum puellulam
 quandam gentis Israëlitiæ, & stirpis Dau
 idicæ, in qua illam tuam superadmirabilem
 cogitationem perficeres, iuxta sanctorum
 patrum & Prophetarū multō antē de hoc
 prædicta testimonia. Quam quidem puel
 lūlā, nomine Mariā, sicut ab æterno præor
 dinasti tui filij facere matrem: ita statim in
 exordio conceptionis suæ cepisti præpa
 rare & sanctificare, vt suo tempore dignum
 fieret tuo vnigenito habitaculum. Propter
 quod, ipsam eius conceptionem, specialis
 tuæ gratiæ priuilegio, & prærogatiua sin
 gulari, sic tibi placuit mirabiliter præue
 nire, vt eam ab omni præseruares macula
 originalis peccati, quo omnes nos qui com
 muni lege de viro & femina concipimur,
 in matris utero contaminamur. Quemad
 modum

modū propheta sanctus ingenue de se confite-
retur, dicens: Ecce in iniquitatibus concep-
tus sum, & in peccatis concepit me mater
mea. Ab hac (inquā) originali macula, quā a
parentibus nostris per traducem quasi hæ-
reditariū opprobriū traxim⁹, quicūq; lege
cōmuni de viro & formina cōcipimur, tibi
cōplacuit privilegio singulari puellulā illā
præservare, cum in matris utero cōcipere-
tur: quoniam indecens erat, vlla macula vel
actualis vel originalis peccati illā cōtami-
nari, quæ in suo benedictio utero sanctum
sanctorum erat gestatura, ac deinde sacris
verberibus eūdē erat lactatura. Neq; ad ori-
ginali tñcū peccato virgūculā illā præser-
uasti, sed insuper cumulatisimis tuarum
spiritualium gratiarū donis replesti atque
adornasti: sicq; omni virtutū genere miri-
ficē decorasti, vt nūquā hominē purum illa
spiritualibus donis ornatiorē fuisse aut for-
e credamus, imō nūquā sibi in omnimoda
pulchritudine parem eam habuisse vel esse
habiturū. Quā puellulam mūdissimā, bene
olim vetus illa Arca testamēti celeste māna
cōcludens signavit, quam de lignis Sethim
impurissimis factam, intus & foris totā
auro mūdissimō voluisti deaurari. Sic enim
benedictam hęc puellulā, de humana sub-
stātia, sed ab omni corruptione præservata,
formari

Exo. 16

formari voluisti, quā totā intus ac foris tu
artifex sapiētissime deaurasti, id est, spiri-
tualib⁹ tuis donis pretiosissimis, in corpore
& anima purissimā, & summa sanctifica-
tione fulgentē fecisti, vt digna fieret in se
continere cæleste illud manna panē verū &
viuū, qui erat de cælo simul cū rore Spiritus
sancti in hęc terrarū infima descensusurus, vt
quisquis ex eo manducaret, mortem non
gustaret, sed vita viueret sempiterna.

Ioan. 6

*Quomodo ad virginem Mariam missus sit
Archangelus Gabriel, vt paranympheus
nuptiarum cælestium.*

AD hanc itaq; virginē, vbi tēporis venit
plenitudo, misisti de sublimi sede tua
vnu ex magnis nuntijs & principibus tuis,
Archangelum Gabrielem, qui pro te legatione
fangeretur, eiq; denunciaret secretū consilij
tui, quod in ea, & nō in vlla aliarū femina-
rum, tibi fuerat decretū perficere. Misistiq;
illum, vt legatum a latere tuo, ac velut pa-
ranympheū, ad tractandum cū Virgine ista,
quam tibi gratā feceras, de felici illo coniu-
gio & nuptijs iocundissimis, quibus cum ea
tuum filiū, atq; adeo te ipsum cupiebas co-
pularē: ad requirendū videlicet virginis hu-
ius assensum, vt sponsa simul & mater Dei
fieret: tua nimirum spōsa, & mater tui vni-
geniti. Quam enim requirebas vt mater
esset

Lucæ 1

esset tui filij, hanc ipsam consequens est te in tuam sponfam & coniugem requisivisse. Et quomodo apud homines solent veteres simulates, ex potissimum quæ inter principes aut regna per annos plurimos perstiterunt, novis plerunque nuptijs dirimi, & celebri ac magnifico aliquo matrimonio terminari: sic & tibi visum est longam illam simulatē & vetus dissidium, quod inter te ac genus humanum ab initio prævaricationis Adæ perdurabat, auferre ac prorsus sepelire novis istis nuptijs, quas inter virginem istam vñ ex filiabus hominum, & tuum benedictum filium, imò te ipsum eius patrem, celebrare voluisti: vt per hoc tam admirabile & verè novum matrimonium, omnem irā, omnem inimicitiam, omnem simulatē deponeres, & amicitiam cum genere nostro æternam firmares.

Quomodo ingressus ad Virginem Archangelus eam sit alloquutus, quomodo illa respondērit, atq; iterum Angeli responsum accepit.

HArum itaq; nuptiarum componēdarum gratia desuper demissus tuus Archangelus, ad Virginem ingressus est cum magno decore & gloria (vt tuum, tanti regis ac Domini legatum decebat) reuerentiāq; exhibita illi, quam vt in proximo futuram Domini sui coniugem & matrem aspici

aspiciebat, salutationem illi obtulit magnificam, dicēs: Ave gratia plena, Dominus tecū, benedicta tu in mulieribus. Aqua tāta claritate, & salutatione tam magnifica, expauescens humilis virgicula, cōturbata est in sermone nūtiij tui: cogitās intra sese, quid sibi veller illa tam magnifica salutio: iqua se, ob mentē quā habebat humillimā, verè iudicabat indignam. Quā ita in corde suo cōturbatā cernens Angelus, mox pleniori & planiori est consolatus alloquio: dicens: Ne timeas Maria: inuenisti enim gratiam apud Deum. Ecce cōcipies in vtero, & paries filiū, & vocabis nomen eius IESVM.

Hic erit magnus & filius Altissimi vocabitur. Et dabit illi Dominus Deus sedem Dauid patris eius: & regnabit in domo Iacob in æternum: & regni eius non erit finis. Hoc sermone, Deus Altissime, nuntius ille tuus totam legationis suæ summam breuiter luci dēq; exposuit. Quem suscipiens credulo corde humilis virgo, non hæsita-uit in corde suo, neq; cōtradixit verbo. Vtuntamen, quia modum quo hæc nuntiauerat essent implenda nuntius tuus nondum expresserat, prudenter ipsa quod sua maxime cognoscere referebat, interrogare pergit, dicens, Quomodo fiet istud, Angele Dei, quod nuntias, quoniam virum non

Ibidem.

Dan. 7
Mich. 4

nō cognosco? Credo (inquit) magne Dei nū-
tie, verbis tuis: neq; dubito, quin potens sit
Deus implere verbū suū, quod tu nūc mihi
nuntias. Verū quia modū nondū expres-
sisti, quo hic tuus sermo impleatur, perge,
obsecro te, exponere, quonā modo sit im-
plēdum quod nuntias. Testis enim mihi est
Deus, qui nouit omnia, quōd virum non co-
gnoscam: ipse propositū aspiciet cordis mei,
quo propter eius amorē firmo decreui pro-
posito, cum viro nunquā coniugale habere
cōmercium. Huius verō tam humili & pru-
denti interrogatōni virginis (quæ non ex
incredulitate aut diffidentia, sed ex prou-
dentia diuinæ sapientiæ procedebat) sanctus
tuus nūtiū benignē lucidēq; magna cum
reuerentia respondit, dicens: Nō est Maria;
Domini mei post paululum mater futura;
viri opus istud quod nuntio: sed superue-
niet in te missus à patre celesti Spiritus san-
ctus, & virtus Altissimi obumbrabit tibi;
ut in te operetur opus istud mirabile. Ideo-
que & quod ex te nasceretur, Sanctum voca-
bitur (vera utique appellatione) & erit fi-
lius Dei. Nam quod intra te sine viri coo-
peratione, per solam diuinam virtutē, ope-
ratione Spiritus sancti concipietur, mani-
festum est, nō hominis viri posse esse filiū,
sed dici & esse debere filium Dei patris.

Quibz

Quibus verbis, ex abundanti signum volēs
adiungere Archāgelus tuus (quāquā illa neq;
signum requirebat, neq; ut crederet signo
indigebat) sermonem prosequitur, dicens:
Et ecce Elizabeth cognata tua, & ipsa cōcep-
it filium in senectute sua. Et hic men-
tis est sextus illi tuæ cognata, quæ voca-
tur sterilis: ut vel hinc pateat, quia non erit
impossibile apud Deum omne verbū. Qui
enim conceptum dedit illi sterili, tibi quo-
que dare potens est, & dabit virgini.

*Quomodo virgine præbente assensum verbis Ar-
chāgeli, in ipsum vero filium Dei humanū as-
sumpsit naturam, utq; Deus factus homo.*

Mox ubi Maria humilis & prudens
virgo responsionē hanc clarissimam
torius negotij secreta patefacientem audi-
uit, non vltā interrogavit quicquam, non
moras inutiles hāsitando protraxit, non
deliberandū spatium amplius requisivit:
sed paratam se quātocyus obtulit, ut assen-
sum præberet angelico nuntio, de profun-
do creduli & humilis cordis sui, verbum
protulit breue & efficax, quo Angelo re-
spondit, dicens: Ecce ancilla Domini, fiat
mihi secundum verbum tuum. Quod ver-
bum ex eius corde & ore suscipiens cele-
stis nuntius, magno cum gaudio, statim ad
celos rediit, ad eum à quo missus fuerat:
peracta

Ibidem.

Lucæ x

peracta nimirum legatione sua, & feliciter omnibus impetratis, propter quæ emissus fuerat. Illo verò abscedente à Virgine, & ad te veluti præstolètem in supernis rei exitû redeunte, statim vt verbum illud pleni consensus virgo protulit, sanctus Spiritus in Virginem, iuxta Angeli promissum, descendit: qui per virtutem diuinitatis suæ infinitam, in virgineo illo vtero operatus est opus superadmirabile incarnationis & humanationis filij tui. Sine mora tēporis, minus quàm in momento, in nictu oculi, de purissimis sanguinibus, & nobilissima substantia virgineæ carnis fabricauit in ea corpus humanum, membris omnibus absolutum atque perfectum: ita vt ne vnum quidem membrorum deesset eorum quæ ad perfectum pertinent hominem. Simul quoque in illo ipso temporis puncto creauit, potentissimus idem ille artifex spiritus tuus, rationalem animam, qualem singuli habemus: quâ simul eodem momento humano corpori illic fabricato coniunxit, vt in momento temporis inueniretur eius operatio in vtero virginis tenellus infans, homo perfectus, partibus omnibus cōsummatum, & membris omnibus absolutus.

Quomodo in Christo diuinitas sit vnita humanitati, vt esset Deus homo, & homo Deus.

Insuper

Insuper, illo ipso instantiali puncto siue momento, Diuinam naturā cum humana natura in vnū suppositū, in vnum indiuiduum, in vnā personā mirabiliter coniunxit, & coniunxit, ita vt in eodē momento plena veritate dici potuerit: Deus est homo, & homo est Deus. Item: hæc ipsa persona, hic infans qui in vtero clauditur, verè homo est, & verè est Deus: neque ideo minus homo, quia Deus: neque ideo minus Deus, quia homo. Ille enim infans cui ab Angelo priusquàm conciperetur vocatū est nomen **IESVS**, verus erat homo, eo quòd totā habuit humanā naturam, ex corpore & anima cōpositus, quomodo singuli ex anima constamus & corpore. Erat nihilominus verus Deus, quoniā patris vnigenitus filius erat, patri coæternum & consubstantialē verbum: de quo ita scribit illa in sublimi volans dilecta aquila: In principio erat verbum, & verbū erat apud Deū, & Deus erat **Ioan. 1** verbum. Hoc erat in principio apud Deū. Deus itaque permanit, qui ab æterno erat apud Deum, & Deus erat. Non enim quod prius erat, esse desijt tuus filius, quando homo factus est: quoniā non conuersione diuinitatis in carnem, aut mutatione diuinæ naturæ in humanam, homo factus est, sed per naturæ humanæ assumptionē, diuinitas
u tato

Luc. 2.
Matt. 1

tate manente illaesa & integra. Humanam itaq; naturā in tēpore assumēs intra vterū virginis coaeternus tibi filius tuus, homo factus est similis nostri, similitudine carnis nostrae amictus. Homo factus est in tempore, qui Deus erat in aeternitate. Homo dici & esse cepit in tēpore, qui Deus nunquam esse coepit, sed Deus est & erat ante secula. Qui ante tempora (vt ita humano more loquamur) vetus Deus erat apud patrem, hic in temporis momēto apud matrem & in matre nouus homo factus est. Qui secundum diuinitatem erat cum patre antiquus dierum, durationis suae nesciēs vllum principium, secundum assumptam pro nobis humanitatem, factus est breuissimae modici temporis mensurae subiectus. Denique, qui caelum & terram (iuxta Prophetarū vocem) adimplet, modico vteri angusti spacio concluditur. Cui caelum sedes est, & terra scabellum pedis eius, intra corpusculū tenuis puellulae inuolutus facit. Cuius est terra & plenitudo eius, orbis terrarū & omnia quae in eo sunt, paruula nunc habitatione intra parietes angustissimos clauditur virgine vteri. Qui attingit à sine vsq; ad finē fortiter, & disponit omnia suauiter, intra paruuli locelli angustias nūc requiescit humiliter, & fouetur suauiter. Qui ab aeterno in

finu

sinu patris gignitur, in tēporis volubilitate intra matris vterum cōcipitur & nascitur.

Admiratio diuinae pietatis, quae tam manifeste in opere incarnationis filij se demonstrat.

O Verē admirabile mysteriū, & incomprehensibile sacramētum, quo tēplum Dei factus est vterus nesciens virum, quo Deus homo factus est, id quod fuit permanens, & quod nō erat assumēs. O' nimium noua cōmutatio, & superadmirabile commercium, quando creator humani generis, corpus rationali anima viuificatū assumēs, intra virginem concipi dignatus est, serui vilem sacculū induens, id est, humanam assumens naturā, vt nos suae diuinitatis gloriosa stola vestiret, vt nobis daret potestatem filios Dei fieri. O' mira dilectio! O' inestimabilis dignatio charitatis! O' verbū mirē abbreviatum, quod fecit super terram Dominus! O' virum mirabilem, quem (iuxta Prophetarū vaticinium) mirabiliter circūdedit femina! Sic Deus dilexit mundum, vt filium suū vnigenitum qui in sinu suo ab aeterno requiescit, mitteret in mūdum, assumere similitudinē carnis peccati, vt omnis qui credit in ipsum, nō pereat, sed habeat vitam aeternā, vt omnes qui eū receperint credentes, potestatem accipiāt filios Dei fieri,

n a vt per

Phil. 2

Ioan. 1

Esa. 10

Roma. 9

Hiere. 31

Ioan. 3

Ioan. 1

ut per illum diuinæ efficiamur confortes nature. Bene profecto in hoc apparuit charitas Dei (ut sanctus Ioannes ait) quoniam filium suum vnigenitū misit in mundum, ut viuamus per ipsum. In hoc est charitas (inquit) nō quasi nos dilexerimus Deū, sed quoniam ipse prior dilexit nos, & dedit eum propitiationem pro peccatis nostris. Illumina, Trinitas beata, illumina Pater, illumina patris Verbum, illumina vtriusque facer Spiritus, mentis nostræ tenebricosos oculos, ut tanta hæc beneficia debite agnoscere, & teque pro eis dignè laudare, tibi benedicere, tibi gratias agere mereamur in secula seculorum. Amen.

CONTEMPLATIO XII. de Virgine matre Maria, quomodo ipsa in scripturis sit prænuntiata verbis, & signis præfigurata.

Luc. 1

Vnde Maria, gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus vteri tui. Gaude & lætare Deo charissimavirgo, exulta & iubila filia Hierusalem, sed & in te exultent, quicunq; credunt in benedictum fructum vteri tui. Beata tu quæ credidisti, & beati nos, quia tu credidisti: quoniam meruit hoc tua fides, ut persisterent in te quæ tibi per Angelum dicta fuerant à Domino. Tu enim dum

dum caelesti nuntio dedisti fidem, & præbuiisti assensum, dicens: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum: fieri meruisti mater & sponsa Dei. Mater filij, quem de Spiritu sancto intra tuū vterum concepisti: sponsa & vxor patris caelestis, qui te de Spiritu suo imprægnauit, qui tibi de sua fecunditate impleuit vterum. A quo enim femina imprægnatur & conceptum habet in utero, nihil dubium quin illius in tali cōmunionē facta sit sponsa & coniunx. Sic & Spiritu sancti pari ratione sponsa & coniunx diceris, qui tibi desuper missus vterum impleuit. Denique, & filius tuus, cum te in matrē suā elegit, in spōsam quoq; & cōiugem sibi copulauit: dum in te factus est caro de carne tua, sic absq; humana operatione ex tuæ carnis purissima substantia formatus, quomodo in principio illa omniū mater Eua, de carne viri, sola diuina operatione formata fuerat. O igitur beata & semper benedicta virgo Maria, quæ fide & humilitate tua beata Trinitati meruisti desponsari, sponsa quæ fieri Patris, Verbi, & Spiritu sancti. Merito sanè te beatam prædicauit cognata tua Elizabeth, & meritò te beatam dicit omnes seculorum generationes, quoniam fecit tibi magna Dominus qui potēs est, & sanctum nomē eius, Lucæ 1

fecit in te mirabilia: ita ut per te effundatur misericordia eius à progenie in progenies, omnibus timentibus eum.

Quomodo Maria per Rebecam, & Abigail fuerit presignata.

Gene. 24

TE olim pulchrè pulchra illa signauit Rebecca, ad quā magnus Patriarcha Abraham seruis præcipuum domus suæ in terram longinquam misit, ut eam suo filio Isaac sociaret coniugio. Sic enim celestis

Lucæ 1

Pater Archangelum suū de sublimibus demisit, ut te sui filij matrem & sponsam efficeret. Et quomodo speciosa illa Rebecca post auditum serui nuntiū promptè consensit, ac dicens: Vadam cum homine isto,

Gene. 24

magni Patriarchæ meruit fieri vxor, & magni populi mater: sic & tu Angelico nuntio promptè obediēs, cum diceret: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.

Lucæ 1

Dei sponsa, & filij eius mater fieri meruisti. Et quomodo de Isaac legimus, quod per amorē & coniugium Rebecæ, dolorē leniebat ex matris morte cōtractum: sic & filius Dei postquā te in sponsam nactus est, omnem posuit dolorem, quem de morte primæ matris Eux cōceperat: & indignationē omnem abiiecit, quā vsq; tunc propter illius mortem velut contristatus fuerat, dum te sibi in sponsam copulauit. Nec minus apte,

Gene. 24

ad virginē

ad virginē

ō virgo benedicta tui nobis figurā & similitudinem exprimit illa sapiens fœmina Abigail, cuius sacra Regi historia proluxa I. Reg. 25 narratione meminit. Hæc enim quomodo fortissimi Davidis iram, quā cōtra stultum Nabal efferbuit, sua prudētia & humilitate mitigauit ac penitus extinxit: ita tu, ō virgo prudentissima, humilitate & māsuetudine, quibus enituiti præcunctis filiabus hominū, Deum ob peccatū prauaricatoris Adæ iratum placasti, fecistiq; illum ponere omnē irā indignationis suæ. Vnus quidem Nabal in Davidē peccauerat, & David aduersus totā domum Nabal veniebat, accinctus gladio, ut eā penitus deleteret, neq; relinqueret mingētē ad parietē. Abigail verò sua prudentia & humilitate obuia pergens ad ultionē parato Davidi, nō sibi soli imptauit veniā, nō sibi propriā tantum vicam seruabat, verum etiā domui vniuersæ, atq; adeo ipsi Nabal, qui irā Davidis aduersum se & omnem domū suā prouocauerat. Ita cum primus parens noster in sua illa prauaricatione verē Nabal (id est, stultus) iram Dei aduersum se & omnē suā domū omnesque posteros suos prouocasset, ita ut filij mortis essent tota domus eius: tu ō benedicta Maria (iuxta Angeli verbum) gratiam inuenisti apud Deū, & tantā inuenisti gra-

Lucæ 1

n 4 tiam,

tiā, vt non solum te ipsam seruaueris à morte, sed vt totum genus humanum, atq; adeo ipsum primū prauaricatorē (qui aduersus se & omnē domum suā iram Dei prouocauerat) à mortis sentētia liberaueris, remissionē & vitam impetrās vniuersis. Ad hanc quoque Abigail, defuncto Nabal viro eius priore, misit David rex seruos suos, qui dicerent ex regis nomine, Dominus noster misit nos, vt accipiat te sibi in vxorē. Quamagna cum humilitate respondente, atque dicēte: Ecce ancilla tua, sit in ancillam, vt lauet pedes seruorū Domini mei: tali humilitate & obediētia magni regis meruit fieri vxor. Ita postquā venit plenitudo temporis, post mortē prauaricatoris Adā, quādo tempus aduenit miserēdi, misit Deus ad te nuntiū suū, vt te in cōiugem suam & filij matrē acciperet. Cui dum tu per humilitatem respōdisti, dicēs: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbū tuū, summo regi es despōsata, & à summo rege impregnata.

Quomodo virgo benedicta Maria pulchrē sit etiam in Hester prae-signata.

NON itidem minus apta, neque minus per singula respondens figura fuit humilitatis tuae, Hester illa Iudaea, magni regis Assueri, per humilitatē coniunx electa, ac deinde sua sollicitudine atque prudentia

totius

totius suae gentis saluatricis effecta. Haec enim quomodo genus Iudaeorum, procuratore superbi Aman totum sub mortis sentētia cōstitutum, sua humilitate & prudentia liberauit, impetrans à rege Assuero edictū prioris reuocationem, quo omnes Iudaeos morti addixerat: sic tu, o benedicta semper virgo Maria, Dei cōiunx & filij Dei mater effecta, genus humanum vniuersum, quod sub maledictione mortis, diaboli procuratore (cuius inuidia mors in orbē intrauit) detinebatur, à maledictione illa absoluit, & maledictionis sententiā gratia benedictionis cōmutauit. Quomodo item Mardochaeus patrius Hester, qui ei patris loco fuerat, qui etiam totius huius mali in omne genus Iudaeorum occasio fuerat, per neptē & filiā suā Hester iam regis coniugē factā à morte est liberatus, simul cū omni populo suo, quem sub mortis sentētia ipse constituerat: sic Adā auus, & pater tuus, qui totū hominū genus maledictioni subdidit, per te neptē suā & filiā, per te o Dei mater benedicta, à morte est liberatus, vnā cū omni posteritate, quae in ipso tota perierat.

Comparatur prolixē hystoria Hester cum salute quā virgo Maria per Filium attulit.

Iterū, quomodo per Hester ad nihilum redacta sunt omnia superbi Aman (qui primus

Hester 7

Hester 8

Sapiē. 1

primus post regem fuerat, & totius regni princeps) consilia quibus contra genus Machabeum male machinatus fuerat: ipse vero Aman confusus tandem apparuit, appesus in cruce cum filiis: ita per te mater Dei benedicta, omnes illae daemonis (qui princeps huius mundi dicitur, & mundi rector tenebrarum harum) machinationes, quibus aduersus Adam & genus nostrum egerat, dissipabuntur in nihilum, & perfundetur ille confusione sempiterna, cum omnibus angelis suis. Videbitur genus humanum ultionem, quam in reprobos illos tuo iudicio exercebis: iuxta quod in Psalmo Spiritus ad vniuersum loquitur, dicens: Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis: ad te autem non appropinquabit. Verumtamen oculis tuis considerabis, & retributionem peccatorum videbis. Et alibi: Iustus non commouebitur, donec despiciat inimicos suos. Peccator autem videbitur, & irascetur, dentibus suis fremet & tabescet: desiderium peccatorum peribit. Et alibi: Lætabitur iustus, cum viderit vindictam, manus suas lauabit in sanguine peccatoris.

Hester 8 Præterea quod Aman de suo, primatu deiecto ac per mortem intersecto, Mardochæus eius locum sit adeptus, domus vero Aman regine Hester sit tradita, aptissime tibi ista quadrant, & exaltationi illi quam per te assumpta

quanta est Adæ posteritas. Superbus namque ille princeps huius mundi diabolus, per te, o mater Dei in æternum beata, victus est, deque suo, in quo antè gloriabatur, principatu deturbatus. Iuxta quod in sacro Evangelio Filij tui voce dictum legimus: Princeps huius mundi iam iudicatus est. Et iterum: Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi eiicietur foras. Et in Apocalypsi vocem magnam in celo sonantem audiuit Ioannes, dicentem: Nunc facta est salus & virtus & regnum Dei nostri, & potestas Christi eius: quia proiectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabar illos ante conspectum Dei nostri, die ac nocte, & ipsi vicerunt eum, propter sanguinem agni, & propter verbum testimonij sui. Sic proiectus est superbus ille Aman, princeps mundi, diabolus, qui ab initio aduersus hominem iniqua cogitare non cessat, quoniam homicida erat ab initio. In eius autem locum surrogatus est Mardochæus: id est Adam, cum omni posteritate sua, ad gloriam illam possidendam diuine gratiæ adoptione est assumptus, à qua ille superbia sua exciderat. Eiecto namque superbiorum illorum cuneo, humanum genus, miseram Adæ posteritatem, in illorum locum voluit Deus esse suffectam: quemadmodum in tuo cantico exultans ipsa canebas: Depo-

Lucæ 1
suis

fuit potentes de sede, & exultant humiles.
 Mardochei autē domus reginæ Hester est
 tradita, cum omnibus quæ ipsius erāt: quon-
 iam tibi, o virgo benedicta, datum est re-
 gnum mundi & primatus cæli, ita ut cæli
 regina, & mūdi domina, ab omnibus fide-
 libus magno cum gaudio & pia cū gratula-
 tione salutaris. Duplicem enim primatū,
 demonum princeps perdidit. Primū qui-
 dem, illum quo ante lapsum propter digni-
 tatem suam præminentem cæteris prior
 extiterat, quem primatum, mox ubi pecca-
 uit, perdidit. Alterum quoque primatū, quo
 mundo huic usque: ad tempus aduentus filij
 Dei fuerat principatus, ipso in mūdum ad-
 ueniente, amisit. Vtrumque verō tibi tradidit
 Deus, ut meritō & cæli & mundi domina
 venias nuncupanda. Postremo, quemadmo-
 dum ratione salutis per Hester allatæ Iu-
 dæis, noua eis lux oriri visa est, gaudiūque,
 honor, & tripudiū & lætitia magna, apud
 omnes populos, vrbes atque provincias,
 quocumque huius tam nouæ rei nuntium
 perueniebat, grandis quoque Iudaici vo-
 minis terror cunctos inuaserat, ita & nobis
 omnibus, quibus hæc tam admirabilis sa-
 lus à te est profecta, bene lux noua oriri
 visa est, nec visa tantū oriri, sed & verē
 orta est, quemadmodum per Esaiam dici-
 tur:

Hester 9

tur: Populus qui sedebat in tenebris, vidit
 lucem magnam, habitantibus in regione
 vmbre mortis, lux orta est eis. Gaudium Matth. 4.
 quoque magnum & tripudium ortū est vni-
 uerso orbi, in huius salutis nuntio, quæ per
 te data est vobis. Iuxta quod noua luce cir-
 cumamictus cælestis Angelus, de te in mun-
 do recenter nata luce, dicebat pastoribus:
 Ecce (inquiens) euāgelizo vobis gaudium Lucæ 2.
 magnum, quod erit omni populo: quia na-
 tus est vobis hodie saluator, Christus Do-
 minus. Hoc ecce tantum gaudium, hæc nobis
 lucem nouam, hanc exultationem, ista
 tripudia, tu nobis, o virgo benedicta, o Re-
 becca speciosa, prudens Abigail, Hester
 gloriosa cōtulisti, quando vnigenitum Dei
 patris filium, intra tuum virginem vte-
 rum, de Spiritu sancto concepisti, qui cum
 Patre & Spiritu sancto viuūt & regnat in
 secula seculorum. Amen.

CONTEMPLATIO XIII. de fecunda Mariæ
 virginitate, quomodo in scripturis sanctis
 ipsa sit prænuntiata & præfigurata.

QVVM iuxta decretum æter-
 næ tuæ sapientiæ, pater altis-
 sime, filium tuum vnigeni-
 tum in tempore voluisses hu-
 manari, atque hominem de
 homine nasci, noluisti tamen cōmuni lege
 illum

illum nasci de virili semine, ex coniunctio-
ne maris & foeminae. Tam enim tibi erat
unicè charus ille vnigenitus tuus, vt patrè
aliù præter te illum habere nolles: sed quo-
modo ipse ab æterno tuus fuit vnigenitus,
sic & tu illi pater vnicus esse & permanere
semper voluisti. Vt enim in terris secundum
tempus matrè haberet, in qua temporaliter
conceperetur, & de qua temporaliter gi-
gneretur, ferre quidè poteras: & vt ita esset
volebas, propter amorè quo nostrà adama-
bas salutem, quonià in hoc tuæ paternita-
tis nomini nulla fiebat derogatio. Solus
enim & vnicus pater permanebas, licet ma-
trem admittens. Vt autem de viri alicuius
efficientia per virilis seminis operationem
conceptus & genitus, patrè alium præter te
acciperet tuus vnigenitus, nequaquam tua
illa singularis erga eum dilectio potuit su-
stinere. Sic enim partiri voluisti aqua diui-
sione, ioter natiuitatè filij tui æternam, &
eiusdem natiuitatè temporalem: vt quo-
modo secundum illà ab æterno de patre na-
scitur æterno sine matre æterna: ita secun-
dum hanc in tempore nasceretur de tempo-
rali matre, sine temporali patre: quonià tu
vnicus illi secundum omne natiuitatè pa-
ter esse & permanere volebas. Et quoniam
sic omninò tibi visum fuit, patrè illi alium

non

non admittere, hominem tamen fieri vole-
bas intra foeminae vterum, necesse erat, vt
matrem ipse haberet virginem nulla virili
commistione viciatam, quæ de tui spiritus
fecunditate filium acciperet & gestaret in
vtero. Iuxta quod ad eà dixit Angelus: Spi-
ritus sanctus superueniet in te, & virtus al-
tissimi obumbrabit tibi. Ideòque & quod
nascetur ex te Sanctū, vocabitur filius Dei.
Sic & Ioseph eadem de re audiuit dicentem
sibi in somnis Angelum: Quod in Maria
natum siue cōceptum est, de Spiritu sancto
est. Hanc autem benedicti filij tui admi-
rabilem & supernaturalem conceptionem in
vtero virgineo, multo antè solēnibus Pro-
phetarum oraculis & multiformibus figu-
rarum typis apertissimè prænuntiabas, &
præsignaras aptissimè.

*Explicantur scripturarum loca, in quibus de
Maria fecunditate virginea sit mentio.*

Sic enim hæc de re apud Eisaïam Prophe-
tam tuum legimus: Ecce virgo concipiet,
& pariet filium, & vocabitur nomen
eius Emanuel, quod interpretatum valet,
nobiscum Deus. Quod verbum de Chri-
sti intra Mariæ vterum conceptione debe-
re intelligi, manifestè exprimit Euan-
gelista Matthæus statim in ipso sui Evan-
gelij exordio. Et apud Psalmistā legimus:
Descendet

Lucæ I

Matth. I

Esaïæ 7

Matth. I

Plal. 71 Descendet sicut pluuia in vellus, & sicut stillicidia stillantia super terrā. Quomodo enim pluuia in vellus sine nocumento dulciter illabitur, & implendo grauidum reddidit, gutturē item stillantes desuper, terrā dulciter illabūtūr, absq; omni rupturā aut diuisionis nocumento: sic benedictus filius tuus in matris tuæ vterū de sinu tuo descendit in plenitudine temporis, vterū illi grauidum reddens, eō quod in ipsa assumpsit humano corpore, sed absque omni prorsus virginitalis nocumēto, absq; vlla claustrorum virginaliū lēione. Rursum, alio in loco idem Psalmista ait: Veritas de terra orta est, & iustitia de celo prospexit. Etenim Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructū suum. Veritas quippe hæc, vnigenitus est filius tuus, qui de seipso in sacro Euangelio loquitur, dicens: Ego sum via, veritas, & vita. Idem quoq; iustitia dicitur, Apostolo attestante: Qui factus est nobis (inquit) sapientia à Deo, & iustitia. Hęc iustitia de celo prospexit, quādo Deus ipse de celo descendit, & ipsa eadē veritas de terra orta est, de terra illa super benedicta vteri virginis. Quæ quomodo fructum suū nobis protulerit, sublequēs versūs apertius indicat, dicens: Etenim Dominus dabit benignitatē, & terra nostra dabit fructum suum.

Psal. 84**Ioan. 14****1. Cor. 1**

suum. Tu enim Domine, pater sancte, benignitatem dedisti, vt veritas oriretur de terra, quādo Spiritum sanctum tuum desuper in Virginis vterū misisti, qua benignitate siue bonitate fecundata & imprægnata Virginea illa terra, fructum suum protulit. Illum scilicet fructū, de quo Spiritu sancto illuminatus Esaias, prædixerat: Erit (inquit) fructus terræ sublimis, atque post hunc eodē spiritu repleta Elisabeth, exclamabat, dicens terra Virgini, Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. Rursum de hac terra & eius impregnatione alio in loco idē Propheta canit, dicens: Confiteantur tibi populi Deus, confiteantur tibi populi omnes, terra dedit fructum suum. Et iterum alio in loco: Visitasti terrā, & inebriasti eam, multiplicasti locupletare eam. Terram enim hanc mirabiliter visitasti, copiose & valde inebriasti, & diuites nimium locupletasti, cui spiritus tuus superuenit, & virtus tua obumbravit, vt intra eam conciperetur Sanctum, quod est filius tuus. Illud verò quā est auditu iucundum quod nō simpliciter terram, sed amabilissimā nobis adiectione, Propheta tuus terrā nostrā appellat, cum ait: dabit Dominus benignitatē, & terra nostra dabit fructum suum! Bene profectō nostra terra dicitur,

Esai. 4**Luce 1****Psal. 66****Psal. 64****Luce 1****Psal. 84**

Lucæ 2

Esaie 9

citur, quæ etsi de tua virtute imprægnatur, nobis tamen fructum dat, & nostrum omnium seruit commodis. Hoc enim est quod tuus Angelus prædicabat hominibus, post terræ huius fructum editum. Vobis (inquiens) natus est saluator, CHRISTVS Dominus. Hoc etiam multo ante & sanctus Esaïas cecinerat, dicens: Parvulus natus est nobis, & filius datus est nobis.

Quemadmodum in apparitione Domini super rubum ardentem, sed incombustum permanentem, sit præfigurata imprægnatio Virginis.

Aptissimis quoque figuris hunc ipsum virginalem conceptum, in scripturis tuis, Deus optime, præsignasti. Veluti cum ad liberationem populi tui Israelitici, post Aegyptiacæ servitutis tempus finitum, adveniens te ipsum monstrasti Moyse, super rubum nouo miraculo, ita ut arderet rubus, & non combureretur, in quo tuam monstrabas præsentiam. Quid enim sibi vult hæc figura, nisi quod in plenitudine temporis, post diabolicæ tyrannidis tempus transactum, ad salutem mundi advenitur Deus, in Virgine, primum suam exhiberet præsentiam? Cuius quidē Virginis sua præsentia sic vterum impleteret, ut tamē nullo modo corruperet: sic imprægnaret, ut tamē nullo modo vitiares. Quod enim ardebat rubus,

Exod. 3

bus, à diuinitatis ad populi liberationem adveniens præsentia, signabat Virginis vtero (in quo primum suscipiendus erat Deus ad homines veniens) igne illo cælesti diuini spiritus implendum. Quod verò ardens & igne plenus rubus non comburebatur, signabat vtero illi Virgineo per operationem in ea Spiritus sancti, nihil inferendum nocuementi, quemadmodum nihil rubo ignis nocuit, quo tamen plenus apparuit. Cuius miraculi magnitudinem Moyse indicauit, Exod. 3. cum in stupore versus secum dicebat: Ibo, & videbo visionem hanc magnam, quare ardeat rubus, & non comburatur. Perfecto enim signum maximum est, ista tam admirabilis Virginei vteri sine læsione imprægnatio: quoniam omnē naturæ superat facultatē, feminam iuxta vterū concipere foetum, viri tamen commercio non esse vitiatā: quomodo naturæ vires excedit, rubi ligna ardētia, ileſa & inconsumpta permanere. Atque hoc ardentis & inconsumpti rubi miraculū, quomodo signū erat eius quæ in proximo erat salutis, quam tu post paululū in manu valida potēter eras operaturus pro populo tuo: ita miraculū istud conceptus Virginis, signum certissimum fuit veræ illius salutis, quam sic adveniens tuus filius mirabiliter erat operaturus in medio terræ. De qua

salute per prophetam in Psalmis dicitur: Deus autē rex noster ante secula, operatus est salutem in medio terrarū. Propter quod etiā Esaias multo posterior, ex tuo ore incredulis hoc ipsum signū dedit, dicens: Dabit Dominus ipse vobis signū. Ecce virgo concipiet, & pariet filiū, & vocabitur nōmē eius Emanuel, quod interpretatur, Nobiscum Deus. Quod signum filij tui in vtero Virgineo conceptionē spectare, Matthaeus

March. 1

Euangelista & Apostolus tuus apertē testatur, dicens, Prophetiam istam multo antē prænuntiātam, per filij tui in virgine conceptum fuisse impletam.

Quomodo in Gedeonis velle praeignata fuit impregnatio Virginis vteri.

Iudi. 6

Hoc ipsum quoque victoriæ signum datum à te legimus, forti illi pugnatori tuo Gedeoni, in figura velleris, quod per noctis tēpus in area positū caelesti tuo rore implesti, tota per circuitum terra manente arida. Vellus quippe istud, vterus est Virginis huius, quā elegisti in matrem filij tui. Quomodo enim ovis vellere tegitur, sic tuus vnigenitus (quem Baptista Ioannes agnū Dei digito demonstrans nominabat, Esaiā 53 & Propheta Esaias ouem occisionis futurū prædixit) intra Virginis Mariæ vterū conclusus atque obrectus delituit. Vellus autem

istud

istud caelesti fuit rore impletum, quando desuper Spiritus sanctus in Virginis vterū descendens, sacro foetu grauidum reddidit, operans in eo, sine virilis seminis cooperatione, opus admirabile, quale nunquam in vniuersa terra aut in vlla femina perfectū legimus. Cuius operationis in Virgine ista singularitas, in eo signata est quod tota per circuitum terra remansit arida, rosis illius experts, quo lanigerum istud vellus humectatum & impletū fuerat. Per noctem quoque vellus istud suo fuit rore impletū: quoniam opus istud admirabile incarnationis filij tui, in Virgineo vtero tibi placuit perficere, tunc quando mundus totus errorum caligine & ignorantiae tenebris oppletus, quasi in nocte, mala ebrietate sopitus, grauissimē obdormiebat. Quēadmodum pulchrē in libro Sapientiæ, de aduentu verbi tui legimus, in hūc modum: Cū quietum silentiū contineret omnia, & nox in suo cursu mediū iter haberet, omnipotens sermo tuus, Domine exiliens de cælo, à regalibus sedibus venit, durus debellator in mediam exterminij terrā profiliuit. Iterū, quomodo velleri huic Gedeonis nil nocuit ros caelestis ingrediens, sed absque nocumēto grauidū ipsum & humectatum reddidit: ita Spiritus tuus sanctus in Virgine superueniens, Vir-

Lucā 1

Sapiē. 18

Lucæ 2

1. Ioan. 3 filii de carnis, vt in terris opera diaboli dis-
Ioan. 12 solueret, vt principē mundi iudicatū foras
Ioan. 16 eliceret, populū suū saluū faciens (iuxta
Matth. 1 verbum Angeli sancti) à peccatis ipsorum.

*Quomodo per virgam Aaron quæ floruit,
diuino miraculo, præsignatus fuit
conceptus Virgineus.*

Praterea, Virgineus iste conceptus in
signo altero illo quod pro confirman-
do Aar

do Aaronico sacerdotio tibi quondam pla-
cuit demonstrare, pulchrè præfiguratus
apparuit: in virga scilicet illa, quæ data sibi
diuinitus fecunditate, supra naturæ virtutē,
intra modici tēporis spatium, germinasse
legitur: ita vt gēmis turgentibus eruperint
flores qui dilatatis folijs, in amygdalas
deformati sunt. Virga quippe hæc, ipsa est
benedicta tui vnigeniti mater Maria: quæ
supra virtutem naturæ sola tua, cælesti
operatione, in vtero suo cōcepit, deq; vtero
suo peperit fructū nobilem. Deū & homi-
nē, Iesum CHRISTVM filiū tuū, amyg-
dalum illud visu pulcherrimum, odoratu
suauissimū, gustūq; dulcissimū: cuius bono
odore totus oblectatur mundus: cuius esu,
omnes in terris reficiuntur electi: in cælis,
omnes satiantur beati. hæc ipsa virga est,
de qua Propheta Balaam magnificè loquu-
tus est, dicens: Orietur stella ex Iacob, &
virga cōsurgat ex Israel, & percutiet duces
Moab, & erit Idumæa possessio eius. In
lumine namq; suo, quod virgo illa vt stella
erat paritura, siue in fructu, quem vt virga
Israeliticæ stirpis mūdo erat editura, duces
Moab, id est principes tenebrarū, superbos
dæmones, erat percussura: vt fieret Idumæa,
id est genus humanū eius filiisq; possessio.
Cuius etiam percussiois arque victoriæ,
statim

statim post transgressum mandatum, tu meministi, cum aduersus serpentem sententiam proferres, dicens: Inimicitias ponam inter te & mulierem, inter semen tuum & semen illius, ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius. Verbum enim hoc tuum, in virgine & filio eius indubie credimus esse impletum: quæ per eum quem mundo protulit filium suum, venenati illius & antiqui serpentis caput contriuit, & potestatem omnem cõfregit.

Quomodo Esai u. virginem matrē & filiū præsignauit, sub figura virgæ & fructus eius.

Esa. 11

Terum, eadem hæc virga est, de qua & eius flore pulchram & prolixa narrationem Euāgelicus ille propheta Esaias contexit, dicens: Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, & requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini. Nō secundum visionem oculorū iudicabit, neq; secundum auditum aurium arguet: sed iudicabit in iustitia pauperes, & arguet in æquitate pro mansuetis terræ. Et percutiet terram virga oris sui, & spiritu labiorum eius interficiet impium. Hæc omnia ita ad verbum per Esaiam prædicta, manifestissimum

mū est, nō nisi ad benedictā virginē tui filij matrē, ipsūmq; eius fructū, pertinere. Ipsa namq; est virga illa egressa de radice Iesse, Matt. 1. Luce 1. nimirum de regia progenie David ex orta, cuius fuit pater Iesse siue Isai. Flos autē qui de radice eius ascendit, nihil dubium, quin ipse sit benedictus fructus vteri eius, Iesus CHRISVS Dominus noster, qui in Canticis sponsæ suæ loquens, florem campi se nominat. Ego (inquiēs) flos campi, & liliū conuallium. Quemadmodū enim flos de virga absque læsione vlla siue ruptura prodit: ita benedictus tuus vnigenitus de virgine matre sua, absq; eius omni nocumēto processit in mundum. Et quomodo gratia coloris sui quo illū natura pinxit, aspectū oblectat, odore verò olfactū reficit, virgā quoq; vnde nascitur, sua pulchritudine decorā & odore gratiā reddit: ita benedictus iste tuus vnigenitus de virgine nascēs, agrorū mundi huius odore bono & gaudio sancto perfudit: ut meritō & tibi Deo patri, & illi virgini matri, de hoc flore liceat dicere, quod illo olim caligantibus oculis Patriarcha Isaac de filio suo Iacob, dicebat. Ecce odor Filij mei, sicut odor agri Gene. 27. pleni, cui benedixit Dominus. Super hunc Esaias 11 florem requieuit spiritus Domini, spiritus sapientiæ & intellectus: quoniam (ut ait

o s dilect

Ioan. 3 dilectus discipulus) non ad mensuram filio tuo dedisti spiritum, sed ad omnimodam plenitudinem: quemadmodum ipse qui vidit testimonium perhibuit, dicens:

Ioan. 1 Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis. Et de plenitudine eius, omnes accepimus.

Colos. 2 Et in eandem sententiam Paulus Apostolus de filio tuo testatur, quod in ipso totius diuinitatis plenitudo inhabitet corporaliter, quodq; in ipso omnes thesauri sapientiæ & scientiæ sint absconditi.

Quomodo virginis conceptus in porta Ezechielis ostensa fuit, præfiguratus.

Ezec. 44 Illa quoq; porta Ezechielis in visione monstrata, ad orientem sita & clausa, de qua vocem audiuit ibi dicentē (porta hæc clausa erit, & non aperiatur, & vir non transiet per eam, quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam, eritque clausa principi, princeps ipse sedebit in ea) nihil dubium, quin aperta sit figura virginis matris. Quæ merito porta dicitur, quoniam tanquam per portam, est per eam egressus à patre & ingressus in mundum vnigenitus filius tuus. Porta hæc non aquilonem respiciebat, quoniam virgo ista benedicta nullo hominū per concupiscentiæ carnalis modū debuit imprægnari, neq; in iniquitate filiū cōcipere, Patrem nāq; aquilonarē, inscripturis cognouimus

uimus in malum accipi, dicente propheta, quod ab aquilone pandetur omne malum. **Hier. 14** Propter quod, etiā diabolus princeps aquilonis appellatur. Ad orientē verō respiciebat porta, quoniam ad hoc parata erat, vt à sole æterno qui es tu, & à solis huius calore, qui est Spiritus tuus sanctus, obliuaretur atq; fecundaretur. Videlicet vt non de frigore humanæ iniquitatis, more cæterarū matrū, cōciperet, sed de calore & operatione Spiritus sancti. Quod autē porta hæc non erat aperienda, sed clausa permanere debebat, ita vt vir per eā nō esset trāsiturus, ingressurus tamen esset per eam Dominus: non aliud signat, nisi quod saluis Virginalibus claustris esset Virgo ista à re imprægnanda, tuūq; filiū in vtero gestatura: à nullo autē hominū, nisi à te solo, esset imprægnanda, aut aliū filiū quā tuū vnigenitū in vtero vnquā habitura. Idipsum vult quod subditur, clausam fore eam principi, & principē sessurū in ea. Tuō nāq; filio (cuius nomen **Apoc. 19** est, Rex regum, & Dominus dominantū) portam istam sic voluisti esse clausam, vt nemo nisi ipse per eā transiret, aut in ea sederet vel requiesceret. Nō enim vlla ratione decuisset, vt sanctum illud tabernaculum in quo superbenedictus ille tuus vnigenitus ita requieuerat, per vllum hominem

nem viriaretur, aut fecit alio cōmuni lege cōcepto redderetur ignobile. Debuit enim virgo illa, sicut ante cōceptum & in cōceptu filij tui virgo inuenta est, ita post cōceptum & in partu, & post partū, virgo semper incorrupta permanere: quemadmodum illa Ezechielis porta, & ante Domini peream ingressum, & post nunquam aperienda, sed clausa semper per mansura dicitur. Ita tu, Deus potentissime, consilium tuum istud superadmirabile, quod in plenitudine tēporis in virgine ista decreuisti operari, multo ante signis varijs voluisti præmonstrare, per manus sanctorū Prophetarū tuorū: ut tandem opere adimplēs lōgē ante promissa, verax cōprobareris in omnibus verbis & promissionibus tuis, ad laudem & gloriam nominis tui, quod est semper laudabile & benedictum in secula. Amen.

CONTEMPLATIO XIII. de Natiuitate filij Dei Domini nostri Iesu Christi, quo modo de Virgine salus claustris Virgineis mundo prodijt.

ADORAMVS te sanctissime Domine Iesu Christe, Fili Patris & virginis matris vnigenite, & ex intimis præcordiorū nostrorū medullis benedicimus tibi: quoniam propter amorem illum

illum tuū, quo nos dilexisti ante mundi cōstitutionē, in tēporis plenitudine, dignatus es de sublimi æternitatis tuę solio descendere de sinu patris, apud quē eras in principio, plenus omni gaudio, nullius rei patiens defectū, cū Patre & Spiritu sancto plenissima felicitate perfruens: vbi nihil erat quod tibi afflictionis aut molestiæ quicquam potuisset adferre, vbi tristitia nulla tibi accidere, nullius rei bonæ defectus te poterat cōtristare: ex hoc (inquam) patris tui sinu, dignatus es in mundum exire, & ad infima hæc nostra descendere, in vallem istam miseriæ & lachrymarū, vbi omnia plena sunt doloribus & passionibus: vbi (iuxta Sapientē) nil nisi dolor est & afflictio spiritus, vbi mala omnia abundāt, & bonorum est egestas maxima. Venisti (inquam) non tantum ut pertransendo nos visitares, aut quid agerent filij hominum viseres, sed ita venisti, ut nostram naturam assumeres, & in assumpta serui forma inter homines visibilis appareres, sensibiliterq; conuersareris in mūdo. Quēadmodū spiritu tuo illuminatus Prophetā, futurū quasi præteritū præiuncta ueraciter, dicens: Post hæc in terris visus est, & cū hominibus cōuersatus est. Sic autē ad terrā veniens, elegisti tibi primā mansionem in angusto illo thalamo Virginei vteri, saltū magnū

Eccles. i

Baruch 3

magno faciens in momento, in nictu oculi, à sinu Dei patris, in vteru Virginis matris. Hic tu, adueniens ad peregrinandum in mundo primum fixisti peregrinationis tue tentorium, hic tibi primus requies locus fuit.

Psal. 18 Quemadmodu de te Psalmista prænuntiauerat, dicens: In sole posuit tabernaculum suum, & ipse tanqu sponsus procedens de thalamo suo. Exultauit vt gigas ad currendam viam, à summo caelo egressio eius.

Exponitur locus ille Psalmi: In sole posuit tabernaculum suum.

Apoc. 12 **I**N sole quippe tabernaculu tuu posuisti: quoniam in mundu adueniens, in fulgida illa ac splendidissima virgine matre tua Maria (quam etiã in sacra Apocalypsi amictu sole Ioannes vidit) elegisti habitaculum vt in eius vtero, iuxta communem infantum legem mensibus nouem delitesceres, è quo post implerum pariendi tempus, tanquam sponsus de thalamo tuo procederes. Fuit enim hic tue matris vterus, tibi nuptialis thalamus: quoniam in eo tibi desponsasti atque copulasti naturã humanam, quam illic cum tua natura diuina in vnitatem suppositi coniunxisti, vt idẽ ipse Deus esset & homo. Vt verò nos doceat Propheta, quòd non necessitate aliqua vel inuitus ad nos ita venetis, pulchrè de tuo isto aduentu

mentu subiungit. Exultauit vt gigas fortis, ad currendam viam. Propter amorẽ nanq; generis nostri latus torus & alacer, cursu celerrimo, vbẽ venisset plenitudo definiti temporis, ad nos festinasti, vt desideratum diu redemptionis nostræ opus perficeres. Quod sanè desiderium posterius appropinquans passioni, aperte nobis indicasti, loquẽs discipulis: Baptismo (inquiẽs) **Lucæ 12** habeo baptizari: & quomodo coartor, vsque dum perficiam illud? Et iterum: **De- Lucæ 22** siderio desiderauì hoc pascha manducare vobiscum, antequam patiar. Denique, vt nobis ostendat Propheta tuus, non de alio quam de te se fuisse loquutum, ad prædicta adiungit: A summo caelo egressio eius, & occurus reuersioq; eius vsque ad summum eius. **Quis** autem hic est, cuius est à summo caelo egressio, nisi tu Dei patris & virginis matris vnigenite? Tu enim de te ipso apertum huius rei coram discipulis tuis perhibuisti testimonium, dicens: Exiui à patre, **Ioan. 17** & veni in mundum: iterum relinquo mundum, & vado ad patrem. Et alibi: Nemo **Ioan. 3** ascendit in celum, nisi qui descendit de caelo, filius hominis qui est in caelo.

Quomodo Christus in matris suæ vtero iuxta consuetum infantu tempus delitescere voluit, tametsi tanta non indigeret mora tẽporis.
In hoc

IN hoc itaque sole, in hoc thalamo vteri Virginei, primā eligēs tibi māsionē, iuxta cōmunē infantū legē mēses nouem inibi voluisti commorari, & latēre absconditus priusquā prodires in lucē. Non quod tanta tibi in matris vtero mora esset opus. Tu enim in primo ipso momēto siue instāciali pūcto tuæ admirabilis cōceptionis secūdū corpus quod tibi placuit assumere, totus eras perfectus & consummatus in omnibus membris: ita vt neq; mēbrum vnum tibi deesset, ex omnibus quæ ad perfectum hominem essent necessaria. Idq; ob infinitam virtutem Spiritus sancti (cuius operatione perficiebatur in virginis vtero tua conceptio) tēpore vel tēporis mora nō indigentem. Ceteri verō hominum qui in matris vtero de virtute virilis seminis communi naturæ lege concipiuntur, non ita statim omnibus partibus suis sunt absoluti. ob finitam & infirmam virilis seminis virtutē quæ temporis tractu & mora satis multa indiget, ad organa humani corporis tam varia suo quodque loco & modo formāda. Monstrat itaque hoc evidens ratio, tibi de Spiritu sancto concepto, non fuisse opus ita longa in tuæ matris vtero mora, vt ceteri infantibus qui de virili concipiuntur semine. Veruntamen vt homo iam factus

(iuxta

(iuxta Pauli Apostoli verbum) per omnia Heb. 1
similis fieres fratribus, etiam hac in parte nullo vti voluisti gratiæ specialis priuilegio: sed iuxta communem legem, etiam tu sanctus sanctorum in sacro illo tuæ matris vtero menses nouem elegisti concludi. Iuxta quod olim in typo celestis mannae Exod. 16
fuit præsignatum, quod coram Domino ex ipso mādato seruabatur in Arca testamenti, intra auream vrñā, cuius sanctus Apostolus meminit. Tu nāq; manna & panis celestis verē diceris, iuxta quod ipse de te perhibuisti testimoniū, dicēs: Ego sum panis viuus, qui de celo descendi. Aurea verō vrñā Ioan. 6
manna custodiens coram Domino, ipsa est tua purissima & mundissima mater Maria, quæ te menses nouem de paterna fecunditate gestauit in vtero.

Quomodo impleto pariendi tempore Maria filium suum peperit, sine virginis tati vito & sine omni dolore.

DEcurtis veræ mētibz nouem, postquā secūdum cōstetam mulierū supputationē impleti essent dies Mariæ vt pareret Luc. 1
(iuxta fidelem descriptionē sancti Euāgelistæ tui) protulit ipsa ediditq; mundo fructum vteri tui, quo erat desuper gravidata: te (dico) peperit, filiū vniuentū & primogenitū suū, saluatorem animarū nostrarū.

p Primoge

Primogenitum quidem, quoniam ante te filium alium nullum conceperat neque pepererat: sed eras tu fructus primus vteri eius, quem nullus antecessit alius. Voigenitum verò, quoniam neq; ante neq; post te, filium aliū genuit, sicut nec à viro villo cognita fuit: sed quomodo tuum patrē virum vnicū & impregnatorem habuit, ita eius filiū fructum vnicū genuit. Peperit (dico) saluis claustris virginis pudoris, virgo manens in partu: quomodo in conceptu virgo permanerat, atq; etiam post partum virgo in æternum erat permansura. Virgo enim fuerat ante partum, virgo erat in partu, & post partū inuiolata virgo permansit, quomodo per vniuersum terrarū orbem de ea ad tuam gloriā canunt omnium ora fidelium. Quēadmodum vitrum solis radius absque latione penetrat, imò virū suo lumine colustrat, decorat, & exornat: ita tu Patris verbum qui paternæ gloriæ splendor, & lucis æternæ cador diceris, per matris tuæ vterū permāssisti nascēs in mundo, nihil inferens nocumētū pudori eius virginis, nec virginatū integritatē in villo lādens vel imminuēs. Imò verò tuo isto tā admirabili trāsitū, tantā honestatis gratiam, tantū decōris ornatum tuæ genitrici cōtulisti, vt ob hoc beatā eam sint prēdicaturæ omnes generationes:

Hebr. 1

Sapient. 7

tiones: neq; possit ipsa maiori titulo honorari, neq; splendidiore nominatione exaltari, quā quōd Dei genitrix, aut Virgo mater, aut (quod utrūq; in vno cōplectitur) Deipara virgo nominetur. Quoniam verò ita singulari modo, sine virginalium claustrorum iniuria, te tua mater peperit, consequens est, vt nec dolorē vllum in tuo partu persenserit. Nō enim te potuit cōprehendere illa vlticis iustitiæ generalis sentētia, quā ob primi peccati prēuaricationē aduersus mulierē pater tuus protulerat, dicēs: In dolore paries filios. Neque locū hic habet, quod passioni propinquas ipse dixisti discipulis: Mulier cum parit tristitia habet. Hęc enim sentētia, illas cōprehēdit & notat feminas, quæ cōmuni lege & naturali regula de virili semine cōceptū ferūt in vtero. Mirum verò nō est vbi tā noua, tā inaudita fuit cōceptio, si noua quoq; sit & inaudita paritē di ratio. Conceptus quippe & partus, duobus sibi inuicē cōnexa sunt, & ita secundum proportionē coherētia, vt iuxta cōditionē prēcedētis cōceptus respōdere debeat partus subsequēs. Quæ cōmuni lege cōcipiunt de viro in carnis delectatione mulieres, iuxta prēdictā sentētiā, in dolore pariūt suos liberos. Illa verò q̄ cōtra naturā leges & suā prā naturā vires, absq; viri cōmercio, absq; p 2 sensu

Gene. 6

Ioan. 16

Gene. 3

sensu carnalis voluptatis, fortū in vtero cōcepit, mirū non est, si item contra naturam & supra naturam, absq; vllius doloris sensu, de vtero suo fructum suum effuderit.

Colloquium suauē cōtemplatricis anime, ad Virginem matrem suū filio recēter nato astantem.

O Virgo amabilis, quā debuisti plena esse gaudio, quā ebria spiritus læticia, quādo illum altissimum altissimi patris filium, corā oculis tuis in terra sceuebas iacentem, quem fide certissima sciebas in patris sinu ab æterno requiescere: quem sicut hominē corporeis videbas oculis, ita Deum verū fideli mente credebas? O pulchra & beata, sancta & venerabilis virgo mater, Maria, quid tibi cordis, quid animi, quid mētis tum esse potuit, quādo ante te & infra te, in humilitate iacentem videbas corporeis oculis, quem spiritali lumine aspicebas supra omnes Angelorū ordines, in celsitudine & æqualitate paternæ gloriæ, in trichinio trine maiestatis, Patri & Spiritui sancto corqualem residentem? Quomodo tūc magnificabat anima tua Dominū, quātum exultabat in Deo salutari tuo spiritus tuus, quādo iā impleta vidisti in te omnia quæ prædixerat celestis nuntius, quādo de te natū videbas altissimi patris filium, qui thro

Lucæ 1

thronū David acciperet, & in domo Iacob in æternum regnaret, cuius regni non esset finis in secula? Sed quid es actura virgo amabilis, quid exhibitura tuo isti tāto filio? En iacet super terrā tenellus infans, ceterorum infantū more, querulum emittens vagitum. Intēpesta nox est, media est hyems, rigent omnia frigore. Si sic iacentem humi relinquas infantulum, erit illi à frigore periculum. Quid igitur es actura, pia virgo? bona mater, quid habes cōsiliij? Audebisne manus virgineas, ad virginem & diuinum iussu partū tuū contingēdum extendere? An non formidabis tu humilis virgo, mortalibus & corruptibilibus adhuc manibus celeste pignus illud contrēctare, in cuius vultum superne desiderāt Angeli prospicere, à cuius præsentia inferne metuūt & contrēmiscunt principes Tartari? Nunquid nō legisti virgo diuinatū rerū studiosissima, erga sanctam Arcam quā iussu Domini de lignis fabricauit Moyse, quantam debuerint præstare reuerentiam Israelitæ? ita vt neq; contrēctare eam, neq; aspicere nudam possent, quin diuina ferirentur vltione? An nō meministi vltionis illius bene memorabilis, quæ super Oza desuper venit, quomodo manū admonens Arce mināti de plastro quo yehabatur ruinam, subitō morte

1. Pet. 1

Exod. 25

1. Par. 13

2. Reg. 6

P 3 percussus

percutillus sit à Domino? Et tamen non vt
Arcæ noceret, aut vim vllam inferret, sacri-
lego animo manus admonit, sed pietatis
affectu, tantum vt casum prohiberet quem
metuebat. Nunquid item non meministi,
quæadmodum de Bethsames percussus fue-
runt septuaginta viri & quinquaginta mil-
lia plebis, eo quod vidissent illam sanctam
Arcam Domini Dei Israel? Quomodo igitur
audebis, virgo tenella, caeleste pignus
istud contingere, Dei patris vnigenitū filiū
manibus cōrectare? cui debetur sine cōpa-
ratione maior reuerētia, quàm arcæ illi ma-
teriali, quæ artificis manibus ex lignis fuit
fabricata, & auro circumsecta, neq; aliam ha-
bebat peculiarem sanctitatem, nisi quod su-
per eam cōplacuit Domino se manifestare
filijs Israel, & speciali modo suam ibi præ-
sentiam inter duo Cherubin ostendere.
Multo verò maior deberi videtur huic cæ-
lesti pignori honor & reuerētia, in quo (vt
sanctus Apostolus ait) totius diuinitatis
plenitudo corporaliter inhabitat, in quo
sub humana absconditur diuina natura.

Colof. 2

Quomodo recenter natum filium virgo
mater panni inuoluit ac in
præsepio reclinauit.

NON equidem dubito, humilis virgo
Maria, quin sancto timore plurimū
fueris

fueris sollicita, cū in eo te articulo positā
cōspiceres, vt vel Deus tibi mortalibus ma-
nibus foret cōrectandus, vel infans teuel-
lus in frigore & nuditate foret relinquen-
dus. Et nisi à patre cælesti electa tu fuisses
ad huius pueri obsequium, nisi tibi munus
curadi huius infantuli cælitus cognouisses
iniūctū, credo qua eras humilitate eximia,
nunquā illū vel minimo digitulo fuisses
ausa cōtingere. Sed quoniā Angelico nun-
tio edocta, sciebas, ad hoc te fuisse à patre
cælesti ex omnibus filiabus hominum spe-
cialiter electam, vt filij ipsius mater fieres,
ac proinde quæ matris erāt circa illum cu-
ræ, obediētia compellente, recēter edito
in lucē puero parabas materna impendere
obsequia. Magna itaque cordis reuerētia,
magna mētis humilitate, non sine lachry-
mis multis, quas tibi de purissimis tuis ocu-
lis exculsit in animo abūdans lætitia, vir-
gineas illas & castissimas tuas manus pro-
tendisti, vt cōtingeres atq; à terra eleuaret
pretiosum illum & incōparabilem cælestiū
diuitiarū thesaurum, Patris cælestis vnige-
nitum filiū, propter salutem animarum no-
strarum iam temporaliter de te hominem
natū. Eleuatōq; de terra, quomodo recēter
natis infantibus fieri solet, pro tua faculta-
te, prōq; tēporis & loci oportunitate, quā
p 4 poteris

Lucæ 2

poteras officiosissime, materna exhibebas obsequia, iuxta fidelem beati Euangelistæ descriptionem, pannis illum inuoluens, ac deinde reclinās in angusto loculo. Sed narra, obsecro, Virgo benedicta, vbi tā dulcem natum pannis inuolutū reclinaueris? Edisfere, quæso, nobilis & pia mater, vbi tantum illum tuum ac Patris filiū, fecisti primam accipere requiē? Quā debuit mollis esse & floridus ille lectulus, in quo tāti regis requiesceret vnicus filius? Quā debuerunt esse pretiosa illa cunabula, quæ regem magnū super omnes reges recēter partu editū, erant exceptura ad requiem? Quā debuit esse ornata byssinis aulæis & phrygianicis ornāmētis domus illa, in qua tāti regis celebraretur natiuitas? De his itaq; tu narra nobis, virgo Maria, vbi & quomodo dulcē tuum natū iam partu nouo editum, pannis inuolutum, reclinaueris. Non in molli lectulo, nō in plumis mollibus, nō in pretiosis cunabulis. Vbi ergo dilectum tuū illum ex dilecto, electum ē millibus reclinasti o pulcherrima mulierum? In humili, duro, & frigido iumentorum præsepio. Quid ita bona mater, quare in præsepio tantū regē, tanti regis filiū, voluisti reclinare? Quoniam nō erat nobis locus in diuersorio, ita vt ob loci cōmodi defectum, necesse mihi fuerit

fuerit cum meo marito & custode Ioseph, in neglecta domuncula, in vili tugurio, in communi iumentorum stabulo, hospitij locum accipere, vbi neq; lectus erat neque cunabula, sed iumentorum tantū præsepia. Hic me necessitas compulsi, & celestis pater voluit, filium meum parere.

Admiratio diuine dignationis, quod filius Dei omnium Dominus, tantam in sua natiuitate paupertatem atq; humilitatem ostenderit.

Quid ais Virgo mater? Mater virgo quid narras? Putas vera possunt esse ista quæ loqueris? Tuus iste recens natus filius, nōne ipse est de quo in secreto tecū colloquēs dixerat angelus, quod filius esset vocidus Altissimi, quodq; thronū esset accepturus patris sui Dauid, atq; in domo Iacob regnū habiturus in æternum? Certē ad hæc tam magnifica promissa rei veritate implenda, tenue nimis videtur esse principium, ista quā tu loqueris tam vilis natiuitas. Tantæ humilitatis initiū, humano iudicio malē congruū videtur esse præludiū, & pro nostra æstimatione debile præparamentū, ad tantā quātam ille pollicitus fuerat celsitudinis gloriæ. Quid enim? An regis est natiuitas ista, quā te narrāte stupētes audiuitus? Itāne solent nasci in stabulis reges? in derelictis tugurijs & casulis solēt

p s parere

parere regū matres? Sicine tractari solent
partu editi regum filij? vilius scilicet in-
uolui pannis, & in praesepio reclinari? Quis
viquā à seculo horū auduit similia? Audi-
uimus subinde, eos qui in infima cōditione
quasi in stabulis & casulis nati fuerāt, pro-
cedente tēpore, tādē ad regni cōfcedisse
fastigia. A seculo verō nō est auditū, regis
filiū in ipso suo ortu regē existentē, ita vili,
ita abiecta natiuitate prodixisse in mūdum.
Nihil in hac natiuitate apparet regium,
nihil magnificum, humilia sunt omnia, ple-
beia, vilia, abiecta & sordida. Quis igitur
credat regem hunc esse, quē ita in tāta hu-
militate videmus nascētē, nihil ostēden-
tem regium? Si rex est qui nascitur, vbi ca-
terua nobilium? vbi ministrorū millia? vbi
pompa regia? vbi equorū & armorū appa-
ratus? vbi clangentes tubæ, quæ per terram
nouī regis ortū prædicet? Si iuxta verbum
Angeli, filius Altissimi est tuus iste filius,
ipse ergo est de quo per Prophetā dicitur:
Psal. 23 Domini est terra & plenitudo eius, orbis
terrarum, & vniuersi qui habitant in eo. Et
Psal. 94 iterum alio in loco: In manu eius sunt om-
nes termini terræ, & altitudines montiū
ipsius sunt. Ipsiū est mare, quoniam ipse fe-
cit illud, & siccam manus eius formauerūt.
Et iterum: Si filius Altissimi est tuus filius,
ipse

ipse ergo est, qui per Prophetam alium lo-
quitur, dicens: Cælum mihi sedes est, & ter-
ra scabellum pedum meorum. Ac rursum:
Cælum & terram ego impleo. Quā ergo
potest habere verisimilitudinem, quod tu
nobis, o bona mater, de tuo narres filio, vi-
mirum iccirco natum esse in stabulo, & re-
clinatum in praesepio, quoniam nō erat vo-
bis locus in diuersorio? Quid enim erat
cæli & terræ Dominus, an non potuit cum
modum sibi locum eligere quemcunque
voluit, vbi primam acciperet requiem?

*Quomodo pauperitatem & humilitatem sum-
mam Dei filius nostri causa suscepit.*

Scilicet istud tuum est, o æterna patris sa-
piētia, inferutabile consiliū, quod tibi ex
obedientia patris pro nobis visum est assu-
mere atq; perficere. Ita ab æterno in beatæ
Trinitatis cōsilio definitum erat, ita tibi vi-
sum est, vni genite patris Filii, in tēporis ple-
nitudine decretum æternū perficere, vt per
tuam humilitatē, auferitatem & paupertæ-
tem, nos genus humanū, ad altitudinē, de-
licias, & diuitias, nostra superbia olim per-
ditas, ita reduceres. Quod tuū consiliū Pau-
lus Apostolus tuorū secretorum bene con-
sciū, lucidē nobis enarravit, dicens: Scitis 2. Cor. 8
fratres gratiā Domini nostri Iesu Christi,
quia cum diues esset, propter nos egenus fa-
ctus

Etus est, ut nos sua inopia diuites faceret. Non enim ad nos accessisti tui cōmodi gratia; non ut à nobis quicquā magnū acciperes, quod à te habere non potuisses. Quid enim ille non haberet, ex quo sunt omnia, per quē sunt omnia, & in quo sunt omnia? Sed propter hoc ad nos de sublimibus tuis accessisti, ut nobis cōmodares, & diuitiarū tuarum celestīū nōs faceres esse participes. Ob hoc temporalem nostrā in terris paupertatē voluisti assumere, ut nobis æternas diuitias conferres in cælis. Propter hoc in mundo isto factus es homo, & pauper homo ut nōs diuites Dei filios constitueres.

Psal. 87

Psal. 21

Esaia 53

Propter hoc tu in terris fieri & apparere voluisti humilis, pauper scilicet & in laboribus à iuuentute tua, vermīs & nō hominibus à opprobrium hominū & abiectio plebis, despectus & quasi virorū nouissimus, ut nos per tuam istam infimā humilitatē ad summam proueheres gloriā, ad iucundissimas delicias, ad copiosissimas diuitias. Hæc scilicet est humilitas illa atque paupertas, quā

Zacha. 9

Ioan. 12

prædixit multo antè Zacharias propheta, his verbis: Exulta satis filia Sion, iubila filia Hierusalē: ecce rex tuus veniet tibi, iustus & saluator, & ipse pauper. Cuius mysterij postmodum tu nobis explicuisti rationem, dicēs corā Pilato: Regnum meum

Ioan. 18

non

non est de hoc mundo: indicans videlicet, regnum tuum non temporale aut mundanum esse, sed spirituale, celeste & æternum: cuius nos tibi placet efficere participes, quicūque credimus in nomine tuo. Quem admodum in sacra Apocalypsi testatur Ioannes, quod reges nos feceris & sacerdotes corā patre tuo in secula. Nō enim erat tibi incognitū Domine Iesu (qui es patris æterna sapiētia) quomodo per superbiam olim atque inobedientiā cælestis hæreditatis iure fueramus spoliati. Atque ob hoc ratione contraria nostrā voluisti mederi miseriā, nōsque per tuā humilitatē in pristinā celsitudinis gradum restituere. Solēt namque & debent cōtraria curari cōtrarijs. Quoniā verò nullius hominis puri humilitas sufficere poterat reparando damno quod per superbiam totum humanum genus incurrerat, ideo tibi placuit teipsum nobis dare, ut per tuā humilitatē damnum quod ex nostra superbia accepimus, nobis refarcires & perditā bona restitueres. Gratias immēsas tibi agimus Domine Iesu, quoniā propter amorē generis nostri, propter nostrā salutis desiderium, ad tantam humilitatē descendere dignatus es, quod cum in forma Dei esses, ex inani te volueris temetipsum, formā servi accipiēs, in similitudinem hominum fa-

Apoca. 1

Philip. 2

Etus

114 CONTEMPLATIO XV.

Etus, & habitu inuētus vt homo. Benedicta
sit in aternū, & vltra illa tante pietatis ma-
iestas, quæ se adeo demisit, adeo abiicit vs-
que ad infima, vt nos de nostra sorditate no-
strisq; sordibus ad celestia eleuaret, suæq;
gloriæ & felicitatis participes faceret: in
qua cum patre, tu patris vnigenite, & Spi-
ritu sancto ab utroque procedente, viuīs &
gloriaris per aterna secula. Amen.

CONTEMPLATIO XV. de Prophetarum
testimoniis Christi natiuitatem prænun-
tiantibus, & quomodo in eo sint confir-
mata omnia.

Psal. 65

Psal. 65

Psal. 45

Lucæ 1

Psal. 33

VENITE nunc omnes, qui ti-
metis Deum, venite & vide-
te quæta fecit animæ nostræ.
Venite & videte opera domi-
ni verè terribilis in consiliis
super filios hominū. Venite & videte opera
Domini, quæ posuit prodigia super terrā,
auferens bella vsq; ad finem terræ. Venite,
transeamus vsq; ad Bethleem, & videamus
hoc Verbum quod factū est, quod Dominus
fecit & ostendit nobis, Verbum quod ope-
rata est manus Domini, ad salutem generis
nostri. Ecce iacet in præsepio filius vnige-
nitus patris, agnus Dei, saluator & salus
animarū nostrarū. Accedite ad eum & illu-
minamini, & facies vestræ non confunden-
tur.

DE TESTIM. PROPHET. 115

tur. Omnis enim qui credit in illū (vt san-
ctus Propheta ait) nō confundetur. Fiden-
ter accedite, & nolite metuere, etiā si pecca-
torum mole premamini, tamen accedite &
eo magis accedite. Nō enim venit in mun-
dum, vt iudicet mundū, sed vt saluetur mun-
dus per ipsum. Propter hoc enim dulcissi-
mo Iesu nomine pater celestis eum voluit
nominari, vt vel ipso nomine, quis ipse ef-
fer, aut quorsum venisset clarissime liceret
intelligere. Siquidem Iesus valet saluatorē.
Cum nominis rationē reddēs Angelus, di-
xit sancto Ioseph: Vocabis nomen eius Ie-
sum. Ipse enim saluū faciet populū suum, a
peccatis eorū. Propter hoc itē in forma tan-
tæ humilitatis nobis demonstratur, mino-
ratus non solum paulominus ab Angelis
(quæadmodū Propheta David aiebat) verū
etiā longē infra plebeiōs homines, iumēto
aliqua ex parte quā homini similior. Nō
enim in lectulo aut in cunabulis, hominū
more, quiescit in cubiculo: sed in præsepio
iacer reclinator in stabulo, vbi iumēta solēt
nasci, non homines. Quod si etiā quasi iu-
mentū cōputruerit homo in stercore suo, si
iumentis insipientibus honorē suū nō intelli-
gens assimilatus est, si factus est sicut equus
& mulus: nō desperet tamen, non diffidat,
non metuat: quin potius fidenter accedat.
Propter

Esa. 28

Rom. 10

Ioann. 3

Matth. 1

Psal. 8

Ioel 1

Psal. 48

Psal. 31

Propter hoc enim in præsepio reclinari voluit Iesus, ut se quasi fœnum iumentorum ostenderet. Propter hoc, nō in superba leonis forma, nō in regie magnificentiæ pompa, non in seueri iudicis apparatu se voluit ostendere sed in humilitate, quasi agnus innocens, humilis infans, puer tenellus, maluit apparere, ut confidenter vniuersi accederent, salutemque optatam acciperent.

Quod ad Christum, ob eius mansuetudinem & salutem, fidenter omnes debeant accedere.

Nemo igitur metuat, nemo de consequenda salute desperet, quantumuis multas & magnas iniquitates admiserit, quilibet sæpe aut multū offenderit. Fidenter omnes ad cunabula ista noui partus, quasi ad thronū gratiæ & fontem propitiæ

Marc. 2 Enangelij) medicus est animarū, qui propter sanandos infirmos de sinu patris in mundum venit, ut impletet quod de se prædictum fuerat. Verè languores nostros tulit, & dolores nostros ipse portauit. Et iterum, Dauid exultans ait: Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas, qui redimit de interitu vitā tuā, qui coronat te in misericordia & miserationibus. Et alibi: Qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum.

Matth. 9 Enangelij) medicus est animarū, qui propter sanandos infirmos de sinu patris in mundum venit, ut impletet quod de se prædictum fuerat. Verè languores nostros tulit, & dolores nostros ipse portauit. Et iterum, Dauid exultans ait: Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas, qui redimit de interitu vitā tuā, qui coronat te in misericordia & miserationibus. Et alibi: Qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum.

Lucæ 5 Enangelij) medicus est animarū, qui propter sanandos infirmos de sinu patris in mundum venit, ut impletet quod de se prædictum fuerat. Verè languores nostros tulit, & dolores nostros ipse portauit. Et iterum, Dauid exultans ait: Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas, qui redimit de interitu vitā tuā, qui coronat te in misericordia & miserationibus. Et alibi: Qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum.

Esaia 53 Enangelij) medicus est animarū, qui propter sanandos infirmos de sinu patris in mundum venit, ut impletet quod de se prædictum fuerat. Verè languores nostros tulit, & dolores nostros ipse portauit. Et iterum, Dauid exultans ait: Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas, qui redimit de interitu vitā tuā, qui coronat te in misericordia & miserationibus. Et alibi: Qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum.

Psal. 102 Enangelij) medicus est animarū, qui propter sanandos infirmos de sinu patris in mundum venit, ut impletet quod de se prædictum fuerat. Verè languores nostros tulit, & dolores nostros ipse portauit. Et iterum, Dauid exultans ait: Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas, qui redimit de interitu vitā tuā, qui coronat te in misericordia & miserationibus. Et alibi: Qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum.

Psal. 146 Enangelij) medicus est animarū, qui propter sanandos infirmos de sinu patris in mundum venit, ut impletet quod de se prædictum fuerat. Verè languores nostros tulit, & dolores nostros ipse portauit. Et iterum, Dauid exultans ait: Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas, qui redimit de interitu vitā tuā, qui coronat te in misericordia & miserationibus. Et alibi: Qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum.

rum. Ipse est, de quo Propheta Michas iucundo nos instruit alloquio, dicens: Depone Mich. 7
net omnes iniquitates nostras, & proiciet eas in profundū maris. Ipse est qui in Euāgelio grandior factus, ad vniuersum genus humanum clamat, dicens: Venite ad me omnes Mart. 11
mnes qui laboratis & onerati estis: & ego reficiā vos. Ipse est, ad quē magnus ille gentiū Apostolus, prior cōsequutus misericordiam, omnes inuitat, verbo clarissimo inquit: Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, Christus Iesus venit in hūc mūdū peccatores saluos facere, quorum ego primus sum. Et iterū: Qui omnes homines vult salu 1. Tim. 2
uos fieri, & ad agnitiōē veritatis peruenire. Ac rursum de eodē: Qui est saluator omniū hominū. Ipse est, de quo Ioānes dilectus discipulus ait: Filioli, si peccauerimus, 1. Ioan. 1
aduocatū habemus apud Patrē, Iesum Iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris: nō pro nostris autē tantū, sed & pro totius mundi. Ipse est, in quē lex & Prophetæ respiciunt, ad quem legis veteris omnes illæ tam multiplices ceremoniæ tendunt, quemadmodum sanctus ait Apostolus: Finitis legis Christus, ad iustitiā omni credenti: quem ab initio cælestis pater promisit electis suis, quem gestis & figuris multifarie præsignauit, quem Prophetarum oracurum.

lis multo ante prædixit, ac tandem in plenitudine temporis pro salute mundi exhibuit. *Quomodo Christus à patribus antiquis fuerit expectatus & postulat ardentis desiderio atque à Prophetis prænuntiatus.*

- I**psæ Patriarcha Iacob in nouissimis loquebatur, dicēs: Non deficiet sceptrū de Iuda, nec dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est ipse, & erit expectatio gentium. Ipse est spes gentiū, de quo Esaiās ait: Erit radix Iesse, & qui exurgit regere gentes, in ipsam gentes sperabunt. Ipse est gentiū desiderii, de quo Aggeus propheta loquitur, dicēs: Adhuc vnum modici est, & ego commouebo cælū & terram, & mare & aridam, & mouebo omnes gentes, & veniet desideratus cunctis Gentibus. Ipse est semē illud, cuius statim post lapsum humani generis faciebat mentionē pater celestis, cum in serpentē proferret maledictionē, dicēs: Inuicicias ponam inter te & semē mulieris, ipsum cōteret caput tuū, vel ipsa per semen suum cōteret caput tuū. Ipse est semen illud: magno Patriarchæ Abraham promissum, à Domino sibi dicente: In semine tuo benedicentur omnes tribus terræ. Quod verbum diuinæ pollicitationis tractans & enarrās sanctus Apostolus, semē illud aper-
- tē Christū

tē Christum interpretatur, dicēs: Non dicit, in seminibus, quasi in multis: sed in semine tuo, quod est Christus. Ipse est, pro quo rogabat in spiritu Moyses, dicēs: Obsecro Domine, mitte quē missurus es. Ipse est Propheta ille magnus, de quo apud populum suum Moyses cōcionabatur, dicēs: Deut. 18. Propheta de gente tua & de fratribus tuis sicut me suscitabit tibi dominus Deus tuus, ipsum audies. Et post pauca, huius ipsius verbi sententia proponitur ex ore Domini dicentis ad Moysen: Propheta suscitabo cis de medio fratrum tuorum, similem tui, & ponam verba mea in ore eius, loqueturq; ad eos omnia quæ præcepero illi. Qui autem verba eius quæ loquitur in nomine meo audire noluerit, ego ultor existi. Hic est ille præceptor & Doctor populorū, de quo Esaiās in spiritu Ecclesiæ alloquens, ait: Erunt oculi tui videntes præceptorē tuum. Et alio in loco per eundem Prophetam pater celestis loquitur, dicēs: Ecce testem populis dedi eum, ducem & præceptorem gentibus. Testem enim populis illum pater dedit: quoniam ad hoc missus fuit, & ad hoc venit in mūdum (quemadmodum coram Pilato ipse loquitur) vt testimonium perhiberet veritati. Dux item & præceptor fuit datus populo, vt eos patris voluntatē, tam

q. 2. verbo

verbo quàm exemplo, doceret. Quemadmodum in ipsius persona Esaias loquitur, dicens: Spiritus Domini super me, eo quod vinxit me, euangelizare pauperibus misit me, prædicare captiuis remissionem, & annum Domini acceptum.

Quomodo CHRISTVS à Prophetis sit appellatus index, legifer, princeps, & dux, flos de radice Iesse, germen domini & Emanuel.

- Esaiæ 33 **I**psè est, de quo iterum alio in loco Esaias ait: Dominus Index noster, dominus legifer noster, Dominus rex noster, ipse saluabit nos. Ipse est princeps & Dux ille, de quo Propheta Michæas locū eius natalem dulciter in spiritu alloquens, ait: Et tu Bethlehem Ephrata, nequaquam minima es in principibus Iuda. Ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israël. Et vt certos nos reddat, quod de filio Dei sermonem faciat, euestigio adiungit: Et egressus eius ab initio à diebus æternitatis. Quasi dicat, Is quem prædico temporaliter nasciturum in Bethlehem Iudæ, natiuitatem alteram habet, non temporalem, sed æternam, quia ab æterno de patre nascitur ante omnia tempora. Hic est flos ille, de quo apud Esaiæ 11 Esaiam dicitur: Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, & requiescet super eum spiritus Domini. Est

item

item germen aliud magnificū, de quo magnificetum Esaias tum Hieremias loquitur. In illa die (inquit Esaias) erit germen Domini in magnificentia, & fructus terræ sublimis. Hieremias verò in persona Dei patris de eodem hoc germine prolixius loquitur, dicens: Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & suscitabo David germen iustum, & regnabit rex, & sapiens erit, & faciet iudicium & iustitiam in terra. In diebus illis saluabitur Iuda, & Israël habitabit confidenter. Et hoc est nomen quod vocabunt eum, Dominus iustus noster. Hic est noster ille Emanuel, quem nobis Esaias pro signo fuerat pollicitus nasciturum de Virgine: Ecce (inquiens) Virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel, id est, Deus nobiscum. Hoc enim nomen illi secundum assumptam in tempore humanam naturam propriè conuenit. Etenim licet ab æterno fuerit, Emanuel tamen cepit esse in tempore: hoc est, licet Deus semper fuerit, non tamen semper Deus nobiscum fuit: sed tunc esse cepit Deus nobiscum, quando Verbum caro factum est, & habitauit in nobis, quando (iuxta Prophetæ varicinium) Deus in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est.

Esaiæ 4

Hier. 23

Hier. 42

Esaiæ 7

Matt. 1

Ioan. 1

Bar. 3

Esaia apertissimum de Christo vaticinium prolixè exponitur, quo illi multas tribuit appellationes magnificas.

Hic est puer ille admirabilis, de quo Esaia Propheteta, tam multa, tam præclara prædixit, inquit: Parvulus natus est nobis, & filius datus est nobis, & factus est principatus super humerum eius. Et vocabitur nomen eius, Admirabilis consiliarius, sine magni consilij Angelus, Deus fortis, pater futuri seculi, Princeps pacis. Multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis. Super solium David & super regnum eius sedebit, ut confirmet illud & corroboret in iudicio & in iustitia, a modo & usque in sempiternum. Quæ omnia ita ad verbum per Esaia prædicta, nostro huic puero aptissime convenire, nemo fidelis dubitat. Siquidem puerulus iste natus & datus est nobis, quoniam ad nostrum omnium profectum & salutem dedit illum nobis pater celestis: videlicet ut iuxta nomen suum, saluos nos faceret à peccatis nostris, & mortuos peccato vitæ restitueret. Propter quod, in ipsa Natiuitatis nocte, gaudens Angelus canebat hominibus: Natus est vobis saluator, qui est Christus dominus. Et **Roma. 3** Paulus apostolus apertissime confitetur, quod pro nobis omnibus filium suum pater tradiderit. Nobis igitur natus est, & nobis datus.

datus. Factus est autem principatus siue imperium super humerum eius, quoniam principatum & imperium super electos suos quod per fraudem Diabolus abstulerat, sibi recuperavit, non pugna violentæ manus, quomodo terrarum principes quæ sibi per iniustitiâ ablata fuerint terras aut regiones, armata manu solent ad se reducere. Non ita (inquam) hic Altissimi patris filius apertò matre aduersus hostem egit diabolum, ut suum reciperet imperium: sed per patientiâ voluit vincere, per passionem & mortem, per crucis patibulum, quod ad locum supplicij gestavit in humeris, in quo confixus tandem & mortuus fuit: necque factus est ei principatus & imperium super humerum: ille (inquam) principatus super electos suos, super genus humanum, propter quod sibi ac suo patri de manu iniusti possessoris diaboli restituendum de caelo descendit.

Qua ratione Christus ab Esaia nominetur Admirabilis consiliarius, & magni consilij angelus, atque etiam Princeps pacis.

Quomodo autem admirabilis sit consiliarius puer iste, evidentissime ostendit, in eo quod ipse patris æterni sapientia consilium istud tam admirabile humane redemptionis adinuenit, ubi nobis (ut iam antè ostensum est) omnia videbantur de-

sperata, & nihil nobis ex nobis erat spei te-
liquū: Angelus quoq; est siue nūcius magni
consilij, quoniam ad hoc venit in mundū,
missus à patre, vt nobis predicaret admi-
rabile illud diuinæ pietatis cōsiliū, quod
super nostra redēptione fuerat desinitum

Ioan. 1 quemadmodum Ioannes sanctus testatur,
dicens: Vni genitus filius qui est in sinu pa-
tris, ipse enarrauit. Et apud Esaiā dicitur,

Esaiā 61 quod missus sit ad Euāgelizandum paupē-
Lucā 4 ribus, & predicandū captiuis remissionem,
annūq; acceptū Domini. Hinc etiam an-
gelus testamēti nominatur apud Malachiā

Malac. 3 dicētē: Veniet ad tēplū sanctū suū domi-
nator quē queritis, & angelus testamēti
quē vos vultis. Appellatur deinde princeps
pacis, quoniā inimicitias omnes & simul-
tates, quæ erant inter Deum offensum &
hominem præuaricatorem, ipse mediātor
sustulit, & in bonā solidāq; pacē disidētes

Roma. 5 cōposuit. Quēadmodum sanctus ait Apo-
stolus: Pacē habemus ad Deū, per Iesum
Christū Dominū nostrū, per quē habemus
accessum, per fidē, in gratiam istam, in qua
stamus & gloriamur, in spe gloriæ filiorū
Dei. Et alibi, magna cum emphasi, ipsam

Ephes. 4 nostrā pacē eū appellat ipse (inquirens) est
pax nostra qui fecit vtrāq; vnū, faciens pa-
cem vt reconciliet ambos in vno corpore
Deo,

Deo, per crucē, interficiens inimicitias in Ibidem.
semetipso. Ac deinde: Et veniens euāge-
lizauit pacē vobis, qui longē fuistis, id est,
gentibus olim elongatis à Deo: & pacem
ijs qui propē, id est, Iudæis: quoniam per
ipsum habemus accessum ambo in vno
spīritu, ad patrē. Rursum alibi, eadē ratione
mediātorē illū appellat, dicēs: Vnus media-
tor Dei & hominū, homo Christus Iesus. 1. Tim. 2

Propter hoc, princeps pacis in mūdū edito, Lucā 2
canebat in supernis angeli: Gloria in altis-
simis Deo, & in terra pax hominibus bo-
næ voluntatis. Psalmista quoque Dauid, de
hoc pacis principe, & pace quā secum erat

allaturus, iucūdo carmine cecinit: Descēdet Psal. 72
(inquit) sicut pluuia in vellus, & sicut stilli-
cidia stillantia super terrā. Orietur in diebus
eius iustitia & abundantia pacis, donec auge-
ratur Luna, id est, donec perstabit seculum.

Quare dicatur Christus pater futuri seculi, &
quomodo multiplicabitur eius imperium.

A Dicit post predicta sanctus Esaias no-
amen aliud præ enarratis non inferius,
nimirū patrē eū appellās futuri seculi, siue
futuræ eternitatis: quoniam in regno illo
gloriæ suæ vērē patrē se nobis ostē-
det, & quasi filios nos faciet sui regni parti-
cipes. Quēadmodū per Prophetam dicitur: Esaiā 8
Ecce ego & pueri mei, quos dedit mihi Do-

minus. Tamen si enim audacia sancta Paulus Apostolus illi ausus sit familiari nomine fratrem nostrum appellare, cum ait ipsum debuisse per omnia simulari fratribus: nos item non heredes eius, sed coheredes, cum ait: Heredes quidem Dei, coheredes autem Christi: hec tamen secundum humilitatem qua se nobis velut parem constituit, carnem & sanguinem nostrum assumens, pia consideratione accipienda sunt. Secundum considerationem vero excellentiam, qua ipse ut Dei filius naturalis & Deus aternus nos antecedit, adoptione tantum factos per ipsum filios, illum utique patrem nostrum agnoscimus, nosque illius heredes potius quam coheredes esse confitemur. Sic enim nobis testamento hereditatem caelestem deposuit, quomodo solet filiis pariter hereditatem testando relinquere. Vnde apud Lucam in cornu novissima dicit discipulis: Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus, regnum, ut edatis & bibatis super mensam meam, in regno patris mei. Et in sacra Apocalypsi: Qui vicerit, inquit dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut & ego vici, & sedi cum patre meo in throno eius. Manifestum itaque est, quomodo puerulus iste noster, pater sit futuri seculi. Verum est insuper, quod praedictis adiecit Esaias, dicens: Multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit

erit finis. Imperium namque eius multiplicabitur: quoniam (ut cecinit exultans Maria) misericordia eius fuit, est, & erit, à progenie in progenies omnibus timētibz eum. Pacis vero eius finis non erit, quoniam illam pacem quam suis donat electis, sicut nemo potest dare, nisi solus ipse, qui in Euangelio suis discipulis dicit: Pacem relinquo vobis, Ioan. 14. pacem meam do vobis: ita eadem nemo potest ab habente tollere. Quemadmodum de gaudio illo quod pacem hanc consequitur, ipse iterum testatus est, dicens: Gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis. *Quomodo intelligitur Christus sessurus super solium David, cuiusque regnum constabitur in aeternum.*

A Diligit vero subsequenter Esaias, propheta Esaias 9
a. de nostro loquens puero: Super solium David & super regnum eius sedebit, ut corroborer illud & confirmet usque in sempiternum. Quod verbum de hoc nostro puerulo praedictum esse, ac de eodem intelligendum, Angelus cum matre colloquens manifestissime edocuit, dicens: hic erit magnus, & filius Altissimi vocabitur. Et dabit illi Dominus Deus sedem David patris eius, & regnabit in domo Iacob in aeternum, & regni eius non erit finis. Quod sane regnum non corporale aut temporale existimandum est, sed regnum sempiternum. Re- Ioan. 18
gnum

gnum enim eius (quomodo coram Pilato ipse testimonium perhibuit) non erat de hoc mundo, neque presentis temporis: sed regnū erat venturi seculi & futuræ æternitatis. Quāquā autē regnū Christi tēporale nō fuerit, Dauid verō regnū habuerit tēporale, rectē tamen Christus Dominus super sedē aut solū patris Dauid sedere dicitur: quoniam Dauidis patris regnum tēporale, quo super Israël carnalem regnabit, typus & figura fuit regni spiritualis, quo super Israël secundum spiritum, & super domū Iacob spiritualem (id est, super oēs electos) Christus Dominus, regnabit in æternum. Quemadmodū in sacra Apocalypsi de electis dicitur, Qui sedet in throno, habitabit super illos. Et agnus qui in medio throni est, reget illos, & deducet illos ad vitæ fontes aquarū. Et in eādē sententiā de iisdē apud Esaiā dicitur: Misericordia eorū (nempe Christus IHSVS) reget eos, & ad fontes aquarū potabit eos. Confirmat quoq; & corroborat Christus IHSVS Dauidis regnum vsq; in sempiternum, quoniam promissio facta Dauidi de perpetuitate regni eius, in Christo semper impletur. Nā tēporale regnum super Israël, Christo adueniente in mundū, à semine Dauidis iam defecerat, alienigena Herode occu-
pante

Apoc. 7

Esa. 49

pāte super Iudæos imperiū. Quantū igitur ad tēporale regnū, facta esset irrita Dei promissio, qua Dauidi fuerat pollicitus, nō ablaturum se regnum de semine eius vsq; in æternū, thronūq; eius permāsurum vt solā, & sicut lunā in æternū perfectā: sed in Christo IHSVS nostro hoc puero adimpletur plenissimē semp̄que adimplebitur: quonā regi eius nō erit terminus. Quem admodū apud Danielē de eo apertē dicitur: Potestas eius potestas æterna, quæ nō auferetur, & regnū eius quod nō corrumpetur. Omnia hæc tam aperta, tamq; euidentia & magnifica testimonia, aliāque his similia innumera, diuino spiritu illustrati Prophetæ sancti, de recēter nato isto puerulo Iōgē ante ipsius aduētū prædixerūt & testificati sunt: vt eo in temporis plenitudine iuxta promissum adueniente, Dei veritas probaretur, prōptiusq; ipse susciperetur adueniēs. Ecce nūc pauper & despectus iacer in villi præsepio, de quo tā magnifica, tā gloriosa, tā multo antē prædicta fuerāt, quæ ardētissimis desiderijs ab initio præsolati sunt patres sancti, quibus de eo facta fuerat repromissio: quem (vt in Euāgelio dicitur) Lucæ 18 multi reges & Prophetæ voluerūt videre, & non viderūt: cuius diem, Abraham magno Iōan. 8 desiderio videre cupiebat.

Dan. 7

Lucæ 18

Iōan. 8

Quo

*Quomodo in Christi Natiuitate adimpleta
sunt patrum desideria atq; vaticinia.*

Ioan. 8

Accipe nunc, o Abraham sancte, adimplerionem desiderij tui, scire modò oblatu pignore, quod tñ optere videre quæsiisti. Exultasti & gestisti, Abraham sancte, vt videres diem pueri huius. Vide nñc ecce iacētē in præseplo, vide & gaude: vide quā tū placet & libet, & gaude quantū gaudere potes. Querebaris olim pater Abraham, priusquam tibi Dominus filium dedisset Isaac, querulūque dicebas: Domine Deus, quid dabis mihi? Ego vadā absq; liberis, & filius procuratoris domus meæ iste Damasus Eliezer, adijciēsq; dicebas: Mihi autem nō dedisti semen, & ecce vernaculus meus hæres meus erit. Cessā nunc pater Abraham, de sine magne Patriarcha talia conqueri. Vide nunc natū tibi puerum, qui egressus est de femore tuo, qui vñs pro decem millibus tibi cōputabitur, per quē

Gene. 11
16. 28

multiplicabitur semē tuū sicut stellæ cæli, & in quo benedicētur omnes tribus terræ, iuxta quod tibi pmissum fuit à Domino. Cōsolare te quoq; cōsolare, sancte Patriarcha Iacob. Ecce adest de quo in nouissimis tuis, cū benediceres singulis filiorum tuorum, sermonem faciebas, dicens:

Gen. 49

Non deficiet sceptrum de Iuda, nec dux
de

de femore eius, donec veniat qui mittendus est: & ipse erit expectatio gentiū. Nec est quod vltra dicas, Salutare tuum expectabo Domine. Iam enim adest præsens, quod tu multa post tempora venturū prævideras. Aduenit, **IESVS**, aduenit salutare & saluator missus à Deo, qui populi suum **Ibidem.** saluum faciat à peccatis ipsorum. Tu quoque sancte Ioseph, æquo animo esto: quoniam iam impletū est quod per Spiritum sanctum moriens Israelitis prædixeras de **Gene. 50.** visitatione ventura. Post mortem meam (inquiens) visitabit vos Deus. Ecce nunc venit Deus, & visitauit plebē suam, quem admodum Zacharias sacerdos cecinit, **Lucæ 1.** dicens: Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitauit, & fecit redemptionem plebis suæ. Et erexit cornu salutis nobis, in domo David pueri sui. Sicut loquutus est per os sanctorum, qui à seculo sunt Prophetarum eius. Salutem ex inimicis nostris, & de manu omnium qui oderunt nos. *Quomodo in aduentu Christi satisfactum est postulationi Moysi & Esaiæ Prophetarū.*

Et tu Moyses amice Dei, ne vltra querulare, dicens: Obsecro Domine, mitte quem missurus es. Ecce iam missus est, qui missus erat. Aduenit iam ille Prophe- **Exod. 4.** **Deut. 18.** ta de quo coram populo tuo verba feceras.

Atten

Exod. 4 Attendit enim Deus querelā tuā, quod elo-
quens non esses ab heri & nudius tertius,
quodque tardioris & impeditioris esses lin-
guarum; ob hoc, in tuū locum, populi sui
ducem & saluatorem aliū misit. facundū &

Psal. 44 eloquentē iuxta quod ad illum in Psalmis
loquitur spiritus: Diffusa est (inquiens)
gratia in labijs tuis, propterea benedixit
te Deus in aeternū. Et apud Esaiā ipsemet

Esa. 50 loquitur, dicens: Dominus dedit mihi lin-
guam eruditā, ut scia sustinere eū qui las-
sus est verbo. Tu verō Esaiā sancte, quid

Esa. 64 adhuc clamas? Vtinam disrumperes cælos
atque descenderes? Ecce iam descendit,
quem tanto affectu præstolabaris, & tam
ardenti voce aduocabas: neque tamen cæ-
lum disrupit unde ad nos descendit, imò
nec ipsum matris suæ uterum per quem
ad nos transiit: sed mansit indiuisa cæli so-
lidity, & inuiolata matris integritas. Non
est quod vltra clamites: Rorare cæli de-
super, & nubes pluant iustum: aperiatur

Esa. 45 terra, & germinet saluatorem. Iam cæli
rorauerunt desuper, iam nubes pluerunt
nobis iustum: quando de cælesti fecun-

Ioan. 1 ditare, operatione Spiritus sancti, incar-
natum est verbum, & inter homines fa-
ctum homo. Terra aperta est, & saluato-
rem genuit, quando virgineus uterus

IESVM

IESVM Christum mundi saluatorem mun-
do peperit: Aperta est terra, non tamen di-
uisa, quoniam verus partum effudit, sed
inuiolatus permansit. Non est item quod
vltra clamites: Emitte agnum Domine do-
minatorē terræ. Audi Esaiā, quid Baptista
Ioannes, homo missus à Deo ut testimoniū
perhiberet de lumine, audi quid de ipso fe-
rat testimoniū. Ecce (inquit) agnus Dei, qui
Ioan. 1 tollit peccata mundi. Nunquid non iste est
agnus terræ dominator, pro quo ad patrem
clamitabas? An adhuc putas expectandum
alium? Proculdubio ipse est, quem eleuato
digito testis fidelis monstrauit Ioannes.

*Quomodo in Christi Natiuitate satisfac-
tum sit postulationi Davidis &
totius orbis expectationi.*

Sed & tu Prophetarum illuminatissime
David, debiles a modo compeste quere-
las. Non dixeris vltra: Excita Domine po-
tentiam tuam, & veni, ut saluos facias nos.
Ecce iam aduenit, quem aduenire postula-
bas: & ad hoc venit, ut saluum faciat popu-
lum suum à peccatis eorum. Et ne dubites
quicquam, ecce saluatoris nomen à patre
Deo accepit. Ne dixeris vltra: Ostende no-
bis Domine misericordiam tuam, & salu-
tare tuum da nobis. Noli vltra querimo-
nijs huiusmodi aures diuinas obtudere:

1

Quin

Psal. 42

Lucæ 2

Psal. 58

1. Cor. 1

1. Ioan. 2

Colos. 2

Quin potius gaude & exulta, depromens illi qui te exaudiuit gratiarum actionis iucunda cantica, & dic modò in cordis plena lætitia: Suscepimus Deus misericordiã tuam, in medio templi tui. Et cum Simeone fene puerum in vlnis gestante lætus concine: Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorũ. Puer enim iste qui natus est nobis apse est misericordia nostra, quemadmodum in Psalmo dicitur: Deus meus, misericordia mea. Ipse est nostra salus, nostra propitiatio, nostra redemptio. Quemadmodum de eo sanctus Apostolus testatur, dicens: Qui factus est nobis à Deo iustitia & sanctificatio & redemptio. Et dilectus discipulus ait: Ipse est propitiatio pro peccatis nostris. In vniuersum omnes Patriarchæ atque Prophetæ, sancti omnes & iusti, qui fuistis ab exordio mundi, consolamini in puero isto qui natus est nobis: quoniam ipse est qui cælum & terram lætificare venit, per quem instaurabuntur omnia, cælestia simul atque terrestria: per quem in cælis Angelorum implebuntur ruinae, & in terris salus est conferenda mortalibus: non illis tantum quos ipse in mundo repererit adueniens, sed in
vni

vniuersum omnibus quicunque nati sunt ab exordio mundi, aut vsque in finem seculi sunt nascituri. Ipse enim (teste Paulo Apostolo) saluator est omnium hominum. Ipse omnes vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis peruenire. Quorquor enim cum receperint (Ioanne attestante) potestatem dedit illis filios Dei fieri. Per ipsum, omnis qui credit non peribit, sed habebit vitam æternam. Salus enim quàm ipse venit dare mundo, non particularis est, non loco aut tempore particulari stringitur: quemadmodum ipse qui salutem hanc mittit, non particularis est alicuius tantum vel loci vel temporis Dominus, sed vnus & communis est Deus ac Dominus, diues in misericordia, diues in omnes qui inuocant eum: ac proinde, salutem quam ipse misit, commune esse cõuenit omnibus. Omnium enim misertur Dominus, quoniam diligit omnia, & nihil odit eorum quæ fecit. Propter quod misericordiam suam (vt gaudens cecinit virgo gloriosa in exultationis sue cantico) à progenie in progenies voluit diffundere, super omnes qui timuerint eũ. Benedictus sis tu Pater ingenite, qui nobis pretiosum hunc thesaurum, tuum vnigenitũ filium de sinu tuo demisisti, propter infinitã misericordiam tuã, & amorẽ inestimabilem, quo

1. Tim. 4

1. Tim. 2

Ioan. 1

Ioan. 3

Ephes. 1

Rom. 10

Sapiẽ. 11

Lucæ 1

nos diligis: vt per eum nos ab omnibus miserijs liberatos, ad felicitatem tuam æternam adduceres. Benedictus sis tu fili Patris vnigenite, qui ex amore generis nostri ad tantam humilitatem te ipsum dignatus es demittere. Benedictus qui ad nos venis in nomine Domini: hosana, id est, salua obsecro, in altissimis. Benedictus sis tu sancte ab vtroq; procedēs Spiritus, qui opus istud tam admirabile, tam nobis vtile & necessarium, tua operatione in Virginis vtero peragisti. Sis benedicta, Trinitas beata, sis benedicta in æternum & vltra, quoniam fecisti nobis misericordiam magnā nimis, ad laudem & gloriā tuā sempiternam. Amen.

CONTEMPLATIO. XVI. De ijs que circa Christi natiuitatem gesta sunt.

QUONIAM tuus filius, o pater æternus, iam recēs virgineo partu esset mundo editus, secundum occultum sapientiæ tuæ consilium, voluisti ortum ipsius non statim omnibus esse manifestum. Nōdum enim tēpus aduenerat, quo illum velles mūdo manifestari. Multo siquidem tēpore prius illum latere volebas in humilitate, ac tādē cum gloria signorum palām mundo reuelari. Neq; tamē hoc ferre poterat bonitas tua paterna, vt omnino omnes

lateret

lateret tuum secretum, sic vt nemo quid tu ageres, aut quis esset ille recens natus, cognosceret. Verūtamen paucis admodum patefacere voluisti arcanū cōsiliū tuū, his quidem externo & superno miraculo, illis verō interno oraculo. Nā in ipsa intēpesta nocte noui natalis pueri tui, pastoribus Israelitis super gregis sui custodia excubias agentibus, Angelus tuus luce iucūdisima circūamictus, iucūdum euāgelizauit nuntium, dicebat: Nolite timere: Ecce enim euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus Dominus, in ciuitate Dauid. Et hoc vobis signū. Inuenietis infantē panis inuolutum, & reclinatū in praesepio. Qui angelica voce instructi & signo aperto cōfortati, ad Bethleem trāseuntes, viderunt oculis, cuius ante nuntiū auditu acceperāt, infantem scilicet pannis inuolutū, & reclinatum in praesepio. Magos quoque in Oriēte positos, nouæ stellæ indicio ad nouū hunc partū aduocasti, vt veniētes cum muneribus cernerēt & adorarent praesentem, quem absentem stella reuelante didicerāt. Denique, & Simeoni illi senī multo antē promissum Spiritus sancti interiori oraculo, impleto tēpore fideliter persoluisti, non solum adorandum cōmonstrans tuū vnigenitum,

Lucā 1

Matth. 2

Lucā 2

r 3 nitum,

nitum, verum etiam vlnis amplexadum, & senilibus oculis demulcedum præbens. Sic
Lucæ 2 & viduæ Annæ, propter insignem vitæ sanctimoniam, in qua complacebat oculis tuis, sacratissimum pignus tuum demonstrare voluisti, quæ de ipso palam omnibus magnifica perhibuit testimonia. Hi ferè sunt, quibus natiuitatè dilecti pueri tui singulari privilegio voluisti manifestari, vt in ore duorū vel trium testiū staret omne verbum.
1. Cor. 13 O' felices pastores, quorum oculis datū est
Deut. 19 videre, quæ Reges nauti & Prophetæ quæ-
Ioan. 8 sierunt videre, & non viderunt. Beati, qui
Matt. 13 angelicis monitis acquiescentes, ad Christi præsepe festinastis, & angelica voce declaratum infantē cum gaudio adorastis. O' Magi felices qui vni ex omnibus populis nationum, ad noui partus cunabula, irrationalis creaturæ præconio, id est stellæ indicio iouitati, cum muneribus vestris inuentum adorastis Dominū. Beati, quos nō scandalizauit loci vilitas, quos nō offendit matris paupertas, quos nō à proposito reuocauit tanta humilitas. Felix tu quoq; Simeon senex, cui datū est cæleste pignus stringere amplexibus, & senilibus gestare brachijs, vt in læticia finiret senectutem, viso multo antè tibi promisso Christo Domini. Beata tu vidua nobilis Anna, Deo deuota, quæ ipsa

ipsa Dominicæ præsentationis hora in templo superueniens, non solum credidisti, verum etiam confessa es, & palam testificata de Salvatore nostro magnifica, cunctis qui aderant audientibus. Vtinam & nos bone Iesu, horum similes inueniamur, vt cum pastoribus tuum sacrum præsepe adoremus, cum Magis etiam munera tibi offeramus, cū Simeone in vlnas te suscipiamus, benedicentes, cum Anna rectè semper veritatis de te cōfessionem pronuntiemus. Pastores ad Bethleem vsq; trāscentes, videre meruerūt verbum quod factum erat, & redierūt cum gaudio, laudantes & benedicentes Deū. Nobis quoq; dona, relictis tantisper gregibus (id est cogitationum affectionūq; sedatis tumultibus) trāsire vsq; ad Bethleem quod domus panis interpretatur vt ibi te inueniamus, inuentūq; adoremus in gaudio. Magi ab Oriente, aduocati domum supra quam stetit stella ingressi, procedētes adorauerunt, apertisque thesauris suis mystica munera tibi obtulerunt, aurum, tus & myrrham: aurum, vt regi vero: tus vt Deo summo: myrrham, vt homini mortali & morituro. Nos quoque Magorum horum insequentes vestigia, de bono thesauro deuoti cordis (quem tu solus implere potes) **Apoc. 19** fac proferre tibi tria hæc munera, vt ex
 r 4 fidei

Psal. 94

fideli deuotione te agnoscamus verum Regem regum, & dominantium Dominum, luminum Deum super omnes Deos, & nihilominus hominem mortalem, ac pro nostris peccatis iam mortuum. Simeon senex in vlnas suas latus te suscepit: nos item fac syntera charitate te amplexari. Neque enim melius iam corpore absens, quam amoris amplexibus, stringi potes à nobis. Et quomodo Anna illa omnibus de te testificabatur, sic & nobis dona fortitudinem semper de te eloquendi & prædicandi, quæ sunt veritatis, vt absque verecundia & erubescētia tuam gloriam palam omnibus deprædicemus & magnificemus, vt & tu vicissim nos agnoscas, & cōsitereis apud patrem, coram Angelis sanctis, cum adueneris in nubibus in gloria patris tui. Amen.

CONTEMPLATIO XVII. de Christi in hoc mundo conuersatione & prædicatione.

Psal. 144

Psal. 103

ADORAMVS te suauissime Domine Iesu Christe, verum Deum ac hominem verum, & benedicimus tibi, quoniam tu qui secundum diuinitatem tuam pascis omnia, à quo cuncta viuētia esse am præstolantur & accipiunt, lactari dignatus es humilis virginculæ vberibus, & infantuli lactis pabulo educari, quo modo nos puri homines, de vber

vberibus matrū nostratū lacte educamur. Ablactatus deinde, cibarijs nequaquā delicatis aut exquisitis, sed prorsus cōmunibus, pasci voluisti, à matre virgine & nutritio Ioseph, quibus etiā obediētem te præstitisti, & subditū per omnia, vt legē quā prior tuleras de honorandis parētibus, ipse patereris, & in temetipso adimpleres. Apud quos, circiter annos triginta latēre voluisti: tanquā vnus aliquis de vulgo hominū, non te ipsum mundo manifestans, quis esses aut vnde venisses, donec tādē patris iussu in publicū prodire cogereris, ad perficiēdum opus ad quod te in mundum destinauerat, nempe ad prædicādum populis Euangeliū regni, ipsumque patētibus signis confirmandum, & operādum salutē generis humani, cuius gratia in mundum adueneras. Non prius autem doctoris officiū assumere tibi voluisti, donec te paterna vox palam clarificasset, quando à Ioanne baptizato tibi celi aperti sunt, Spiritus in columbæ specie super te descendit, insuper & paterna vox audita est de nube, dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

Math. 3

Mar. 1

Luc. 3

Ioan. 1

Quomodo ad prædicandum post acceptum à patre testimonium se Christus accinxerit, & quæ eius prædicationem fuerint consequuta.

r 5

Hinc

Hinc verò, ad obedientiam celesti patri præstitam eiusq; implendam voluntatem, totū te accingens, relicta dulcissima matre, relictis amicis & notis omnibus, pauculos Apostolos vocatione externa & interno tractu mirabiliter tibi adiunxisti, ita vt relictis omnibus te corde alacri sequeretur. Elegisti autē tibi Apostolos, non Scribas in lege doctos, non Phariseos sanctitate suo iudicio eminētes, sed piscatores illiteratos ac rudes, imò telonearios, publicanos & peccatores quibus parefecisti mysterium regni tui, eaque docuisti quæ postmodum toti orbi dispersi prædicarent. Cui quidem muneri deligere tibi placuit tales illiteratos ac viles homines magis quàm sapientes mundi, aut iustos in oculis suis, vt confunderes sapientiam seculi huius, & superbiā eorum qui sibi vanē de falsi plaudunt iustitia. Ita, ipse Iesu, quoniam sic placitum fuit in oculis tuis, & in oculis patris tui. Tali verò simplicitate societate comitatus, desiderio desiderans patris implere voluntatem, simul & hominum operari salutem, in spiritus fervore totam circūcuisi Iudæam, tanquam peregrinus super terram, perlustrans ciuitates & castella & angulos vniuersos, vbicunq; fructum aliquem potuisses proferre tuo patri, populumque

Matth. 4

Marci 2

Lucæ 5

1. Cor. 1

Matt. 11

Matth. 4

lūmque diligentissimē docuisti patris tui voluntatem, sic verē in te adimplens, quod multo antē Propheta tuus in spiritu prædixerat, interrogando, dicēs: Quare quasi colonus futurus es in terra, & quasi viator declinans ad manendū? Quare futurus es velut vir vagus & fortis, qui non potest saluare? Insuper & in miraculis atque prodigiis plurimis te ipsum mundo demonstrasti, & quod à patre missus esses, efficacissimo testimonio comprobasti. Crediderunt verò tuæ prædicationi & poenitentiam egerunt plurimi, spe expectantes eam, quam pollicebaris, vitam æternā. Non in omnibus tamen capiebat verbū tuum, doctor potētissime: quoniam pleriq; nimis in temporalia intendentes oculos, tuam humilitatē contemnebant, & in te credere recusantes facti sunt corde obstinati, aures suas obturauerunt tanquā aspidēs, vt nō audirent vocē sapienter incantantis, quorū consq; processit vesanus furor, vt etiā apertas tibi calūnias struere & persecutiones suscitare fuerint ausi, imò & ad mortē te requirere nō semel tentauerint. Nulla tamen illis fuit nocenda tibi potestas, donec adueniret hora à patre constituta, quando in manus inimicorum tradendum te ab æterno decreuerat, vt pro mundi salute hostia viua immolareris.

Hier. 14

Psal. 57

Admir

Admiratio super familiaritate tam singulari quam ostendit in mundo hominibus predicans Dominus, & quomodo in omnibus, excepto peccato, assimilatus sit nobis.

O Amabilis iesu, o magister bone, o doctor benigne, o pastor in sollicitudine, predicator strenue, quam admiranda est nobis huius rei consideratio, nimirum te verum cæli Dominum & principem ac creatorem angelorum, in medio turbarum stare docentem quemadmodum stat, sed et te præceptor in medio discipulorum. Ita quidem populos ad te turmatim undique; confluentes benigne, strenueque docebas, in multis laboribus proficiscendo de loco ad locum, egestates multas subinde perferendo, adeo ut tui discipuli præ fame coacti sint aliquando spicas in agro fricare manibus, sic & in æstu, frigore, fatigatione itineris, lassitudine prædicationis, & defectione vigiliarum, & super omnia in cõtradietionibus atque persequutionibus peruersissimorum Scribarum & Phariseorum, qui tibi perpetuo aduersabantur, nunc calunias struentes tibi in verbis, ut aliquid ex ore tuo raperent in calumniâ, nunc te dolose interrogantes, ut vel confunderent apud populum, vel deferrent Romano iudici, nunc etiam violentas manus in te innocentem tentantes iniicere, missis

Matt. 12

Marc. 2

Ioann. 7

missis ad te apprehendendum, lictoribus quorum interdum malitiæ mansuetæ cedere voluisti, te abscondens, ac latens in desertis locis vel exteris ciuitatibus, ut exemplum dares infirmis discipulis tuis, quomodo de ciuitate ad ciuitatē, & de loco ad locum fugerent, ubi periculum singulare non incumberet Euangelio. Ita tu Domine cuncta quæ nos in corpore & animo patimur, miseras & afflictiones omnes, in teipso perferre voluisti, ut per omnia similis fieres fratribus, Hebr. 2. quorum gratia in mundum veneras, tentatus per omnia, solo tamen excepto peccato, cuius tu capax non eras, quandoquidem ab æterno sanctus es, & sanctus sanctorum, imò sanctitas perfecta sanctificans omnia. Neq. Danie. 9. decebat, ut tu qui pro omnium peccatis expiandis destinaberis, aliquo contaminatus peccato aduenires. Propriam enim maculam illa habere non debuit, quæ maculas omnium erat delectura. Et erat hoc sanè maximum miraculum, pariter & iucundissimum spectaculum, videre te hominem verum in medio peccatorum quotidie conuersantem, imò cum peccatoribus manducantem atq; bibentem, imò peccatoribus (qui medico egebant) magis quam iustis, qui bus medico non sic opus erat, contentem, Matth. 9. Marc. 2. Luc. 5. nec tamen villo vnquam, vel leuissimo inquinari

Eccle. 13

quinamento foedatum. Vulgatum verbum est Sapiētis: Qui tangit picem, inquinatur ab ea. Attamen tu picem quotidie contingens & cōtrectans, nihil vquam inquinamenti, nullum vel minimū vquam nigrorem susceperisti in stolam candidissimā conuersationis tuæ immaculatæ.

*Querimonia de Christi optimi pastoris absentia,
& verorum pastorum, qui eius locum dignè administrarent, defectu.*

O Beati oculi, qui te videre potuerunt, speculum absolutissimū omnis perfectionis. O quā esset beatus etiam hodie populus tuus, si te sic proprio ore in potestate & autoritate multa docerem, & exemplo in viis patris tui præeuntē cerneret: aut si vel vicarios haberet, qui id ex animo præstarent, quod tu olim præsens exhibebas, qui videlicet gregi tuo præessent in solitudine, qui reliquias verborum tuorum quas collegerunt, atque in scriptis suis reliquerūt nobis sancti tui Apostoli, atq; Euangelistæ, sincere populo proponerēt, & pro tui spiritus intelligentia purè exponerēt, ac deinde quæ alios verbis docuissent, priores ipsi in sese exemplo quoq; bonæ conuersationis exprimerēt, quomodo tu Iesu pastor optime corristi facere. Sed heu grauem Ecclesiæ casum, & damnandam fo-

cordiam,

Actū 1

cordiam, & avaritiā execrandam. Tu nunc prime ac vere pastor, mundo secundū corporalis aspectus præsentia relicto, ad patris dexterā resides in caelis: tuus aut populus in terris, vides, quā à multis miserè pascatur, imò non pascatur, sed deglutiatur. Demitte paululū oculos tuos, quomodo olim fecisti in carne positus, & videbis turbas ve-

Matth. 9

Marc. 7

Hier. 6

Esaie 56

Philip. 2

tūm

tum quādo tondendarii ouium tēpus adueniat, auara mente pertrahant, & quantum pondus sit futurū lanæ expendūt. Nihil illis cordi est, quæ ouis aberret, quæ infirmetur, quæ pereat, modò lanā suā sibi saluam habeāt. Quis nō, o Deus bone, ouium tonfores verius quam pastores hos dixerit nominandos? Aduersum quos seuera obiurgatio ne Propheta Ezechiel ex ore tuo prophetat, dicens: Hæc dicit Dominus Deus, Væ pastoribus Israël qui pascebant semetipsos. Nōne greges à pastoribus pascuntur? Lac comedebatis, & lanis operiebimini, & quod crassum erat occidebatis, gregem autem meum nō pascebatis. Quod infirmum fuit nō cōsolidastis, & quod egrorum nō sanastis, quod cōfractum est nō alligastis, & quod abiectū est, nō reduxistis, & quod perierat nō quæxistis, sed cum austeritate imperabatis eis cum potentia. Et dispersæ sunt oves meæ, eō quod nō esse pastor, & factæ sunt in dispersionem bestiarum agri & dispersæ sunt. Errauerunt greges mei in cunctis montibus, & in vniuerso colle excelso, & super omnem faciem terræ dispersi sunt greges mei, & nō erat qui requireret, nō erat (inquam) qui requireret.

*Quam longè absint à veri pastoris affectu ple-
niquærarum quæ pastoris titulum gerunt.*

Nō

Non sic tu Domine Iesu pastor bone, haudquaquā talia exempla tuis vicariis reliquisti, qui pro ouibus tuis etiā animam tuā ponere, & vitam propriā impendere, prōpēssimo animo voluisti. Quænam admodum voce aperta semel atque iterū tu perhibes testimoniū, dicens: Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animā suam in redemptionē pro multis. Et iterū: Animam meam pono pro ouibus meis. Propter eā me diligit pater, quia ego pono animam meam pro ouibus meis. Non item sancti Apostoli, tui proximi vicarii, talia exempla mala reliquerūt posteris, qui tuo exemplo edocti, paratos se offerebant, pro cōmissarum salutē ouium mortem oppetere. Ego (inquit quidam ex tuis illis) libentissime omnia impendam, & superimpēdar ego ipsē pro animabus vestris. Non enim quæro vestra, sed vos. Et iterum alio in loco: Sed & si immolor supra obsequium & oblationem fidei vestræ, in hoc gaudeo, & gaudebo. Ac rursum: Facti sumus paruuli in medio vestri, tāquam si nutritrix foneat filios suos. Ita desiderantes vos cupidē, volebamus tradere vobis nō solum Euangelium Dei, sed etiam animas nostras, quoniam charissimi nobis facti estis. Scilicet iste est affectus veri & boni pastoris,

pastoris, cuius tu nobis exemplū absolutissimum in teipso deliniasti. A quo quān procul absint pleriq; eorum qui pastoris titulum gerunt, ceterū neq; affectū, neque officiū pastoris habēt, ipse tu optimè nosti, qui non solum animas non sunt parati pro ouibus ponere, verū neque externa bona (quæ in ordine bonorū extremum obtinēt locum) indigentibus & fame pereuntibus ouiculis impendere, quantumuis ipsi in omnibus abundant. Miser popellus nō docetur, sed rōdetur: nō consolatur, sed spoliatur: nō regitur, sed disperitur: nō pascitur, sed raditur: hinc quidem ab iis qui in temporalibus principatū gerunt, illinc verō ab iis qui sunt in spiritualibus prepositi. Quibus licet cōcessum sit de lacte gregis viuere, atque etiā de lana gregis vestiri, non tamen permissum est cū lacte simul auellere vbera, aut cum lana simul abradere pellem. Sed neq; lac ipsum gratis comedere illis est licitū, neque otiosis permissum est de lana gregis vestiri. Coram te Domine sunt abusus pessimi, quos in plerisque cernis verē mercenariorū istorum. Neque te latet quæ agūt filij hominum, tuo titulo & officij tui successione gloriātes: qui non eum Apostolo tuo oues quæerunt, sed ea quæ ouīū, quos tu optimo iure mercenarios celsuisti appellandos.

2. Cor. 9

1. Cor. 12
Ioan. 12

landos, vtpote pastoris nomine indignos. De quibus per Prophetā ex persona tua dicitur: Non quæsierūt pastores mei gregem Ezec. 34 meum, sed pascebūt pastores semetipsos, & greges meos non pascebant. Ad te Domine ascendit gemitus ouicularū tuarū, dum sub talibus exactoribus Aegyptiacis, verius quā sub pastoribus Christianis, de afflictione & desolatione suspirāt & clamitant. *Inuocatur ad auxilium Christus Dominus, vt Ecclesiam afficiens prebeat adiutorium & medeatur abusibus.*

VT quid ergo Domine, pastor bone, pater sancte, ista dissimulas? Vsquequo files, vsquequo obdormis Domine, & quasi nihil horum scias, multa permittis omnia? Exurge Domine, expergiscere & euigila de somno tuo, vide fluctuantem & laborantem grauiter, bonis remigibus destitutam nauiculam tuam, surge & salua populum tuum, sine te haud dubiè perituum. Mitte tu Domine pastores, viros secundum cor tuum, sicut misisti Moysen & Aaron, Samuelem & Dauidem, ceterosque Prophetas & patres horum similes, ac postmodum sanctos Apostolos tuos, eorūque in sanctitate vitæ imitatores, & in pontificali officio successores. Tu solus Esaiæ 1
es, qui plagam istam pessimorum abu-
sum

suum curare potes, quoniā a calce pedis ad verticem vsque capitis, omnes iam videtur peruasisse. Ad te Domine sunt oculi nostri, donec miserearis nostris: quandoquidem tu solus huic malo mederi potes. Memento Domine, quoniam populus tuus sumus, & 1. Petri 1 oues pascuę tuę, quos emisti pretio magno nimis. Non enim corruptilibus, auro vel argento, sed pretioso sanguine tuo, nos redemisti. Ipsi verō prępositi populorū, qualescunque tandem se exhibeant, tui tamen vicarij sunt, & tui vicem gerunt, & propter te eis in patientia subditę sunt (qualitercunque tandem tractentur) ouiculę tuę. Aspice Domine Ecclesiam sanctam tuam, quantis iam abusibus cōtaminata, a primo illo suo flore, quem in initijs nascenti conruleras, degenerauerit, & misericordia motus, propter sanguinem sanctum tuum, restitue deperdita, ad ordinem reduc quę rectum sunt egressa limitem, dignos pasto- res veros tuos vicarios fac pręesse populo tuo, qui sic tuum populum & verbo pascant & exemplo, vt simul com ouibus pasto- res, & cum pastoribus oues tandem in caulas regni tui salui recipiantur in lætitia.

Amen.

CON

CONTEMPLATIO XVIII. de Cœna vltima Christi, & iis quę in ea sunt gestę, item & de grauissima post Cœnam Agonia, & sudore sanguineo.

PRÆCEPTOR suauissimi-
me, Deus altissime, omnis
tua vita non aliud est quàm
inum, mel & lac, iis qui in
mentis vnitare, & pura cor-
dis affectione ipsam recogitat: peculiariter
verō ipsius vitę tuę terminus, & de mūdo
isto transitus ad patrem, pię meditantibus
longē suauissimū dulcedinis gustum prę-
bet. Ante diem namq; festum Paschę, sciens Ioan. 13
quia venit hora transitus tui ex hoc mundo
ad patrem, cum dilexisses tuos, qui erant in
mundo, in finem quoq; dilexisti eos, quare
& peculiaribus quibusdam indicijs voluisti
eam quam semper erga tuos dilectionem
ostenderas, in finē quoq; demonstrare. Pro- Matt. 26
pter quod, Cœnā apparari tibi iussisti no- Marc. 14
uissimam, in qua cum discipulis paschalem Lucę 22
agni manducares, in qua vetera cōsumma-
res finireq; mysteria, & noua institueres sa-
cramenta. Paschalis autē agni peractō efus,
vt humilitatis formā (quam semper verbis
tantopere commendaras) discipulis exem-
plo monstrares, & sensibili factō cordi im-
primeres, surgens a Cœna, posuisti vesti- Ioann. 13
menta

3 3

menta tua, linteosq; præcinctus abluiſti lu-
 tulencas pedes diſcipulorū tuorum, lotosq;
 terſiſti linteo, quo eras præcinctus. Sic Do-
 minus angelorū ante pedes viliffimorū ho-
 miniſ, piſcatorū ſcilicet & teloniariorū te-
 metipſum proſtrauiſti: & cui Angelorū vni

Eſaiæ 45 uerſi ordines procumbūt, cui (iuxta prophe-
 Rom. 14 tam) ſelectitur omne genu, ipſe ante ignobi-
 les homines genua ſelectere totoq; corpore

Matt. 20 procumbere voluiſti, vt quod verbo ante
 docueras, itidem & factō mōſtrares, debere

Marc. 10 eum qui maior eſſe velit, omniū fieri mini-
 mum, & eum qui omnibus foret præpoſi-
 tus, omnium debere eſſe miniſtrū: in vni-
 uerſum autē omnes ad alijs miniſtrandum

magis debere eſſe paratos, quā vt ſibi ab
 alijs patiātur miniſtrari: ſicut tu veniſti nō

Lucæ 22 miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam
 Matt. 20 tuam in redemptionem pro multis.

*De institutione ſacra Eucharistiæ, de mandato
 mutue dilectionis, & testamento æterni regni.*
 Quo humilitatis exēplo consummato,

tuæ charitatis memoriale ſempi-
 ternū nobis diſponere voluiſti, nimitū præ-
 tioſum corporis & ſanguinis tui ſacramen-
 tū, ſub panis ac vini ſpeciebus, quod omni-
 bus ac ſingulis præſentibus cōiuiſ præſens

Matt. 26 tum ipſe porrigebas: mādans nihilo minus
 Lucæ 12 & in ſubſequentis generationibus in tuæ

mortis

mortis memoriā, eius ſancti ſacramēti fieri
 cōmunionē, ad conſummationem vſq; ſecu-
 li. Hoc (inquiebas) facite, in meam cōmme-
 morationem. Mandatum quoq; leue nimis
 abiens nobis reliquiſti, dicens: Mandatum

Ioan. 13
 1. Ioan. 2

nouū do vobis, vt diligatis inuicē, ſicut di-
 lexi vos. In hoc cognoscent omnes quia di-
 ſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis
 ad inuicē. Poteras tu quidem multa nobis
 præcipere longē graviora, quæcunque pla-
 cuiſſet: & iuſtum vtiq; fuiſſet, nos tibi in o-
 mnibus obedire, quantumcūq; viderentur
 grauior: neq; etiam ſi duriffima præcepiſſes,

vlla nobis tergiverſandi cauſa foret hone-
 ſta vel tolerabilis. Sed vt dulcedinem tuam
 erga electos filios tuos demōſtrares, iugum
 ſuaue & onus leue nobis imponere malui-
 ſti, dicens: Hæc mando vobis, vt diligatis
 inuicē, ſicut dilexi vos. Inſuper & teſtamen-
 tum magnificū diſpoſuiſti fidelibus ſeruis
 tuis, non vtiq; rerum terrenarum aut diui-
 tiarum temporalium, ſed regni æterni (in-
 quam) parati electis omnibus ab origine
 mundi Et ego (inquiebas) diſpono vobis,

Marc. 11
 Ioan. 15

ſicut diſpoſuit mihi pater meus, regnū: vt
 eſatis & bibatis ſuper menſam meā, in re-
 gno patris mei. In cuius ſancti teſtamenti ro-
 bur nobile illud iam ante memoratum
 corporis & ſanguinis tui ſacramentum,

Matt. 27
 Lucæ 22

quā

quasi in signaculum testamenti & arrā promissi, donare nobis uoluisti, quo hic interrim pascere mur, donec ad illam perfectam satietatem daretur, perungere, quemadmodum super ea te exultans, sancta cantat Ecclesia: O sacrum conuiuium, in quo Christus sumitur, recolitur memoria passionis eius, mens impletur gratia, & futuræ gloriæ nobis pignus datur. Sermonem quoque prolixum & amoris igne flagrantem, coram discipulis pronuntiasti, ut admirarentur & obstupefcerent audientes ex ore tuo dulcissima eloquia: tandem oratione ad patrem cōcludens, quā tuos discipulos & quotquot per eos erāt credituri, affectu integerrimo patri commendabas seruandos.

De egressu Christi post cenam ad montem Oliuæ, deq; radio & pauore eius.

Quibus omnibus suo ordine consummatis, sciens patris tui voluntatem, iamq; instare horū illam, quā te pater uellet in manus hostiū tradi, & amare passionis acerbissimāq; mortis calicē bibere, ut cognoscere mundus ex obedientia patris & amore generis nostri uoluntariē te passionis calicem suscepisse, de loco conuiuii propria sponte egredi uoluisti, ad locum illum quo sciebas obsiratos in tuo odio ac in tuam mortem iuratos hostes, quantocumq;

tocumq; etiam uenturos, tui querendi atque perdendi gratia. Et quanquā id optimē prænosses, uoluntariē tamen locū illum accedere tibi placuit, eo quod patris tui scires hanc esse uoluntatem, & talem decretū esse modum saluationis humanæ. Ita te uoluntariē obtulisti ad passionē & mortem, non ex coactione aliqua, non uilius temporalis lucri respectu, sed tantū ad implendā patris uoluntatē, & nostram salutem operandam: uidelicet ut pro nobis paternæ iustitiæ debitum solueres, quandoquidem propriū delictum aut debitum nequaquā habebas. Egressus es itaq; cum discipulis tuis trans torrentem Cedrō, in locum ubi erat hortus, in quem introisti tu simul & discipuli tui: ubi tantus te timor ac tremor, tædium & pauor, tristitia atq; molestia inuasit, ut in uocē eriperes tuis discipulis haud dubiē amarissimam: Tristis est anima mea usq; ad mortem, Moxq; ab Apostolorū grege te segregas, imō ab ijs quos præ cæteris familiares ad secretoria solebas admittere, Petro, Iacobo & Ioāne amissus patrē tuum requisisti in abscondito, corā quo effunderes amaritudinē animæ tuæ, ut consolatore unico omnium qui sunt in angustijs, & pinguo ijs qui tribulato sunt corde. Tantus autē horror, ex parte sensitiua abhorrente à

Ioan. 18

Matt. 26

Marc. 14

Lucæ 22

Psal. 33

propositis sibi passionibus, te inuasit, vt
quasi cuiuspius oblitus, in terram procidēs,
Matt. 26 patrem tertio rogares, auferri à te calicem
illū imminentiū passionū, si id fieri posset,
ad indicidū horrorem qui in parte infe-
riori te apprehēderat: secundum rationem
nihilominus paternæ voluntati tuā positi-
lacionē liberrimē plenissimēq; submittēs,
vt ipsius nō tua voluntas fieret: nobis dāns
exemplū, in rebus etiā maximē difficilibus
semper Patri omnia in manus dare, fiden-
Lucæ 22 tēq; illius arbitrio & dispositioni cōmit-
tere. Tandem verō eousque hæc inter sensi-
tiuam partem & partem rationālē lucta,
agonia siue pugna processit, vt fieret sudor
tuus tanquam guttæ sanguinis decurrea-
tis in terram.

*Quam fuerit grauis illa Christi agoniam, quæ
sudorem expressit sanguineum de benedi-
cto eius corpore.*

Non credo ego, Domine mi Iesu, vl-
lum vnquam hominem tam grauem
sustinuisse agoniam, tam violētā in se lu-
ctā pertulisse. Testis est sudor iste sangui-
neus, quem agoniam illa tibi extorsit. Quis
enim vnquam sanguineas guttas, in qua-
cūque tandem posuit angustia legitur su-
dassee præter te, o nobis suauissime sangui-
nis sponse? Deus nāque pater tuus ante oculos

Exod. 4

109

109 tibi ponebat afflictiones omnes, pœna-
litates atq; cōtēptus, quæ tibi instabāt per-
ferendæ: atq; sic posuit ob oculos, sic tibi o-
mnia simul fecit in tua cōsideratione præ-
sentia, ac si iā simul omnia illa ferēdo senti-
res. Atq; hinc ita validē in te cōcutiebatur
illa fragilis pars sensitua, cui⁹ est exhorre-
scere quæcūque sunt corpori cōtraria, hinc
illud pauere, tædere, cōtristari & mortuum
esse. Hinc illa vox lamenti: Tristis est ani-
ma mea vsque ad mortē. Hinc illa trina de-
Matt. 26
Mar. 14
Luc. 22
precatio: Abba pater, omnia tibi possibilia
sunt, transfer calicē huic à me. Et iterū: Pa-
ter mi, si fieri potest, transfer calicem huic à
me. Ac rursum: Pater mi, si nō potest transi-
re calix iste nisi bibam illum, fiat voluntas
tua. Quis nō vel ex ipso pronūtiandi modo
iudicet, hominis in summa agoniam angus-
tiæque positi hæc verba esse? O quam est
hoc lamentabile, quam aspectu indignum,
Dominum Deum nostrum videre iacentē,
in faciē suā prostratum sanguineq; sudo-
re cōmaculatum, propter nostra facinora.

*Compassionis verba, super dulcis Iesu do-
rissima agoniam.*

Quam graue factum est tibi, Domine
Iesu, pondus iniquitatum nostra-
rum. Dixit olim prophetas sanctos, pater
tuus: Laboraui sustinēs, in ferendis scilicet
homin

Matt. 26

Mar. 14

Luc. 22

Esaiæ 1

Hier. 6

hominum sceleribus. Id tibi modò multò
apertiori ratione dici poterit: longè iustior
nunc tibi videtur esse querendi ratio. Verè
enim laborabas sustinens, quando tanto te
pondere premebant iniquitates nostræ, vt
quomodo torcular ex vva vinū, sic tibi de
corpore sanguineū sudorē exprimerent. Tu
quidem leue onus & iugum suauē nobis
imposueras: sed nos super te pondus immē-
sum accumulauimus, & onus vix hominē
portabile. Nā illiē iā in tanta agonia credo
fuisse te exhalaturū animā, si non humani-
tatē tuā ad subsequētia perferēda tormēta,
diuinitas hac in parte crudelis (si ita loqui
fas sit) magis quā pia adiutrix, sustentas-
set. Hoc iam torcular tuum est prius, quod
Thren. 1 caleasti solus, cū non esset vlr tecum ex
Esaia 63 gentibus. Hic iam torcular calcas virgini
Esaia 62 filię Iuda, vniuersitatē credentium. Hic
Apoc. 19 iam rubricari cœpit vestimentum tuum:
Exod. 4 hic tu nobis sponsus sanguinum seriò fieri
cœpisti. Nam quòd in circuncisione paulò
antē sanguinem fuderas, communi lege
peractum fuit. Nunc verò, præter exem-
plum, supra rationem, pro sudore emittis
sanguinem: nec sanguinem modò, sed san-
guinis guttas: neque eas quidem modicas
& pauculas, sed tot ac tantas vt in terram
decurrerent. A^o seculo non est auditiū,
talem

talem aliquem sudorem emisisse homi-
nem in angustia positum. O nobilis su-
dor, ô sudor balsamo pretiosior, ô sudor
per omnia secula memorabilis.

*Preponitur Participia. querimonia super
tanta derelictione Filij.*

O Bone IESV, quid tibi animi aut cor-
dis tuum esse potuit, cū in hunc ve-
nisses articulum? O pater cœlestis, dormis
nūc tu, quādo in tātis angustijs hic in terris
corā te iacet tuus vnigenitus? Nūquid non
vides, vnigenitū esse tuū, qui sic maculatus
sudore sanguineo corā te procumbit? In te
sperauerūt patres illi veteres, Patriarchæ & Psal. 21
Propheta, sperauerūt & liberaſti eos. Ad te 1. Petr. 2
clamauerunt, & salui facti sunt, in te spera-
uerunt, & nō sunt confusi. Quomodo ergo
tuus filius vnigenitus, qui peccatum non
fecit, neque inuentus est dolus in ore eius,
hic (inquam) innocens agnus, quomodo
in tantis positus angustijs, sic miserē à te
derelinquitur? Quomodo fieri potest, vt tā
seuerū se pater erga filiū exhibeat, & filiū
quidē vnigenitum, tam innocentem, tam
vnice dilectum? Nondūmine, pater sancte,
sedata est indignatio tua? nōdūm ira miti-
gata, vbi tui vnigeniti sanguinem gutta-
tim vides coram te defluentem in terram?
Sufficiat tibi, pater cesset furor, quiescat
indigna

indignatio iam nimis indigna innocens ille agnus pertulit, iam abunde magnas pro nostris peccatis tibi penas dedit, iam egregie magnū pretiū pro nostra redēptione persoluit. Siquidē guttula vna sanguinei huius sudoris, pretiosior est omnibus quacunque valēt estimari. Sed nondū iustitiæ paternæ severitas satis sibi factum reputabat, hæcquē omnia non nisi subsequutur passionis præludium estimabat. Ad lignum namque festinabat, in quo perficeretur hic in horto inchoata satisfactio. Sic enim decretū fuerat, ut in ligno repararetur homo, qui per lignū ceciderat: ipse quoque serpens Diabolus, qui in ligno vicerat hominem, in ligno & ipse vinceretur.

Quomodo Christus ab Angelo voluit confortari.

Volens itaque pater tuus ab hac te expedire angustia, & ad ea quæ supererāt confortare passionū certamina, Angelū de celo demisit, qui suo læto aspectu iam penē exanimē vivificaret, & paterni verbis alloqui, quasi novis viribus repararet. O iterū rem humano iudicio planē indignā. Quid enim? Tu o Angelorum omnium fortitudo & gloria, ab Angelo confortari te pateris? ab Angelo suscipere cōsolationē ab Angelo reparari viribus? Verē, pater, non dico

Psal. 8
Heb. 2

paulo

paulominus, sed multū valde ab Angelis minuiſti filiū tuū, cui Angelū serūū mittis cōfortatorē. O quā te nimis bone i e s v, abiicis: quā te vsq; ad excessū nimium humilias. Profecto nisi sic tua patrisque esset voluntas, nisi sic vobis decretum esset ac placitū, tolerādū magis foret genus humanū vniuersum, omnesq; ad vnum homines perire, quā ad tantas passionū & vilitatis extremæ miseras, Dei filiū peruenire. Sed quia ita tibi placitum fuit nimis erga nos charitatē tuā, qua dilexisti nos etiam ante mūdi cōstitutionē, in temporis plenitudine tuę demonstrare, ad nos spectat, animograto tuę charitatis beneficia cū timore & tremore suscipere, atq; ex toto corde nostro tibi semper gratias agere, & p virib⁹ tua nobis gratia subministrādis te ardēter redamare, quādoquidē tu nos prior ita dilexisti. Amē.

Oratio ad Christum vt in agonia positum.

Domine Iesu Christe, fili Dei viui, per amarissimam illam angustiam, quæ te pressit in monte Oliueti, perque paurem & horrorem illum maximum, qui te adeo concussit vehementissimē, vt animam tuam ad mortem vsque tristē assereres, supplices te obsecramus, pronolutis in terram genibus, vt in hora illa nouissima exitus nostri, quando extrema mortis angustia

Ephes. x

gustia cor & interiora omnia occupabit, assistere tum nobis & auxiliari digneris, & in agonia donare fortitudinem. O suauissime præceptor, ne nos in angustia illa tum derelinquas, sed quomodo tibi de celo Pater confortatorem Angelum misit, sic & nobis tu sanctum Angelum tuum iubeas adesse, qui aduersum omnia inimici tentamenta nos corroboret, & in omnibus illæsos seruet, vt non malignorum caterua suo impetu vel importunitate nobis præualeat, aut fraudulentia nos decipiat. Arma nos & confirma virtute patientiæ tuæ, vt nulla omnino aduersitas, aut quâlibet increfcescens infirmitas, neq; quâlibet protensus languor nos, adducat in impatientiam, fastidiû aut murmuratiônē sitq; semper nostra volûtas tuæ subiecta & vnica voluntati, siue ad sanitatem, siue ad infirmitatem, siue ad prosperitatē siue ad aduersitatem, siue ad vitâ, siue ad mortē: quemadmodum tu Patris tui volûtatē etiâ in acerima illa agonia propriæ tuæ præponebas, dicens: Non mea, sed tua volûtas fiat. Non te rogamus, Domine, mortē dulcem, non pœnam modicâ, non leuē infirmitatū passionem (tu enim nimis tulisti grauiâ) sed ista tuæ prouidissimæ pietati plenē cōmittimus, vt secundū nostrâ non voluntatē sed salutem

Lucæ 22

Matt. 26

Marc 14

Lucæ 22

salutarem vilitatem, de his disponas. Illad tamen à te impetrare contendimus, hoc petimus & requirimus, infrangibilem nobis donari paciēciam, & in tua sancta voluntate ad extremū vsq; vitæ huius momentum fortes ac stabiles permanere, vt ab ea vnione quæ est nobis tecum in præsentī tēpore per gratiam, in hora exitus nostri ad eam transire mereamur quæ erit in vita futura, in plenitudine gloriæ tuæ, quæ tibi est cum Patre & Spiritu sancto æterna. Amen.

CONTEMPLATIO XIX De voluntaria Christi oblatione in mortem, de iue ipsius comprehensione & cōdemnatione in Iudeorū ecclisio.

GRATIAS agimus tibi Domine IESV Christe æterni patris vnigenite fili, quod promississimo animo & spontaneus totus in manus hostiū temerarium venire permiseris, vt nos de captiuitate æterna redimeres. Potuisses nāq; si ita tibi fuisset placitum, per virtutē diuinitatis (quæ nūquam te derelinquebat) vnico verbo vniuersa hostiū tuorū agmina prostrernere, & ad nihilum redigere omnes eorum conatus, ita vt aduersum te nihil posset proficere: id quod vel luce clariū demonstrasti, quādo exercitū venientiū ad te apprehensum, verbo vnico & breuissimo

t valide

Ioan. 18

validè prostrauisti, dicens: Ego sum. Quo verbo, summæ haud dubiè virtutis, audito, illi statim abierunt retrorsum, & resupini ceciderunt in terram, perinde ac si tormentis bellicis violētissima manu fuissent prostrati. Hoc enim tam apertè tuæ diuinæ & insuperabilis virtutis indicio tibi placuit, tam ipsis te cōprehēdentibus, quàm omnibus in te credentibus & credituris demonstrare eas omnes quas postmodum pertulisti passionēs, nō violētè tibi inuito fuisse illatas, quomodo solent fures & latrones ob sua scelera violētis affici supplicijs, quātumuis reclamantes, sed spontanea tuæ voluntatis permisione & vltionea admissione, omnia illa pro nostra salute gaudentes te suscepisse potius quàm pertulisse. Quæ sanè res tuas omnes passionēs nostræ considerationi multo dulcissimas reddit. Nam si mei causa quis dura perferat, sed inuitus, sed coactus & cum murmure, neq; ferret si posset effugere, parua illi debebitur habebiturq; à me gratia. Si verò ob mei amorē dura quis volūtariè perferat, nō habēs quidem necessitatē, volens tamē propter charitatem, qua me diligit, huic si nō maximam habuero gratiā, proculdubio omnī iudicio ingratissimus indicabor, vtpote charitati eius qui me prior dilexit, minimè respond

spondens. Cū ergo certissimū nobis sit, ac persuasissimū, vniuersas tuas passionēs, ex vera erga genus nostrū dilectione te volūtariè suscepisse, cū nullam haberes necessitatē, exigit haud dubiè naturalis equitas, postulat ratio, ius omne tam diuinum, quàm humanū exposcit, vt te vicissim diligamus, quomodo tu nos prior dilexisti: vt 1. Ioan. 4. ei qui nos opere & veritate dilexit, saltem gratitudinis pio affectu respōdeamus. Sed heu teporem, heu frigus nostrorū cordiū, & corda algētia, & gelida hominum pectora. Vtinā spiritus tuus ille sanctus, qui te sine Ioan. 3. mēsurā impleuerat vt nos prior sine modo diligeres, nos quoque vel ad tenuē aliquam mēsuram, nō dico impletet, sed vel inuideret, vt te qui nos prior sine modo dilexisti, vel secūdum particulam aliquā posteriores te redamare valeamus. Gestit quidem nunc animus, suauissime hominum amator, tuæ passionis ordinem cū gratitudine in cōspectu tuo recolere, & quæcūq; pro nobis pertulisti probrosa aut pœnalia ad qualemcūque gratiarū actionē coram te summatim recitare. Quid enim posim minus, quàm ea quæ tu in corpore tuo sensibilibiter valdè pertulisti, saltem mente reuoluere & ore recitare? Sed neq; ad hoc ipsum sufficentem me iudico, cō quod non satis impres-

r 2 sam

Isaia 29
Matt. 15

sam cordi meo tuam passionē inueniam.
Nam populum qui solis te labijs honorat,
longē absentem corde, scio tibi nō esse placitum. Tu verō Deus imperfectum meum,
ut vides, ita adiuna: & quæ tibi recitare
propono, fac cordis intima penetrent, &
quasi sagittæ vulnerēt carnale cor meū, ut
sibi ac mundo morti, tibi autē discat viuere.

*Quomodo Christus Dominus proditori cum
suis obuiam processerit, seq. ultro
comprehendi permiserit.*

Ioan. 18

Itaque post agoniam illam horridissimā
& sanguineū sudorem, externæ tuæ passionis
suauissimū mihi videtur principiu
illa tua mansuetissima obuiatio, qua Iudæ
proditori pessimo, exterisq; ad te cōprehē
dendum missis militibus, quos iam appropin
quātes sciebas, ultro occurristi. Cū enim
scires omnia quæ super te ventura erāt, non
voluisti fuga tuæ vitæ temporali cōsulere,
sed ut cognosceret mundus, ex patris obedien
tia & humani generis amore voluntariē te pati
obuiam ipse tu hostibus fidenter processisti,
ac prior etiam benignē eos alloquutus. Imō nec ipsum peruersissimu
m ex discipulo factum proditorem Iudam,
auerſatus es, tibi præbētem osculum, tamen
fraudentum: sed osculum offeren
tem ad osculum admisisti, & impurissimū
illud

illud os proditoris beato Angelisq; reuerēdo
ori tuo applicari sustinuit, sic in extrema
iniuria summam seruans patiēciam &
dilectionem. Neq; durū aliquid aduersus
traditorem illum loquutus es, sed tantū
mansuetudinis verbo suauiter illum admo
nuisti potius quā corripuisti, dicēs: Ami
ce Iuda, ad quid venisti? osculo filium ho
minis tradis? voce profectō tam efficaci, ut
etiam lapideum cor possit emollire. Sic &
huius pessimi ducis peruersis comitibus,
non nisi mansuetudinis verba proposuisti,
cū in ipso primo aggressu interrogares: Ioan. 18
Quem queritis? respondentibsq; I & S V M
Nazarenum, mox inferres: Ego sum, ver
bum paris quidem mansuetudinis, sed vir
tutis singularis, quo nimirum tota illa im
piorum caterua, quasi mortis telo prostra
ta in terram corruit. Attamen hæc ipsa cor
reptio, non nisi ex mansuetudine profici
ſcebat. Non enim vindictæ cupiditate
aut nocendi animo id agebas (alioqui tam
prostratos in sua miseria poteras reliquis
ſe) sed ut nihil eorum quæ in te erāt omit
teres, ad eorum conuersionem cōducentia,
& excusationem nullam eis relinqueres,
tam euidenti conspecto miraculo. Quō ta
men obstinatē contempto potestate illis
permisisti in corpus tuum quicquid vellent
1 3 agendi,

agendi, pro suo placito: quoniam horam
immolationis tuæ sciebas aduenisse, à tuo
patre definitam: quam illi sicut præuenire
non potuerunt, ita tu postponere aut effu-
gere nequaquam voluisti.

*Quemadmodum comprehensus sit Iesus. & in
domum Annæ primùm, deinde Cayphæ, ad-
ductus, ac Iudæorum concilio exhibitus.*

Iruentes itaque in te omni crudelitate,
manus iniiciunt, lupi feroces in agnum
mansuetissimum, funibusque & vinculis te
crudeliter alligantes, infans clamoribus
& violentia multa ab horto te abducunt
ad domum Annæ Sacerdotis, vbi post ru-
midam pontificis interrogationem & tuam
mansuetam responsionem, ab astante impio
ministro alapam duram, simul & acrem
obiurgationem suscipis, cum patientia. Hinc
ad Caipham vinctus (vt eras) adduceris,
vbi congregati erant quærentes animam
tuam, conciliâ Scribarum & Sacerdotum,
quibus tuæ captiuitatis miseria summæ
fuit exultationis materia. Nam sicut exul-
tant victores super capta præda, & venato-
res super fera comprehensa: ita exultabunt
illi cum te quem tandiu ad mortem quæ-
sierant, iam tandem suæ potestati vidissent
traditum. Hic tu, pijsime Dei agne, vt ho-
stia in proximū immolanda alligatus, tuæ

immo

immolationis præstolaris sententiam, hic
totam noctem ducis insomnem, in illusio-
nibus probroissimis, quibus te afficiunt
ministri impietatis, beatā faciem tuam ve-
lantes, & colaphis te cædentes, vt quāsi pue-
ilem de te sibi ludum facerēt, dicētes in pa-
tris tui blasphemiam: Prophetiza Christe,
quis est qui te percussit? Aliāq; his similia
multa in te nimia licētia operantes, cuius-
modi nec in latrones damnatos solēt exer-
ceri. Hic insuper cōcilio Iudæorū iusteris, &
inquisitione facta, post cōfessionem verita-
tis, qua te ipsum Dei filium cōfitebaris, tan-
quam blasphemus omnium cōcordi sentē-
tia reus mortis iudicaris. O nouum nimis
spectaculum, o scelus inauditum, o incredi-
bilis audaciæ foedissimum facinus. En stat
in medio hominū Deus, stat Agnus in me-
dio luporum, stat innocens inter noxios.
Verē modō circumdederunt te vituli multi,
tauri pingues obsederunt te. Aperuerunt
super te os suum, sicut leo rapiens & ru-
giens. Circumdederunt te canes multi, con-
cilium malignantium obsedit te. Agnum
circumdederunt lupi, vt deuorent innocen-
tem impij, vt morte afficiant. Agnus stat
in humilitate, examinandus & iudicandus:
lupi sedent in cathedris superbiæ, vt ini-
quum iudicium contra ouiculam profe-

Lucæ 22
Matt. 27
Marc. 15

Psal. 21

t 4 rant.

rant, O' concilium impietatis, o' cathedræ pestilentia, dignæ profectò quas cum suis sessoribus aperiens sese terra deglutiat. Sed non modò tibi placet vindictam exercere in improbos. Nam hoc tempus passioni & patientiæ destinasti. Veniet autem tempus alterum, quando longè alia forma illis iudicijs subuersoribus, nò iam vt silens

Amos 3 agnus, sed tanquam leo rugiens, cui nemo possit resistere, terribiliter apparebis, & tunc de celis adueniens iridebis eos, atq;

Psal. 2 sublannabis: tunc loqueris ad illos in ira tua, & in furore tuo conturbabis eos. Tunc videbunt, quem suo iudicio condemnauerint, & quid egerint, malè condemnantes

Psal. 9 agnoscent. Tunc cognoscetur Dominus iudicia faciens, quãdo in operibus manuum, & in iudicijs linguarum suarum comprehendentur peccatores. O' agne Dei siue ma-

1. Pet. 2 cula, agnus verè, agnus, qui peccatum non fecisti, neque dolus vnquam fuit in lingua tua, per tuum hoc iniquum iudicium quod nostri causa & amore sustinere voluisti, te supplices obsecramus, vt à iudicio mortis æternæ, quod secundum tuæ iustitiæ rigorem plus millies sumus commeriti, nos liberares, secundum magnam & infinitam misericordiam tuam. Amen.

CONTEMPLATIO XX. de Christi apud Pilatum accusatione, flagellatione, & ad mortem condemnatione.

MANE factò, à concilio suo te condemnatus, Domine 123 v Christe, adducunt ligatum ad Pontium Pilatum præsidem, vt sententiã mortis quã ipsi definierant, ab eo cõfirmari & executioni mandari impetrent. Ibi coram Pilato graues aduersum te deponere cœperunt querimonias, & accusare in multis, quasi seductore populi seditionis & rebellionis authorem, & aduersus Deũ blasphemum. Sed quia nihil horum efficaci vllò vel probabili testimonio valuerunt comprobare, ad clamores conuersi, vociferationibus improbis obtinere cupiunt à præside, quod postulant. Dedit verò gentilis ille præses euidens tuæ innocentia testimonium agnosceus & confitens, te per omnia innocentem, & in nullo eorum, de quibus accusabaris, reum: propter quod, varias quoque accusationes quæsiuit te demittendi impunitum, ab hoc Pilato ad Herodem regem mitteris. cū accusatoribus tuis, à quo multis sermonibus interrogatus, cū nihil illi neq; verbo neq; postulatis signis responderé voluisses, tanquam stultus alba veste il-

Lucæ 23

Lucæ 23
Ioan. 19

Lucæ 23

lulus sperneris, & irridēris. Quanta erat hæc missio atq; remissio ignominix, virū tam honoratum tamq; magnifica æstimatione ab omnibus habitum, ita victum in medio militum atq; lictorum per plateas publicas, per ciuitatis mediū, quasi furem & latronē deduci, ac de iudice ad iudicem pro causa mortis remitti, quod fieri solet ijs quorum tam enormia sunt admissa facinora, vt vix digna sceleribus possint exco-
 1. Pet. 2 gitari supplicia. Tu verò in omnibus te mitissimum & patiētissimum præbebas, non maledicens trahentibus, non cōtumeliosè resistens accusantibus, non comminans indigna inferentibus: sed quasi agnus qui dicitur ad victimam, tacebas coram condentibus, & non aperiēbas os tuum.

Hier. 11
Esa. 53

De Christi flagellatione, coronatione, & illusione, deq; impletione prophetix Esaie.

Pillatus verò Præses, te iterum recepto, vbi pro tua dimissione pluribus egit coram Iudeis, nec profecit, quo tuo dolore illorum corda molliret, sine culpa, contra iusticiam omnem, flagellis te cædi iussit.
 Ioan. 16 Quod mandatum suscipientes milites, ita crudeliter in te adimpleuerunt, vt non homini similis viderēris, sed crudeliter laniata à lupis bestia. Insuper & coronam durissimam de spinis contextam, beato tuo capiti

capiti angelicis ordinibus tremēdo imposuerunt, viq; magna impresserunt crudelitissimè. Super hæc, vt dolori quoque adiuncta Matt. 27 esset illusio, veterem coccineā chlamydem Marc. 15 tibi circumiicientes, data tibi in manibus Ioan. 19 arundine pro sceptro, genua corā te flexerunt ad irrisionem, dicētes: Aue rex Iudeorum, sputa quoq; iacientes, & alapas dantes in benedictā faciem tuam. O' Deus bone, Esaie 53 quā erat horrendum, quā miserādum, illud cruentum spectaculum. Non erat species tibi neque decor. Et vidimus te, & non erat aspectus: vidimus te despectum & no-
 uissimum virorū, virum dolorum & scientem infirmitatē. Et quasi absconditus vul-
 tus tuus & despectus, vnde nec reputauimus te. Verè languores nostros tu tulisti, & dolores nostros ipse portasti. Et nos reputauimus te quasi leprosum, & quasi percussum à Deo, & humiliatū. Tu autē vulneratus es propter iniquitates nostras, attritus es propter scelera nostra. Disciplina pacis 1. Petr. 2 nostræ super te, & liuore tuo nos sanati sumus. Omnes nos quasi oues errauim⁹, vnusquisq; in viā suā declinauit, & Dominus posuit in te iniquitates omnium nostrarū. Oblatus es, quia ipse voluisti, & non aperuisti os tuum. Quasi agnus coram tondente, sic obmutuisti, & nō aperuisti os tuū. Cum scelerat⁹

A. Quis 2

Matt. 27 ratis tu agnus innocētissimus reputatus es, percussus es propter peccata populi tui. O IESU, qui toto corpore sanguine roseo pro nostris peccatis quasi coccus tingi voluisti, da nobis hoc tui immensi amoris spectaculum simul & signaculum semper ante oculos & in corde gestare. O sponse amabilis, verberibus liuide, cruce vulneribus, sponse dilecte, intus candide, foris roseo cruore rubicunde, fac nobis huius tuæ passionis simul & confusionis memoriam de corde nō exidere in æternum. Amen.

Cantic. 5

Quomodo à præfide Christus ad mortem fuerit condemnatus.

Posteà verò quàm ita crudeliter tu Domine Iesu à militibus fuisses flagellatus, illusus & coronatus, Pilatus præfex foras te eduxit coram omnium oculis, dicēs: **Ioan. 19** Ecce homo, ut vel fictuorum inimicorum animos ad cōpansionem induceret. Verum illi obdurātes corda sua ferrea, nihil moti, inualescūt vocibus, instantissimè postulant, te crucifigi. Cui postulationi tandē post multa, vltro citroq; proposita & responsa, cōsensit præfex, timore ductus, adiudicans fieri petitionem illorum: tuā nihilominus innocentiam, tam signo quàm verbo ingenue protestans, quādo accepta aqua manus **Matt. 27** lauit coram omni populo, dicens: Innocens

ego

ego sum à sanguine iusti huius, vos videritis. Quid (quæso) pro tua innocentia potuisset dici apertius? quid pro Iudæorum condemnatione euidentiū? quid pro hac arguenda iniqua sententia validius? Iudæorum principes iustitiam suo iudicio prætexunt, cū aiunt: Blasphemauit, reus est mortis. Hic verò ambages non querit, non excusat, nec dissimulat iniustitiā, sed apertè confitetur commune peccatum, tanquam si dicat. Innocentem hunc agnosco & protestor, attamen contra conscientiam, citra causam, morti turpissimæ adiudico vobis ad hoc importune me impellentibus, nequaquam autem dictare iustitia. Ecce quomodo **3. Esdr. 3** super omnia semper vincit veritas, ecce quomodo etiam tūc gloriosè vincit innocentia, cū maximè videtur succumbere. Omnia verò hæc quæ iam ad laudem tuam enarrauimus, ita suo ordine complenda tu præciebas, multo antè quàm euenirent, quemadmodum & longè antè passionem tuam discipulis Hierosolymam ascendens prædixeras: Ecce (inquiens) ascendimus **Matt. 20** Hierosolymam, & filius hominis tradetur **Marc. 10** principibus sacerdotum, & condemnabunt **Lucæ 18** eum morte, ac deinde tradent eum gentibus, ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum. Tibi gratia, Domine Iesu, quòd

quod horum omnium præsciis, nihil ta-
men eorum (quod haud dubie potuisses, si
voluisses) refugisti, sed voluntaria ea o-
mnia pro nostra salute suscepisti, vt pro
nostris peccatis Patri debitum soluens tuis
istis tormentis æterna nobis gaudia com-
parares. Benedictum sit nunc & in æternum
cor tuum istud benignissimum, de cuius
plenitudine tanta nobis bona in vitam æter-
nam scaturiunt. Amen.

CONTEMPLATIO XXI. de Christi cru-
cifixe, de septem verbis ultimis in cru-
ce prolatis.

EGREDIMINI nunc, o filie
Hierusalem, accurrite prope-
rantes, vt videatis egreden-
tem sponsum in decore suo,
ad locum in quo desponsabit
sibi sponsam electam, cuius gratia de sublimi
patris solio in hæc ima descendit, vbi paratum
inueniet thalamum in quo suam sibi sponsam
copulabit. Ecce accepta super se iniqua sen-
tentia, piissimus IESVS chlamyde cocci-
nea deposita, & propria indutus vestimenta,
de domo prætoria baiulus sibi crucem egre-
ditur, in locum qui dicitur Caluariæ. Agnus
educitur, laiorum multitudine circunda-
tus, ad immolationis locum, propriis hume-
ris lignum portans holocausti, in quo hostia
viva

Ioan. 19

Matt. 27

Marc. 15

Luce 23

viva offerretur, lignum (inquam) crucis,
teneris humeris, & iam flagellis ac multa
sanguinis effusione vehementer debilitatis
nimium graue: bene quondam in Isaac præ-
figuratus, qui patre sequens Abraham gla-
dium gestantem & ignem, ipse holocausti li-
gna in humeris suis ferebat, super quæ allig-
andus paulò post, & in hostiam Deo erat
concremandus. Vbi verò multa fatigatio-
ne & difficultate magna ad Caluariam mon-
tem, id est, publici supplicij locum, peruenis-
ses, myrrhato vino tibi propinato ab ama-
ro populo tuo, vestimentis tuis verecundè
nudatum, super durum crucis lignum crudeli-
ter te coniecerunt ministri impietatis, ma-
nibusq; ac pedibus discentem, eidem clauis
affixerunt: quemadmodum per Prophetam
fuerat prædictum in tua persona, ita loquen-
tem: Foderunt manus meas & pedes meos, Psal. 21
dinumerauerunt omnia ossa mea. Affixum
denique erexerunt in altum, vt impleteretur
quod antè dixerat: Ego si exaltatus fuero à
terra, omnia traham ad meipsum &: Cum
exaltaueritis filium hominis, tunc cognosce-
tis, quia ego sum. Et iterum de eadem exal-
tatione alio in loco: Sicut Moyses exalta-
uit serpentem in deserto, ita exaltari oportet
filium hominis, vt omnis qui credit in eum,
non pereat, sed habeat vitam æternam.

Gene. 22

Matt. 17

Psal. 21

Ioan. 12

Ioan. 8

Ioan. 3

Quemadmodum

Quemadmodum Christo sine misericordia insultauerint, & illuserint Iudai.

- S**icuti innocentissimus agnus, coram omnium oculis nudus inter cælum & terram medius pendes, in ligno ignominia: spectaculū factus Deo, angelis & hominibus, plenus afflictione & cōfusione, plenus dolore & opprobrio: deputatus (iuxta Prophetæ vaticiniū) cum iniquis, imò iniquis æstimatus iniquior, nimirū inter duos nequam, & sceleratos latrones ipse pendens medius in ligno maledicto, tāquam latronum princeps & dux malitiæ. Sic enim solent capita & duces facinoris, legalis iustitiæ dictamine in medio eorū cōstitui, quos in eodem facinore cōscios & focios habuerunt. Ita hic tu in patibulo peodens, Angelorum gloria, factus es opprobriū hominū, & quasi ludibrium omnium qui te aspiciēbant. Leuauerūt aduersum te voces aduersarij tui, vt super dolorē vulnerum tuorum adderent conuictorū opprobria: eleuatisq; vocibus exclamātes, illuserunt tibi, & blasphemauerunt, dicentes: Si tu es filius Dei, saluū te fac. Alios saluos fecit, seipsum non potest saluū facere. Christus rex Israël est, descendat nunc de cruce, & credemus ei: & alia huiusmodi multa, conuittantes aduersum te proferebant, ridentes & mouentes
- super

super te capita sua. O nimium licentiosa petulantia, & inaudita crudelitas, & iohannitas execranda. Quis vnquam vel contra sceleratissimum latronem, tantam vidit exerceri crudelitatem? videmus enim ante oculos, vbi quis ad locū supplicij morte plectendus ducitur, quātumuis multa mala cōmiserit, plurimos erga illum mortuorum affici misericordia, tangi compassione: nemo illi conuittatur pergenti ad mortem, nemo iniuria: aut contumelias irrogat: adsunt qui illum blandē alloquuntur, consolantur, confortant, iubent esse bono animo: si quid postulet, in quo fauor ei prestanti possit, cōceditur quod petit, quatenus lata sententia & iuris æquitas ferunt. Erga te verò agnum innocentissimum & mansuetissimum, nulla erat hostibus tuis compassio, omnino nulla super te mouebantur misericordia, nulla poena illorum animos potuit placare, indignationem sedare, mitigare furorem, tanquam canes furiosi quibus nulla re potest satisfieri. Merito sanē iam in tāta miseria positus illud dicere poterat, quod multo antē in tua persona Propheta sanctus prædixerat: Inimici mei animam meam circūdederunt, adipem suum siue viscera sua concluserunt, os eorum loquutum est superbiā. Prolicientes me nunc

Psal. 15

v circūd

Psal. 21

circumdederunt me: oculos suos statuerunt declinare in terram, videlicet ut nulla super me afficerentur misericordia. Susceperunt me sicut leo paratus ad prædam, & sicut catulus leonis habitans in abditis. Et iterum alio in loco aperit: Circumdederunt me canes multi, concilium malignantium obsedit me. Foderunt manus meas & pedes meos, dinumerauerunt omnia ossa mea. Ipsi vero considerauerunt & inspexerunt me, diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem. Ego sum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abiectio plebis. Omnes videntes me deriserunt me, loquuti sunt labiis, & mouerunt caput: sperauit in Domino, eripiat eum, saluum faciat eum, quoniam vult eum.

*De septem verbis nouissimis que
Christus in Cruce protulit.*

Ethec tam indigna in te agerent ac discerent filij hominum, mansit tamen integra erga genus nostrum charitas tua: nec paucorum malitia ab vniuersitate credentium tuorum potuit affectum auertere, aut electorum impedire salutem. Neque potuit illa nouissima simul & amarissima hora imponere tibi silentium, quin ea quæ ad nostram eruditionem pertabas esse utilia, illic ageres & diceres. Imò verò, tanto efficaciora nobis de illa cathedra crucis

crucis verba protulisti, quanto magis & vicino cernebas imminere corporis tui consumptionem. Illic itaque pendens in tantis illusionibus atque tormentis, verba sacra eruditionis, numero quidem pauca & syllabarum quantitate modica, sed virtutis efficacia & spiritali doctrina plenissima, antequam spiritu patri commendares, protulisti: quibus Evangelicam doctrinam prius late per te prædicatam, velut compendio quodam, tibi placuit summam comprehendere, quæ sancti Evangelistæ, fideles serui & dispensatores mysteriorum tuorum, fidei narratione nobis sollicitè descripterunt. Et primum quidem, dum à ministris impietatis crudelissimè tractareris, cum foderetur tibi pedes & manus, cum exaltaretur in ligno corpus tuum, & membra omnia distenderentur atque dinumerarentur in tormento, dum tibi illuderent & blasphemias ingererent, osciis tuæ charitas vllis suffocari tormentis, pro crucifixoribus & illudoribus illis patre orabas, dicens: Pater, dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt. Videlicet ut in cruce iam pendens inter latrones, facto compluries & exemplo monstrares, quod prius in monte cum discipulis sedens ore pronuntiaueras, Matth. 5 & verbis docueras, diligendos esse inimicos, eisque benefaciendum ex animo. Luca 6 Rom. 12.

*De secundo Domini verbo: Hodie
mecum eris in Paradiso.*

Alterum deinde protulisti magnæ misericordionis verbû, quo latronem tibi in tormentis socium, misericordiâ postulantem, recepisti in gratiâ, & peccatorû remissione concessa, de regni celestis hæreditate reddidisti securû: ex latrone scelerato, est in inferni, subito constituens filiû vitæ, hæredem regni æterni. Ille penitentia agens malorum suorum, & in te credens corde, quem iuxta se fixum cernebat in latere, sciens eum te esse qui se posses à peccatis & morte saluum facere, humiliter & fidenter dicebat:

Lucæ 13 Domine, memento mei, dum veneris in regnum tuû. Et tu statim post tergû proiciens omoia illius peccata, multa & grãdia, penitentia acceptis, agnoscens humilitatē, fidē cōtemplans, suauissimæ misericordionis verbum quātocyus respōdisti, dicēs: Amē amē dico tibi: Hodie mecum eris in Paradiso. Quanta est hæc, piissimæ Iesu, liberalitas, quam ineffabilis miseria, ita subito, ita facile, tam multa, tam magna, tam antiqua peccata dimittere, insuper tã gloriosa præmia tam breui obtinēda promittere, & hæc omnia ad vnius tam brevis verbuli postulationem? Bene tibi quidē, latro sancte, bene tibi verbû istud felix ac faustum extitit, quo

quo tanta simul mala tibi auferuntur, & ex aduerso cōferuntur bona. Sed & nobis animum pleno gaudio reficit, quoties corporeis ingeritur auribus, longe à nobis profligans omne diffidentiam, omne desperationem procul abiiciens, & bonæ spei confidentiam præbens, ut quamlibet multis, quamlibet magnis, quolibet antiquis fuerimus immeriti peccatis, nunquam desperemus similem consequi veniam, si consimilem egerimus ex animo penitentiam.

De tertio Domini verbo: Mulier, ecce fili' tuus.

Stabat interim iuxta Crucē dulcissima Ioan. 19
mater tua, animi dolore ebria & cōpaf-
sionis gladio (iuxta Simeonis vaticinium) **Lucæ 2**
perfossa, vnā cum Ioanne dilecto discipulo
tuo, qui priuilegio singulari, pridie super
pectus tuû recubuerat in Cœna nouissima,
& aliis quibusdam piis mulierculis, quæ te
deuoto prosequerantur affectu. Cum ergo
illo tuo benignissimo pietatis oculo Ma-
trē vidisses iuxta astantē, & cū ea illū Disci-
pulū dilectū, ad vtriusq; solatiū, testamentū
breue, sed mirabile, illic de Cruce condidi-
sti, dicens matri: Mulier, ecce filius tuus, &
discipulo: Ecce mater tua: sic videlicet ma-
trem discipulo, & vicissim matri discipulū,
velut legato testamentario commendans, ut
succederet apud matrem in loco magistri
morient

morientis, discipulus superstes: apud discipulum vero, decedentis magistri & Domini locū obtineret filio moriente dispensatoriē mater relicta. Et hoc tibi verbū tertium in Cruce fuit: quo, quanti semper matre feceris, & quāto eā honore fueris dignatus, in quanto item pretio eam haberi velis apud omnes, apertissime esse voluisti testatum.

De quarto verbo Domini, Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti?

Dehinc verō finī factus vicinior, patrē quasi cōquerendo alloqueris, dicens: *Psal. 21* Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti? *Matt. 27* Quod verbū nō murmuratiōis erat, neq; repugnantię aduersus voluntatē paternam. Totū enim quod agebatur, volūtariū erat, & omnis procul aberat coactionis necessitas. Sed ob hoc patri tormētōrū & miseriarū tuarū proponebas magnitudinē, & desolationē illam extremā, vt quasi per iustitiam quod tantis laboribus tuis debebatur, humanę redemptionis pręmiū exigeres: tanquā si patri diceres, Vide pater, quō miseriarū, ex tuę obediētię iussu, propter charitatem, propter redemptionē generis humani, peruenerim: vide, quomodo ad finem vsquē bonū certamen certauerim, cursum cōsummauerim, opus perfecim quod iniunxisti mihi vt facerem. *Joan. 17* Quod meum erat.

erat, & quod te à me exigebas, ecce pręstiti. Tuum nunc est, labore absoluto, mercedem parare operario. Tu enim nosti, quōd non vanē in hanc horā venerim, quōd non pro nihilo calicem istum tam plenū amaritudinis epotandum suscepim. Ego tibi hactenus fidelis operator extiti, factus obediēs vsq; ad mortē hęc, quę vnica restat: tu *Phil. 2* vicissim mihi fidelis esto remunerator. Propter homines ego veni in hęc horā, in hanc derelictionis miseriam: homines quoque mercedem meam postulo, vt impleas quod apud Prophetam mihi es pollicitus, dicens: *Psal. 1* Postula à me, & dabo tibi gētes hereditatē &c. Nobis verō, in hoc ipso tā secundū speciem querulo verbo, passionis & dolorū tuorum veritatē aperto testimonio comprobasti: vt ostenderes videlicet omnes illas pœnalitates & afflictiones quibus te afficiebāt peruersissimi hostes tui, ita verē te pensasse, sicque in illis miseriis, quantum ad corpus attinet, fuisse afflictum, quomodo si vnus quilibet nostrū eisdem afficeretur tormētis, qui homines puri existimus. Proflus enim in nullo tibi suffragabatur, aut vlli leuamini erat tua diuinitas: quę licet te nunquā vel ad momētū, ne in vltima quidē hora, deferuisset, sed tecū semper inseparabiliter permanebat, vt ab initio cōceptionis

tuae, ita in ultimo cōsummationis articulo sic tamen humanitatem in sua conditione passibili tum relinquebat, ut penitus in nullo illi suffragaretur: ut nō ideo minus carnem tuā asiligerent flagrorum verbera, pūcturæ veprium, clauorum cōfossio, distēssio mēbrorum, sanguinis exhaustio, & cetera tormenta, quōd diuinitatē sibi inseparabiliter haberet vnitā, neq; ob hoc vel tantillo haberet melius, aut ferret leuius imbecillis humanitas, quōd ei coniuncta esset potens diuinitas. Hæc enim erat illa derelictio quam voce querula Patri proponebas.

De quinto Domini verbo, Sitio, ac qua potissimum sit hic sit accipienda.

NEc multo post, verbū adiecisti vnus tantum voculę breuissimum, sed affectus intimi ponderē grauisimum, dicens: **Ioan. 19** Sitio, profecto nihil nobis mirum videtur, **Psal. 68** Iesu piissime, si iam te sitis affligat, siccitas excruciet: posteaquā noctem totam in multis passionibus & illusionibus insomnem duxeris, totūque diē ad horā vsque nonam cum multis fatigationibus absque cibo & potu transfegeris, posteaquā tantū tibi sudoris & sudoris sanguinei effluxit ē corpore, ut guttatim in terram destueret, posteaquā tantum sanguinis, tum in flagellatione, tum in coronatione, tum in habitus;

bitus permutatione, tum in crucis baiulatione, tum in manuum ac pedum cōfossione, tum in violenta corporis exaltatione, tum in diuturna extensi & profossi corporis suspensione, de corpore tuo benedicto pro nostra salute effuderis: mihi (inquā) mirum, si post hæc sitis fatiget etiā corporea. Veruntamen, præcipuam illam esse sitim quam clamas, haud quaquam est verissimile: sed spiritualis est sitis illa ardens desiderium salutis hominum, qui per tuam passionem & mortē ab omnibus peccatis suis erant ablūti, & cælesti regni hæredes instituendi. Non enim nostra quærebās, sed nos: nostra vina aut nostras aquas tu sitiebas, qui de benedicto tuo corpore fontes nobis aperis, & aquas facis ebullire viuentes, de quibus hauriat in gaudio totus mundus: sed nostram conuersionem sitiebas, nostram fidem, nostram deuotionē, nostram obedientiam, nostram salutem, quæ tibi omni vino desideratior, omni melle dulcior fuit. O fons aquæ viuæ salientis in vitam æternam, vena aquarum viuentium. Domine IESV: quæ est hæc tam inaudita charitas, tam sine exemplo incomprehensibilis & inestimabilis dilectio charitatis? Nos tibi ad extremam vsque guttam, quantum possumus, omnem humorem exhaurimus,

Esai. 49

Ioan. 4
Hier. 17

Psal. 11

Psal. 107

Cant. 8

Ephes. 5

Galat. 2

exiccamus, & excoquimus, vt arescat tantamquam testa virtus tua, & adhæreat lingua faucibus, & in puluerem vsque mortis peruenias: vt factus sis quasi fornū exiccātū, & quasi cremiū ossa tua aruerint, velut in frixorio cōfixa. Et tu interim sic exhaustus, nos ipsos à quibus hauriris humectare, nos rigare, nos potare omnes desideras: & hoc in ariditate tua sitis, vt nos amodo non simus aridi: hoc sitis, vt pereat nostra sitis, quæ enecauerat & infrugiferas fecerat animas nostras: vt tui humoris nos efficiat participes, qui adhuc in intimis tuis erat residuus, non in venis, non in ossibus, non in medullis (hinc enim omnis erat honor exhaustus) sed in corde diuinitatis tuæ, quæ arescieri aut sicari nō poterat. O quā fuit fortis & præualida illa sancta charitas tua, bone Iesu, quā aquæ tū multæ non potuerunt extinguere, quam nec tantarum impetus passionum potuit obnuere, aut vel imminuere. Christus (inquit tuus Apostolus) dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo, in odorem suauitatis. Et iterum: Christus dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Perfecto verbum verum est hoc, neque verius quicquā dici potuit. Hæc enim charitatē in finem vsque semper illæsam custodisti, & in oia

In omnibus patēter demonstrasti, neq; vllis opprobrijs aut persecutionibus potuisti induci, vt eā deponeres. Nisi tã benignū te nobis exhibuisses pendēs in cruce, iamiam abscessurus à nobis, existimare potuissent homines, dilectionem illam priorem omnem per tantæ ingratitudeis foedissimū facinus extinguendum, & indignatione te abscessurū, qui in amicitia veneras. Verū cum tam benignum te in ipso supplicio extremo conspiciamus, vt etiam pro peruersissimis crucifixoribus tuis patrem ores, Ioan. 19 velatroni veniam dones, & regnum tuum pollicearis, vt Matris & Discipuli curam geras, vt pro nobis apud Patrem causam agas, denique vt velut propriæ tuæ sitis oblitus, nostram sitim deleas, nosque in tanta ariditate tua humectare sitias: inter hæc (inquam) tot & tanta sinceræ dilectionis testimonia, & pristini amoris monumenta, quis dubitet, eundem tibi animum seruari erga genus nostrum, quē habebas ab initio, eodēque charitatis affectu hinc rediturum ad Patrem, quo à Patre huc ad nos accesseras?

De sexto Domini verbo, Consummatum est.

Proclamata verò ad hunc modum tua siti, & ab amaro acidōq; populo tuo in sponsia tibi propinato aceto, eōq; gustato propter

Ioan. 19

propter scripturarum adimpletionem, sed refutato, propter mysteriū, sextū predictis adieceris verbū dicens: Cōsummātum est. in quo videlicet verbo, perfectam obedientiā tuā nobis indicasti: quoniam omnia quæ de te hactenus id est, ad mortem vsq; predicta fuerāt, iam adimpleta erāt & cōsummata, nec iota vno aut apice de omnibus Prophetarum vaticinijs præterito, nec vilo eorum quæ paternæ erant voluntatis aut humanæ salutis omisso, vt nihil iam restaret agēdi aut patiendum in vita corporis, sed tantū mors proxima esset obeunda, & in manus patris committenda beata anima. Simul quoque perfectam in te veritatē, & veterū signorū adimpletionē, verbo illo indicasti, quod videlicet omnes illæ antiquæ legis ceremoniæ, oblationes, & expiationes, in te fuerint adimpletæ: postquā tu te ipsum tradidisti Deo patri hostiam & oblationem, in odorem suauitatis, pro expiandis mundi sceleribus. Quicquid enim lex immolabat, offerebat, sacrificabat, expiabat, vmbra tantū erat, signū, & figura eius quod in plenitudine temporis per te erat exhibendum, & modō in cruce est exhibitum. Adimpleta autē & manifestata in te veritate, diffugiunt vmbre, cedunt signa signatorum: non habent locum vltra ænigmata.

gmata, vbi palam sese veritas exhibet, dicens: Qui loquebar, ecce adsum. Quædam Esā. 55
dum & in Psalmo ex tua persona dicitur: Sacrificium & oblationem noluisti, corpus Psal. 39
autem aptasti mihi, & aures perfecisti mihi. Holocausta & pro peccato non postulasti: tunc dixi, Ecce venio. In capite libri scriptum est de me, vt facerem voluntatē tuā, Deus meus. In cuius etiam signum, te moriente in cruce, & verum sacrificiū vespertinum consummante in illo altario, velum Lucæ 31
tēpli scissum est medium: & reuelata sunt sancta, quæ erant intra velamētum abscondita: vt hoc visibili iudicio monstraretur, velamenta ænigmatum iam finem suum accepisse, vbi seipsam in carne patefecisset & obtulisset aperta veritas.

De verbo vltimo Christi: Pater in manus tuas commendo spiritum meum.

Quibus omnibus suo ordine consummatis, volens quod vnum ad perfectæ culmen obedientiæ restabat adicere, id est, mortem pro generis nostri salute degustare, sciens adesse horæ illius momentum, quod tibi pater constituerat, voce magna exclamās, dixisti: Pater, in manus tuas commendo spiritū meū: sicq; clamans & lo- Lucæ 23
quens potestatiuē beatā emisisti animam. Psal. 30
In quo verbo, perfectæ formæ obedientiæ Matt. 27
moriens

Marc. 15 moriens nobis expressisti, sicut eandē donec
viueres integerrimā semper & illibatā ser-
naueras: vt discamus ex hoc tuo exēplo, tū
in vita quā in morte, semper Patris volū-
tati nos subiicere, eiūsq; semper prae omni-
bus & in omnibus gloriam quærere. Illud
quoq; verbo hoc tuo omniū nouissimo si-
gnificare voluisti, quod nō violēter tibi ani-
ma extorta fuerit, sed vltro & spōte eam in
manus Patris tui tradideris, plenā habēs po-
testatē eā retinēdi si tibi fuisset placitū, nul-
lam coactionē, nullā necessitatē ponēdi, id
quod ante mortē corā discipulis & turbis

Ioan. 10 apertē testabaris, dicēs: Potestatē habeo po-
nēdi animā meam, & potestatē habeo ite-
rū sumēdi eā. Nemo tollit eā à me, sed ego

Apoc. 1 pono eā à meipso. Sic tu, IESV pijsime, qui

Hebr. 2 es & principis & finis, vita cūctorum
viuentium, consummaris & moreris nostri
gratia, vt nostram mortem tua morte ab-
sorberes, & tuo sine temporali ad finē nos
infinitum, & vitam sine fine adduceres.

*Oratio ad Iesum in cruce pendentem. Or de
cruce docentem.*

O IESV bone, Pater pijsime, fons o-
mnis nostri boni, vitæ nostræ vena, sa-
luis nostræ origo, imò tota nostra salus &
redemptio, per ipsam hanc charitatis tuæ
electiōnem quæ te fecit pro peccatis no-
stris

stris mortem subire, te supplicens oramus,
vt omnē hanc eruditiōem quam de crucis
cathedra nobis in hora nouissima tradidi-
sti, cordibus nostris intimē imprimas, &
medullitus sic insigas, vt nūquā nobis exci-
dant, sed fructū semper dignum operentur
in nobis. Da bone IESV, vt nullis vnquam
tētationibus à te separemur, quicquid tan-
dē nobis obuenerit: quomodo tu à nostro
amore nullis vnquā persecutionibus aut
cōtradictionibus potuisti dimoueri. O IESV
amabilis, qui in cruce pendens pro ipsis
tuis crucifixoribus Patrē exorasti, da nobis
per tuam gratiā omnes vera charitate dili-
gere, neminē habere odio, neminē auersio-
ne despicere, imò & aduersarios affectu &
beneficiis prosequi, iuxta exemplū quod tu
nobis in mōte exaltationis tuæ demonstra-
sti: secundū quod sanē exēplum iustum est
nos omnia facere, & formā ibi cōspectā mo-
ribus ac vitæ exprimere. Quēadmodū olim
in typo vox diuina Moysen admonuit, di-
cens: Vide, omnia facito secundum exēplar
quod tibi in mōte monstratū est. O pie Iesu
qui latronem in cruce penitentem & cōfi-
tentem in gratiā suscepisti, da nobis pecca-
torum nostrorum omnium veniā cōsequi,
& regni tui gloriosam hæreditatem, quam
illī pollicebaris, tuo munere adipisci. Ec-
quā

Hebr. 8

Exod. 15

Hebr. 8

Actu. 7

qui in extremo articulo non despexisti poenitentem, doce nos, neminem ob peccata quolibet despiciere, neminem cōdemnare, & erga omnes dulcem semper commiserationis affectum retinere. Mariā quoque benedictam in matrē tuam testamento nobis assigna, & matrē nobis illā cōstituē, ac nos vicissim illi filios: quomodo in cruce morturus, Ioāni discipulo illam in Matrē assignasti, dicens: Ecce Mater tua. Doce nos omnium aduersitatū obuēniētū passionēs ad Patrē referre, quomodo tu nobis exemplū prābuxisti, dicens: Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti? fac insuper sitire nos semper celestia, & omnium hominū salutē ex verē dilectionis affectu tecū desiderare. Hoc quoque nobis prāsta, vt priusquā in mundo isto excedamus, in veritate nobis dicere liceat, Consummatum est: videlicet vt tua voluntate in omnibus impleta, nihil omiserimus eorum quæ tu nos facere volueras. Atq; hoc tandem nobis concede, vt cū in suprēma vitæ hora nobis aduenerit, spiritum nostrum fideliter & confidenter in tuis manibus commendare valeamus, quemadmodū tu in manus patris tui commendasti tuum spiritū. Et quomodo commendatam sibi tuā animam tuus genitor suscepit atq; seruauit: sic & tu commendandus

das

das tibi animas nostras in brachijs illis tuis quæ pro nobis in cruce expandisti, benignē suscipias in vitam æternam. Amen.

CONTEMPLATIO XXII. De Christo crucifixo, & quomodo varijs sit figuris præsignata, diuersisque testimonijs prænuntiata ista crucifixio ignominiosa.

ADORAMUS te sanctissime Domine IESU Christe, & benedicimus tibi, quia per sanctam crucē tuam redemisti mūdum. Gratias tibi agimus Saluator mundi, quoniam tu dilexisti nos, & lauisti nos à peccatis nostris in sanguine tuo. Dilexisti nos, & tradidisti temetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo patri, in odorem suauitatis. Gratias tibi agimus generis nostri redemptor, quoniam de crudeli tyrannide diaboli & damnatione horrenda inferni nos liberaſti, per sanguinem tuum, quem in ara crucis pro omnium salute effudisti. Dignus es Domine IESU, agnus Dei, qui occisus es pro mundi salute, accipere virtutem & diuinitatem, & gloriam item & honorem, fortitudinem & benedictionem in secula: quoniam tanquam innocens agnus occisus es, & redemisti nos Deo patri in sanguine tuo, ex omni tribu & lingua & populo & natione, & fecisti nos Deo nostro re-

grum

Apoc. 1
Hebr. 9
Ephes. 5

Apoc. 5

gnum & sacerdotes, ut regnemus tecum in conspectu patris tui, in hereditate aeterna. Aue salus mundi, verbum patris, hostia sacra, vera, viua caro, Deitas integra, verus homo. Aue rex noster, Aue redemptor noster, Aue propitiator noster, Aue mediator noster, Aue reconciliator noster. Te enim Deus pater nobis dedit propitiatorem in sanguine tuo, in remissione delictorum à seculo præcedentium. Ecce Agnus Dei, ecce qui tollis peccata mundi. Ecce agnus propitiatoris, hostia expiationis, victima holocausti. Ecce Dei & hominum mediator, Angelorum reparator, caelorum adimpletor, simularis destructor, dissidentium reconciliator, illuminator sedentium in tenebris & umbra mortis, captiuorum redemptor, mortis destructor & omnis mali dissipator, vitæ autem & omnis boni ipse largitor.

Quomodo Christi passio in Abel, Noë.

& Isaac sit præfigurata.

Gene. 4 **E**cce modò iustus & innocens Abel, quomodo à peruerso Cain foras in agrum educitur, qui dicitur Caluarix locus, quomodo aduersus illum odio & inuidia motus insurgit, eumque interficit: quomodo frater à fratre, à populo Iudaico gētis suæ, à fratribus suis secundum carnem, propter odium & inuidiam, innocens Dei filius interficitur.

terficitur. Ecce modò Cham maledictus, patris ebrii à vino nuditatem reuelat. Hic Gene. 9 est enim Noë verus generis humani per Arcam saluator, & noui orbis propagator, vere agricola & colonus in terra: qui postquam plantasset vineam electam, inebriatus à vino, plenus amore feruido, nudatus Hier. 14 est in tabernaculo suo, in Hierusalem peculiari suo habitaculo in cruce nudatus obdormiuit, estque eius hæc nuditas irrita à male grato filio Cham, patre Chanaan, à populo Iudaico semper ingrato in cunctis generationibus suis. Ecce Isaac modò alligatus est ligno holocausti, quod ipse ad montem immolationis, suis gestauit humeris, ut fiat ipse victima illa holocausti, quam sibi pater præuiderat. Ecce leuauit manum & gladium exemit pater super filium, & filius obediens iustum mortis præstatur à patre. Ecce aries qui immolatur pro filio, cornibus hærens inter vepres, Christi humanitas inter peccatores Ibidem. viuens & conuersans: quæ sola passa & mortua est (manente diuina natura impassibili) secundum quam, usque ad mortem crucis factus est obediens filius patri, verbo Philip. 2 nihil patiente à morte. Non enim poterat mori neque pati diuinitas.

- Gene. 21** Ecce modò cum Isaac vero promissio-
nis & benedictionis filio, malè Iudit
ferus Ismahel, eius secùdum carnem frater
& ancillæ filius: modò is qui secùdum car-
nem natus est Iudæorum populus, promissio-
nis filium qui secundum spiritum natus
Galat. 4 est, persequitur cōtradictione grauissima,
vsque ad extremam probrosæ mortis mis-
eriam. Ecce modò Esau pilosus & hispidus
Gene. 27 qui primogenita sua vendidit, populus Iu-
dæorum qui prerogatiuam suam perdidit,
lenem & innocētem Iacob persequitur: mo-
dò minatur mortem, imò quod multò antè
concepit, iam perficit. Modò Iacob à patre
Gene. 29 absens & peregrinus agēs in terra, laborat
grauia sustinens. Modò cōcumbit cum ea,
pro qua annis multis seruiert: sed Lia sup-
ponitur & prior traditur, Rachel posterior
adijcitur. Hic enim in thalamo crucis, ge-
nus humanum sibi desponsat & copulat fi-
lius Dei: sed prior gentium populus lippis
oculis deformis, à patre illi traditur, ac pos-
terior gentium intrauerit plenitudo
Rom. 11 gens Iudaica quondam pulchra & prædile-
cta, tametsi parum fecunda, crucifixo asso-
ciatur in cōiugium. Modò Ioseph ille a-
Gene. 37 more præcipuo plus omnib; us dilectus à pa-
tre,

tre, in senectute patris genitus, in temporis
plenitudine natus: tunica indutus polymi-
ta & pretiosa, peculiari omnium virtutum
decore ornatus, futurorum præsciens & so-
mniorum enarrator, omnium cognitor &
veritatis prædicator. Hic (inquam) noster
Ioseph, à fratribus odium grauissimum
ferens, missus à patre ad visitandos fratres,
præhabito iniquo consilio ab eisdem pes-
sime tractatur: Ecce (inquiunt) somniator
Gene. 37 venit: venite occidamus eum, & videamus
quid illi proderunt somnia sua. Nudatus à
fratribus Ioseph mittitur in lacum, in ci-
sternam veterem, in loco publici supplicij
interficitur: & svs: tunica verò in sangui-
ne hædi intingitur, corpus benedictum
proprio ipsius sanguine rubricatur.

Christus ostenditur præsignatus in agno pa-
schali, hirco pro peccato, capro emissario,
vacea rufa, & iugi sacrificio.

Ecce iam agnus paschalis immolatur
Domino, & hædus ille quem decima
Exod. 12 die mensis primi iubebat lex tolli & custo-
diri, ac die quartadecima ad vespertinam im-
molari: qui die quinto ante Parasceuem
Hierosolymam ingrediens, immolationis
sue locum, in ipsa Parasceue (quæ est quar-
tadecima dies mensis illius) immolatus est
ab vniuersa multitudine filiorum Israel, uti-
que

- que ad vespem Pasche. Cuius quidem agni sanguine morte effugiunt omnes qui vultus & superliminare domus sue eo aspergit & liniunt, omnes qui baptizantur in sanguine eius, & in eo sua frontes consignant. Ipse est hircus ille pro peccato, cuius sanguis inferitur in sancta sanctorum, ad expiationem populi: corpus vero extra castra crematur. Propter hoc enim (ut ait Apostolus) extra portam passus est, ut sanctificaret per sanguinem suum populum. Ipse quoque, caper ille est emissarius, qui iuxta legis præscriptum, imprecatis sibi cunctis iniquitatibus populi, emittebatur in desertum, ut portaret omnes iniquitates eorum in terram solitariam. Sic enim Dominus Iesus, positus in ipso (iuxta Esaiæ vaticinium) omnium iniquitatibus extra portam eductus est, ut ibi peccata mundi tolleretur. Ipse quoque illa est vacca rufa, ætatis integra, sine omni macula, & sine iugo peccati, quæ extra castra educta, in conspectu omnium fuit immolata, cuius sanguine asperse sunt fores tabernaculi, & Ecclesia sancta consecrata. Cineres vero eius, multitudini iussi sunt referuari, in custodiam & in aquam asperfusionis: quoniam memoria mortis illius, ad ablutionem & emundationem proficit omnium peccatorum nostrorum. Est quoque holocaustum illud iuge, quod per
- Leuit. 16
Hebr. 13
Leuit. 16
Esaiæ 53
Num. 19
Num. 28

per dies singulos mane & vespere offerri debuit, in oblationem suauissimi doloris Domino. Denique, ipse est, quæ omnia illa tam varia veteris legis sacrificia, præsignabant & testificabantur in temporis plenitudine offerendum pro peccatis mundi.

Applicatur ad Christum figura aenei serpentis, quem Moyses in deserto exaltauit.

Ecce iterum serpens ille æneus, quem ex Num. 21 præcepto Domini Moyses exaltauit in solitudine: quæ pro signo posuit, ut aspicientes in ipsum sanaretur à plagis ignitorum serpentum, & viveret. Sicut enim Moyses serpentem istum exaltauit in deserto, ita & filium Ioan. 3 hominis oportuit exaltari, ut omnis qui crediderit in ipsum, non pereat, sed vitam habeat æternam. Diligenter hunc attende serpente. Serpens est, sed serpens æneus. Figuram quippe serpentis habet: venenum serpentis & morsum eius non habet: sanare tamen potest à venorum & venenatorum serpentum morsibus, & venenum quod illi insufflauerint, iste potest educere. Sic enim Christus in cruce pendens, serpentis formam præfert, gerens similitudinem carnis peccati, carnem nostram peccatrici carni similem habens: sed veneni omnino est expertus, qui sine peccato & sine omni malitia totus vixit innocens. Per omnia enim fratribus assimilatus est, exce-

pto peccato. Talis est tamen hic xpeus serpens, ut quisquis in eum aspexerit, per veram fidei deuotionem, à veneno serpētum ignitorum, à peccato quolibet quod suggererint impij dæmones, igne semper flagrantis inferni, liberetur: ut iam nihil sit damnationis, ijs qui sunt in Christo Iesu.

Applicatur Christo figura Sampsonis cum Philistim moritur: item & Helisei irrisi à pueris.

Ecce fortissimus ille Sampson, ob amorem suæ Dalilæ cōprehensus & captus Iudic. 16 à Philisthæis, fordissimè in die solennitatis eorū illuditur. Verè enim Sampson est noster Christus, qui angelico nūtio cōceptus, verè Nazareus & sanctus fuit in Domino, qui amore captus mulieris alienigenæ, id est, generis humani (quod erat in terra, cū esset ipse cælestis) ob huius adamatæ amorem tandem in captiuitatem venit tradēte ipsum amore inmodico, quo suā istam Dalilam adamabat. Traditus verò in captiuitatē hostibus, post multa opprobria in die solennitatis eorū educitur ad illudendū, ac deinde post illusionē ipse vltro apud inimicos moritur, dicens: Moriatur anima mea cum Philistim: sic sua morte de inimicis vltionem faciēs. Ipse siquidem moriēs secū oppressit Philistim, impios dæmones, quos sua morte deuicit & redegit in puluerem.

Inimi

Inimicos quoq; suos Iudeos cōfusione xternæ subiecit. Ecce modò in mōte Gelboæ ca- 1. Reg. 31
dit Saul electus & vinctus Domini, & ab impijs suspēditur ad cōfusione, in muro Bethsan corpus eius, gaudentibus & exultantibus in eius morte impijs. Iam Heliseus verus 4. Reg. 2
ascendens per viā, à pueris deridetur petulantibus, & de caluitie illuditur. Ascendens siquidē in crucis altitudinē noster iste Heliseus (in quo duplex requieuit ad omnē plenitudinē spiritus) à pueris populi sui illuditur in Caluarie loco, & dicitur ei: Ascende calue, ascēde calue: imò postquā ascēdere fecerūt, adijcētes maledicta tormētis, rursum iubēt descēdere, dicentes: Si filius Dei est, descēdat nunc de cruce. Verū patietia, noster iste Heliseus priorem typicum superat. Ille enim à pueris tantū illusus, sine tormēto, maledicit maledicētibz, & ab vris deuoratur. Noster verò ab hominibus plena ætate vigentibus, cum illusionibus, grauissima etiam tormenta suscipit: nec tamen maledicit maledicentibus, nec com- 1. Petri 2
minatur penas inferentibus, nec statim vris tradit illutores: sed longanimiter ferrens expectat maledicorum penitentiam, & pro dimissione impietatis eorū Patrem exorat: tandem nihilominus syluestribus vris dæmonibus, illos in portionem tradi-
x s turus,

3. reg. 11

turus, si non dignos egerint penitentiæ fructus. Ecce modo Naboth innocens iniuste occiditur pro vinea sua, eo quod vineam suam patrum suorum hereditatem, noluisse dimittere alienis. Valuit Achab de vinea Naboth sibi facere hortum olerum, sed paternam hereditatem nolens derelinquere Naboth, falso testimonio condemnatus, sine causa lapidatur. Ita principes Iudæorum Christi vineam sibi volebant vindicare, & ex ea hortum olerum facere querentes dominari in populo, ac pro suo arbitrio illum regere & possidere, & oblectari ac pasci in eo: verum Christus datam sibi à patre hereditatem, nolens ita derelinquere & tradere alienis, dum suam vineam sibi servare, & sibi excolere contendit, iniusta condemnatione ad mortem rapitur, & interficitur ab appetitoribus vineæ.

Quomodo Prophetia Iacob de Christo in eius passione fuerit impleta.

Gene. 49

Ecce (iuxta Prophetiam Iacob) ille qui mittendus erat, & expectatio gentium fuerat, ablato sceptro de Iuda, & duce de semine eius, modo ad vineam alligat pullum suum, & ad vitæ asinam suam: quando corpus suum sponte tradit affigendum crucis ligno, quod tunc utiq; vitis & vineæ lignum fuit, quando illam in se veram vitæ portavit, quæ de seipso loquitur

loquitur, dicens: Ego sum vitis, & vitis vera. Ioan. 15
botrus quoq; illum pinguis simum in seculis, de quo in Canticis sponsa loquitur, dicens Cantic. 1
Botrus Cypri, dilectus meus mihi. Ad hanc (inquam) vitem, & ad hanc vineam iam alligat Messias pullum suum & asinam suam, illam carnem benedictam, tenellam quidem & ad ferenda gravia imbecilem, ut est pullus ad onera portanda inhabilis: sed tamē ferendis gravibus oneribus atq; laboribus à Patre destinatus, ut solent ad hunc usum aptari Asinæ. Lauat quoq; in vino nunc stolam suam, Gene. 49
& in sanguine vitæ pallium suum, id est, in vino amoris, in sanguine rubicundo quem effudit ipse, corpus suum lauat & tingit. Quod si certius & apertius cognoscere voluerimus, quomodo in sanguine vitæ lauerit pallium suum, interrogemus illum, dicentes: Quare Esaiæ 63
rubrum est indumentum tuum, & vestimenta quasi calcitium in torculari? Torcular (inquit) calcaui solus, & de guttibus non est vir mecum, & aspersus est sanguis super vestimenta mea. Propter quod, & in Apocalypsi Apoc. 19
apparēs filius hominis, vestimentum dicitur habuisse aspersum sanguine. Et ut sciamus cui calcauerit ipse torcular, audiamus quid de hoc dicat S. Hieremias: Torcular (inquit) calcauit Dominus virginis filix Iuda. Non enim sibi torcular illud calcauit, in quo rubrum

Ephes. 1

Exod. 14

Esaia. 9

Canti. 8

brum factū est indumentū eius, sed virginis filia Iuda, id est, nobis omnibus credentibus in eū, Ecclesie sue sancte, quā ipse lauit & regenerauit in sanguine suo, vt exhiberet eam sibi sponsam nō habētem maculam neq; rugam, gloriosam in caelis. Huic enim ipse factus est sponsus, & sponsus sanguinum. Siquidem pro dote nō aurum aut argentum aliāve huiusmodi dedit, sed pretiosum suum effudit sanguinem.

Quomodo alia complura testimonia scripturarum in Christo crucifixo fuerint impleta.

Ecce nunc puerum illum nobis datum, & nobis natū, quomodo (iuxta Esaia vaticiniū) factus sit principatus eius super humeros eius, quomodo in ligno crucis triumphet, & imperiū sibi acquirat mundi huius, in virga illa virtutis & infirmitatis quam super humeros gestauit ad locū supplicij. Ecce quomodo non in strepitu bellico, sed in multa patientia facit victoriam, mortē deuincens in morte, toriūsq; mundi vitam & imperiū sua sibi morte vendicans. Ecce modō arbore illam malum, de qua in Canticis sponsus loquitur sponse, dicens: Sub arbore malo suscitauit te, ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua. Sub hac enim arbore crucis, quæ pomum illud suauissimum tulit, Dei & virginis filium:

lium ipse ille fructus arboris, Ecclesie sponsus, suam sponsam suscitauit in virtute sanguinis, qui desuper effluebat de corpore pendenti in ligno. Ibi enim moriē & sanguinem fundens sponsus, mortuā sponsam suam de morte suscitauit ad vitam, poculo illo viuifico pretiosi sanguinis sui. Et merito quidem sub arbore debuit sponsus suscitare sponsam, quoniam illic eam iam olim perdidit: Ibi (inquit sponsus) corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua. Quoniam videlicet mater nostra Eua, sub Genes. 3 ligno & arbore malo in mortem & omnis miserie corruptionem cortruit: illic totum genus humanū miserē violatum est à pessimo seductore diabolo. Necessarium autem erat, vt ibi ad viuificandum sponsa requireretur, vbi per mortem corruerat, & sepulta fuerat. Debuit igitur quæ sub arbore malo cecidit humana natura, sub arbore malo suscitari; vt quæ sub ligno mortua fuerat, sub ligno suscitaretur, & qui in ligno vice rat diabolus, in ligno quoque vinceretur. Ecce modō signū illud, de quo Esaia. 11. propheta prædixerat: In die illa, radix Iesse qui stat in signū populorum, ipsam gentes deprecabuntur. Et iterum: Leuabit Dominus. Ibidem. signum in nationes, & congregabit profugos Israel, & dispersos Iuda colliget à quatuor

910 CONTEMPLATIO XIII

- Esa. 5** tuor plagis terræ. Ac rursum: Eleuabit Dominus signū in nationibus procul, & sibilabit ad eam de finibus terræ. Ad hoc enim in crucis ligno signū istud est eleuatum in altum, vt in illius aspectu per fidem congregarentur in vnam Ecclesiam omnes electi. Iuxta quod sanctus Euāgelista testatur, dicens, quod Christus mori debuit pro gente, & non tantū pro gente, sed vt filios Dei qui erant dispersi congregaret in vnū. Hoc quoque illud est signum, de quo Simeon sanctus in spiritu matrem alloquens, dicebat.
- Lucæ 2** Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum, & in signum cui contradicetur. Modò illa impleta est parabola Euāgelica, quam corā Principibus Iudeorum protulerat, is qui modò pender in ligno, de vinea & cultoribus vineæ. Misit pater celestis filium suum ad cultores vineæ, quibus eam locauerat: & illi, post multos seruum interfectos, consilium fecerunt, heredem quoque & filium Domini vineæ interficere: id quod & opere perfecērūt illi crudelissimi & obstinatissimi hostes veritatis. Hic (inquiunt) est hæres, venite occidamus eum, & nostra erit hæreditas. Et eiectum cum extra vineam, occiderunt.
- Hebr. 13** Christum extra portam eductum crucifigentes interfecerunt.

Grat

DE CHRI. CRUCIFIXO.

311

Gratissimum actio ad Patrem, pro eo quod filium suum nostri causa in mortem tradiderit.

Ad hunc modū piissime & benignissime me te v, omnis scriptura tuæ passionis mysteriū eloquitur, quod ab initio prefiguratio est gestis, prænuñciatū verbis, variis ceremoniis & sacrificiis præsignatum. Gratias tibi agimus Deus pater ingenite, quoniam sic tu dilexisti modū, vt filiū tuū vni-genitū tradideris in mortē, & eam quidem probrosissimā summēque afflictiuā. In hoc notam fecisti erga nos dilectionem tuam, quoniam proprio filio tuo qui requiescit in sinu tuo, nō pepercisti, sed pro nobis omnibus tradidisti illum. Et quidē, si vel Angelum tantū vnū ex mille millibus ad hoc opus nostræ redemptionis: peragēdum destinasses, aut seruū aliquem quamuis infimum, etiā sic maxima proculdubio tibi deberetur à nobis gratia, neque tanto beneficio pro dignitate vnquam possemus respondere. Nunc autem quāto debemus maiorem tibi gratiā, & quāto minus satisfacere tuo amorī poterimus, quando nō seruū, non Angelum, sed filiū, in opus illud destinasti? Et quidem vehementer hoc tuæ charitatis commendat dilectionem, quod filium non vnū ex multis nobis donaueris, sed vnūcum & vni-genitū. Plures nanque si habuis-

Ioann. 1
Rom. 8

ses

ses naturales filios, nō ita multū forsitan videretur, ex multis vnum misisse, reliquis apud patrē manentibus. Neque illum misisti velut malum aut maleuolum, aut tibi exosum: quomodo nonnūquam solent huius mundi parentes, rebelles & malē frugi filios, à se in lōginquas regiones procul ablegare, atque sub eiusmodi dominis aut rectoribus constituere, qui illos reddant edocitos. Non ita (inquam) illū tuum vnigenitū, tu Pater optime, misisti in mūdum filium tibi vnice dilectū & multo tibi cherissimū, quemadmodum ipse tu semel in baptismo, atq; iterum in transfiguratione perhibuisti testimonium, dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

Gratiarum actio ad Spiritum sanctum, qui nobis hostiam fecit esse Dei filium.

Pares gratias tibi quoq; debemus & agimus sancte Spiritus, qui implesti nō ad mensuram CHRISTVM Dominum nostrum, vt sine modo & patris voluntatem diligeret, & nostri generis salutem adamar. Tu formam hanc serui in qua nunc pro nobis paternæ iusticiæ debitum soluit, contexuisti pridem in vtero Virgineo. Te operante, corpus passibile assumpsit verbum, carnem passibilem induit Dei filius, quem nunc pro nobis in ligno crematur: te item

oper

operante, sanguinē accepit, quem nunc pro totius mundi expiatione in pretiū reconciliationis effundit. Non enim sine sanguine fieri poterat remissio, neque aliud nostræ redemptionis pretium iustitia paterna suscipere decreuerat. Tu quoq; vnice illam diuinæ naturæ cum humana perfecisti, sine qua humano generi salus nūquā potuisset contingere. Tu quoque amores, & charitas diceris. Amor verò, ipse ipse est, qui Christum Dominum nostrum ad tāta pro nobis perferenda tormēta & opprobria induxit, amō impulit, & paratissimū reddidit. Non enim vlla ei incumbēbat alioquin necessitas patēdi, nō illi vt pateretur propria aliqua peruasit vtilitas, nō cōmodum vllum quod à nobis exquireret: sed vnicus erat amor, qui illū nihil nobis aut nostris indigentem fecit tāto labore nos requirere, & tā memorabili pretio sibi redimere.

Gratiarum actio ad filium, qui seipsum pro nobis obtulit DEO patri.

Tibi verò, o Iesu fili Dei patris & Virginis matris, nihilo inferiores debemus gratias, quoniam ex obedientia patris tui, & desiderio salutis nostræ, libentissimo animo dira supplicia & Crucis mortem prohorosam suscepisti. Neq; solū ex Philip. 2
nauuisti temetipsum formam serui acci-
y piens,

Hebr. 9. plens, verum etiā humiliasti te metipsum, Patri factus obediens vsq. ad mortē, mortem autē Crucis. Tu nobis factus es Sacerdos, idē ipse altare & Hostia, sacrificiū expiationis, hostia pacifica, & victima holocausti. Tu pro nostris expiandis peccatis, in sancto modo paratū ingressum, sed non sine sanguine. Attamen non in sanguine alieno ingredieris, nō in sanguine hircorū & vitulorum: neq. iterum per annos singulos, sed per propriū sanguinem ingredieris semel in sancta, aeterna redēptione inuenta. Val enim hac hostia quam modō tu offers, consummabis in aeternum sanctificatos: vt nō opus sit per singulos annos pro expiandis peccatis quae cōmittuntur quotidie, nouam offerre hostiam. Tu ille es Sacerdos, qui per te metipsum ad propitiandum accedis ad Deū, nec sacrificiū facturū aliā adfers hostiam, nisi te ipsum, in oblatione & hostiā acceptissimā Deo, in odore suauitatis. Neque tu ceterorū sacerdotū more, sacrificiū perficiens assistis altari, sed in altario pendens, alligatus vinculis amoris: & diuini holocaustū cremaris, non aliū est qui ignē ministrat, qui incendit hostiā, sed te ipsum igne interiori cremas & in holocaustum medullatū totū inflamas, cōburis & incineras. Igne nāq. diuini amoris tui, qui in tuo

Iphes.

pectore quasi iuge sacrificiū semper ardebat, in sartagine Crucis torreris, in frixorio illo frixari voluisti, in illa lignea craticula, in veru illo ligneo assari elegisti, vt ascēderet vapor odoris boni, de cremata, tosta, assata, & bene frixa hostia, in naves Domini Sabaoth, in odore suauitatis. Adoramus te, o Trinitas beata, Pater ingenite, fili vnigenite, sancte Spiritus paraclete, te adoramus, te benedicimus, te laudamus & glorificamus, ex hoc nūc & vsq. in seculū. Tuum est enim hoc cōsiliū quod experior, tuū est beneficium quod a summe charitatis dulcedine mihi profectum agnosco, tua est hec gratia quam sentio, tuam donum quod video: tibi pro omnibus his sempiterna debetur laus & gratiarum actio, in omnia secula. Amen.

Oratio ad Christum in Cruce pendentem.

O Iesu bone, fac agnoscere nos beneficium istud multo maximum, fac nos intelligere summe charitatis opus istud incomprehensibile, imprime cordi nostro tuae passionis ac mortis aeternam memoriam, vt non tantis beneficiis vnquam inueniamur ingrati. O Iesu bone, ne patere sanguinem tuum istum pretiosissimum perire, susque fructu priuari, quem pro omnium salute effudisti. Non enim corruptilibus, auro vel argento, nos redemi-

I. Petr. 1.

1. Cor. 6

Hebr. 10

missi, sed pretioso sanguine tuo qui agnus
es incontaminatus & immaculatus, pretio
utique magno nimis. Ne patere, benignis-
sime saluator noster, tantos labores tuos
quos nostri causa pertulisti, fieri irritos, tan-
tum pretium ne fustine in vanum fuisse ex-
pensum, sed veriat & compleatur in nobis
fructus passionis tue, labor tuus in nobis
proficiat, mors tua in nobis vitam opere-
tur, & tui cruciatus operentur in nobis laeti-
tiam sempiternam. O Iesu bone, quoties huius
tuum sanguinem conculcavimus, quoties
nostrae hoc redemptionis pretium despexi-
mus, & in terram proiecimus! Conculcavimus
enim, & quantum est ex nobis, in terram pro-
iecitimus tuum sanguinem, quoties peccata nos-
tra semel tuo sanguine expiata, per pravitatis
voluntatis consensum repetimus. O quam in-
digna res est, contemptus iste, & nimium lamen-
tabilis despectio! Auri minutias, vini guttu-
lula, nemo patitur scire ac volens in terram
decidere, sed omni servantur diligentia, ne
elabantur ac pereant. Tuum autem sacrum san-
guinem ita indigne conculcavimus & contamina-
mus, sanguinem redemptionis nostrae, sangui-
nem testamenti aeterni! Parce nobis Domi-
ne, parce miseris, parce praevaricatoribus,
parce indignissimis conculcatoribus. O
Iesu suavissime, trahere nos post te, ut, quod
fuimus

fuimus, esse definamus, ut qui hactenus tui
sanguinis fuimus contemptores, à modo eius
cultores efficiamur. O pie saluator, de Cru-
cis tuae altario, sicut effudisti pro nobis pre-
tiosum sanguinem, sic in nobis infunde san-
ctum tuum Spiritum, qui nos doceat quomodo
tantum beneficiū non suscipiamus in vanum.
Nihil enim nobis proderit, lotos esse tuo
sanguine, si non & tuo sancto spiritu vivifice-
mur, qui nos doceat candida servare vestimen-
ta nostra, quae in tuo sunt sanguine lota.
Hunc ergo mitte nobis, piissime Iesu, de
throno gratiae & propitiationis, qui nos do-
ceat, quomodo tibi animo grati & vita con-
formet fieri valeamus, qui nos doceat tuis
passionibus conformari, & similitudini mor-
tis tuae configurari, qui nos doceat pro amo-
re amorē rependere, & ei qui tanto nos ubi
pretio emit atque redemit, fidelem servitutē
in finem usque servire, quo tandem beatam
illam hereditatem tuo sanguine omnibus
electis tuis comparatā, obtinere & possidere
mereamur, cum omnibus sanctis tuis. Amen.

CONTEMPLATIO XXIII. ad Virginem
Mariam crucifixantem.

VIRGO Deipara Maria, quam
erat plenum doloribus cor tuum il-
lud maternum quando cruci appen-
sum & in ligno exaltatum cerne-

bas benedictū illum & vultū fructum vterū
tui, dilectū filiū tuum primogenitū & vni-
genitum, Iesum Christū Dominū nostrum:
quando in angustia maxima morti appro-
pinquātē, ante oculos tuos delicere, ac tan-
dem voce magna clamantē expirare, cerne-
bas. Quid cordis, o tenera virgūcula, o no-
bilis Domina, quid animi, quid fortitudi-
nis, esse tibi tum potuit, cum tam miseran-
dum spectaculū ante oculos tuos cerneret:
cum tam crudele facinus in eo quē de tuis
genuisti castis visceribus, & Virgineis
casti vberibus, cōpleri videres? cum illum
quē de Spiritu sancto sine dolore intra Vir-
gineum vterū cōcepisti, nunc per immanitū
homicidatū manus, in dolore maximo cru-
cifigi conspiceres? cum eū quē tuo suauissi-
mo lacte educaſti, felle & aceto potari vi-
deres: teum quem intra maternos amplexus
fouere solebas, intra brachia crucis, ligni
durissimi: distēsum pedē cerneres: eū qui
tibi per annos triginta & tres suauissimē
cōiuxit, nūc in summa amaritudine à te di-
scedere, propriis tuis oculis, corā astātis cōspi-
ceres? Mirāda profectō res, quōd tā crudelis
spectaculū in filio tā dilecto mater tā beni-
gna potuerit viuā aſtare spectatrix. Mirum
profectō, non prius tibi matri fuisse extor-
tam animā compaſſionis gladio, quā de-
liceret

ficeret ex filio spiritus vitæ. Sed diuinā vir-
tutē, quæ filium in ligno confortabat, vt ad
tolerāda tormēta maxima pro mūdi salute
sufficeret, ipsam credo & tuo cordi mater-
no dedisse fortitudinē, vt ad simul cū filio
cōpatiēdū sufficeret. Quomodo enim fieri
posset, vt iuxta Sancti Simeonis prophetiā
tuam ipsius animā tanti doloris pertrāsiret
gladius, & vita nihilominus integra in te
permaneret, si nō diuinitatis virtus (quæ te
in partu filij serauit inuitatā) nūc quoq;
in filij morte custodisset illaſam? Sic enim
voluit tuus filius trāsire gladiū animā tuā,
vt dolore ſentires, sed nocumētū mortis nō
acciperes, quomodo in partu idē ipse per te
sic trāsire voluit, vt tuū ac totius mūdi gau-
diū pareres, absq; omni tamē nocumēto ſal-
uus tibi tuus virgineus pudor permaneret.
*De virginis matris fide & cōſtātia erga Chri-
ſtum filium, quam in finem vsq; monſtrauit.*

Lucæ 1

Olim te, o virgo mater, cognata tua
prædicauit beatam, quōd credidiſſes
angelo ſuperna tibi nuntia adferētī. Nunc
multo magis beata prædicanda venis, quo-
niam fidelis vsq; in finem tuo filio es com-
probata. Nam filij tui voce ſaluus aſſeri-
tur, qui in finem vsque perſeuerauerit.
Quid enim amplius exigi à te poſſet? qua
in te vltiorem potuiſſes tuo vnigenito

Lucæ 1

Marc. 10

fidē mōstrare? Nō erubuisti super filio tuo, cum tanquā pauper & peregrinus in multa humilitate iudæā peragraret. Non erubuisti, cum ad supplicium inter latrones duos Matt. 27 medius, tanquā latronū princeps duceretur.
 Marc. 15 ad mortē. Non erubescit ne nūc quidē cum Lucæ 23 palli ante oculos omnī in ignominiosa Psal. 21 cruce, in ligno maledictionis appensus, factus est opprobriū hominum & abiectio Matt. 26 plebis. Aufugiebant à benedicto filio tuo Discipuli, tunc cum primū adueniret hostes ad cōprehendendum eum, cum iam manus tantū in eum inijcerent: & relicto eo omnes fugerunt. Tu verō ut columna immobilis, ut firma & inconcussa petra, te nunc quidē à tuo filio & magistro poruisti, vel afflictione vel confusione auelli, cum morte turpissima iam cōdēnatus pēderet in ligno. Quid verō est ō virgo benedicta, quōd ita ad cruetū istud ausa es accedere spectaculum? Non est enim mulieribus cōsuetudo, ut publicis intersint spectaculis. Inuerecūdam est virgines ad cōtēdenda huiusmodi cruenta spectacula accedere. Non solent matres, mortis supplicio puniendos filios insequi, sed magis intra domum in rubore & verecundia delitescere, neq; pedē vsquē locorum proferre. Quomodo ergo prāter legem mulierum, prāter virginum bonē

honestatem, prāter matris affectum, ad locū hunc accessisti publicæ iustitiæ dānatū prosequuta filium, ad publicum & tam cruentum conuenisti spectaculum? Fecit hoc tua fides inuicta, fecit spes indefessa, & indeficiens fiducia: fecit tua flagrantissima charitas, & fortis, ut mors, dilectio: quam Canti. 8 aquæ tantæ non potuerunt extinguere. Benedicta tu, ō virgo beata, mater domini mei, quoniam tu sola non es passa scādālū in humilitate filij tui, nūquā in te vacillauit fides tua, æquali semper summo splendore refulgeas, nunquam spes nutauit, eodem perpetuo subnixā robore, nūquam refrexit charitas, æquali semper flagrans ardore. Ecce verō ob hoc beatam, & multo beatissimam prædicabunt te omnes generationes. Meritō quoque ob hoc, ut fide & perseuerantia omnibus præcellentem, super omnes te exaltabit benedictus filius tuus, cum aduenerit in regnū suum.

*Oratio ad Virginem matrem pro compassio-
 nis gratia, proq; impetrando ipsius ma-
 terni patrocinio.*

O Mater benignissima, quæ morietem filium vidisti & vocem audisti nouissimam, per omnem illum ineffabilem cordis tui dolorē, quo tota eras inebriata, quæ si absynthio, per gladiū illum qui tuam ani-
 y s mam

nam pertrāsijt, tibi supplico, vt hoc quoque
cor meum lapideum, tua apud Deum in-
tercessione conuertatur in carneum, cor
derrum mollescat, vt passionibus Domini
mei (sicut dignum est) compati valeam, &
eodem illo gladio qui tuam animam per-
transijt, saltem aliqua ex parte vel tenuiter
confodiar. O benedicta Maria, per dulcis-
simum illud finale alloquium, quo te allos-
quebatur de cruce tuus filius, dicens: Mul-
lier, ecce filius tuus, supplices oramus, vt
nos in pueros & filios tuos suscipias. Nos
enim ad solum Ioannem illo in tempore
tibi astantem, putamus intercessionem dirigi
verbi illius: sed vnicum praesentem disci-
pulum monstrando, omnes credentes & ele-
ctos etiam in posteris generationibus na-
scituros, sub vnius praesentia credimus desig-
natos. Quomodo & illud econtrario di-
ctum discipulo: Ecce mater tua, non singu-
lariter ad illum vnicum discipulum credi-
mus pertinere, sed ad vniuersos nos, qui-
cunque in tuū filium credimus: tamen illi,
quantum ad corporale obsequium, pecu-
liarem quandam tui curam agnoscamus
cōmissam. Cum itaque pro testamento no-
uissimo nos tibi in filios reliquerit moris
tam dilectus tibi filius tuus, ac vicissim te
nobis in matrem, testamentum hoc nequa-
quam

quam potes facere irritū, nequaquam po-
tes contemnere aut pro nouo tato habere.
Morte enim obliuiscitū fuit testatoris, nec
fuit ante mortē facta mutatio. Testamen-
to ergo, mater pijsima, pareamus vtrique:
tu nos in filios suscipe, nos te vt matrem
omni veneratione amplexabimur. Tu nos
materno affectu prosequere, tu de nobis
materna cura esto sollicita. Et quanquam
nunc in caelis longe supra nos sedes exal-
tata, maternā tamen curam, maternum af-
fectum ne depone Virgo benedicta. Non
enim decens est, vt testamentū filij tui vn-
quam obliuiscaris. Ipse nobis Pater & Fra-
ter, Sacerdos quoque & Hostia esse nō desi-
nit, licet iam in caelo ad Patris dexterā re-
sidents. Tu itē nobis mater, vt eras, perma-
neas: & iam in caelo habitans, eo magis te
nobis matrē exhibeas, quanto vt patri no-
stro proxima, plura apud eum vales. Postu-
la pro nobis à patre salutarium dona gra-
tiarum, & quaecunque tu nobis cognoueris
vtilia, pijs ab illo votis deposce, vt per filij
tui Domini nostri passionem ac mortem,
hereditatem vitae aeternae (ad quam nobis
ille accessum praestitit in sanguine suo)
vnā tecum mereamur obtinere, pariterque
in aspectu tui Filij Letari & gloriarī, in
omnia secula seculorum Amen.

CONTEMPLATIO XXIII. De his que acciderunt passionis tempore.

Psal. 117

1. Petr. 1

Actu. 4

Zach. 12

Ioan. 19

Matt. 27

Luc. 23

VVM tuus vnigenitus, o Pat-
ter eterne, a terra exaltatus li-
gnis; affixus pederet in aere,
tibi coplacuit, inauditis signis
& gloriosis prodigiis lapidem
hunc angularem, ab hominibus quidē re-
probatum, a te verō electum, honorificari
mundis; gloriosum demonstrare: ut vide-
rent impij in quem confixerunt, & quis illi
esset, cuius manibus clauos infixissent, &
gnoscerent vel inuiti. Tua itaque voluntas
te & iussione, Sol in cursu suo mundum ful-
gore micanti illustrans, subito radios suos
cōtinuit, ac velut retraxit emissos: suntque
tenebrae factae super vniuersam terram, ab
hora sexta vsq; ad horam nonam, quo vide-
licet tempore in summa afflictione tuus
pendebat in cruce dilectus vnigenitus.
Terra quoque mota est, petrae scissae sunt,
monumenta aperta sunt, velum insuper
templi scissum est medium, a summo vsq;
deorsum: nimirum inanimatis creaturis
hoc pacto indignitatem facinoris, quod
super terram gerebatur, attestantibus, &
erga suum creatorem quandam compas-
sionem, pro suae naturae modo, demon-
strantibus.

Ext

Exercitatio obstinationis Iudaeae, qui inanima-
tu creaturis ad compassionem moris, ipsi
non fuerunt commoti.

O Iudaeorum obstinata peruersitas, per-
uersa; infidelitas! O generatio lapi-
de durior, filij scelerati, inanimatis creatu-
ris magis facti insensibiles! Non agnoscit
Iudaeus in lege peritus, & agnoscit petra,
neq; rationē, neq; sensum, neq; vitā habēs.
Blasphematur Iudaeus, qui corā oculis suis si-
gna vidit mirabilia, diuinæ virtutis aperta
& nimis credibilia testimonia: & cōfite-
tur lapis, cōfite-
tur terra, cōfite-
tur velum, creaturae omnes inanimae, quae
videre nihil possunt, neque vllō sensu quic-
quā potuerunt apprehendere mirabiliū Do-
mini. Pendēte in cruce Domini, terra tre-
more mota est, & exultat Iudeus, nec moue-
tur quicquā: quinimo insultat adhuc, & af-
flictioni adicit cōiuria. Caue, cor meū, ca-
ue tibi ab ista obstinata duritia. Noli iugū
ducere cū infidelibus istis, & in iudiciū eter-
num proscriptis peruersissimis Christi ho-
stibus. Dirumpe vincula illorum, & iugum
illorum a te proice. Inanimēs magis audi
creaturas, & quod illae docent magis quā
quod impij isti blaterant imitare. Attēde ad
solem, cōtinentem prae cōpensione radios:
considera fissam petra, scissum velū aspice,
tremen

1. Cor. 6
Psal. 2

tremorē terram attēde: illudētem verō &
 cōtēnētē sperne Iudaeū. Quōd si etiā ratio-
 nale quēris exēplum, Centurionē & astantes
 illi gētilēs audi Iudaeū in sua obstinatione
 relinquit. Ille nāq; vīsīs ijs quē fiebāt, pectus
 Matt. 27 tundebat, addens & confēssionē veritatis
 Luc. 23 Verē (inquit) homo iustus & filius Dei erat
 iste. Similiter & alij pleriq; astantium spe-
 ctaculo, reuertebantur percutiētes pectora
 sua, ducti pēnitētia, & terrore magno per-
 culsi, cū hi interim impij Iudaei, quos
 atriuerant pertinaciter pergerēt exedēdo.

*Monetur ad compassionem homo exempli
 creatura insensibilis, & pro eadem im-
 petrandā penitus oratio.*

Spice modō ad temetipsum cor meū
 temetipsam nūc, & anima mea, consi-
 dera tecūque expēde, quā sis creaturis
 istis inanimatis inferior. Ecce petrae scissae
 sunt, patiēte Domino, quem tamen patien-
 tem videre non potuerūt: & quomodō non
 etiā tu cor meū scanderis? quomodō non
 rumperis, & anima, quae pendente vides in
 ligno, si non oculis corporis, certē felicius
 oculis mentis? Quomodō potest non mo-
 ueri homo, caro & sanguis, vbi mouetur
 terra, quae carnem non habet neque sangui-
 nem? Qui fieri potest, vt ista recogitans
 homo rationalis, dissoluta exultet lētitia
 vbi in

vbi in sensibilibus Sol latos suos continet ra-
 dios? Agnoscimus, pijsime IESV, agno-
 scimus, & fientes confitemur duritiam, heu
 nimis, peruersi cordis nostri, cui multo est
 propius pro modica nostro corpori illata
 afflictio iacula fortiores exclamare, quā pro
 tuis tot ac tantis passionibus vel leuiter
 ingemiscere. Sed tu, & benedicite IESV, qui
 petras scindi voluisti, fac scindi etiā corda
 nostra, eaq; salubriter cōmoue, sicuti terrā
 cōmouisti, omne aufer à corde nostro vanā
 ineptiam; lētitia, quomodo latos suos ra-
 dios te patiēte Sol cōtinuit. Da nobis, ita vt Hebr. 12
 iustum est, recogitare te, qui talē aduersus
 temetipsum pro nobis peccatoribus susti-
 nuisti cōtradictionē, nō solum ad sanguinē Philip. 2
 vsq;, sed vsq; ad mortem, mortem autem Luc. 24
 Crucis. Gladius ille compassionis, qui de
 tua Cruce salit in cor astantis Matris, tuae
 benedicte, ipse quoque cor nostrum, quan-
 tius ex se durissimum trajiciat, totūque
 pertranscat: vt (iuxta Apostoli tui vocem) Galat. 6
 stigmata tua in corpore nostro postemus,
 vt tibi conuicifixi & commoremur, non vl- Galat. 2
 trā ipsi vivamus, sed tu viuas in nobis: vt
 crucifigatur in nobis, & moriatur vetus
 homo peccati, propter quem crucifigēdum
 tu mori voluisti. Imprime in nobis, pie IESV,
 a v, amorem illum suauis, qui te huc per-
 duxit

duxit, id est, in Crucē adigit hūc nobis ita
medullitus imprime, vt tecū in hoc mundo
crucifigamur, vt cū illo tuo vulnerato, verē
Galat. 6 possimus dicere: Mihi mundus crucifixus
est, & ego mūdo. Ita nos tuo sancto amore
inebria, & nostra corda sincera tua dile-
ctione prorsus occupa, vt nulla in nobis
carnalis oblectatio locū inueniat, nulla nos
tēporalia delectent, sed in te solo sit nostrū
gaudiū, in te vno tota nostra cōsolatio. Tra-
he nos, pater ad filiū, quoniā ipse dixit: Ne-
Ioan. 6 mo venit ad me, nisi pater qui misit me
traxerit eum. Trahe nos post te, & crucifixe
fili patris, trahe nos à terra ad te. Tu enim
Cant. 1 dixisti: Ego si exaltatus fuero à terra, om-
nia trahā ad meipsum. Attrahe nos tibi,
Ioan. 12 bibe nos, absorbe nos intra te, & sēda sitim
tuam, de qua in cruce pedēs loqueris, dicēs:
Sitio. Quid enim sitis piissime Iesu, nisi ele-
Ioan. 19 ctōrū tuorū salutē? Ergo bibe nos, & quasi
sorbitiūculā dulcē ab sorbe nos intra te, vt
refocillēris, & siti tuae satisfiat. O' dulcis
Exod. 4 IESV, spōsus sanguinū tu es nobis. Tu Ec-
1. Cor. 6 clesiā spōsam tuam maximo pretio tui san-
1. Pet. 1 guinis emisti & redemisti tibi, eādēq; in
duro crucis ligno simul & genuisti, & ma-
trimonio tibi copulasti, vt spōsa fieret oeci-
fi agni. Ne igitur perire sinas, spōse suauis-
sime, quos tanto pretio tibi placuit redi-
mere:

mere: sed per virtutem sancti sanguinis
tui, patere fac nobis portas celestis regni,
& hereditatem cālestem nos possidere, in
securitate æterna, tecum & cum tuo Patre
ac Spiritu sancto. Amen.

CONTEMPLATIO XXV. de sepultura corpo-
ris Christi, & animæ descensu ad inferos.

ADORAMVS te sanctissime
Domine & magister noster
IESV Christe, & tibi benedi-
cimus in æternum, quoniam
pro nostra redemptione &
salute non solum mortem
voluisti subire, sed insuper post mortē, cor-
pus tuū in terra permisisti & voluisti sepe-
liri: quēadmodum caterorū hominū puro-
rum quilibet sepelitur in terra, cuius non
expectatur ante corruptionē resuscitatio.
Quæ quidem sepultura, tibi partim ad cō-
fusionem, partim fuit ad gloriam. Ad glo-
riam quidē fuit hæc sepultura, ratione ma-
gnificentiæ in qua te pater tuus voluit à no-
bilibus & honoratis viris, in loco honesto,
ceremonijs dignis sepeliri. Sicut enim te
patientē & morientem pater tuus voluit in
supernis clarificare, celestibus miraculis:
ita post mortē, defunctū vitā, voluit hōne-
stare & multū magnifica sepultura hōno-
rare. Dedit uq; in cor vitis rectis & bonis,

Matt. 27

Marc. 15

Ioan. 19

Ioan. 19

Esai. 4

Luc. 2

Ioseph ab Arimathia, nobili Decurioni, vi-
ro consulari magnæ dignitatis, & Nicode-
mo Phariseo veteri discipulo, qui concilio
& actibus Iudeorum non contulerat. Per
hos tuum corpus ab anima ad tempus de-
relictum de ligno depositum, aromatibus
pretiosis conditum, linteisq; mundissimis
inuolutum, sepulturæ traditur, & in moni-
mêto nouo collocatur, in quo nōdum quisi-
quā positus fuerat, quod ipse sibi homo ne-
bilis de petra exciderat, ac propriæ deputa-
uerat sepulturæ. Sic qui in summa igno-
rancia, cruci paulò ante per vilissimos mini-
stros impietatis fueras affixus, magna nū-
trueretis, per viros magni pretij, sepulturæ
traderis: & qui latronū fuisti monte despe-
ctus, nobiliū nunc sepultura clarescis. Quis
quidem sepulturæ magnificentiā videtur in
spiritu præuidisse & prænuñtasse Propheta
ille Euangelicus, siue Euangelista Propheti-
cus, Esaias: vbi de erigendo in nationibus
signo loquens, sic ait, In illa die erit radix
Iesse, qui stat in signū populorū: ipsum ge-
tēs deprecabūtur, & erit, sepulchri eius glo-
riosum. Tu enim qui paulò ante in signum
stapis confusionis, & opprobrij, & (vt san-
ctus Simeon dixerat) in signum contradi-
ctionis, iam gloriosam accipis sepulturam:
& sic honor requies tua, quoniam in hono-
re dat

re datur tibi sepultura: requies.

*Quomodo ad vilipensionem aliqua conside-
ratione erat Christo corporis sepultura,
& quare ipsum sepeliri vellet.*

Ad vilipensionem verò non modicam
videtur pertinere, quòd corpus illud
sacrum (cui manebat verè vnita diuinitas,
æquè atq; prius vnita fuerat, quando adhuc
ab anima viuificabatur) intra vilem terræ
puluerē recondere, ad eum modum quo
corpora ceterorū, quæ mera sunt cadauera,
& corruptioni proxima, cōduntur in terra,
quorum non expectatur post modicum re-
surrectio, & à quibus aliter non potest cor-
ruptionis foetor effugi. Dum enim sepeli-
tur corpus, videtur nec in breui expectari
eius resuscitatio, nec aliter à putrefactione
& corruptione ipsum posse seruari. His e-
nim rationibus defunctorū corpora sepeli-
mus. Sicque in hac tui corporis sepelitione
gemina tibi videtur inferri despectio: quasi
videlicet nec resurrectio corporis sit expe-
ctanda, neque spes sit ipsius à corruptione
preseruandæ: cum in vtroq; de tuo sacratissi-
mo corpore sentiatur indignè. Nec enim
sine spe resurrectionis iacebat sacrū corpus
tuum, nec putrefactioni potuit esse obno-
xium. Diuinitas quippe illi quasi balsamū
erat, vt non posset corruptionem videre

neq; putrefactionem suscipere. Quomodo
 Exod. 12 enim in passione tua os nullum potuit cō-
 Ioan. 19 fringi (iuxta id quod in typo agni phase de
 te scriptū fuerat) sic post passionē nō potuit
 corpus putrescere, etiam si per dies & annos
 plurimos permansisset, siue intra siue extra
 sepulchrum. Obstitisset namq; corruptioni
 diuinitas, quæ sicut nō animā in limbo, ita
 nec corpus in sepulchro deseruerat, verū
 utriq; permanebat vnita. æquē vt antē, ta-
 meti abinuicē ad tēpus aliquātum anima
 & corpus essent diuisa. Hac ergo sepul-
 ra, quāquā tibi gemina ratione nihil opor-
 erat, tum quod nō diu in morte debuit cor-
 pus relinqui, tum quod non posset à cor-
 ruptione putrescere, placuit tamen ita tibi, &
 sic visum est patri, vt eā susciperes, ratione
 nō vnica. Tum, vt fratribus tuis similis sic-
 res, per omnia quæ ad humilitatē specta-
 bant carnis, excepto tantū peccato, cui nūq;
 nobis cōprobare potuisti subiectus. Tum, vt certū
 nobis cōprobare gloriosam resurrectionem
 tuā à mortuis. Si enim nō fuisset in sepul-
 chro cōditū corpus tuū, facilis potuisset ori-
 ri suspicio, te non à mortuis surrexisse, sed
 corpus tuū à discipulis furto sublatū fuisse,
 atq; ita mētītā resurrectionem. Propter
 hoc etiam diuina dispensatione factū est, vt
 sepulchrum in quo conditū iam erat bene-
 dictum

Hebr. 2.

dictum corpus tuum, ipsi tui hostes Iudæo-
 rum Principes, impetrata à Præsede facul-
 tate, publica munirēt custodia. Ita enim te
 de cruce deposito & sepulturæ tradito, tu-
 multuabātur in cogitationibus suis impij
 illi aduersarij tui, & corpā infidelitatis suæ
 malitiā prosequentes, adeunt Præsidem, fa-
 cultatem petunt, & accipiūt, signādi & cu-
 stodiendi sepulchrum, ne forte venirēt tui
 discipuli, & nocte ablato corpore, mētiren-
 tur populis, te surrexisse à mortuis. Nequa
 quam enim te à mortuis credebāt posse re-
 surgere. Iam enim se præualuisse tibi exi-
 stimauerāt, iam serio triumphabant quasi
 voti sui cōpotes effecti, propterea quod te
 vidissent in morte exhalare animā. Verū
 in hac adhibita militū custodia egregie ser-
 uitum est veritati, & fœdē est cōfusa aduer-
 sariorū infidelitas. Dum enim de sepulchro
 sic munito, & tali custodia quam ipsi quoq;
 hostes sufficientē existimabāt signato, post
 paululum, perseuerāte inibi custodia, resur-
 rexisti, in hoc testimonium irrefragabile
 datum est veritati resurrectionis. Propter
 hoc iterum diuina factum est dispositione,
 vt monumentum esset nouum, de petra Ioan. 19
 excisum, in quo positum fuit corpus tuum:
 vt sic minorem haberet apparentiam, ficta
 calumnia, si forte mētiri vellent improbi,
 x 3 per

per discipulos. furto corpus esse sublatum. Grandi enim saxo ad ostium monumenti aduoluto, & eo tali custodia signato, cū esset de petra excisum sepulchrum, quæ potuisset esse apparatus, vt ignoratibus & non aduertētibz custodibus, sepulchrum custodia circumdatum posset suffodi, vel qualitercūq; aperiri, ad corpus furto auferendum. Deniq; & propter nostram vtilitatem tibi placuit, in sepulchro, in corde terræ quiescere: videlicet propter spei nostræ cōsolationem, & stabilimentum fiduciæ: vt potius quam tu prior à morte surrexisses de corde terræ, nos quoq; spem haberemus certā & indubitatam, per te à mortuis resurgendi, & in virtute tuæ resurrectionis nostræ quoque corpora olim fore resuscitanda.

Quomodo anima Christi ad inferos, ad inuisendos electos suos, descenderit.

Interim verò dum super terram corpus tuum exanimē in cruce penderet, & de cruce depositum sepulchræ traditur, beata illa anima tua, quæ dispensatorie ad tempus habitaculum corporis sui reliquerat, ad inferna descendit, vbi tenebantur conclusi omnes amici & electi tui, qui ab initio mortui fuerant, magno desiderio aduentus tui visitationem, & per illum suam liberationē præstolantes. Ad hos, tuus spiritus, statim veniens corpore

corpore migravit, descendit in magna claritate & gloria, patenter demonstrans illam diuinitatis in se inhabitatis virtutem. Huc autē adueniēs, inuenisti amicos tuos omnes qui ab initio creaturæ ex hoc mūdo decesserant. Fuerat enim propter peccatum primi parentis, clausa ianua celi, vt nemini quantumlibet sanctē vixisset in corpore, pateret in ipsum introitus, donec tu aduenires in carnem, qui per mortem vitæ viam nobis faceres manifestam, & portam vitæ nobis aperires. Illic inueniebas charissimos illos patriarchas, Abraham Isaac & Iacob, qui exultauerūt atq; gestierunt vt viderēt diem tuum: iamq; viderūt & gauisi sunt, propter adimplerionem promissionis tuæ, quā ad illos fueras loquutus: quā vsque tunc cum magna fatigatione, sed absq; hesitatione expectauerāt. Ardentes quippe desiderantibus vehemēter longa videbatur illa dilatio. Illic Adam primus omnium patēs, qui cunctis suis posteris catenas fabricauerat huius captiuitatis, te conspecto, exultauit gaudio magno valde: quod per te certò sciret dirumpēda illa vincula captiuitatis, quibus posteritatem suā ipse innexuerat, portasque æreas & ferreos vestes (quæ omnia ipse fabricauerat) per te cōstringēda. Illic Noë vir iustus, in generationibus suis

Psal. 15

Psal. 115

Moyſes amicus & fidelis ſervus tuus, David
homo ſecūdum cor tuū, Samuel ſanctus ſa-
cerdos, Eſaias magnalium tuorū pręſūtiar-
tor egregius, Hieremias paſſionū tuarū ſin-
gularis typus, Daniel vir deſideriorū, Iob
ſimplex, & rectus patiētia inelytus, Tobias
exemplum miſericordię, cęteriꝑ: omnes
qui in vita iſta debitū Patri tuo impēderāt
ſamulatum. Hi omnes illi ſedētes in tene-
bris & vmbra mortis, abſque conſolatione
aſpectus Dei, te adueniētem in virtute tu-
ſummiſ gaudijs & tripudijs inenarrabili-
bus exceperūt, dicētes: Benedictus qui venit
in nomine Domini redemptor & ſaluator
noſter, tādū expectatus, tam multū deſi-
deratus, benedictus qui venit in nomine
Dñi, hoſana (ſalua obſecro) in altiſſimis.

*Quomodo hanc Chriſti viſitationem Za-
charias prædixit, item & Eſaias.*

Tunc impletum eſt quod Propheta Za-
charias futurum quaſi præſens in ſpi-
ritu conſpiciens, prædixerat. Tu quoque in
ſanguine teſtamēti tui eduxiſti vinctos de
lacu, in quo non erat aqua. In lacu quippe
inferni detinebantur illi captivi, ut nō po-
ſſent ad ſedes ſupernas adhuc perſtingere.
Nec erat aqua in hoc lacu, aqua (inquam)
perfeſtę ſatietatis aut plenę reſectionis.
Tamen enim illie abſq: ſenſuali afflicto-
ac &

ne & omni ſenſus pena degerēt amici tui,
deerat tamen eis plenū gaudium quod ex-
pectabāt ab aduentu tuo, & huius expecta-
tionis fatigabātur deſiderio: propter quod,
aqua illis non fuiſſe dicitur, illa videlicet
conſolatio, quā in ſupernis patrijs ſedibus
præſtolabantur. De hoc autem lacu tu illos
eduxiſti vinctos, in ſanguine teſtamēti tui,
quem pro illorum ac pro totius mūdi ſalu-
te iam ante patrem effuderas. Non enim
ſine ſanguine potuit fieri remiſſio ſive re-
demptio: neq: potuerūt adamāta illa ca-
ptivitatē vincula rumpi aut ſolui, niſi in
ſanguine agni, qui effundendus erat pro ſa-
lute mundi: ut meritō iam illi omnes ſolu-
tis vinculis, præcemente Dauide in cithara
& pſalterio potuerint exultantes canere: Hebr. 9
Dirupiſti vincula noſtra, tibi ſacrificabi-
mus hoſtiam laudis, & nomen tuum inuo-
cabimus. Vota noſtra reddemus in conſpe-
ctu omnis populi tui, in atrijs domus Do-
mini, in medio tui Hieruſalem. Ecce iterum: Pſal. 117
Conſitemini Domino, quoniā bonus, quo-
niā in ſeculum miſericordia eius. Conſiteā-
tur Domino miſericordię eius, & mirabi-
lia eius filijs hominū. Quia cōtrivit portas
areas, & vectes ferreos cōſregit. Eduxit nos
de tenebris, & vmbra mortis, & vincula no-
ſtra dirupit. Tunc impletum fuit, quod per
Eſaiam

Esaia 9

Esaia Prophetam multo ante fuerat predictum: Populus qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis. Et iterum alio in loco: Ecce dedi te in foedus populis, in lucem gentium, ut aperires oculos cæcorum, & educeres de conclusione vitæ domo carceris, sedentes in tenebris. Quæ licet te prædicante in mundo coeperint impleri, amplius tamen illa beatæ visitationis tuæ credimus esse impleta.

Quomodo Osee de victoria Christi quæ apud inferos facturus erat, prædixeris.

Osee 13

Tunc quoque illius Prophetæ visa est impletio qua per Prophetam Oseam ex persona tua dicitur: O mors ero mortui tua, ero morsus tuus inferne. Mortis enim mors tu exististi, quando in electis tuis peritus eam interfecisti, ita ut nihil in eam amodo habeat iuris aut imperij: quando non ultra sub umbra sua illos valet continere, quoniam per te locus ille captivitatis destructus est & dissipatus, in quo illos solet mors quasi sub umbra sua continere quatenus ad vitam quam expectabant nondum quibant perungere, tamen ut propterea & perpetuos captivos in sua plena ditione nunquam mors quengquam electorum tenuerit. Inferni verò, non ita ut

mortui

mortis, mors, sed morsus tantum fuisti: quoniam non omnes qui in inferno continebantur abstulisti, nec omnibus inhabitatoribus suis spoliasti infernum. Impios namque qui in peccatis ex hac vita decesserant, una cum angelis impietatis, non liberaisti in adventu tuo, sed illos tantum, qui donec viverent, amicitia tecum habere & fideli servitute tibi servire studuerant. Illos enim damnatos, absque spe salutis in sua damnatione reliquisti. Nec enim horum gratia ad inferos descendisti, quoniam ut hæc illis visitationis gratia fieret, erant indigni, qui per peccata quibus se à te diuiserant in impoenitentia mortui, sanguinis tui virtutis & efficaciam, ne ad ipsos usque posset perungere, à se prohibuerant, & quasi obiecto aggere excluderant. Mortis itaque non tantum morsus, verum etiam mors fuisti: inferni verò non mors, sed morsus tantum exististi.

Quam gloriose Christus Diabolum inferni principem in hoc descensu deuicerit.

Tunc perforata est maxilla illius Leviathan: non omnino caput præcisum, sed maxilla tantum perforata ut possent exire de ore eius electi. Perforata est autem maxilla eius armilla, sanctæ videlicet crucis acumine, in qua hæc est perfecta victoria. Denique, tunc impleta est illa parabola

340 CONTEMPLATIO XXV.

tabola fortis armati custodientis atrium suum, quam adhuc viuens ipse protuleras. Cum enim fortis armatus, princeps mortis & inferni, diabolus, custodiret atrium suum, & in pace existimaret se possidere omnia (ita vt fluuio absorpto non miraretur, & fiduciam haberet quod etiā Iordanis influeret in os suum) superueniens tu fortior illū alligasti, potestate eius imminuens & compescens ab electis tuis, & vniuersa vasa electa in quibus ille gloriabatur, abstulisti. Gloriabatur enim ante tuam perfectam victoriam ille superbus, in imperio suo, quod etiam electi serui tui omnes, ad lacum inferni, locū aliqua ex parte ditionis suae, deberent descendere. Tu verò hanc ab illo abstulisti gloriam, & confusione maxima eum perfudisti, relinquens illi tantum vilem puluerem & scoriā, impiorum videlicet animas, quos Propheta pulueri & quisquiliis comparat: auferens verò quicquid videbatur possidere pretiosum, id est, omnes electos. Tunc opere ostendisti, quid sibi vellet quod prius ore dixerat: Princeps huius mundi iam iudicatus est. Nunc iudiciū est mundi, nunc princeps huius mundi eiicietur foras. O potentissime & metuendissime Domine IESU Christe, per consolationem hanc inenarrabilem, quam ex tua morte sunt

Psal. 1

Ioan. 16

Ioan. 12

DE CHRI. DIC. AD INFER. 341

sunt consequuti omnes electi, supplices te deprecamur, vt cum hora nostri exitus aduenerit, & spiritus corpore migrauerit, illum tūc gaudio & consolatione tua adimplere digneris. Absolve nos Domine de manu impiorum illorum daemonum, vt nunquam in eorū veniamus tyrānidem: quemadmodum sanctos illos patres amicos tuos misericorditer de manu eorum liberasti, & cum illis nos ad eandem regni tui felicitatem misericorditer perducere digneris, qui cū Patre & Spiritu sancto victor mortis viuus & regnas in aeterna secula. Amen.

CONTEMPLATIO XXVI. de gloriosa Christi resurrectione à mortuis, & quomodo in scripturis Prophetarum ipsa fuerit praenuntiata, ac variis figuris variè praefigurata.

GRATIAS tibi agimus, Domine sancte Pater omnipotens, ex toto cordis nostri affectu te laudamus & benedicimus, eo quod filiū tuū Dominum nostrū Iesum Christū, qui ex obedientia tua & amore nostro ad mortē vsq; se humiliauerat, non dereliqueris in morte, sed die tertia (iuxta prophetarū scripturas) illum fecisti à morte potenter resurgere. Quia quidem filij tui resurrectione, omnes hostium eius callidas machinationes destrux

Psal. 11

1. Cor. 15

destruxisti, & colligationes impietatis dissoluisti, aeternæ quoque confusioni illos incredulos subiecisti, dum eam quem illi in morte continere suis viribus existimauerant, tua virtute, deuicta morte, fecisti præter illorum expectationem ad vitam resurgere. Munierant quidem illi sepulchrū, & lapidem cum custodibus signauerant, ne qua fraude ablato corpore, in populo spargeretur mendaciū de tui filij resurrectione. Neque enim credebāt, eum verē esse tuum filium, nec immortalem Deum reputare putauerunt, aut certē non voluerunt quem paulō ante morientem in cruce conspexerant, ac proinde resurrectionē corporis sepulchri non vltā expectabant. Sed frustra, vt semper hætenus, ita etiam nunc laborant miserianis est conatus, vana est sollicitudo impia. Non est enim sapientia, non est prudentia, non est consilium aduersum te, qui es omnium Dominus, in cuius ditione cuncta sunt posita, vt non sit qui tuæ possit resistere voluntati. Consiliū tuum in æternum permanet, cogitationes tuas nemo potest facere irritas, vt nō fiant quæ tu decreueris nemo potest efficere. Quæadmodum sanctus Esaias ait: Dominus exercituum decreuit, & quis poterit infirmare? Et manus eius extenta, & quis auertet eam?

De modo

De modo resurrectionis Christi ad vitam, & quā ob causam post triduum voluerit resurgere.

O lesu suauissime, Dei patris vnigenite fili, nunc demū gestire intra me incipit anima mea, exultat intra me cor meū, & spiritus iubilat præ gaudio, dum recogito, nec in inferno derelictā esse tuā animā, nec in sepulchro sanctū corpus tuum vidisse corruptionem, sed notas esse tibi factas à patre vias vitæ cuius voluntas sicut te fecit Psalm. 9 mortē voluntariē suscipere & sustinere alacriter, ita ad vitam ex mortuis potenter validēque fecit resurgere. Quæadmodū enim passionis & mortis tuæ tempus præuenire non potuit vel anticipare inimicorū potentia, neque quicquam nocere eorū valuit seuitia, donec aduenisset hora & potestas tenebrarum, quæ à patre fuerat passioni deputata: sic tuam resurrectionē neque prohibere, neque remorari vllō modo potuerunt, vbi aduenisset hora à patre resurrectioni deputata. Quæ adueniente, volētibz nolentibus illis hostibus tuis, surrexisti de sepulchro, atq; ad vitā potēter rediisti: & qui antē paululum fueras mortuus, donec anima separata māsisset à corpore, iterū factus es viuus, anima in carnē redacta. Virtus nanq; diuinitatis, quæ etiā in triduo illo mortis, tam corpori in sepulchro quā animæ in inferno perma-

344 CONTEMPLATIO XXVI-
no permanerat vnita, tertia à morte adue-
niente die, animam iterum corpori, simili
qua prius vnione, cōiunxit: qui in triduo
mortuus fueras, iterū esse viuus: viuus (in-
quam) & verus homo, æquē ac prius, quan-
do nondum te ludicorum impietas occide-
rat. Vtrumq; enim nostræ salutis pernecessa-
rium fuit, nempe vt pro nostris delictis ex-
piandis hostia fieres mortis, & pro vita no-
bis cōferenda author fieres resurrectionis.
Nam si te mors, vt ceteros puros homines
sub ditione sua detinisset, nec fuisset acci-
lerata tua resurrectio, quis te credidisset
mortis victorem? quis mortem te superasse
putaret, vbi similiter te mors vt ceteros
possideret? Singulari ergo privilegio te vo-
luit tuus genitor à morte ad vitam quantor-
cyus resurgere, & vitam quidem immorta-
lem, vt mortem per te destructam aperte
ostenderet, & vitæ authorē signo euiden-
tissimo te comprobaret. Debit autem nō
in longinquū differri tui corporis resusci-
tatio, neq; item statim post mortē debuisti
resurgere. Quod enim nō statim post mo-
mentum mortis iterum ad vitam te pater
testificis (quod vtique poterat, si voluisset)
providē provida pietas impediuit, quæ per
tridui moram, nos de morte certos reddere
voluit. Si enim statim post mortis momen-

tum

tum ad vitam te pater restituisset, & mox
post emissum spiritum reuocasset eundem,
quod nobis fuisset tuæ mortis testimoniū?
Maximē verò omnium referebat, vt de tua
morte apud fideles tuos nulla esset ambi-
guitas. Quæ sanē in hoc sufficienter nunc
ablata est, quod per tridui moram sit dila-
ta resurrectio, corpore interim in corde ter-
ræ abscondito. Est enim hoc veræ mortis
euentissimū argumentum. Veruntamen
non in longinquū conueniebat differri re-
surrectionē, ne inciderēt corda discipulorū
in desperationē: quod haud dubiē futurum
erat, si fuisset in longū amplius quā ne-
cesse erat dilata corporis tui resuscitatio.

*Quomodo Christi resurrectio per Oseam, atque
multo amplius per Dauidem fuerit prænuntiata.*

Hoc autem tuæ gloriose resurrectionis
mysteriū in scripturis sanctis, & ver-
bis expressis prænuntiatur, & figuris variis
præfigurātū legimus. Apud Oseam namq; de
hac tua resurrectione, ex persona fidelium
membrorū tuorum dicitur: Viuificabit nos
post duos dies, die autem tertia suscitabit
nos. Quomodo autē nos suscitares die ter-
tia, nisi tu prior resurgeres? Te siquidē re-
surgente, tecū omnes consurreximus in spe
vitæ, quicumq; tui corporis sumus membra
futuri. Dauid quoque in tua persona ad pa-

Osee 6

A trem

Psal. 3 trem loquitur, dicēs: Tu domine susceptor meus es gloria mea, & exaltans caput meū. Voce mea ad Dominū clamaui, & exaudiuit me de monte sancto suo. Ego dormiui, & soporatus sum, & exurrexi quia Dominus suscepit me. Tu enim in diebus carnis tuæ (vt sanctus Apostolus ait) preces supplicationēsq; fundens ad eū qui te posset à morte saluum facere, exaudiri meruisti pro tua reuerentia. Dormiebas, & quasi somnū incipiebas, quādo ad tēpus modicū detinebaris in morte. Sed nūquid qui dormit non adiciat vt resurgat? Vtique post paululū, & vi x iam incepto somno, statim euigilasti à somno tuo, & exurgēs rediisti ad vitā quoniam pater tuus te suscepit, quoniam illi moriens cōmendaueras spiritū tuū, & vitā tuā, quā ipse tibi fideliter reddidit: quoniam ipse te audiuit, in quo habuisti fiduciā. Hinc & in alio Psalmo, postquā ex persona patris tui præmissum esset. Exurge gloria mea, euestigio subiūgitur tua ad patris iustionē responsio: Exurge à diluculo, id est, vel in aurora, vel in noctis medio. Item in alio Psalmo, de priorum passionū miseria, ac deinde de subsequenti resurrectionis gloria loquens idē propheta, in persona tua, ad Patrem ait: Quātas ostēdisti mihi tribulationes multas & malas, & cōuersus iterū uiuificasti

Hebr. 5

Psal. 40

Matt. 27

Psal. 107

Psal. 70

ficasti me, & de abyssis terræ iterū reduxisti me. Nam & ego confitebor tibi in uasis Psalms, ueritatē tuā Deus psallā tibi in cithara, sanctus Israel. Et iterum alio in loco, quēadmodum à patre ad impetrādam corporis resurrectionē fueris exauditus, similiter ex tua persona idē testatur, dicēs: Exaltabo te Domine, quoniam suscepisti me, nec delectasti inimicos meos super me. Domine Deus meus clamaui ad te, & sanasti me. Domine eduxisti ab inferno animam meā, saluasti me à descēdentibus in lacum. Et post pauca: Audiuit Dominus & misertus est mei, Dominus factus est adiutor meus. Cōuertisti planctū meū in gaudium mihi, cōcidisti sacculū meū, & circumdēdisti me lætitia. Vt canter tibi gloria mea, & nō cōpungar. Plāctus quippe passionis, uersus est in gaudiū resurrectionis: sacculus mortaliū cōcissus est, mortali ac passibili corpore deposito, & circumāctus es uestimēto lætitiæ, resumpto glorioso corpore. De quo uestimēto aptē illud potest intelligi, q sub tua persona Esaias loquitur, dicēs: Gaudeo gaudebo in Domino, & exaltabit anima mea in Deo meo. Quia induit me uestimēto salutis, & indumēto iustitiæ circumdēdit me, quasi spōsam ornata monilibus suis. Apertis-

Psal. 29

Ibidem.

Esa. 61

348 * CONTEMPLATIO XXVI.

Psalms. 35 simè verò tuæ resurrectionis veritas describitur Psalmo xv. vbi ex persona tua sic dictum legimus: Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, quoniã à dextris est mihi, ne cõmouear. Propter hoc latatũ est cor meũ, & exultauit lingua mea, insuper & caro mea requiescet in spe. Quoniã non derelinques animã meã in inferno, nec dabis sanctũ tuum videre corruptionẽ. Notas mihi fecisti vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo, delectationes in dextera tua vsq; in finẽ. Prouideras enim tu semper Dominum in conspectu tuo, in quo semper habuisti fiduciã: & qui tibi semper à dextris affuit, qui nõquã te solum dereliquit: iuxta **Psal. 108** quod & in alio loco dicitur: Qui assistit à dextris pauperis, vt saluam faceret à persequentibus animã meam. Caro tua in sepulchro requieuit in spe resurrectionis: iuxta quod iterum alibi sub tua persona dicitur: **Psal. 4** In pace in idipsum dormiã & requiescam. Quoniã tu Domine singulariter in spe constituisti me. Non est quoque in inferno relicta anima tuã, neque sanctũ corpus tuum in sepulchro vidit corruptionem: sed notæ factæ sunt tibi viæ vitæ, quibus ad vitã ex mortuis resurgeres, quas vias nemo ante te inuenire potuerat. Adimpletus quoque es lætitia cum vultu paterno, & ibi habes in gloria

DE RESURRE. CHRISTI.

349

gloria delectationes sine fine duraturas.

Prædictũ adiunguntur & alia de Christi resurrectione ex Psalmis testimonia.

Recte quoque Psalmi xxix. titulus tuæ aptatur resurrectioni. Inscríbitor siquidẽ Psalmus ille pro dedicatione domus Dauid. Quæ autẽ est hæc domus Dauid vera dedicatio, nisi tui sancti corporis immortalitate glorificatio? Quasi enim in adificatione & preparatione erat tabernaculum corporis tui, donec sub passibilitate & mortalitate variis tundeatur ac premebatur miseriis. Sed tunc demũ domus illius consummatio & dedicatio facta est, quãdo ad perfectũ & immobile glorificationis statũ, corpus tuũ benedictũ in impassibilitate & immortalitate fuit firmatũ. Hæc quoq; est illa susceptio matutina, de qua in titulo **Psal. xxi.** fit mentio. Sic enim Psalmus ille **Psal. 23** inscribitur. In finẽ, pro susceptione vel assumptione matutina. In matutino siquidẽ, vel in noctis medio, vel primo diluculo, perfecta est resurrectio tua, suscepitq; te Pater & adiunxit, vt à morte ad vitã resurgeres. Quæadmodũ & in alio loco ipse patri cõsiteris, dicẽs: Tenuisti manũ dexterã meã, & **Psal. 72** in voluntate tua deduxisti me, & cum gloria suscepisti me. Manũ quippe dexterã tuam tenuit Pater, quoniã secũdũ diuinitatẽ te no-

luit (vt nec potuisti) cadere, moriendo. In voluntate sua deduxit te: Quoniam in beneplacito suo, ad infernū te duxit, & reduxit ad superos. Cum gloria verò te suscepit, quoniā ad vitam redire fecit gloriosam. Et iterum de eadem susceptione ipse cōfiteris:

Psal. 66 dicens: Ego sum pauper & dolens, salus tua
Psal. 62 De^o suscepit me. Et rursus: Adhesit anima mea post te: me suscepit dextera tua. Ipsi

verò (inimici mei) in vanū quæsierūt animā meā, introibūt in inferiora terræ, tradētur in manus gladij, id est, in ultionē gladij & mortis: partes erūt vulpiū, portio erunt demōnū, vt cū eis cruciētur in perpetuum. Ac

Psal. 26 rursus: Pater me^{us} & mater mea dereliquerūt me, Dominus autē assumpsit me. Et ite

Psal. 40 rū: Me autē propter innocentia suscepisti, & cōfirmasti me in conspectu tuo in æternū. *Quomodo Esaias Christi gloriosam resurrectionem prædixerit.*

MOdò confusi videant Iudæi, quid in concilio iniquitatis suæ aduersus te Dei filium dixerint: Si filius Dei est (inquebāt illi) suscipiet illum. Illi quidem ad illusionem non credentes, ita loquuti sunt. Nos verò illis exprobrantes, tibi credentes, in veritate dicimus, quòd verè sis tu filius Dei, & iecirco te bene suscepit genitor tuus. Sic enim per Prophetam multò

antē

antē promissa fuerat ista susceptio, dicentē in persona patris tui: Ecce seruus meus, suscipiā eū: electus meus: cōplacuit sibi in illo anima mea. Et post pauca: Ego Dominus vocaui te, in iustitia & apprehendi manum tuā, & seruaui. Et iterū per eundē, de gloria & victoriosa tua resurrectione ex Patris

persona dicitur: Confortaui te, & auxilia-
Esaie 41 tus sum tibi, & suscepit te dextera iusti mei, id est, iustitiæ meæ, vel dextera mea

qui sum iustus. Ecce cōfundentur & erubescant omnes qui pugnant aduersum te. Et post pauca: Ne timeas, ego adiui te, noli timere vermis Iacob. Quis autē iste est vermis, quem pater celestis ita magnifice alloquitur, nisi ille qui de se in Psalmo loquitur, dicens: Ego sum vermis & nō homo, op

P sal. 11 probrium hominum & abiectio plebis: Tu enim ille ipse es qui propria voce te ipsum sic vsque ad excessum nimium villificas, sic

abiicis, vt vermem te, non hominem dicas. Verū id secundū humilitatem est huma-

næ infirmitatis. Aliòqui, secundum virtutē diuinitatis, Spiritus sanctus te magnifica

appellatione leonē alibi appellat & leonis catulum. Sic enim Iacob, appropinquante

vitæ termino, omnibus filiis conuocatis, benedictionem Iudæ (vnde tu eras nascitu-

rus) eloquens, teque præsignare intendens,

tux resurrectionis virtutem & gloriam pulchrè expressit, Iuda (inquiens) te laudabunt fratres tui. Manus tuæ in cervicibus inimicorum tuorum, adorabunt te filij patris tui. Catulus leonis Iuda, ad prædā fili mi ascendisti, requiescens accubivisti, vt leo, & quasi leena: quis suscitabit eum?

Applicatur pulchrè Prophetia Iacob de Iuda ad Christum.

Non enim ad illum tunc præsentē coram patre Iudam, sed ad te de eius semine & tribu nasciturum, prophetantis longinquū tendebat intentio: & in te iam impleta esse, quæ ille de Iuda vt ventura prædixerat, credimus. Te quippe vt primogenitum mortuorum, primitias dormientium, primogenitū in multis fratribus, vt filium Dei naturalē & consubstantialē laudant fratres tui fideles, per te filij Dei secundum adoptionem & hæredes effecti: hæredes quidē Dei, cohæredes autē Christi. Manus tuæ factæ sunt in cervicibus inimicorum tuorū, quādo in passione & morte tua, ac deinde descensu ad inferos, prævaluisti aduersus malignos spiritus mundi rectores tenebrarum harū. Filij quoque patris tui adoptiui te adorant, vt naturalem filium, & eum per quem ad illam peruenerunt adoptionē. Catulus quoque leonis à Patriarcha

Apoc. 2
1. Cor. 15
Roma. 8
Ephes. 6

triarcha sancto in spiritu, imò à Spiritu sancto per Patriarcham dicens: propter insuperabilem diuinitatis tuæ fortitudinē nec tamen simpliciter leo diceris, sed leonis catulus, quoniam omnipotentis patris omnipotēs filius. Ascēdisti verò ad prædā, quādo ad passionē te ipsum tradidisti, vt per eam captiuos redimeres. Imò & requiescēs accubivisti vt leo & quasi leena, quoniam in sepulchro secūdū corpus, quiescēs, secundum animā interim in inferno leoninam fecisti victoriā. Quod autē cōcludēdo subiūgitur, Quis suscitabit eū? significat, non humanæ id fuisse potestatis, sed tantum diuinæ: nimirum quod non à quoquam acceperis resurgēdi potestātē, sed quod à temetipso, ex virtute inhabitantis in te diuinitatis, post accubitū tuum in sepulchro, à morte surrexeris. In sacra quoque Apocalypsi, vbi tuæ resurrectionis virtus ostenditur, leonis nomine exprimeris, dicēte ad sētis Iōānis consolationem Angelo: Ne fleueris. Ecce Apoc. 5
vicit leo de tribu Iuda, radix David, aperire librum, & soluere septē signacula eius. Psal. 21
Ecce qui paulō antē quasi vermis eras oprobrium hominū, quasi quis ad occisionem ducebaris, tanquam agnus coram tōdente obmutescbas & non aperiebas os tuum, nūc quasi leo & leena, quasi leo & A 5 catulus

catulus leonis, victor gloriosus & triumphator magnificus surgis in gloria.

Ex Amos & Esaia predicatur Christi per Patrem suscitatio.

HAec quoque illa est suscitatio, de qua Propheta Amos sub similitudine tabernaculi David loquitur, dicens: In die illa, suscitabo tabernaculum David, quod cecidit. In morte enim cecidit tabernaculum corporis tui, quod in resurrectione iterum erectum fuit. Cui non male consonat, quod in Evangelio tuipse Iudaeis sermone parabolico dicebas: Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo siue erigam illud. Quae sane parabola, tui corporis respiciebat dissolutionem, tamen si a Iudaeis maliuolis male intellecta, ad intellectum diuersum de templo materialis torqueretur. Iterum quoque de hac suscitatio

Ioan. 2 tione per Esaia, ex persona patris, dicitur: Suscitauit ab Aquilone, & veniet ab ortu solis. Ab Aquilone quippe suscitauit te pater, quonia ad defectibilitatem humane corruptionis ad vitam immortalē te fecit surgere. Per Aquilonē quippe frigidū & corruptionis productiuū, humanae mortalitatis defectū accipimus. Suscitatus verō ab Aquilone, renire debuisti ab ortu solis: quonia ad virtutē incorruptibilis diuinitatis, ex voluntate & virtute patris, ad immortalē vitam debuisti

Esaia 14

si resurgere. Nā & si passus eras ex infirmitate, & quasi ad Aquilonē visus es occidere: resurgēs tamē ex virtute Dei, quasi ad ortū solis, videris ortum nouitatis tuae accipere. Hoc enim est quod clariori sermone Paulus Apostolus testatur, dicens: Christus resurrexerit ex mortuis, ut nō moritur, mors illi vltimā nō dominabitur. Quod enim mortuus est, peccato mortuus est semel: quod autem viuit, viuit Deo. Quod enim peccato diceris esse mortuus, id significat, ad Aquilonē te occidisse, vnde pinde debuisti suscitari: vt videlicet Aquilonē relinqueres, nec vltimā peccato morerēris. Quod aut subsequenter nō vltimā moriturus diceris viuere deo, siue ex virtute Dei, id significat, ab ortu solis te renire debuisse, resuscitatu licet ab aquilone. *Quomodo Christi resurrectio in figurā diuersis variis fuerit praesignata.*

Est insuper gloriosa haec tua resurrectio sicut verbis praenuntiata, ita figuris variis pulchrē adumbrata apteq; praesignata. Iam enim innocentis Abel, quem Cain peruersus occiderat, sanguis clamat de terra, & clamor eius ascendit ad Dominum, vt faciat pro eo vltionem. Iam patris Noē Salvatoris mundi nuditas, quae ex vino amoris paulo antē discooperta & irrita fuit, cum honore & reuerentia operitur & regit

2. Cor. 13

Roma. 6

Gene. 4

Gene. 9

tegitur: & quā maledictus ille Cham, impius Iudæus, sedē triserat, non intelligens ebrietatis neq; nuditatis illius mysterium (utpote crucis humilitatē, scandalū & stultitiam reputās) filij benedictionē Sem & Iaphet, id est, gentiū populi, qui crucis mysteriū intelligūt esse Dei sapientiā & Dei virtutē, magna cū reuerentia operiūt, incedentes à tergo, ne patris verenda viderēt, id est, nō respicientes corporeis oculis in illā militatē & illud opprobrium crucifixi, sed aduerso corporeo sensu, fideli & pio corde honorē ipsius secundū diuinitatis maiestatem cōtemplantes: Isaac qui ad mōrem immolationis ex patris obediētia fuerat perductus, qui holocausti ligna super se tulerrat in quibus cremaretur, qui alligatus erat stui lignorū vt mactaretur, imō super quem erat exēptus & eleuatus gladius vt immolaretur Domino iam (inquā) liberatur iste Isaac, & saluus euadit, nihilque accipit nocuementi, sed hircus pro eo assumptus immolatur: quoniam à morte per resurrectionē saluus euadis, nec vllum ex morte quam accēptus suscepisti ex patris obediētia, accēpti nocuementum, carne tantū ad tempus mortuus. Iā Isaac promissionis filius secundū spiritum, ab Ismaele illo fero suo fratre secundum carnem liberatur, vt vltērā eius non

nō debeat persequutionē metuere. Iā lenis Iacob à piloso & hispido Esau peregrē abscedēs, irā eius & machinationes pessimas effugit: iā tu patris naturalis filius Iudaicæ feritati subtraheris, vt nō quēat aduersum te suas perficere machinationes iniquas. Gene. 28

Applicatur Christo figura Ioseph & paschalis agni.

Modō simplex & modestus Ioseph de puteo educitur, in quem à fratribus fuerat per inuidiam coniectus. Modō ad imperium regis decarcere, in quem propter innocentiam & probitatem suam falsa accusatione grauatū fuerat retrusus, educitur: tondetur quoq; & vestimentis mutatis, cum gloria ante regē adducitur, secundus à rege cōstituitur, & super omnem terram Aegypti cōstituitur Dominus: quoniam exulto mortalitatis habitu, corpus recipis à patre glorificatū, potestate quoq; omnem accipis in celo & in terra, vt substitiatur omnia sub pedibus tuis, & ad patris dexterā confideas. Amodo supplicare debent Ioseph fratres eius, quem antē crudeliter trauerant, & ex eius gratia posthac viuere: quoniam post gloriam resurrectionis tuæ, Iudæi qui salutē querunt, tibi debent supplices fieri, neque nisi per te vitā & salutem possunt obtinere: & iam adorare coguntur Gene. 37
Matt. 28
Psalm. 8
age

Exod. 12 ac genua coram te flectere, quem prius ira indignis modis tractauerat. Iam in paschali agno cernimus, quod in eius escu non fuerit os comminutū ex eo; quoniam diuinitas quae ad modum ofis carne tegitur, esto; ad modum ofis solida; in tua passione nihil accipit nocumēti, mansitq; per omnia illaesa; quemadmodū in ipsa monstratur tua resurrectione. Iam adest phase, id est, transitus Domini, quo videlicet de morte ad vitam & de vita mortali ad immortalem transisisti. *Applicatur Christo figura Sampson, Danielis, Iob & Mardochei.*

Iud. 16 Iam Sampson ab incircuncisis Philistinibus quaerētib; animā ei; adhibitis custodib; obfessus, postquā ad mediū vsq; noctis obdormisset inde consurgens, apprehendit ambas portas fores, cū postibus suis & ferat impostisq; humeris suis, portauit ad verticem montis, sicque gloriose illorum corde incircuncisorum superat machinationes impias. Iam David innocēs ab impij Saulis custodia obfessus in domo sua, nihil illis obfessibus, salu; euadit, atq; ad regnū peruenit.

2. reg. 19 Iam David innocēs ab impij Saulis custodia obfessus in domo sua, nihil illis obfessibus, salu; euadit, atq; ad regnū peruenit.

Dan. 14 bi promissum & debitū. Iam Daniel vir desideriorū, sine culpa miss; in lacū leonū, regis imperio educitur, nullo accepto; à leonibus nocumēto. Sic enim tu verus Daniel, vir optimorū desideriorū, in lacū inferni missus fueras.

fueras, & in fovea sepulchri conditus iuxta quod in Psalmo ex persona tua dicit: Posuerunt me in lacu inferiori: in tenebrosis & in umbra mortis. Aestimatus sum cum descendētibus in lacū. Sed tu solus inter mortuos liber, à morte nō potuisti derineri, nō potuisti in lacu permanere, non tibi potuerūt praeualere immanes qui erāt in lacu leones, crueles inferni daemones. Nūc Iob

Iob 2 simplex & rectus cuius non erat similis in terra, sine culpa percussus vlcere pessimo, à planta pedis vsq; ad verticē, qui omnia perdidisset vlus fuerat, omnia accipit duplicia: quando pro corpore passibili & passionibus ac vulneribus pleno corpus recipis impassibile, & omni gloria fulgidum. Iam Mardocheus sacco luctus exiit, quo fuerat indutus donec dominabatur Amā, & donec super genus suum permanebat ex edicto regis sententia mortis: iam pro sacco purpuram accipit, factus à rege secundus, relatus ab omni populo eius mortis edicto, & Aman cū suis filiis appenso in patibulo. *Applicatur Christo visio Zachariae & figura Iob.*

Zach. 3 Iam impletur illa Zachariae visio, quae in v. m. facit dotē magnū conspexit sordidū quibus fuerat indutus vestibus crui, ac nouis totū mutatoris, & cydari munda or-

nari caput eius. Tu quoque es torris ille erutus de igne, propter quem increpatur Satan qui tibi præsumpserat aduersari. Tu enim torris es de igne erutus, de camino tribulationis, de fornace ardenti passionum tuarum omnium de quibus eruit te pater tuus. Iam templum illud prius à Caldeis destructum, ab Israelitis dissolutum, reedificatur et erit magna gloria domus huius nouissimæ iuxta verbum Domini plusquam primæ. Modò Ionas qui missus in mare, ab sorptus à cete, in eius ventre tribus diebus & tribus noctibus latuerat, post diem tertium, iubente Domino, euomitur in aridam. Quam sanè figuram tuipste ore tuo illo melleo & super benedicto, cum in mundo doceres, tibi & tuæ resurrectioni expressis verbis ostendisti cõperere: quãdo Iudeis incredulis signum de cælo postulantibus respondisti, dicens: Generatio hæc mala & adultera signum querit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophetæ. Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus: sic erit filius hominis in corde terræ. Sicut enim antequam ad passionem & mortem te ipsum tradidisses, omnia quæ super te erant ventura, & aduersum te erant per impios agenda, optime præsciebas: ita & resurrectionem tuam qua eras à Patre clarificandus, similiter habebas

Agg. 2
Ion. 2

Matt. 12

habebas præcognitam. Nam cum Hierosolymam ascendens ab Hiericho, passionis huius militatè enarrares, dicens: Filius hominis tradetur principibus sacerdotum, & condemnabitur eum morte, & tradent eum gentibus, ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum: post has (inquam) omnes passionem & ignominiam, adiecisti tandem quod erat posterioris gloriæ initium: Et tertia die resurget. Huc itè dirigebas illam Iudeis male intellectam parabolam, qua tuum corpus demonstrans dicebas: Soluite templum hoc, & post triduum excitabo illud. Neque aliud sibi volebat illa anima pro voluntate libera resumptio, de qua coram perfidis Iudeis loquebaris, dicens: Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eam. Nemo tollit eam à me, sed ego pono eam à memetipso. Quibus sanè verbis mortem sustinere & ad vitam resurgere æquè tuæ esse potestatis, demonstrasti: ut non minus tibi facile fuerit mortuum redire ad vitam, quàm uiuentem te ipsum in mortem tradere. Qui enim potestatem habet animam cum voluerit resumendi, habet indubie facultatem à mortuis resurgendi: quæ admodum potestatem habet moriendi, qui animam suam ponit cum voluerit. Sicut ergo ante passionem tuam & verbis prænuntiasti,

Matt. 20

Ion. 2

Ion. 10

B & signu

& figuris præsignasti resurrectionem, ita post passionem & mortem, eandem fideliter & fortiter perfectam demonstrasti.

Congratulatio fidelis animæ ad congratulandum resurrectioni Christi.

Noli ultra cor meum contristari, cessante à fletu oculi, nolite manus ultra petrus tondere verberibus. Ecce vicit leo de tribu Iuda, radix David: agnus ille qui ante paululum victus, prostratus & occisus in humilitate apparuit, iam tanquam leo victor, in potentia maiestatis resurrexit. Noli timere Christo deuota anima, noli lugere cor tuo Domino fidele. Ecce primus est

Apocal. 1 ipse & nouissimus, & : viuus est, & fuit mortuus, & ecce viuens est in secula seculorum, clauis etiā habens mortis & inferni.

Roma. 6 Scimus enim, quoniā Christus ex mortuis resurgens, iam non morietur, mors illi ultra nō dominabitur. Quod enim mortuus est, peccato semel mortuus est: quod autē uiuit, uiuit tamē ex virtute Dei. Halleluia.

1. Cor. 13 Et si mortuus est ex infirmitate, uiuit tamē ex virtute Dei. Halleluia. Laudem nunc dicite Deo omnes serui eius, & qui timetis Deum pusilli & magni. Nunc sonent in celo tubæ, & dicite, Halleluia: & replicates laudem dicite iterum, Halleluia.

Apoc. 19 Audiat modo vox tube magnæ, sicut vox aquarum multarum, & sicut vox tonitruorum

rum magnorum: audiat tunc illa ab omnibus, & dicat, Halleluia: quoniam regnauit Dominus Deus noster omnipotēs. Gaudeamus & exultemus, & demus gloriā ei, quia venerunt nuptiæ agni, & vxor eius præparauit se. Nunc facta est salus & virtus & regnum Dei nostri, & potestas Christi eius.

Gratias tibi agimus Pater omnipotēs, quod pauperem & humilem filium tuū in te cōfidentem non dereliqueris, non deserueris sperantem in veritate tua. In te sperauit, & tu liberaſti eum: protexisti eum, quoniam cognouit nomen tuum. Ad te clamauit, & tu exaudiſti eum: cum ipso eras in tribulatione, eripuisti & glorificasti eum. Dormiuit & somni cepit: exurrexit autem a somno, quoniam tu Pater suscepisti illum, & exaltaſti caput illius. Quā bene tibi cōsulebas, bone Iesu, magister sancte, quādo in grauissima illa iacens agonia, Patri tuo omnia cōmendabas, dicens: Non mea voluntas, sed tua fiat. Et iterū cū in nouissimo uitæ articulo, sanctā iam iam exhalaturus animam, in patris tui manus eam cōmendabas, dicens: Pater, in manus tuas cōmēdo spiritum meū. O quā bene tibi seruauit Pater tuus semper uiuēs, quod ei tu cōmisti semel moriens! Tu nāq̃ solā animā illi cōmendabas: ille autē non tantū animā

Apoc. 12

Psal. 90

Psal. 3

Matt. 26

Luc. 23

Psal. 30

nam tibi seruauit sed pariter etiā corpus:
ac post paululum admodum temporis, v-
trunque tibi restituit longē nobiliori statu
quā prius habueras. Non ergo tua te fidu-
cia decipit, non tibi illufit spes tua in illo
sperans, quem sciebas te posse & velle à
morte saluum facere, non fuisti confusus.
Nos itidem in te cōfidētes, nostras animas
in mortis hora tibi cōmendantes, non con-
fundemur: spe nostra non frustrabimur: sed
restitues nobis quæ tibi commendauimus,
in beata resurrectione iustorum. Amen.

CONTEMPLATIO XXVII. De duplici cau-
sa gaudiū in resurrectione Christi.

NON solum tibi, Domine Ie-
su, ex tua beata resurrectione
est proprium gaudiū, sed
cunctorū in te credentiū cō-
munis est ista lætitia. Non
enim tibi soli, sed nobis omnibus resurrexi-
sti: quæ admodum nobis cōceptus, nobis na-
tus, nobis passus, nobis deniq; mortuus &
sepultus fuisti. Quæcūq; enim in mūdo vel
agere, vel dicere, vel pati voluisti, omnia
propter electos ita egisti, dixisti, aut passus
fuisti, vt ipsi in te consequerentur salutem:
quæ admodum tuus Apostolus ait: Omnia
propter electos, vt ipsi salutē consequantur.
Duplex autem nobis in tua resurrectione
occur

2. Tim. 2

occurrit lætitiæ ratio. Primū quidem tuij-
pius à morte iusta saluatio, deinde fructus
vberissimi quē ex tua resurrectione cōsequi-
mur, vtilitas. Nam de tua saluatione à mor-
te, quomodo non plurimū gaudeamus, vbi
aduertimus te nostri tantū causa, sine tua
culpa propria, amarissimas pansiones &
mortē indignissimā perpeßum? Naturalis
enim cōmiseratio visceribus humanis ab
origine indita, excitare nos solet, ad cōpa-
tiendū ijs qui præter suā culpā propriūq;
demeritū patiūtur grauiā, per oppressiōnē
potētiū aut frauduleatas mendaciū homi-
num calumnias, tūc etiā cū is qui patitur
neq; nostri causa patitur, neq; nobis specia-
li aliquo cognationis, affinitatis, familiari-
tatis aut cuiuslibet societatis vinculo fue-
rit cōiunctus. Itidē ad cōgaudendū natūa
quardā humanis visceribus insita dilectio
nos extimulat, vt cū talem aliquē sine cul-
pa passum grauiā viderimus ab eiusmodi
pansionibus liberatū, victorēq; superasse
duras iniurias, illi cōgaudeamus & collere
mur sic liberato, etiam si ad nos nihil atti-
neat, neq; nostri causa quicquam passus fue-
rit: itaq;, pijsime Dñe Iesu, etiam si nostri
causa nihil horū sustinuissemus quæ sustinui-
sti, etiam si ad nos nihil attineres, etiam si Salua-
tor noster nō esses, etiam si nō esses Dñs no-

B 3 ster,

ster, neq; Sacerdos noster, neque Hostia nostra, neq; pretiū redemptionis nostræ, neq; aliud quicquā huiusmodi, nos tamē natura doceret & impelleret vehemēter tibi compati, & cōdolere nimium amaris passionibus tuis, ex sola tuæ innocentie & vitæ immaculatæ cōsideratione. Quāto enim magis innocens & absque querela est vita eius qui indigna patitur, tāto maiori cōpassione natura nos docet erga illum cōmoueri. Ad eūdem modum, etiam si ad nos tu nihil attineres, neq; nostri causa quicquā tulisses tuarū passionū, naturæ tamen bonitas sine gaudio nos esse nō sustineret, vbi te videre mus à tantis passionibus, quas iniuste per oppressionē sustinuisti, per resurrectionē liberatum, ac de oppressoribus triūphantē. Cū igitur ipse mecū perpendo, quā proxime tu ad me attineas, quam multis modis mihi sis cōiunctus, quod scilicet pater meus sis, quod frater meus, quod creator meus, quod saluator meus, quod magister meus, quod pastor meus, quod sacerdos meus, quod hostia mea, quod vita mea, denique meū omne bonū & meū omne gaudiū sis, tu qui passus ac mortuus fueras, sed resurrexisti à morte, & mala cūcta superasti, quā deo illis tuis amarissimis passionibus cōdolere, quāto eccontrariō gaudio resurrectionis

tionis deo collataris? Si agnū innoxium in medio luporū viderit homo vndiquaq; moribus appeti & crudelissimē dilaniari, quis nō cōpassione super agniculo mouebitur? Et si illum cōtingat luporū ora euadere, quis nō congaudebit liberato? Eū quoq; qui sua fortitudine & audacia circūstantes ouiculam lupos abegerit atque fugauerit, quis nō collaudabit, cernēs ouiculæ impensam misericordiam? Tibi ergo agno innocentissimo, qui peccatū non fecisti, & in cuius ore nullus vnquam inuētus fuit dolus, 1. Petr. 2 agno rationali, agno mansuetissimo, cælo ab alto demisso, quomodo non compatiemur in tuis passionibus, quomodo nō congaudebimus in resurrectionis gloria? Patrem quoque tuum qui te excussit de manu mortis eorū qui tuam mortem quaesierant, quomodo non pleno cordis voto gaudētes laudabimus, prædicabimus & magnificabimus, pro impensa tibi misericordia?

De altera gaudiij causa, ob quam fideles in Christi resurrectione debeant gaudere.

Altera nobis, victoriosissime Iesu, est in tua resurrectione leticie causa, fructus vberimus quē ad nos ex tua beata resurrectione credimus deuenire. Tua namque resurrectio spem certissimā omnibus tuis præbet electis, quod & ipsi aliquando fiet

post temporalem mortē ad vitā beatā resu-
scitandi. Tu enim à mortuis primus omnīū
ad vitā immortalem resurrexisti, tanquam
i. Cor. 15
Apocal. 1
primitiæ cunctōrū dormitiūm, tanquā pri-
mogenitus mortuorū, tanquā dux præces-
sor & author beatæ resurrectionis futurus
omnibus fidelibus servus tuis. Ad hoc enim
tu Domine voluisti ad tempus mori, & in
corde terræ per sepulturam velut seminari,
vt suo tēpore à mortuis resurgens fructum
afferres plusquā millefimiū. Id quod ipse
tu ante passionem manifesto satis verbo
Ioan. 12
indicasti, dicens: Nisi granum frumētī ca-
dens in terrā mortuū fuerit, ipsum solū ma-
net: si autē mortuū fuerit, multum fructum
affert. O nobile frumenti granū & semen
fecundissimum, de quo mortuo, sed resu-
scitato, tam copiosus fructus processit cen-
tum quadraginta quatuor millia signati, &
Apoc. 7
præter hos turba magna quam dinumerare
nemo poterat, ex omnibus gentibus, tribu-
bus, linguis & populis! Tua nanque resur-
rectio, bone Iesu: omnium electorum tuo-
rum beatā operatur resurrectionem. Illud
enim certissimum habemus ac persuasissi-
mum, quomodo tu in morte non permāsi-
sti, sed post triduum ad vitam beatam redi-
stisti & nos quicunque in te credimus in
morte in perpetuum non permāsurus, neq;
nostra

nostra corpora esse detinenda perpetuò in
sepulchris: sed in die illa & hora tibi soli co-
gnitis, animas singulorū redituras in pro-
pria corpora, vt iterū vitam recipiāt, & viui
homines fiant, qui per annos plures, ob ani-
mā à corpore separationē, fuerant mortui. 1. Cor. 15

*Quod resurrectio electorum erit ad vitam
gloriosam huic longè dissimilem.*

Resurgemus autē in gloria & magna
dignitate, quomodo tu prior resurre-
xisti in magnifica gloria. Resurgemus (in-
quam) ad vitā immortalem, quomodo tu
ex mortuis resurgens, vltra nō moreris, sed
viuis in secula. Resurgemus impassibiles,
vt nullis passionibus, morbis, lacionibus,
fame, siti, frigore, aestu, aliisve huiusmodi
(quibus nūc subiecta est misera caro) possi-
mus vltra vexari: quomodo & tū post resur-
rectionē tuam, nullo horū affligi potuisti.
Resurgemus in corporis agilitate summa,
summa subtilitate, summa claritate, toti lu-
cidi & hilares, absq; omni defectu & macu-
la, nimirū tui per omnia similes. Nam ta-
menti etiā nūc filij Dei sumus, nōdum tamē
apparuit quid erimus. Cū autē tu appa-
ueris, similes tibi erimus: quoniam videbi-
mus te sicuti es. Et cū tu Christe appaue-
ris vita nostra, tunc & nos apparebimus tecū
in gloria. Si autem tu, o bone Iesu, à
B § mor

- mortuis nō resurrexisses, si non tu prior vi-
tæ viam notam nobis fecisses, nunquā spes
nobis fuisset gloriose huiusmodi resurre-
ctionis. Quomodo enim corpus post multorum
annorum longa curricula resumere, si posi-
tum in sepulchro domini corpus in eo per-
mansisset, nec reducta fuisset in vetus hospi-
tium suum beata anima? Nunc autem tu
I. Cor. 15 Christe resurrexisti à mortuis, primitiæ
dormientium, spem bonam nobis omni-
bus tua præmia resurrectione largiens: quo-
niam quidem sicut per hominem vnum
veterem illum Adam, mors in mundum
intrauit, ita per hominem vnum, novum
Ibidem. Adam collata est fidelibus resurrectio mor-
tuum. Et sicut in Adam omnes moriun-
tur, ita & in te omnes viuificabuntur. vnu-
quisque autem in suo ordine, tu quidem
ut primitiæ, ut primogenitus ex mortuis,
deinde ij qui tui sunt, per te ut suæ beatæ
resurrectionis authorem, in gloria simili
Roma. 8 quidem, sed nō æquali, tecū resurgēt. Iustus
enim est, te primogenitum in multis fra-
tribus, filium Patri vnigenitum & consub-
stantialem, præfulgere gloria & honore
Ephes. 1 supra cunctos nos, qui tantum adoptiui
filij sumus, natura nihil aliud nisi filij iræ
& hæredes mortis gratia verò adoptati in
filios

filios Dei, & hæredes vitæ æternæ.

*Testimonio Pauli ostēditur, Christi resurrectio-
nem omnibus electis causam fore resurrectionis.*

Huius rei veritatem clarissimè & cer-
tissimè nos edocuit beatus Apostolus
tuus Paulus, qui super hac mortuorū beatæ
resurrectione prolixè disserit, ad eruditio-
nem nostrā, ostendens, quod tua resurrectio
omniū electorū tuorum operatur resurre-
ctionem. Sic enim ait, scribens Thessaloni-
censibus: Nolumus vos ignorare de dor-
mientibus, ut nō contristemini sicut & cæ-
teri, qui spem nō habent. Si enim credimus
quod Iesus mortuus est & resurrexit: ita &
Deus eos qui dormierunt, per Iesum, addu-
cet cū eo. Apud Corinthios quoq; aduersus
quosdam agēs de mortuorū resurrectione
minus fideliter sentientes, eandē sententiā
efficacissimè confirmat, dicens: Si Christus
prædicatur quod resurrexit à mortuis: quo-
modo quidā dicit in vobis, quoniā resurre-
ctio mortuorū nō est? Si autem resurrectio
mortuorū non est, neq; Christus resurrexit.
Si autem Christus nō resurrexit, inanis est
prædicatio nostra, inanis est & fides vestra.
Inuenimur autē & falsi testes Dei: quoniā
testimoniū diximus aduersus Deū, quod sus-
citauerit Christū, quē nō suscitauit, si mor-
tui nō resurgūt. Nā si mortui nō resurgunt,
acc

I. Thes. 4

I. Cor. 15

Ibidem. nec Christus resurrexit. Et post pauca: Nūc autē Christus resurrexit à mortuis, primitiā dormientiam: quoniam quidem per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum. Et sicut in Adam omnes moriūtur, ita & in Christo omnes uiuificabūtur. Vnusquisque autem in suo ordine: primitiā Christus, deinde ij qui sunt Christi, qui in aduentū eius crediderūt. Iterum Romanis scribens, eādem asserit sententiā, diceas: Si **Roma. 8** spiritus eius qui suscitauit Iesum à mortuis, habitat in vobis, qui suscitauit Iesum Christum à mortuis, suscitabit & mortalia corpora vestra, propter inhabitantem spiritum eius in vobis.

Quomodo Prophetarum testimonijs ostendatur Christi resurrectionem causam esse resurrectionis electorum.

Sancti quoque Prophetæ hoc ipsum resurrectionis nostræ beneficiū fidelibus ex tuo munere conferendum prænoscentes, pulchre ipsum verbis ad nostrā instructionem **Osee 6** expresserūt. Nominatim in Osee legimus: Viuificabit nos post duos dies, die tertia suscitabit nos. Tu enim post duos dies uiuus resurgēs, & tertia die patris uolūte suscitatus à morte, simul tecū nos uiuificasti atque suscitasti: nō ob aliud, nisi quia tua resurrectio omnibus nobis in te credētibus causa

erit

erit & origo resurrectionis nostræ. Quatenus enim per te spēs sumus consequuti gloriose resurrectionis, recte tecū dicimur cōuiuificati & cōresuscitati: quēadmodum à spē assumptionis regni celestis per te acquisiti, dicimur tecū coassumpti ad celos, vel tecū cōfidentes in celis. Ita enim tuus Apostolus ait: Deus autē qui diues est in misericordia, propter nimiam charitatē suam qua dilexit nos, & cū essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo, cuius gratia estis saluati, & cōresuscitauit, & cōsederē fecit in celestibus, in Christo Iesu. Esaias quoque Prophetæ, fructū tuæ passionis & resurrectionis in spiritu & à longinquo prospiciens pulchre de eo uaticinatus est, dicens: Propter scelus populi mei percussus eum. Et dabit impios pro sepultura, & diuites pro morte sua; eo quod iniquitatē non fecerit, neque inuentus fuerit dolus in ore eius: & Dominus voluit cōterere eū in infirmitate. Si posuerit pro peccato animā suam, videbit semen longauū, & uoluntas Domini in manu eius dirigitur. Pro eo quod laborauit anima eius, videbit & saturabitur. In scientia suā iustificauit ipse iustus seruos meos multos: & iniquitates eorū ipse portauit. Ideo dispersit ei plurimos, & fortissimè diuidet spolia, pro eo quod tradidit in mortem.

Ephes. 2.

Esaiæ 53.

tem animam suam, & cum sceleratis reputatus est. Quæ omnia ex magna parte iam bene adimpleta cernimus. Nunc enim, te ob scelus populi percusso, pro morte & sepultura tua tibi postmodum resurgenti dati sunt in possessione tuam, qui prius impius fuerant, usque dum in te crederet, & diuites atque magnifici etiam tibi sunt dati. Iuxta id quod in Psalmo dicitur: Postula à me, & dabo tibi Gentes in hereditate tuam, & possessionem tuam terminos terre. Idcirco autem ad vitam resurgens hoc accepisti laboris tui præmiu, quoniam non aliud in omnibus tuis actionibus & passionibus quaesieras, quam nostram salutem, neque proprium aliud quod peccatum quod illis expiaret, habebas. Possidisti pro peccato animam tuam: atque ob hoc, à modo videbis longævum semen tuum. Iuxta quod in Psalmo dicitur: Filij seruatorum tuorum habitabunt, & semen eorum in seculum dirigitur. Et iterum: Annuntiabitur Domino generatio ventura, & annuntiabunt celi iustitiam eius populo qui nascetur, quem fecit Dominus. Laboravit in hoc mundo anima tua, dura sustinens, & operas arduas atque ob hoc, vides modò fructu laboris tui, & saturaris in fide, ac salute animarum nostrarum. Denique nunc tibi disperciuntur plurimi ex omni populo & natione, & fortissimè diuidis

diuidis spolia: illos videlicet quos de manu principu huius mundi potenter eripuisti.

Testimonium Psalmi adfertur ad presentem materiam.

Diuitias quoque Psalter tuus beneficium istud nostræ posterioris resurrectionis ex tuæ prioris mysterio, pulchrè nobis insinuat, cum sub persona tua patre alloquens oratio dicit: Educ domine de custodia, siue de carcere animam meam, ad consistendum nomini tuo: me expectant iusti, donec retribuas mihi, vel: In me coronabuntur iusti, cum retribueris vel benefeceris mihi. Te quippe donec adhuc esses in custodia sepulchri aut carcere inferni, priusquam te inde Pater tuus eduxisset, merito expectabant iusti, donec tibi pater tuus mercedem retribuerat laboris tui: quoniam sciebant non posse se ad eam quam tanto opere expectabant celestem hereditatem pertingere, nisi per tuam resurrectionem, postquam tu de custodia eductus tuam accepisses beatam remunerationem. Non enim docuisset, quenquam adoptiuorum filiorum præuenire filium naturalem, in ingressu isto ad hereditatem supernam: sed iustum erat, adoptiuos præstolari aduentum naturalis & consubstantialis: ut illo priore egresso, per eum & cum eo ipsi ingrederentur posteriores. Quemadmodum hac de re

de te sanctus Apostolus ait: Eum autē qui modico quā Angelī minoratus est, videmus Iesum propter passionē mortis, gloriā & honore coronatum, ut gratia Dei pro omnibus gustaret mortē. Decebat enim eū propter quē omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriā adduxerat, authorē salutis eorū, per passionē consummari. Expressius verō nostrā sonat remunerationē ex tua resurrectione, quod in loco predicto Psalms tui, secundū Hebræum sermonem legimus: In me coronabūtur iusti, cum retribueris mihi. In te siquidem ut primaria causa & præcipuo authorē gloriæ suæ iusti omnes debuerūt coronari, nec poterāt sine te, vel ante te suam adipisci coronam.

*Alia ad idem adhibentur Psal.
miste testimonia.*

EAndem quoque sententiā breui verbulo Psalmus altius loquitur, sub tua item persona dicens ad patrē: Singulariter sum ego, donec transeam. Donec enim in hoc mundo eras, antequam passus fuisses & resurrexisses à mortuis, priusquā trāsses ex hoc mundo ad Patrem, eras tu singularis & quasi solitarius, quem admodū granū quod nondum mortificatū est in terra, solitariū manet, donec mortuum fuerit, & reuixerit ad fructificandū. At verō, ubi per tuā resurrectionem,

rectionem, à statu huius mortalitatis & humilitatis trāssisti ad statum immortalitatis & gloriæ, ac per ascensionem ex hoc mundo transtisti ad patrē, tunc non amplius singularis permanere potuisti, sed fecisti fructū millecuplū, & excreuisti in mille milia. Ex paruulo siquidē grano, creuisti in vitem latissimā, palmitem tuos extendens per orbis totius latitudinem: & ex grano sinapis, minore omnium olerū seminibus, ascendisti in arbore altā, cuius vmbra montes operiat, & rami sint in nidificationē aubus cæli. Id quod pulchrē in alio Psalmo nobis insinuatū est, dicente Psalmista in admiratione sua: Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus, nimis confortatus est principatus eorum. Dinumerabo eos, & super arenam multiplicabuntur: exurrexi, & adhuc sum tecum. Prius considerat magnificentiam gloriæ, ad quam prouehis tu amicos tuos, & multitudinem eorum innumeraibilem cōtēplatur: ac deinde, velut totius huius boni assignans originem, subiungit: Exurrexi, & adhuc sum tecum tanquam si cōtemplationi & admirationi illi prophetice respondens tu dicas: Omnis istius boni quod tu in meis electis contemplaris & admiraris, ecce mea resurrectio fons est & origo. Cum ergo per victoriosam resurrectionem

Matt. 13

Psal. 138

C tionem

tionem tuam, victor potentissime, tanta
comoda nos genus vilissimum sumus con-
sequuti, cum vtilitas tam grandis inde ad
nos redeat, quomodo nō in tua beata resur-
rectione summē exultare nos cōuenit? Do-
na namq; tua nos decet in gaudio & gratia-
rum actione suscipere letantes. Merito ita-
que, Parer sancte, in tui filij potenti resusci-
tatione letamur & exultamus, cantica tibi
noua canentes, quoniam fecisti mirabilia:
tam cum illo quā cum vniuerso semine
ipsius, quod sumus nos: fecisti & illi & no-
bis magna, qui potens es, & confirmasti su-
per nos in eternū misericordiā tuā. Amen.

Luc. 1

CONTEMPLATIO XXVIII. de trium-
phali Ascensione Christi ad celos, & que
Prophetarum super ea re testimonij.

GRATIAS tibi agimus, sua-
uissime praeceptor & salua-
tor, Domine Iesu Christe,
quod non statim post tuam
resurrectionē à nobis in cæ-
los absceris: sed ad certitudinē de tua re-
surrectione nobis faciendam & fidem con-
stabilendam, post resurrectionē tuam, per
multa argumēta teipsum voluisti discipu-
lis tuis comprobare viuētem per dies qua-
draginta: apparens illis diuersis modis, vt
potē nunc ad monumentum, nūc in via in
peregr

Act. 1

peregrini specie, nūc ad litus maris, nunc in
domo ostijs clausis, semel & iterū: vbi etiā
incredulo Thomæ palpādas exhibuisti ma-
nus, & latus atq; clauorum loca contingen-
da praeuisti, multa quoq; illis loquēs quæ
antē portare non poterant, potissimum de
diuinitate tua, de regno celesti, & futuri se-
culi beata felicitate. Post quæ omnia, trans-
actis iam à resurrectione diebus quadragin-
ta, omnibus ad quæ peragenda missus fue-
ras à patre, peractis, quādo venit tempus vt
ad patrem redires vnde exieras, discipulos
tuos ad montē Oliueti, extra Hierusalem, Luc. 24
in Bethaniam, exire iussisti. Quibus illic
ita congregatis, post datam eis supernā be-
nedictionem, ipsis stantibus atq; cernenti-
bus, tu es eleuatus à terra, per virtutē pro-
priam tibi inexistētem. Statimque nubes
te clara & lucida recepit ab eorum oculis,
quæ te subduxit eorū aspectui: sicq; in tota Act. 1
illa humana natura quam hic in mundo
assumpsēras, ascēdisti in cælum, ad eum re-
uertēs qui te miserat. Iuxta quod paulō an-
te tuā resurrectionē discipulis prædixeras:
Exiui (inquiens) à Patre, & veni in mun- Ioan. 16
dum: iterū relinquo mundum, & vado ad
Patrem. Te verò aduenientem pater tuus
in maxima excepit magnificentia, mittens
tibi obuios illos mille millia Angelorum

380 CONTEMPLATIO XXVIII.

exercitus: suscipiensq; & amplexans te sibi
Mar. ult. charissimum & obedientissimum Filium,
in dextera sua te confedere fecit, in praece-
lenti gloria super vniuersos Angelorū or-
dines, constituens te iudicem viuorum &
A& 10 mortuorū, & omnem tibi dans in caelo at-
que in terra potestatem: quemadmodum
Matt. 28 ipse discipulis indicasti, dicens: Data est
mihi omnis potestas, in caelo & in terra.
*Quod Christus virtute propria caelos ascenderit
id quod nulli puro homini foret possibile.*

Ascendisti verò in caelum, non per alie-
nam & tibi ipsi extraneā potentiam,
non vilo corporali adiutorio suffultus, non
alis adiutus, non scalis innixus, non tractus
funibus: non etiā Angelorū virtute depor-
tatus, nō transatus, vt Enoch: nō, vt Helias
Genes. 5 raptus in igneo curru & equis igneis: sed
4. Reg. 2 virtute propria eius quae te inhabitabat di-
uinitatis. Sicut enim virtute propria à mor-
tuis resurrexisti ad vitā, sic & propria vir-
tute à terris ascendisti in caelum, quod nemo
potuit praeter te Dei filiū, quemadmodum
olim docueras, dicens: Nemo ascendit in
Ioan. 3 caelum, nisi qui descendit de caelo, Filius ho-
minis qui est in caelo. Tu enim quia de caelo
descendisti, & nihilominus in caelo apud Pa-
trem permāsisisti, solus viam nosse poteras,
qua ad Patrem (vnde exieras missus per obe-
dientiam)

DE CHR. ASCENSIONE.

381

dientiam) redires: & solus ius habebas, ne-
gotio peracto ad quod emissus fueras, re-
deundi ad Patrem vnde exieras. Id ipsum &
Apostolus Paulus indicat, dicens: Quod *Ephes. 4*
CHRISTVS ascendit, quid est, nisi quia
& descendit primum in inferiores partes
terrae? Qui descendit, ipse est & qui ascendit
supra omnes caelos, vt adimpleret omnia.
Ceterorum verò hominum sicut nemo po-
test à morte propria sua virtute ad vitā re-
surgere, ita nec à terris ad caelos ascendere:
quemadmodum Iudaeis prius, ac postmodum
etiam discipulis tuis, testificatus es, dicens:
Ego vado, & quò ego vado, vos nō potestis
Ioann. 7 venire, aut me sequi: quia videlicet nullus
Ioann. 13 homo purus ex propria virtute potest ad
caelos ascendere: sed tu patris celestis fi-
lius naturalis, & consubstantialis, praeile-
gio illo peculiariter gaudes, quod non est
communicatum aut communicabile alte-
ri. Illic autem ad dexteram patris iam re-
sidents, claritate & gloria longè superexce-
dis vniuersos Angelicos ordines, quemad-
modum solis iubar praefulgidum, cetera-
rum stellarum pallidum lumen excelsit, &
suo praecellenti fulgore velut obscurat. Nam
(vt Apostolus Paulus ait) tantò melior tu
Hebr. 1 es & excellentior Angelis factus, quantò
differentius nomen prae illis hereditasti.

Illi quippe in scripturis tantum Angeli nominantur, id est, nuntij: videlicet ab officio ministerij sui, quoniam administratorij spiritus sunt in ministeriū missi propter homines electos, qui hereditatē sunt accepturi salutis. Tu verò longē dissimili appellatione filius appellaris, & es patris celestis, iuxta q̄ in Psalmis sub tua persona dicitur:

Psalm. 2 Dixit Dominus ad me, filius meus es tu ego hodie (id est, in aternitate) genui te.
Quomodo triumphalem Christi Ascensionem Psalmista cum exultatione decantauerit.

Hanc tuam Ascensionē exultans in spiritu Propheta tuus canebat, dicens:

Psalm. 8 Domine Dominus noster, quā admirabile est nomen tuū in vniuersa terra! Quoniam eleuata est magnificentia tua super celos. Tunc enim super celos est Dei eleuata magnificentia, quando filius Dei ascēdit super celorum altitudinē. Et iterum magnificentiā illam ingressus tui in celū dulci colloquio describens, primū ipse in spiritu loquitur Angelos, quasi intus prætollantes aduentum ascēdentis, ipse tanquā præcursor aduenientis, dicit: Attollite portas principes vestras, & eleuamini portæ æternales: & introibit rex gloriæ. Vos (inquit) o principes excelsi o nobiles Angelici spiritus, redeuntē cum victoria Iesum filium Dei

Dei Ieri suscipite aperite in altum & latum portas habitationis vestræ: & vos o portæ æternales beatæ mansionis huius, nunquam confringendæ, eleuamini in altū & in latū aperiimini. Est enim id omnimodis iustissimū: quoniam iā ad vos principes, & per vos portas ingreditur Rex ille gloriosus Christus Iesus, peracta militia & accepta victoria, iuxta patris mandatū, regnū in ciuitate vestra susceptorus, & in ea regnaturus in secula. Ad hunc sanē modum ille Propheta in spiritu veluti præcurrens ante ascēdētē, & in propria redeuntē Domini, ad principes celestes, vt occurrant & ianuas aperiant venienti principi, humano more clamat: sic cupiēs illius ingressus magnificentiā, quantū potest homo exprimere. De hinc verò, ad exprimēdū quis sit adueniēs, interrogātes introducēt intus angelos, atq; dicentes: Quis est iste rex gloriæ? Quibus **Psalm. 23** mox responsionē paratā exhibet: Dominus (inquiens) fortis & potens, Dominus potēs in prælio. Ac deinde simile replicat colloquium, ad maiore affectus dulcedinē, dicens iterum: Attollite portas principes vestras, & eleuamini portæ æternales & introibit rex gloriæ. Quis est iste rex gloriæ? Dominus virtutū, ipse est rex gloriæ. Sic & in alio loco idē Propheta ait: Cantate Deo, **Psalm. 67**

psalmum dicite nomini eius, iter facite ei qui ascendit super occasum: Dominus nomen illi. Ac deinde: Regna terræ cantate Deo: psallite Domino, Psallite Deo qui ascendit super cælum cæli, ad orientē. Ecce illic super occasum, hic ad orientē te dicit ascendere. Et utrūque contemplator ille tuorū mirabiliū dixit verissimē. Super occasum quippe ascendisti, qui mortē resurgēdo superasti, & ad vitā immortalē nō vltērā moriturus tua virtute transisti, dēq; mortē & mortis principe diabolo gloriosum retulisti triumphū. Ad orientem verō ascendisti super cælum cæli, id est, super omnes cælōs. Ad Patris dexteram, locum dignissimum & beatissimum, vbi perpetua processione filius à patre exoritur, tanquam lumen immensum de immenso lumine.

Adiciuntur predictis loca alia, in quib' Psalmista ascensionis huius cum gloria meminit.

Rursus alio in loco idem Propheta, priorem tuū in humilitate descēsum, ac deinde posteriorem in gloria ascēsum, apertissimē sub cōparatione solis descripsit, dicens: Ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Exultauit vt gigas, ad currendam viam: à summo cælo egressio eius. Hæc ad priorem descēsum pertinent. De ascēsu verō subiungit: Et occursum siue regressus

gressus eius, vsque ad summum eius: nec est qui se abscondat à calore eius. Et iterū alio in loco: Inclinauit cælōs, & descēdit, & caligo sub pedibus eius: videlicet in descēsu priori, quando cælōs quasi inclinasti. Deus ad homines veniēs, & caliginem quasi sub pedibus habuisti, vt in propria veniēs non fueris agnitus. Verū post hæc quæ est posterior subsequēta ascensionis gloria, adiūgitur, eodem dicente: Et ascendit super Cherubin, & volauit, volauit super pennas ventorū. Et posuit tenebras latibulū suū. In ascensione quippe tua ascendisti super Cherubin, super omnes angelorū ordines, & volasti volatū celerrimo, quasi super pennas ventorū: & tenebras posuisti latibulū tuū, ita vt iam vltērā secundum corporalem præsentiam possis videri in patris dextera occultatus, donec tempus aduenerit, vt secūdō adueniens de cælo tonēs & fulgura emittas, dēq; vocē tuam illā potētissimā, qua mortuos omnes suscitabis. Si quidem non prius est expectandus ad nos secundus ille tuus aduētus, quā in generali omnium iudicio: iuxta quod in ascensione tua sancti angeli spectantibus aiunt discipulis: Viri Galilæi, quid statim aspicientes in cælum? Hic Iesus qui assumptus est à vobis in cælū, sic veniet, quemadmodum vidistis eum

Psalm. 17

Ioan. 1

Psalm. 17

Ioan. 5

Actu. 1

C 5 eunt

euntem in celum. Quasi dicat: iam ille per
sunt tenebras latibulum suum: iam non ul-
tra videbitur, donec iterum veniat.

*Prophetica adducuntur testimonia, quibus
Christus cum angelorum comitatu signifi-
ficatur ascendisse.*

Quomodo vero cū angelorū glorioso
comitatu ascēderis in magno iubi-
lo, idem Psalmista pulchrē expressit, dicens:
Psal. 67 Currus Dei decē millibus multiplex, millia
latantiū. Currus quippe tuus (iuxta huma-
nū morē loquēdi) quo vectus fuisti, non ad
necessitatē, sed ob magnificentiā, ad celo-
rū altitudinē, ex multiplicatis decē milli-
bus angelorū cōponitur, id est, ex innume-
ra multitudo vectorū: multa millia latantiū
sunt currus tuus, quoniam omnes illi vecto-
res & ministri in maxima sunt exultatione
& inenarrabili gaudio, quod habēt ex aspe-
ctu eius quē vehunt in gloria sua. Cui bene
cōsonat quod alio loco iterū dicitur: Ascen-
Psal. 45 dit Deus in iubilo, & Dominus in voce tu-
bæ. In iubilo enim angelorum sanctorum
ascendisti, & in voce exultationis atq; cōfes-
sionis eorū, quibus velut tubis resonabant
tibi iubilum illi vectores tui. Eiaī quoq;
Prophetam Euangelicum iste tuus glorio-
sus cum angelorum iubilo ascensus non la-
tuit: qui in spiritu te ascendente cōspiciēs,
vel

vel ipse in admiratione sua loquitur, vel lo-
quētes facit velut admirātes angelos, cū
ait: Quis est iste qui venit de Edom, tinctis
vestibus de Bozra, iste formosus in stola
sua, gradiens in multitudine fortitudinis
suar? Ac deinde respōsiōe ex ore ascenden-
tis, annexit, dicens ex persona tua: Ego qui
loquor iustitiā, & propugnator sum ad sal-
uandum. Et ut nulla sit tergiversatio, quin
de teipso sermo fiat qui in passione fuisti
rubricatus, adiungit quæstionē alteram, di-
cens: Quare ergo rubrum est indumentum
tuum, & vestimēta tua sicut calcantium in
torculari? Ac mox respōsiō adhibetur, quis
tu sis, apertissimē indicās: Torcular calcaui
solus, & de gentibus non est vir inecum.
Quo interrogantis & respondentis dulci
colloquio, illud nobis insinuat occultē,
quod postmodum sanctus Apostolus Pau-
lus manifestissimē expressit, per humili-
tatem passionis te peruenisse ad gloriam
istam Ascensionis, cū Philippēsis de te
ita scribit: Humiliauit semetipsum, factus
obediens vsq; ad mortem, mortem autem
Crucis. Propter quod & Deus exaltauit il-
lum, & dedit illi nomen quod est super om-
ne nomen, ut in nomine Iesu omne genu
flectatur celestium, terrestrium & inferno-
rum: & omnis lingua confiteatur, quia Do-
minus

Eiaī. 67

Ibidem.

Philipp. 2

Psal. 109

Psal. 21

mius noster IESVS Christus in gloria est
Dei Patris. Quod etiā rectius Psalmista in-
dicauerat breui versiculo, dicēs: De torrēte
in via bibit, propterea exaltabit caput. Nūc
enim caput tuū exaltatum est, & ita exalta-
tum, vt omnibus etiā Angelis fias tremen-
dus & adorandus, qui paulo ante etiā mortu-
lib⁹ fueras vt vermis terrarū despectissimus.

*Quod Christi ad celos Ascensio nobis copio-
sissimum fructum proferat.*

Quoniam rexiste te credimus, sed omnibus
qui in te sunt credituri ad salutem: sic neq;
tibi soli putamus te ascendisse ad celos, sed
ad omniū nostrū salutem quicūq; in
tuo nomine sumus credituri. Tu siquidem
Ascensione tua praeuia fecisti nobis viā, per
quam & ipsi post te valeamus ascendere. Por-
tas caelestis regni, quae tibi primò omnium
patuerunt in propria redeunt, tuo Ingres-
su nobis aperuisti, vt praecedentem Domi-
nū valeant seruari, vsque tunc in exilio de-
gētes, subsequi. Haec enim erat cū adhuc
nobiscum esses, voluntas tua, vt vbi tu esse,
illic essent & ministri tui fideles. Iuxta
quod ad patrē loquens, dicebas: Pater, volo
vt vbi ego sum, & illi sint mecum: vt videāt
claritatem quam dedisti mihi. Et alibi tur-
bas exhortans ad tuam fidem & obedi-
tiam.

Ioan. 17

Ioan. 12

Ioan. 14

tiā, dicebas: Vbi ego sum, illic & minister
meus erit. Neq; enim ob hoc modò à terris
ascēdis ad celos, vt nos hic in miseris dere-
linquas, tu solus in deliciis agas apud Pa-
trē. Quemadmodū enim non potest mater
relinquere filiū vteri sui quem genuit, neq;
iucundas sibi potest reputare quascunq;
delicias, si filiū se videat relinquere in mise-
riis: ita amor tuus ille plusquā paternus o-
mnēq; longē superās amorem maternū,
sustinere non potuit, vt nobis in nostra mi-
seriae facibus relictis, tu ad caelestes deli-
cias solus cōscenderes. Ad hoc autē in celos
prior abiire, nosq; praecedere voluisti, vt il-
lic agens, nos ad te attraheres atq; assūme-
res de mundo. Abiisti nobis praeparare lo-
cum, in quo suscipiamur viam parare qua
transeamus, portas aperire per quas ingre-
diamur ad pascua vitae. Sic enim discipulis
tuis ante abscessum pollicebaris, dicens:
Ego vado parare vobis locum. Et si abiero
& praeparauero vobis locū, iterum veniam,
& accipia vos ad meipsum: vt vbi sum ego,
illic & vos sitis. Tu siquidem virtute tua
quam habes à patre ad celos, prior ascen-
disti, & celorum portas penetraisti, regres-
sus in hereditatem tuam propriam vnde
exieras: nimirum filius naturalis existēs &
consubstantialis patris caelestis, & natura
haeres

Ephes. 2 hæres regni paterni. Nos autē per gratiam adoptionis effecti tñum adoptitiij, natura nil nisi irē filij, si in te credentes tecum vnū efficiamur, per tuā virtutē assumēdi sumus ad celos, non tamen nostra virtute illuc ascēsurus quemadmodū nemo nostrū sua virtute propria resurgere potest à mortuis: tua tamē virtute à mortuis resuscitabitur ad vitā immortalē omnes qui in te crediderint. Quemadmodū ipse tu in Euāgelio es pollicitus, dicēs: Amen amē dico vobis qui credit in me, habet vitā aternā, & ego resuscitabo eū in nouissimo die. Vt nō immeritō, à morte ad vitā ex propria virtute regressus, resurrectio peculiariter nominari possit: & tu? in celū redit? ex propria itē virtute. Ascēsiō: noster verō à morte ad vitā regressus per virtutem tuam, suscitatio vel resuscitatio ad distinctionē debeat appellari: & noster ille ad celos ingressus, assumptio propriē debeat nūcupari: te resurrectisse cōstetamur, nos resuscitādos: te quoq; in celos ascēdisse, quōd nos sumus assumēdi. *Scripturarū testimonia prædictū adhibentur, partim Noui, partim Veteris testamenti.*

Hanc verō nostrā quam in spe expectamus futuram ad celos assumptionem **2. Petr. 3** pulchrē nos Petrus Apostolorū tuorū princeps edocuit, dicēs: Iesus Christus est in de-

1212

extera Dei Patris, deglutiens mortē, vt vite aeternae hæredes efficereimur, profectus in celū, subiectis sibi Angelis & potestatibus & virtutibus. Et iterū: Deus (inquit) suscita **1. Petr. 3** nit Iesum à mortuis, & dedit ei gloriam, vt fides vestra & spes esset in Deo, similis videlicet resurrectionis & Glorie. Hoc & Paulus Apostolus testatur, dicēs: Deus qui diues **Ephes. 2** est in misericordia, propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos, & cum essemus mortui peccatis, cōiunificauit nos in Christo, cuius gratia estis saluari, & cōresuscitauit, & cōsedere fecit in caelestibus, in Christo Iesu. Quomodo autē in te cōsedere scit nos in caelestibus Pater tuus, nisi quia nobis spēs dedit per te aliquādo illuc pertingēdi ad celos, quōd tu prior es virtute propria ingressus? Id ipsum Dauid quoq; Propheta cōtemplans, ad exaltationis tuę gloriā aspi-
Psal. 52 rabat, clamās ac dicēs: Exaltare super celos
Deus, & super omnem terrā gloria tua, vt li-
berentur dilectui tui. Intelligebat siquidē, per tuā Ascensionis gloriam, genus humanum à terris (vbi degunt captiui) ad celos assumendum. De quo & alibi expressius loquitur, dicens: Ascendens in altum, cepisti captiuitatem, & captiuam duxisti captiuitatem. Tu siquidem ascendens ad celos, tecum duxisti & tecum assumptisti
Psal. 69 pater

patres illos, quos de limbo inferni liberaueras, ut ipsi tecum ingrederetur in celos, qui quidē tua fuerūt captiuitas, eo quod de manui inferni & potestate diaboli illos tua potentia liberales: sicque ab illo, pessima captiuitate, liberatos, in tua beata & felicissima captiuitate ad Patre tuum adduxisti. Vniuersum quoque genus humanū & omnes electos tecū abduxisti ascendens, quatenus illis omnib⁹ tua ascēsis spēs cōtulit, aliquādo te subsequēdi illuc quō prior introieras. *Predictis adiungitur pulchrum & apertum Michæa vaticinium.*

Michæas quoque Propheta hoc ipsum mysterium pulchre nobis insinuat, cū in spiritu fidelem populum alloquēs, ait: Congregatione congregabo Iacob totum te, in vnum cōducam reliquias Israel, pariter portam illū quasi gregem in ouili, quasi pecus in medio caularum. Hic videlicet significatur fidelium collectio in Ecclesiam, prius quidem militātem, ac posterius triumphantem. Subiungit deinde causam huius congregationis fidelium: *Ibid. em.* Ascendit enim (inquit) pandens iter ante eos. Diuidit, & transibunt portam, & egredientur per eā: & transibit rex eorū coram eis, & Dominus in capite eorum. Quis enim iste est qui ascendit, iter pandens ante

ante greges? quis ille diuidens siue aperiens portam, ut trāseant greges? quis ille rex coram gregibus transiens? & quis Dominus ille in capite eorū, nisi tu Dei Patris Filius vnigenitus: qui à statu mortalitatis huius trāsiens ad immortalem statum seculi venturi, iter fecisti electis tuis, & portā aperuisti, per quam ad eādem gloriam te valeant subsequi, ad quā tu prior ascendisti? Quod enim in capite gregū tu diceris per eminē. *Roma. 8* tiam trāsisse, hoc significat, quod in præcel. *1. Cor. 15* lenti gloria tu ut primogenitus in multis Apoc. 1 fratribus, & primitiæ resurgētium, omni- bus eminētior, ad Patris dexteram, mortis victor & gloriæ largitor conscenderis.

Gratiarum actio ad Filium Dei ut resurgentem in patris dextera.

Adoramus te sanctissime Domine Iesu Apoc. 19 Christe, in Patris dextera residentem, Psal. 46 regem regum, dominatū Dominū, regem Psal. 102 magnum super omnem terram: qui parasti 1. Petr. 2 in celo sedem tuā, & regno tuo dominaris omnibus. Adoramus te pastorem & Episcopo Hebr. 4 pum animarum nostrarum, pontificem magnum qui penetrasti celos, ut assistas nunc vultui Dei pro nobis. Adoramus te mediatorē nostrum, propitiatorē nostrum, 1. Tim. 2 advocatū nostrum. Tu enim vnus es mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus.

D Tu

Ioan. 16. Tu fidelis es nobis aduocatus apud patrem, quæ admodum discipulis abscedens es pollicitus, quod patrem esses pro nobis rogaturus. Et dilectus tuus discipulus hoc nobis de te testificatur, quod si peccauerimus aduocatum ad patrem habemus **IESVM** iustum, qui est propitiatio pro peccatis totius mundi. Adoramus te salutis nostre authorem præcipuum, qui ex iis quæ passus es didicisti obedientiam, & consummatus factus es omnibus tibi obtemperantibus causa salutis æternæ: qui per hostiam tuam longè optimam, non in sancta manufacta, exëplaria verorū, sed in ipsum celum introisti, ut appareas nunc vultui Dei Patris pro nobis.

Hebr. 9 Tu semel in cōsummatione seculorum, quādo venit plenitudo tēporis, vnā pro peccatis **Psal. 8** offerēs hostiā in sempiternū sedes in dextera Dei, de cætero expectans, donec ponatur inimici tui scabellum pedū tuorū. **Gratias tibi agimus** victoriosissime & benignissime Domine **IESV** Christe, Pater noster & pastor optime, qui inuentū in deserto mūdi huius ouiculam centesimam, quæ perierat, nos viselicer miserādum genus hominū, proprijs humeris in causas cælestes, in pacis vitæ æternæ reduxisti magna omnium Angelorū læticia. **Gratias** (inquā) tibi agimus immensas, qui tanta nobis miseris &

prorsus indignissimis, pro tui amoris pijsimo pectore, cōtulisti. Qui cū Patre & Spiritu sancto vivis & regnas in secula. Amen.

CONTEMPLATIO XXIX. De Spiritus sancti missione in discipulos, in ipsa sacra Pentecoste, de qua doni huius præcellentia.

GRATIAS tibi agimus, suauissime Pater & præceptor noster **IESV** Christe, & benedicimus tibi quia per ascensionē tuam ad celos, non es oblitus eorū quos in terra reliquisti dilectos discipulos tuos, quos in finē vsq; dilexeras: neque orphanos & desolatos eos voluisti relinquere: sed post dies pauculos consolatorem alium illis destinasti, spiritum tuū sanctū de celo, iuxta quod ante passionem tuam discipulis sermone ardētissimo vale dicēs, promiseras. Ego (inquiens) rogabo patrem, & alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, spiritum veritatis. Non relinquam vos orphanos, vado & venio ad vos. Ad cuius etiam spiritus susceptionem iam iam ascensurus in celum voluisti preparari electos tuos, cū illis cu riosiora quædam de tempore restitutionis israelitici regni humano quodam affectu interrogantibus responderes, dicens: Non est vestrum nosse tēpora vel momenta quæ

Ioan. 19

Ioan. 14

Act. 1

Pater posuit in sua potestate, sed accipietis virtutem superuenientis in vos Spiritus sancti. Præcepisti ite illis, ab Hierosolymis ne discederent, sed expectaret promissionem Patris, quam per os tuum audierant: nimirum quod baptizandi essent Spiritu sancto, tum quod post multos dies. Videlicet, quia boni est in silentio prestolari salutare tuum, ut Thren. 3 esset in spe & silentio fortitudo eorum: ut perseverantes unanimiter in oratione, dis Esaiæ 30 gni fierent suscipiendo tanto munere.

Quomodo Spiritus sanctus super discipulos venit visibilibus signis.

Ipsa igitur sacro die Pentecostes, mystico dierum numero completo, transactis iam à tua resurrectione quinquaginta diebus, ubi quinquagesimus dies illuxisset, memor promissi tui, sanctum Spiritum de celo congregatis pariter in vnum & corpore & animo discipulis misisti, in specie sensibilibus. Siquidem de celo factus est repente sonus, tanquam aduenientis Spiritus aut status vehementis, qui domum totam repleuit, ubi erant discipuli congregati, propter metum Iudeorum: & apparuerunt illis dispartitæ lingue tanquam ignis, & sedit super singulos eorum: & repleti sunt omnes Spiritu sancto. In cuius iudicium coeperunt loqui varijs linguis magalia tua, prout Spiritus sanctus

sanctus dabat eloqui illi. Ita tu quidem sensibilibus speciebus voluisti apparere sanctum Spiritum tuum, ut per externa foris apparentia demonstrares, quid interius ille operaretur in ijs quos impleuerat. Quod enim sic in statu vehementi datus Spiritus sanctus, hoc significat, quod eos quos ipse impleuerit toros rapiat, & sua efficaci suggestionem impellat quocumque voluerit: quæ admodum status vehementis non piger est aut inualidus: sed celer & efficax ad agendum suo impetu quocumque voluerit, id quod semel arripuerit. Quod autem in linguis apparuit, & illis quidem igneis, hoc significat, quod eis quos repleuerit, verba donet flammantia, quibus audientium animi salubriter accendi valeant & liquefieri, igne utique illo diuini amoris, de quo tu ipse ante mortem prædixeras: Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi ut ardeat? Et bene quidem in ignis visibili specie monstratus est Spiritus tuus, ad designandum quod intus in cordibus discipulorum ea spiritualiter ipse ignis inuisibilis esset operaturus, quæ materialis & visibilis ignis foris cernitur operari. Ipse si quidem adueniens in cordibus electorum tuorum purgat, illuminat, & inflammat. Purgat quidem, ab omni scoria & rubigine peccatorum, ab omni affectione carnali, à

Lucæ 12

timore & amore inordinatis, & omnino
ab omnibus quæ corda nostra possent à te
auellere. Illuminat, in omnibus quæ nobis
ad salutem sunt necessaria cognitu, quæq;
pro exigentia crediti nobis ministerij op-
portuna fuerint: vt in omni Sapientia atq;
Sciētia abundemus per eū, illuminatos ha-
bentes cordis nostri oculos. Inflammāt verò
& accēdit in tuo ardenti amore, vt pondere
affectus sui in te ferātur corda fidelium, &
velut in se liquefacta, in te resoluātur: vt ad
quælibet, quantumuis difficilia pro tuo no-
mine peragēda, & ad quælibet quātumuis
dura sustinēda, fiant prōptissimè: ita vt iam
etiam cōcupiscenti animo querant ipsi &
gaudeant, pro tuo nomine pati iniurias.
Aq. 5. Quēadmodum de tuis Apostolis, post illū
acceptū, legimus, quōd ibant gaudentes à
conspēctu concilij, quoniam digni habiti
sunt pro nomine I. E. S. V. contumeliā pari.
*Quam magnificē de Spiritu sancto loqui soli-
tus sit Christus Dominus apud discipulos.*
Hic est ille Spiritus sanctus, de quo tam
magnificas laudes tu prædicasti corā
discipulis, priusquā ab eis abscederes, quem
te eis tui loco relinquitur, & per te incepta
consummaturū pollicebaris, dicens: Non
relinquā vos orphanos. Ego rogabo patrem
& alium Paracletū dabit vobis, vt maneat
vobiscum

vobiscum in æternū, Spiritū veritatis, quem
mundus nō potest accipere, quia non videt
eum nec scit eum. Vos autem cognoscetis
eū, quia apud vos manebit, & in vobis erit
Paracletus Spiritus sanctus, quē mittet Pa-
ter in nomine meo, ille vos docebit omnia,
& suggeret vobis omnia, quæcunque dixe-
ro vobis. Ac rursum: Cū venerit Paracle-
tus quē ego mittam vobis à patre, Spiritū
veritatis qui à patre procedit, ille testimo-
niū perhibebit de me. Et iterum: Ego veri-
tatem dico vobis. Expedi vobis, vt ego vadā.
Si enim nō abiero, Paracletus nō veniet ad
vos. Si autē abiero, mittā eū ad vos. Et cū
venerit ille, arguet mundum de peccato, &
de iustitia, & de iudicio. Quasi dicas: Tanta
erit vobis ex illius spiritus aduētu utilitas,
vt expediāt vobis mea corporali præsentia
priuari, quōd ille adueniat. Ille enim cōsum-
maturus est, quod per me fuit inceptū. Et
post pauca: Adhuc multa habeo vobis dice-
re, sed nō potestis portare modō. Cū autē
venerit ille, docebit vos omnē veritatem.
Non enim loquetur à semetipso, sed quæ-
cunque audiet, loquetur, & quæ ventura
sunt, annuntiabit vobis. Hæc tam magni-
fica testimonia & promissa, de Spiritu tuo
protulisti coram Apostolis, vt eos de tuo
abscessu redderes consolatos.

Ioan. 14

Ioan. 15

Ioan. 16

Ibidem.

Quomodo sancti Prophetae, Ioël, Zacharias & Ezechiel, hanc Spiritus missionem prädixerint.

DE hoc quoque Spiritu & eius in electos tuos effusione, perhibuerunt testimonium Prophetae sancti, eodem spiritu illustrati. Nominatim sanctus Ioël, qui in ventura nouissima tempora aspiciens, prophetauit, dicens: Filiae Sion, exultate & lætamini in Domino Deo vestro, quia dedit vobis doctorem iustitiae, & descendere faciet ad vos imbrem matutinum & serotinum. Quis autem iste sit imber, posterius explicat, adiungens: Et erit, post hæc (sive in nouissimis diebus) effundam spiritum meum super omnem carnem, & prophetabunt filij vestri & filiae vestrae. Sed & super seruos meos & ancillas in diebus illis effundam spiritum meum, & dabo prodigia in caelo & in terra, sanguinem & ignem, & vaporem fumi. Et erit, omnis qui inuocauerit nomen Domini, saluus erit: quia in morte Sion & in Hierusalem erit saluatio, sicut dixit Dominus, & in residuis quos dominus vocauerit. Zacharias quoque in eodem spiritu de tuo Spiritu prophetauit, dicens: In die illa, effundam super domum David, & super habitatores Hierusalem spiritum gratiae & precum: & aspiciet ad me quem confixerunt, & plangent eum planctu quasi super unigenitum, & dolebunt super eum, ut doleri

Ioël 2

Zach. 12

leri solet in morte primogeniti cuius prophetiae statim post Spiritus sancti missionem apertissime visa est impletio, quando Petro Apostolorum tuorum capite praedicante Israeliticis, plurimi corde sunt commoti: agentesque ex animo poenitentiam, additi sunt ad populum tuum. Hic quoque est fons ille patens, de quo idem Propheta loquitur, dicens: In die illa erit fons patens domui David, & habitantibus Hierusalem, in ablutionem peccatoris & menstruatae: id est, in emundationem cuiuslibet vel magnae vel paruae, vel spiritualis vel corporalis immunditiae. Apud Ezechielem quoque de eodem spiritu, ad electos ex omnibus Gentibus in unam Ecclesiam congregandos, ita dictum legimus: Tollam vos de Gentibus, & congregabo vos de vniuersis terris, & adducam vos in terram vestram. Et effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, & ab vniuersis idolis vestris mundabo vos: & dabo vobis cor nouum, & spiritum nouum ponam in medio vestri. Et auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carnes, & spiritum meum ponam in medio vestri, ut in praeceptis meis ambuletis: & eritis mihi in populum, & ego ero vobis in Deum, & saluabo vos ex vniuersis inquinamentis vestris.

Actus 2

Zach. 13

Ezec. 36

De Spiritu sancto adducitur authoritas Esaiæ & Davidis.

Esaiæ 4

Hic est ille spiritus, de quo Esaias loquitur, dicens: Et erit, omnis qui relictus fuerit in Sion, & residuus in Hierusalem sanctus vocabitur omnis, qui scriptus est in vita in Hierusalem: si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, & sanguinem Hierusalem lauerit, in spiritu iudicii & spiritu ardoris. Spiritus enim est iudicii, quatenus is, quos implet rectum præstat iudicium, ut verum & iustum iudicium iudicet: videlicet ad id quod veritatis est & virtutis diligendum ac prosequendum, ad id verò quod falsitatis & vanitatis, odiandum atque fugiendum. Spiritus quoque ardoris dicitur, quatenus ardere facit sancto amore eum quem impleuerit. Et iterum in alio loco eodem spiritu idem Propheta populum alloquens electorum: Noli (inquit) timere serue meus Iacob, & rectissime quem elegi. Effundam enim aquas super sitientem, & fluentia super aridam. Effundam spiritum meum super semen tuum, & benedictionem meam super stirpem tuam: & germinabunt inter herbas, quasi salices iuxta præterfluentes aquas. Hæc est illa pluvia, de qua ille homo secundum cor Dei loquebatur, dicens: Pluvia voluntaria segregabis Deus hereditati tuæ, & infirmata est,

Psal. 67

tu verò

tu verò perfecisti eam. Hoc enim tui spiritus donum, quasi pluvia aliquā singularem & eximie fecundantem, pro munere admodum peculiari ex tua liberalitate contulisti electis tuis, qui sunt hæreditas tua, ut per illam in infirmitate sua perficiantur, in afflictione cōsolentur & cōstabiliantur. Hoc est illud flumen, de quo idem alibi loquitur, dicens: Fluminis impetus latificat civitatem Dei, sanctificavit tabernaculum suum altissimus. Et iterum: Flumen Dei repletus est aquis. Hic est illa calor descendens & ascendens, de quo alibi dixit: A summitate caelo egressio eius, & occurrit sive regressus eius usque ad summum cœlum, nec est qui se abscōdat à calore eius. Hunc enim calorem, hunc ardorem spiritus tui, postquam ad cœlos ascendisti, super omnes, qui eum suscipere voluerint, effudisti: neque quisquam expertus est munerum spiritus tui, qui non, si velit, illorum possit fieri particeps. Huius sunt illa dona de quibus iterum loquitur, dicens: Ascendisti in altum, captivam duxisti captivitatem, dedisti dona hominibus. Tu enim iam assumptus in cœlum, tuis fidelibus dona tua distribuis: alijs quidem plus, alijs verò minus, unicuique sicut ipse volueris, idque per Spiritum sanctum, per quem (iuxta tui Apostoli testimonium) in cordibus nostris diffunditur charitas: per quem

Psal. 45

Psal. 64

Psal. 18

Psal. 67

Ephes. 4

Roma. 5

1. Cor. 12

quem itē alix gratiæ multiformes & variæ conferuntur, vtpote alij sermo sapientiæ, alij sermo scientiæ, alij operatio virtutum, alij gratia sanitatū, alij genera linguarum. Omnia autem hæc operatur vnus atq; idem spiritus, diuidens singulis prout vult.

Commendatur donū huius præcellentia quod in omnes fideles effunditur.

Ioann. 13

O Nobile donum sancti Spiritus! ô donum præclarū & omni desiderio summe exoptandum! Nunc pie Iesu luce clarius ostendis, dilectionem tuam illam qua semper tuos dilexisti, etiam modò tecum permanere apud patrē. In hoc tam insigni dono quod nobis desuper mittis in terrā, euidentissimè cognoscimus & certissimè confidimus, sempiternum permanere erga nos tuum affectū bonum, quo dilexisti nos ante mundi constitutionē, & ob quem in temporis plenitudine in mundum descendisti, ad operandum salutem nostram. Modò nostris oculis euidentissimè cernimus, quoniam adhuc tibi, licet à nobis specie corporis absenti est cura de nobis. Sed nunquid pro solis illis pauculis discipulis tuis, qui erant in vnum congregati propter metum Iudæorum, hoc tam præclarū spiritus tui donū misisti? Absit, absit vt intra tam exiguos terminos stringatur tuæ liberalitatis magnific

Lucæ 1

Psal. 102

Ioan. 17

Roma. 8

1. Ioan. 1

Roma. 8

Galat. 4

Abba Roma. 8

magnificentia, quæ se in omnes post venturas generationes effundit. Nam misericordia tua à progenie in progenies, omnibus timentibus te. Et misericordia tua ab æterno & vsque in æternum, super timētes te. Non ergo illos tantum numero paucos concernebant tuæ promissiones, sed & omnes qui erant credituri per verbum istorum, potissimam eūm sis nobis pollicitus, illū tuum spiritū nobiscum mansurum in æternū, ad eruditionem & institutionem Ecclesiæ in omnibus. Quanquā autē in visibilibus signis, vtpote in linguis igneis, aut in statu spiritus vehementis, aut in varietate linguarū hoc donum tuum fideles modò non suscipiant: credimus tamen, electos tuos omnes inuisibiliter participes fieri doni huius, quod omnibus filiis tuis communicas. Nam (iuxta Apostoli testimonium) si quis spiritū tuum non habet, hic tuus nō est. Et ipse est spiritus adoptionis filiorū tuorum, qui sic animū viuificat (id est, tibi viuere facit) quomodo anima corpus viuificat: nec minus sine eo potest viuere anima, quā sine anima corpus. Ipse est, cuius vnctio docet hominem de omnibus. Ipse est, qui adiuuat infirmitatem nostrā. Ipse est, qui clamat in nobis, Abba Roma. 8. Pater, testificans spiritui nostro quod sumus filij

Joann. 7

Joann. 4

Ephes. 1

Lucæ 11

filij Dei. Ipse pro nobis postulat gemitibus inenarrabilibus, & postulat secundum Deum pro sanctis. Ipse flumina aquæ viæ scaturire facit de ventre credentium. Ipse fontem dat aquæ viæ, in cordibus fidelium. Salientis in vitam æternam. Ipse nobis est pignus hereditatis salutis, & arrabo hereditatis future. Quemadmodum nos docet sanctus Apostolus, dicens, nos in te credentes, signatos esse spiritu promissionis sancto, qui est pignus hereditatis nostræ. Ipse est & signum distinctionis, quo discernuntur filij Dei à filiis diaboli, heredes regni à mancipiis inferni. Ipse est, quæ pater cælestis (iuxta tui oris testimonium) nunquam negat humiliter se petentibus. De hoc siquidem ipse perhibuisti testimonium, dicens: Si vos, cum scitis mali, nostris bona dare filiis vestris, quanto magis pater vester cælestis dabit spiritum bonum petentibus se?

*Gratiarum actio ad Christum dominum
pro tam magnifico munere.*

Gratias tibi agimus, Domine, pro tam magnifico & inenarrabili dono quod in mundum misisti nobis: sine quo præcedentia omnia quæ tu egeras, aut passus fueras, nihil ad salutem nobis fuissent utilis. Quis enim tunc incarnationis, prædicationis, passionis, resurrectionis

surrectionis & ascensionis fuisset fructus, si non in te credidissent homines? Proculdubio sine fine nihil illa omnia profuissent hominibus, quoniam sine fide (ut ait Apostolus) impossibile est placere Deo. Quis autem credidisset, si nemo prædicasset populis? Quis autem prædicasset illa tam admiranda & incognoscibilia fidei mysteria, nisi instructus & doctus à te interius? Quis instruxisset homines de iis quæ supra naturam sunt, & de occultis Dei consiliis, nisi Spiritus Dei, qui solus novit quæ Dei sunt, & scrutatur omnia, etiam profunda Dei? Nisi ergo illum nobis misisses, frustra videretur præcedentia omnia præmissa atque peracta. Huius autem doni missio, præcedentium omnium beneficiorum tuorum erat confirmatio & consummatio: eo quod per ipsum, illa omnia fiunt electis ad salutem utilis. Per ipsum namque eruditi in omnibus & plenissime confortati sancti Apostoli, salutis nostræ primi propagatores, verbum salutis, sancti tui Evangelij prædicatione, per totum orbem disseminarunt. Per hunc item verba audientium populorum commota sunt, ut verbum salutis susceperet patres nostri, atque etiamnunc posterorum corda idem ipse facit in fide patrum immotabiles persistere. O ergo donum præclarum & omnimodis necessarium, sine quo ad salutem nihil nobis

Hebr. 11

Rom. 10

1. Cor. 2

Roma. 8

Actus 1

Luc. vii.

nobis possit proficere, & per quem in bonum nobis cooperantur omnia! O' Christe Deus, qui olim Apostolos tuos induisti virtute ex alto, qui per spiritum tuum illis dedisti abunde omnia ad salutem consequendam aliisque conferendam necessaria: da etiam nobis hunc spiritum sanctum tuum, qui nos purget, illuminet & inflammet, qui nos ab omni malo custodiat, & ad omne bonum impellat: ut semper a malo declinantes, nunquam, nisi quod rectum est ac tuarum placitum benignissimae voluntati, exequamur: nihil irem eorum quae tu a nobis fieri velis, omitamus, sed in omnibus strenui & fideles tui ministri per illum efficiamur. Ipse nobis sit doctor & ductor, ipse nobis sit impulsor & director ad omnia tuarum placita voluntati, qui tecum & cum tuo Patre vivis in aeterna secula Deus benedictus. Amen.

CONTEMPLATIO XXX. de sancta Ecclesia CHRISTI, deque eius electione & stabilitate.

GRATIAS tibi agimus, sanctissime Domine & Pater noster IESU CHRISTE, propter charitatem tuam inestimabilem: quae adeo te astringit misero mortalium generi, ut derelinquere ipsum non valeas in aeternum, cunctis iam ad Patris tui dexteram exalta-

tus.

tus. Ascendens siquidem in caelum, non abscissisti tamen prorsus a miserando genere nostro: quoniam abscellurus pollicebaris dilectis tuis, dicens: Ecce ego vobiscum sum, Matt. 28 usque ad consummationem saeculi. Complacuit enim tibi, ut hic super terram edificares tibi domum digam ad inhabitandum, Ecclesiam sanctam tuam, in qua ad consummationem usque saeculi firmus inhabitator permaneres. Propter hanc siquidem aedificationem in terris, de sinu paterno de caelis adueneras: videlicet ut (iuxta verbum Prophetarum) dispersiones Israelis congregando, veram illam Hierusalem edificares: ut eos qui per varios errores dispersi serviebant diabolo, sub unitatem fidei tuae congregatos, in aedificium Ecclesiae sanctae domus tuae componeres. Pro his etenim dispersionibus congregandis, morte subire vitronem non recusasti, teste Evangelista: Iesus (inquit) moriturus erat Ioan. 11 pro Gente, & non tantum pro Gente, sed et filios Dei qui erant dispersi congregaret in unum, hoc est, ut electos suos quos praedestinaverat Deus ad vitam & adoptionem filiorum adducere, a dispersione errorum & vitiatorum per suam mortem congregaret in unum, ut non iam filios dispersionis, sed ex filiis dispersionis factos filios unitatis & pacis, ex

E filiis

filiis iræ factos filios gratiæ, ex filiis diaboli factos filios Dei. Congregaret (inquit) in vñu, nempe in vñu corpus, in vñu ædificiũ, in vñam domum, sanctã Ecclesiã tuam.

Ecclesia sancta est corpus Christi,

& ipse caput est eius.

Ecclēsia nãque ex electis & prædestinatis omnibus, tanquam ex membris viuis cõposita, velut vñum corpus, tuo spiritu viuificata consistit, cuius te pater cælestis caput constituit. Quemadmodũ super ea te nos tuus instruit Apostolus, dicens: Omnia pater subiecit sub pedibus eius. Et ipsum dedit caput super omne Ecclesiã, quæ est corpus ipsius, & plenitudo eius, qui omnia in omnibus adimpletur. Et iterum discipulos exhortans, ait: Veritatem autem facientes in charitate, crescimus in illo per omnia, qui est caput, Christus, ex quo totũ corpus compactũ, & connexum. Ac rursum: Vir caput est mulieris, sicut Christus caput est ecclesiæ. Et alibi: Omnia per ipsum & in ipso creata sunt, & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant. Et ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est principiũ, primogenitus ex mortuis, & sit in omnibus ipse primatũ tenens. Itã, benignissime Iesu, tuo patri cõplacuit, vt tibi Ecclesiã pro corpore adiungeret: & sis tibi visum est, Ecclesiã in
corpus

Ephes. 1

Ephes. 4

Ephes. 5
Colos. 1

corpus tibi assumere, vt ipsius caput fieres. Non quod tu ea ad tuam perfectionẽ opus haberes, sed quoniã tibi ac patri tuo dignãter complacuit, illam tuæ bonitatis facere participem. Neq; verò inanis est hæc appellatio, qua tu caput Ecclesiæ diceris, sed per omnia tu hoc præstas tuæ Ecclesiæ, quod corpori caput exhibet. Quemadmodum enim à capite in reliqua membra inferiora, id est, in vniuersum corpus reliquũ, spiritus vitæ, sensus & motus derivatur: ita à te in Ecclesiã sanctã atq; in singula eius membra spiritus vitæ effunditur. Quemadmodum sanctus Euangelista testatur, dicens: Vidimus eum plenũ gratiæ & veritatis, & de plenitudine eius nos omnes accepimus. Hic autẽ spiritus, qui à te per participationẽ in nobis influit, ipse est qui animam facit viuere, sentire atq; moueri. Sine eo nãq; mortua est Deo anima, neq; sentire quicquã potest in iis quæ ad Deũ attinent, neque ad operandũ aliquid dignũ & gratũ Deo potest moueri. Est quoque caput ornamentũ corporis & tutamentũ, in quo viget prudentia, ad prospiciendũ toti corpori. Sic & tu inestimabile decus es corporis tui, & tutamentũ securissimum, cuius prouidentia nullũ vnquam illi poterit obuenire periculum interitus. Rursum, quomodo ca-

Ioann. 1

put non solum corpus totum sibi coniungit & secum continet, verum etiam membra corporis vniuersa, per spiritum vitæ quem de se fundit, adinuicem mirabiliter vnit & continet, ne separentur: ita tu Domine Iesu, totum Ecclesiæ corpus, atque etiam singula eius membra tibi adiungis, atque etiam membra singula connectis singulis, & adiuncta contineres, ne cadant aut separentur abinuicem.

Quod per Spiritum Christi corpus Ecclesiæ compingatur in vnum.

- 1. Cor. 12** Facis autem hoc per Spiritum tuum, illum quem in omnes fundis electos tuos, iuxta quod sanctus testatur Apostolus, dicens: Omnes eodem spiritu potati sumus. Hic enim Spiritus, totum Ecclesiæ corpus tibi adglutinat tanquam capiti à quo effluit: atque insuper omnes adinuicem conglutinat fideles in quos effunditur, ut sint vnius corporis membra, ut sibiinuicem tanquam membra indissolubili nexu cohereant. Quam tui spiritus geminam connectionem pulchrè nobis exprimit Apostolus, dicens: Sicut enim corpus vnum est, & membra habet multa, omnia autem membra corporis cum sint multa, vnum tamen corpus sunt, ita & Christus. Etenim in vno spiritu omnes nos in vnum corpus baptizati sumus, siue Iudæi, siue gentiles: siue

serui, siue liberi: & omnes in vno spiritu potati sumus. Et iterum: Vos (inquit) estis corpus Christi, & membra de membro, id est, membra adinuicem coherencia. Quomodo autem in hoc corpore ex virtute capitis sibiinuicem ista membra cohereant, sub similitudine corporis naturalis alibi explicat, dicens: Veritatem autem facientes in charitate crescimus in illo per omnia, qui est caput, Christus, ex quo totum corpus compactum & connexum, per omnem iuncturam subministrationis, secundum operationem, in mensuram vniuscuiusque membri, augmentum corporis facit, in ædificationem sui, in charitate. Sui ipsius quippe corpus istud ex te compactum & connexum augmentum facit & ædificationem, dum ex spiritu tuo membrum vnum ad se aliud attrahit & adiungit, secundum administrationem sibi ex spiritu dono datam, quæ est in Ecclesiâ multiplex, ad ipsius ædificationem. Sic enim tuæ sapientiæ complacet, ut corpus istud ab ipsius perfectionem tibi cooperetur, ut membra singula non in seipsis otiosa torpeant, sed pro inuicem sollicita laborent, ut membrum vnum sibi membrum aliud adglutinet: quemadmodum olim in veteris tabernaculi compositione cortina cortinam trahebat, ut (iuxta illud Apocalypsis)

Ibidem.

Ephes. 4

Exod. 26

E 3 p[er]is)

Apoc. 12 p[er]is) qui audit, dicat, Veni: vnusquisque secun-
dum gratiam à spiritu capitis Christi
sibi donatam. Quemadmodum vigilanter
1. Petr. 4 nos admonet ille ex tua commissione cor-
poris huius primus pastor, dicens: Vnus-
quisque prout accepit gratiam, in alteru-
trum illam administrantes, sicut boni di-
spensatores multiformis gratiæ Dei.

*Quod Ecclesia etiam est ædificum Christi, cuius
ipse est ædificator præcipuum, sicut & præ-
cipuum fundamentum.*

Non solum autem corpus tuum est Ec-
clesia sancta, verum insuper domus
tua, & ciuitas tua appellatur. Hæc enim tu,
artifex sapientissime, tibi ædificasti cõpo-
sitione mirabili, ad inhabitandũ in ea, atq;
ad demonstrandas in ea diuitias bonitatis
tuæ. Cuius quidem ædificij tu ipse es ædifi-
cator & custos. Siquidem (iuxta Psalmistæ
vocem) nisi tu domum hanc ædificaueris,

Psal. 126 in vanum laborant qui eam ædificant. Et
nisi tu ciuitatem istam custodieris, frustra
vigilât qui eam custodiunt. Et iterum ali-

Psal. 86 bi dicitur: Ipse fundauit eam Altissimus.

Zacha. 6 Zacharias quoq; propheta, in persona tua
idipsum testatur, dicens: Non in exercitu,
nec in robore, sed in spiritu meo. Et iterũ:
Ecce vir, Oriens siue germẽ nomen eius: &
subter eum orietur, & ædificabit templum
Domino.

Domino. Et ipse extruet templũ Domino,
& ipse portabit gloriam, & sedebit, & do-
minabitur super folio suo, & erit Sacerdos
super folio suo. Tu itaq; primus es & præci-
pius huius domus ædificator. Veruntamen
propter voluntatem tuã, ita tibi cõplaceat,
vt adiutores tibi admittas & assumes in
opera ædificij huius, qui laborando tibi vt
ministri subseruiant: eos videlicet, quos in
Ecclesia ad aliorum eruditionem & ædifi-
cationem constituis. Vnde quidam ex eis,
non sibi, sed tuo nomini dans gloriã, ad re-
primendum discipulorũ inordinatum pro
magistris zelum, ait: Quid est Apollos? quid
vero Paulus? Ministri eius cui credidistis,
& vniciq; sicut Dominus dedit, Ego plan-
taui, Apollos rigauit, Deus autẽ incrementũ
dedit. Itaq; neq; qui plantat est aliquid, neq;
qui rigat, sed qui incrementũ dat Deus. Ac
deinde, Dei enim sumus adiutores. Dei a-
gricũtura estis, Dei ædificatio estis. Si vili-
facit fidelis seruus, tantũ adiutorẽ & mini-
strum se nominans, te verò præcipuum ar-
tificem & operatorẽ glorificat. Huius quo-
q; ædificij fundamentũ tu ipse es, qui & ædi-
ficator. Super te enim, vt petrã firmissimã
& fundamentum immobile, Ecclesia tua
fundata est: quemadmodum sanctus Apo-
stolus ait: Fundamentum aliud nemo po-
test

1. Cor. 3

test ponere preter id quod positum est, quod est Christus Iesus. Et tu es illa ipsa petra, de qua Petro post confessionem bonam bona respondens, dicebas: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam. Super hanc quippe petram quam ille confessus fuerat, id est, super te ipsum, aedificari debuit Ecclesia. Tu enim cum esses artifex sapientissimus, imò ipsa sapientia, non potuisti super arenam constituere aedificium tuum, sed super petram firmam, ut esset immobilis domus & imperturbabilis ciuitas: ita ut non possent aduersus eam praeualere vniuersae portae inferorum.

Quomodo apud Prophetas Christus dicatur lapis & lapis fundamenti.

Ibidem.

Esaï 28

TV siquid es lapis ille fundamenti, de quo per Esaïam ex ore patris praedictum fuerat. Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem probatum, angularem, pretiosum, in fundamento fundatum. Qui crediderit in illum, non confundetur. Tu quoque lapis ille es, cuius fit mencio apud Zachariam dicentem in persona patris: Ecce ego adducam seruum meum, Orientem: quia ecce lapis quem dedi coram Iesu, super lapidem unum septem oculi sunt, & ego exalabo sculpturam eius, ait Dominus exercituum, & auferam iniquitatem terrae illius in die

Zach. 3

in die vna. Quis autem iste est seruus, Oriens, nisi tu, qui in plenitudine temporis seruilem hominis formam assumpisti? Qui etiam Oriens siue germen, soleni appellatione, à Prophetis nuncuparis, ratione processioneis vel aeternae à patre, vel temporalis à matre. Vel quia tanquam lux noua & gratissima ortus es mundo, ad illuminandum omnem hominem ueniens in hunc mundum. Vnde & alter ille Zacharias, praecursoris tui genitor, de te ita cecinit: Per viscera misericordiae Dei nostri, in quibus uiscerant nos Oriens ex alto. Et quis ille lapis vnus, in quo septem apparuerunt oculi, nisi tu super quem requieuit ad omnem plenitudinem septiformis Gratia Spiritus sancti? Nam sic & in Apocalypsi dilecto apparuisti discipulo, tanquam agnus habens septem cornua & septem oculos, qui sunt septem spiritus missi in omnem terram, id est septiformis gratia spiritus, cuius virtus omnem terram pertransiit. Calauit quoque Pater tuus sculpturam huius lapidis, quando tuum corpus totum fecit discerpi flagris, caput spinis coronari, manus & pedes clauis perfodi, denique lancea latus aperiri. Ac tunc quid in vna illa die ablata est iniquitas vniuersae terrae, per hanc lapidis istius calaturam, per passionis tuae misericordiam, quae ex patris voluntate subisti: Iterum tu lapis

E 5 ille es

Ioan. 1

Luc 21

Apoc. 5

Zach. 4. ille es primarius, de quo idem Propheta
subsequenter ait: Educit lapidem prima-
rium, & exequabit gratiam gratiæ eius.
Te siquidem ut primarium lapidem edu-
xit Deus pater, quando te nasci fecit in
tempore de homine, per operationem Spi-
ritus sancti, ut super te edificaretur Eccle-
sia, vera domus & verum templum Domi-
ni. Et ipse exequauit gratiam gratiæ tuæ,
quando nobis qui coedificamur in ædifi-
cium illud, potestatem dedit fieri filios Dei,
& fratres tuos: hæredes quidem patris tui,
tuos autem cohæredes. Tu quoque lapis es
ille ab hominibus reprobatus, sed à Deo
honorificatus, cuius Psalmista cum exulta-
tione meminit, dicens: Lapidem quem re-
probauerunt edificantes, hic factus est in ca-
put anguli. 4. Domino factum est istud, &
est mirabile in oculis nostris. Denique lapis
ille tu es sine manibus de mōte excisus, de
Dan. 2. Maria virgine meritis exaltata, aut de pa-
tris excelsi operatione, sine virilis efficien-
tiæ adminiculo natus: quem in visione Da-
niel conspexit priora omnia regna confin-
gere & conterere, aurum, argentum, æs,
ferum & lutum, ut nouum edificaretur
super eo regnum, quod non dissiparetur
vquam, neque traderetur populo alteri,
sed persistat in æternum.

Quo

Quomodo super vno fundamento Christi, plu-
ra sint fundamenta alia sancti Apostoli.
T Vigitur illud es vnicum & primariū
fundamentū ædificij huius. Verūtamē
post te fundamenta alia cōsideram⁹ sanctos
tuos Apostolos, non quidem primaria, sed
tārum secūdaria, utpote fundamenta super
te primū & vnicum primariū fundamentū
proximē posita. Nam & Paulus ille, qui
fundamentū aliud cōstanter asserit præter
te poni non posse, fatetur nihilominus
alio in loco fundamentum aliud vel alia
fundamenta Apostolorum & Prophetarū,
cum fideles alloquens, ait: Iam non estis
hospites, & aduenæ, sed estis ciues sancto-
rum & domestici Dei, superædificati super
fundamentū Apostolorum & Prophetarū.
Ita quidem fundamentū secundariū ponit
Apostolos. Sed tamen vnici primarij nōdū
oblit⁹ est, dū subdit: ipso summo angulari
lapide Christo Iesu, in quo omnis ædifica-
tio cōstructa crescit in templum sanctum,
in Domino. Huic consonat: quod in Apo-
calypsi ciuitas illa sancta Ioanni monstra-
ta, visa est in muro suo habere fundamen-
ta duodecim, & in illis duodecim nomina
duodecim Apostolorum inscripta, simul &
agni: super quo vt primario & vnico, illa
duodecim intelliguntur fundata. Vnde
sicut

1. Cor. 3.

Ephes. 2.

Ibidem.

Apoc. 21

sicut à fundamento primo, quod es tu, ædificium istud Ecclesia dicitur Christi, siue Christiana Ecclesia: ita ab illis secundariis dicitur Ecclesia Apostolica, quasi super apostolorum doctrinam & cōfessionem fundata. In quem sensum cōmodè & illud à sanctis patribus est enarratū, quod Petro post cōfessionē diuinitatis tuę respōdebās, dicens:

Matt. 16

Tu es Petrus, & super hanc petrā ædificabo Ecclesiā meam. super hanc petram, id est super hanc cōfessionem fidei indubitātam & certissimā quam modò es cōfessus, vnde tu Petrus dici meruisti.

Quomodo in Ecclesia ædificium per spiritum sanctum componantur fideles.

Habemus itaque huius ædificij fundamentum & fundamenta, quibus suo pondere innititur, firmūque & inuariabile consistit. Ea verò, quæ superædificantur fundamento, non lateres sunt cōciles, aut mortuæ petræ de montibus excisæ terrenis: sed viui lapides esse debent, qui super lapidem illum primarium & primam vitam superædificantur. Hi sunt electi & fideles tui, qui per fidem se tibi adiungunt, ut mereantur in vnum compingi ædificium.

1. Petr. 2

Quemadmodum sanctus Petrus Apostolus tuus sollicitè nos exhortatur, dicens: Ad quem accedētes lapidem viuū, ab hominibus

bus quidem reprobaturum, à Deo autem electum & honorificatum, & ipsi tanquā lapides viui superædificamini domos spirituales, aut domus spiritualis, id est, ut cōponatis domū spiritualement, Ecclesiā. Neque verò hæc cōedificatio per corporale bitumē aut cementsū fieri debet, sed per glutinū spiritus sancti. Ipse enim dum claritatē diffundit in cordibus nostris ita per fidem illā vitam, tibi viuo fundamento, nos viuos lapides superstruit ac superædificat ut cōedificemur in habitaculū Dei. Id quod sanctus ille gentiū Apostolus pulchrè depinxit, dicens: itaq; fratres, iam non estis hospites & aduenæ, sed estis ciues sanctorum, & domestici Dei, superædificati super fundamentum Apostolorum & Prophetarum: ipso summo angulari lapide Christo IESU, in quo omnis edificatio cōstructa crescit in templū sanctū in Domino. In quo & vos cōedificamini in habitaculū dei in spiritu sancto.

Roma. 5

Ephes. 2

Quomodo Christus consummatio & complementum est Ecclesie sanctæ, per quem ipsa continetur & conuincitur.

Consummatio verò & complementum ædificij huius tu idem ipse es, qui & fabricator & fundamentū. Tu enim sicut lapis es primarij fundamenti, in fundamento fundatus ædificij huius: ita & lapis es summang

mangularis, qui totū ædificium cōnectere & cōtinere debes, vt nō abinuicē separētur semel vnita. Quemadmodum enim in ædificio corporali, ad stabilitatē eius neces- se est parietes diuersos ex quibus cōpositū est angulari lapide cōiūiri & contineri: ita in ædificio hoc spirituali, te attendimus lapidē hunc angularē, duos parietes simul cōiūientem, id est, duos populos, nempe Iudaicum & gentilem, in vnum ædificium Ecclesiæ sanctæ componentem. Hoc enim est, quod est exultatione cecinir. Propheta David: Lapidem quem reprobauerunt ædificātes, hic factus est in caput anguli. *A* Psal. 117 Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris. Quomodo autē in caput anguli factus sit lapis iste, prolixius disserit Paulus Apostolus, loquens conuersis ex gentibus: Nunc (inquit) in Christo Iesu, vos qui aliquando eratis lōgē, facti estis propē, in sanguine Christi. Ipse enim est pax nostra, qui fecit vtraque vñ, & mediū parietis maderiæ soluens, inimicitias in carne sua, legem mandatorum decretis euacuans, vt duos condat in semetipso in vno nouo homine, faciens pacem, vt reconciliet ambos in vno corpore Deo, per crucem, interficiens inimicitias in semetipso. Et veniens euangelizauit pacem vobis qui longē fu-
istis, &

istis, & pacem ijs qui propē: quoniam per ipsum habemus accessum ambo in vno spi- ritu, ad Patrem. Sic tu duos parietes, id est, duos populos mirabiliter in vnum conne- ctis & contines, vt non diuidat Ecclesiæ vnitatem diuersitas populorum, quoniam in te omnes efficiuntur & sunt vnum. Iuxta quod alibi idem Apostolus ait: Non Coloss. 3. est Iudæus neque Græcus, non est seruus Galat. 3. neq; liber, non est masculus neq; femina. Omnes enim vos vnū estis, in Christo Iesu. *Quomodo sancta Ecclesia ab initio fuerit mul- tipliciter præsignata.*

Hæc est illa Ecclesia, quam statim in principio conditionis humanæ præ- signasti in mysterio, cū de latere Adæ dormientis formares mulierē similem illi. Adā quippe vetus iste, formā tenebat noui Genes. 2. Adæ, venturi in temporis plenitudine, sicut Eva typus erat Ecclesiæ. Quemadmodum enim Adā ille vetus omniū hominibus Roma. 1. fuit origo vitæ corporalis, sic Adā iste nouus omnibus electis author est vitæ spiritualis. Et quemadmodū de latere dormientis Adæ fuit Eva formata: sic de latere Christi dor- mientis in Cruce, fuit suscitata Ecclesia. In cruce siquidē pedēs Dei filius, & in ea mo- riēs, illic sibi Ecclesiā simul & desposauit & genuit. Quod mysteriū subtiliter contem-
plans;

- Ephes. 5** plās Paulus Apostolus, ait: Sacramētū hoc magnū est. Ego autem dico, in Christo & Ecclesia. Hanc quoque Ecclesiam in arca Noē praefigurasti, quae sola à dilunio generali potuit saluare Noē cum familia sua, cunctis quae extra eam erāt vniuersali inundatione perditis. In quo hoc nobis indicatur, eos qui intra Ecclesiā permanent in rectitudine fidei & vnitatis charitatis, per Christum seruari ab illa damnatione, qua perire necesse est omnes qui extra hanc Ecclesiam sine Christo degunt. Hae quoque est vinea illa quam plantauit Noē, quam **Genes. 9** tu verus Noē mūdi saluator & noui orbis propagator plāstasti: quae vinea te inebriauit & nudauit in tabernaculo tuo, quoniā ob eius immodicū amorē in cruce voluisti ignominiosē nudari, idque in tabernaculo tuo, id est, in Hierusalem peculiari habitaculo tuo. Hic est mōs ille, ad quē Angelica monitione iustus Loth iubetur pro salute cōfugere, dicētibz ad eū Angelis: Ne stes in omni circā regione, sed in monte saluū te fac, ne & vt simul pereas. Hic quoque est **Exod. 3** mōs ille Oreb, ad quē perueniens Moyses, vidit gloriā Dei apparentis in rubo, quādo prae loci reuerentia, iussus fuit calciamenta soluere. Hic ille mons est, in quo **Exod. 19** Moyses legis diuinæ cognitionē accepit: quem

(iuxta

iuxta Domini praeceptum si tetigerit bestia, lapidabitur: id est, si incredulus ecclesiam cōtigerit, vt noceat, morte damnabitur. **Hebr. 12** Qui enim montem illum tetigerit, sic erit ac si pupillam tēgat oculi tui. Id quod **Zacha. 2** per Prophetā testatus es, dicens: Nolite tangere Christos meos. Rursum, ille est mons, in quo latet Dauid: & licet circumcinctus **1. Reg. 23** vndiq; à Saul in modum coronae, tamē effugit & euadit manus eius, in nomine Dñi. In huius quoque vertice montis sedens **Helias** Prophetā Domini, à quinquagenarijs ad se comprehendendum missis capi non potuit: quinimō superbē ipsū aggredientes duos quinquagenarios, igne de celo demisso suis precibus ipse cōsumpsit, donec adueniret tertius qui curuatis genibus ipsum supplex deprecaretur pro misericordia animae suae. Hunc insuper montem vidit puer **4. Reg. 6** Helisei, reuelatis sibi per preces magistri oculis, plenū equorū & currū igneorum, in circuitu Prophetarū: vt aperta monstraretur visione, quoniā plures erāt cum Prophetā Domini, quā cum aduersarijs eius.

Quomodo Iacob Ecclesiam in spiritu praeuiderit, & quomodo per tabernaculum olim ac templum fuerit significata.

HAnc praeuidit in spiritu, sanctus Patriarcha Iacob, quando proficiscens in

F. Mesop.

Gene. 28

Mesopotamiam, vidit in somnis scalam à terra erectam in celum, ac super eam ascēdentes & descēdentes Angelos, ac Dominiū scalam inmixum: surgētiq; à somno diste. Verē Dominus est in loco isto, & ego nesciebam, Pavētiq;: Quidm̄ terribilis est (inquit) locus iste: non est hic aliud nisi domus Dei, & porta cæli. Ac deinde lapidem erigens in titulum, oleūq; desuper fundens, nomen loci illius appellavit Bethel, id est, domus Dei: votūq; illie vouit Domino. Huius decorem & ornatū præfigebat illud vetus tabernaculum, quod tanto studio tantisq; sumptibus in deserto extraxit Moyses: ac deinde templum illud in omnibus gētib; gloriosum, quod Salomon rex pacificus ædificauit in Hierusalem: ac postremo templum illud, quod Zorobabel dux, & Iesus, sacerdos, post solutam captiuitatē Babylonicam, ædificauit. De quo apud Aggeum Prophētā ita dictū legimus: Magna erit gloria domus istius, nouissimæ, plusq; primæ, dicit Dominus exercituum: & in loco isto dabo pacē, dicit Dominus exercituum. Quod verbum nō de illo inso materiali tēplo in se sedictū apparet, cum fuerit prioris templi multo maior & plane incomparabilis gloria: sed de eo illa prædicitur excellentia, sub typo Ecclesiæ sanctæ.

sanctæ, quæ per te erat, destructa captiuitate diaboli, ædificāda. Tu siquidem verus es Zorobabel, id est, magister vel dux captiuitatis: verus item es Iesus, verus Saluator, quoniam dux es & Saluator eorū quos de antiqua diaboli captiuitate eripisti. In te quoq; vnū, amborū illorum nomen & officium recidit: quoniam tu idem rex es & sacerdos, dux & pontifex, quædmodū tibi omnis scriptura apertū perhibet testimoniū.

Quomodo in plerisque scriptura loci Ecclesiæ sanctæ Mons appellatur.

Hic est mons ille sanctus, de quo in Psal. 2. Minus ex persona tua dicitur: Ego autē constitutus sum rex ab eo, super Sion montem sanctū eius, prædicās præceptum eius. Et iterum: Magnus Dominus & laudabilis nimis, in ciuitate Dei nostri, in monte sancto eius. Hæc enim ciuitas tua rectē mons dicitur: quoniam sicut mons altus est, firmus & immobilis, sic Ecclesiā tuā per fidem est excelsa, per spem firma, & per charitatem immobilis: ita vt nec vëtorum statibus, nec aquarum fluctibus possit in terrā prostermī, imò nec ipse inferorum portæ aduersus eam valeant præualere. De hoc monte iterum apud eundem legimus: Mons Dei, mons pinguis, mons coagulatus, mons pinguis. Mons in quo beneplacitum est Deo

F 2 habit

Pfal. 132

Pfal. 67

Pfal. 91

Pfal. 67

Matt. 28

Matt. 18

Esaia. 2

Mich. 4

habitare in eo: etenim Dominus habitabit in finem. Bene enim pinguis est mons iste, super quem ros ille celestis descendit, ubi mādauit Dominus benedictionē & vitam vsque in seculum, cui segregasti pluuiā uoluntariā spiritus tui, item & uerbi tui: quā pinguedo gemina montē hunc reddit fecundissimū, ut floreat in eo iusti sicut palmarē uirētes, & multiplicetur uelut in Libano. Mons quoq; coagulatus siue incaseatus est mons iste: bono utique coagulo illo (id est gratia Spiritus sancti) quod fidelium omnium corda simul in vnum facit cōcurrere, quasi in caseū vnum, in vnum corpus & in vnum aedificium. Atq; hic ille est mons, in quo est beneplacitū Deo in finē vsq; habitare: quē ad modum tuipse testatus es, dicens: Ecce ego uobiscum sum vsq; ad cōsummationē seculi. Et iterum: Vbiunque fuerint duo vel tres cōgregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum. De hoc etiam monte Propheta Esaia s apertissime prophetauit, dicens: Erit in nouissimis diebus preparatus mons domus Domini, in vertice montiū, & eleuabitur super colles. Et fluēt ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi, & dicent: Venite ascēdamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob, & docebit nos vias suas, & ambulabimus in semit

tis eius. Hæc enim prophetia tunc optimē impleta est, quando tuis Apostolis ad prædicandum per vniuersum orbem emissis, ex omnibus gentibus, tribubus, & linguis plurimi ad fidem veram sunt conuersi, atque in aedificium Ecclesiæ compositi.

Quomodo Ecclesia dicatur mons modicus & magnus, itē mons myrrha & collis iherus.

Hic est mons ille modicus, unde spiritalis homo ad fontē vitæ sitiens qui salit in supernis, de terra ista Iordanis suspirat, dicens: Ad meipsum anima mea cōturba ta est: propterea memor ero tui, de terra Iordanis & Hermonij, à monte modico. Modicus quidem est mons iste, propter humilitatē, fideiq; & spei imperfectionem, in qua adhuc degunt fideles, donec adueniēte eo quod perfectū est, euacuabitur id quod ex parte est. Nihilominus & magnus dicitur mons iste, ratione multitudinis fidelium, & latitudinis, in quā Ecclesia longē latēque porrigit. Siquidem hic est mons ille magnus, in quē (iuxta visionē Danielis) exereuit lapis ille abscessus de monte sine manibus. In te siquidem omnis illa latet forcutitas, & tu granū illud es, quod mortificatū in terra fecit fructū plurimū: & tu illud es sinapis granū, quod excreuit in arbore magnā, in qua etiā volucres cæli requiescāt

Pfal. 41

1. Cor. 13

Danie. 2

Ioan. 12

Matt. 13

Canti. 4

Rom. 15

& nidificet. Deniq; hic ille est mons de quo in canticis ex persona spūs dicitur: Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris. Mons quippe myrrhæ, bene olētis: sed amara, dicitur ecclesia tua, quod fructū bonorū operum, Deo quidem gratum in odorem suauitatis, sed operantibus difficilē & amarum, proferat. Item quia passionum amaritudine exercetur interim & probatur, vt (iuxta Apostolum) tribulatio patientiam operetur, patientia probationem, probatio spem, quæ nō confundit. Collis verò thuris recte dicitur, ob fragrantiam boni odoris, qui de cordibus ascendit deuotorum. Neq; à mysterio vacare putandum est, quod Ecclesia tua signanter mons myrrhæ dicatur, & collis thuris, vt primū ad imperfectos qui in laboriosa actione versantur, posterius ad eos qui inquiete contemplationis degunt pertineat. Illic enim mons est Ecclesia, vbi myrrham profert: vbi autem thuris fragrantiam, ibi tantū collis videtur: quoniam videlicet in Ecclesia tua plures in actione laboriosa tibi seruiunt, pauciores vnitati quietæ cōtemplationis intendunt.

Quomodo mons vnus Ecclesia ex montibus multis, ex particularibus Ecclesijs cōstet.

DEniq; hic mons licet vnus sit, ex multis tamen montibus cōponitur: quoniam

niam multæ Ecclesiæ particulares in diuersis gentibus & nationibus, vnā constituunt generalem & catholicā Ecclesiam. De his quippe montibus in Psalmis dicitur: Deus iudiciū tuū regi da: & iusticiam tuam filio regis. Suscipiāt montes pacē populo, & colles iusticiam. Quod te in mūdum adueniente manifeste cōstat fuisse impletū, quādo in diuersis mundi partibus per Apostolorum prædicationē, diuersæ Ecclesiæ pacē veram atq; iusticiā missam sibi celitus, per fidem suscepērūt. Et iterum: Montes exultabunt à conspectu Domini: quoniam venit, quoniam venit iudicare terrā. Te quippe in mūdum adueniente, ad faciendū contra principem tenebrarum pro mūdo iudiciū, Ecclesiæ omnes per orbem exultauerunt. Hi sunt illi montes, de quibus in Canticis contemplans sponsum suum loquitur sponsa: Ecce (inquiens) iste venit saliens in montibus, transiliens colles. Atq; vt nobis iudicet sponsa, de quibus loquatur montibus, addit: Similis est dilectus meus caprea: hionulq; ceruorum, super montes Bethel. Et alibi: Super montes aromatū. Bethel enim dicitur domus Dei, & aromata virtutum sunt adoramēta. In his ergo mōtibus domus Dei atq; aromatū, tu saltas quasi caprea, & hos colles mira celeritate transilis, tanquam hionu-

Psal. 71

Psal. 97

Cant. 3

Cant. 8

- lus ceruorum: quoniā tu omnium ecclesi-
arum quæ per vniuersum orbem tibi sunt
desponsatæ, curā æqualem gerēs, omnibus
adesse curas, omnes inuifere, ne vsquam te
absente quicquam deficiat eorum quæ sunt
electis tuis necessariæ vel cōmoda. Nō enim
Iob 40 tu potes esse similis illi qui apud beatū Iob
describitur dormiēs sub vmbra, in secreto
calami, in locis humētibus siue palustribus.
Cantic. 1 Neque enim dormire vnquā tu potes, qui
Psalm. 120 positus es custos in vineis. Ecce enim non
dormitabit, neque dormiet, qui custodit
Israel. Et si dormias interdum oculis, dum
quasi nō attēdens, ad tēpus dissimulas pro-
pter tuorum vtilitatem, cor tamen semper
vigilat, vt in opportunitatibus succurras,
priusquā cadant, aut tentatione absorbean-
tur electi. Non ergo tu dormis in vmbra,
neque in secreto iaces piger in locis humē-
tibus sed in montibus vt caprea salis alacri-
ter, & tanquam hinnulus ceruorum colles
Cantic. 5 velociter transilis, ne vsquā absis, vt contra
1. Petri 5 eum qui semper vigilat, circuēns ad quæ-
rendum quos deuoret, tu vicissim semper
vigil obambules, imō per mōtes vniuersos
in quibus tui greges pascuntur, circumfiliās,
vt caueas, ne quid tuorū pereat. Vt verē im-
pleatur quod ipse apud Patrē glorians pro-
testatus es. Quia quos dedisti mihi, nō per-
didi

didi ex eis quenquā. Et iterū: Omne quod Ioan. 6
dederit mihi Pater, non perdam ex eo.

*Ponuntur de montibus Ecclesiarum pul-
chra Esaiæ, Ezechielis, Ioselis,
& Amos. testimonia.*

DE his quoque montibus, simul & de ijs
qui pascuntur in eis, pulchrè Esaias Esaiæ 49
loquitur, dicens: Super vias pascuntur, & in
omnibus planis pascua eorum. Nō esuriēt, Apoc. 7
neque sitient, & nō percutiet eos æstus & sol:
quia miserator eorum reget eos, & ad fon-
tes aquarum potabit eos. Et ponam omnes
montes meos in viam, & semitæ meæ exal-
tabuntur. Ecce isti de longē venient, & ecce
illi ab Aquilone & mari, & isti de terra au-
strali. Laudate cæli & exulta terra, iubilare
montes laudem: quia consolatus est Domi-
nus populum suum, & pauperum suorum
miserabitur. Ezechiel quoque de his monti-
bus, & ijs qui in eis pascuntur gregibus, atque
etiam de pastore pulcherrimè vaticinatus
est, sub persona tua, dicens: Ecce ego ipse Ezech. 35
requiram oues meas, & visitabo eas, sicut
visitat pastor gregem suum, in die quando
fuerit in medio ouium dissipatarum: sic vi-
sitabo oues meas, & liberabo eas de omni-
bus locis in quibus dispersæ fuerant in die
nubis & caliginis (id est, tēpore noctis, do-
nec esset mūdus plenus tenebris.) Et educa-

cas de populis, & congregabo eas de terris, & educam eas in terram suam, & pascā eas in montibus Israel, in riuīs & in cunctis sedibus terræ. In pascuis vberimis pascam eas, & in montibus excelsis erunt pascua earum. Ibi requiescēt in herbis virentibus, & in pascuis pinguibus pascuntur, super montes Israel. Nec minus oblectat pium animum, quod per Ioēlem os tuum loquutum est, dicens: Ego Dominus Deus vester, habitans in Sion, in monte sancto meo. Et erit, in die illa stillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lacte, & per omnes riuos Iuda ibunt aquæ. Et iterum per Amos Prophetam: Ecce dies venient, dicit Dominus, & stillabunt montes dulcedinem, & omnes colles culti erunt. Et conuertam captiuitatem populi mei Israel, & edificabūc ciuitates desertas, Gentium videlicet Ecclesias, quæ prius desertæ erant, à Deo alienatæ, à dæmone inhabitatæ.

Quomodo ex omnibus Ecclesijs vna catholica Ecclesia confurgat, quæ à Deo visitatur & regitur.

Montes autē hi omnes nō abinuitem sunt diuisi, sed in vnu montem confluunt, montem sanctum, montē Dei, montem pinguem, montē coagulātū, montem huberem: quoniam Ecclesiæ omnes vbi-
cunque

cunque tandem locorum constitutæ, non abinuitem possunt esse diuisæ, sed vnā componunt Ecclesiā catholicā sine vniuersalem, quam & Apostolicā dicimus, à fundatoribus siue fundamentis post primā veritatem præcipuis, sanctis Apostolis. In qua Ecclesia vniuersali sic omnes sunt particulares & Ecclesiæ, vt mansiones multæ in domo vna, vt domus multæ in ciuitate vna, vt ciuitates multæ in prouincia vna, vt prouincie multæ in regione vna, vt regiones multæ in orbe vno. Extrā quam Ecclesiā catholicā, nemini potest spes esse salutis: cui quisquis aduersatur, tibi aduersatur, à qua quisquis se separat, te perdit, à qua quisquis diuersum pertinaciter sentit, te abnegat & mendacem facit. In summa, quisquis eam non audit, sicut ethnicus est & publicanus. Ipsa est enim certissima veritatis magistra, Matt. 18 & sanctæ fidei regula, ex magisterio tuo & directione spiritus tui. Tu nāq; illi voce es aperta pollicitus, nunquā neq; te, neq; spiritum tuū, ac proinde neq; Patrē illi defuturū. De teipso enim pollicitus es, dicēs: Ecce Matt. 28 ego vobiscū sum vsq; ad consummationem seculi. Et iterū: Vbiq; fuerint duo vel tres Matt. 18 congregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorū. De spiritu verō, in hęc modū: Ioan. 16 Adhuc habeo multa vobis dicere, sed nō potestis

potestis portare modò. Cùm autem venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnē veritatem. Et iterū: Hæc loquutus sum vobis, apud vos manens. Paracletus autem Spiritus sanctus quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quęcūq; dixerō vobis. Quod verbum fieri nō potest vt ad solos illos tum præsentēs discipulos dirigatur, sed indubitato credimus, ad vniuersos extēdi, qui post illos & per illos vsque in cōsummationem seculi erant credituri. Quemadmodum in subsequenti illa tua ad Patrē oratione nouissima, non solum pro præsentibus, sed & pro futuris Patrē orabas, dicens: Non pro eis autem rogo tantum, sed & pro his qui credituri sunt per verbum eorum in me, vt omnes vnū sint, sicut tu Pater in me, & ego in te. Pater verò quomodo abesse poterit illinc, vbi adsunt inseparabiles filius & Spiritus sanctus? Maxime cū tu ipse voce aperta testeris, dicens: Si quis diligit me, diligetur à patre meo, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.

Ioan. 14

Quod Ecclesia tamen si multas patiatur difficultates, nunquam tamen, Deo cūstodiēte, deficiet.

Hanc ergo Ecclesiam nulla vnquā falsitas destruere poterit, nulla hæresis à verit

à veritate abducere, nullus persecutionū impetus à sua firmitate euertere. Tu enim Matt. 16 dixisti, ædificatam eam esse supra firmam petrā, ita vt nec portæ inferi aduersus eam præualeant. Et tuus Apostolus ait, Ecclesiam domum tuam columnā esse & fundamentum veritatis. Et alibi: Firmū (inquit) 1. Tim. 3 2. Tim. 2 fundamentum Dei stat, habēs signaculum hoc. Psalmista quoq; in exultatione describens eius inexpugnabilem fortitudinem, sub persona incolarum eius ita canit: Deus Psal. 45 noster refugium & virtus, adiutor in tribulationibus quæ inuenerunt nos nimis. Propterea nō timebimus, dum turbabitur terra, & transferentur montes in cor maris. Vnde verò hæc tam imperturbabilis animi procedat constantia, statim subiungit, dicens: Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei: sanctificauit tabernaculū suum Altissimus. Deus in medio eius non commouebitur, adiuuabit eam Deus mane diluculo. Nimirum spiritus tuus aquis suis salutaribus (aquis, inquam, illis quæ impetu fluunt de libano, id est, quæ de excelsō Patris throno procedunt.) Ecclesiam salubriter lætificans, ipse eam facit nullam exteroam extimescere perturbationē. Ipse, quia tabernaculum siue templū hoc suum sanctificauit, nō patietur vnquam illud profanari. Ipse

Cant. 4

Ipsē quoniam in medio eius inhabitat, nunquam sine illud commoueri. Sed & si nonnunquam periclitari videatur grauissimē, ita ut humano iudicio existimeretur ruina proxima Ecclesia sancta, tu tamē in opportunitatibus mane diluculo aderis auxiliator: & post labores noctis, serenitatis aurore reduces. Id quod olim in Apostolica illa nauicula secundū typum pulcherrimē præsignasti: quæ dum per totam noctem, ad quartam usque vigiliam, grauissimis fuis-
 Matt. 14 set agitata fluctibus, te interim ab illis absente, tandem quarta vigilia fatigatis longo labore opportunē adfuisisti, omnēque
 Ioann. 6 tua præsentia pepulisti timorē. Et iterum, quando in nauicula dormiens, vento magno flante, ipsam operiri sinebas fluctibus, donec à conturbatis excitatus discipulis, vento & mari imperans, plenam tranquillitatem redderes. Ita Ecclesia tua sancta, tametsi nonnunquam tua permissiōe, propter exercitationem fidelium, grauissimē laboret, semper tamen rebus desperatis tu opportunē fers subsidium, & post tenebras lucem reducis gratissimam. Impossibile namque foret, illum tuum amorem quo erga Ecclesiam tuam afficeris, hoc permittere, ut ipsa aliquando corrueret siue deficeret. Tu enim Ecclesiam tuam amore nimium
 pecul

peculiari diligis, sicut sponsus amat spon-
 sam suam. Iuxta quod sanctus Paulus Apo-
 stolus nos instruit, dicens: Viri diligite vxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, ut illā sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ, in verbo vite: ut exhiberet ipsē sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sed ut sit sancta & immaculata. Ac deinde: Nemo unquam carnem suam odio habuit, sed nutrit & fouet eam, sicut & Christus Ecclesiam, quia membra sumus corporis eius, de carne eius & de ossibus eius. Et in sacra Apocalypsi, dilectus ille discipulus amabile istud matrimonium iucundissima visione cōspexit, iuxta quod fidei narratione ipse nobis descripsit, dicens: Ego Ioannes vidi ciuitatem sanctam Hierusalem, nouam, Apoc. 21 descendentem de celo, à Deo ornatam, sicut sponsam ornatam viro suo. Et audiui vocem magnam de celo dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cū eis: & ipse Deus cum eis erit eorum Deus. Et iterum sibi dicentē audiuit Angelum: Veni, & ostendā tibi sponsam, vxorem agni. Post quam vocē auditam, subleuatus in spiritu in montem magnū & altum, vidit ciuitatē sanctam Hierusalem, descendentem de celo
 Ephes. 5
 Ibidem.

de celo à Deo, habentem claritatem Dei,
& alia multa quæ ille prolixè prosequitur.
*Quod Christus Ecclesie sponsus præ
amore semper eam diriget, at-
que ornabit in finem.*

Hæc quoque est illa, quam tam mul-
tis, tam amicis, tam suauibus, tam
Can. 2.3. amabilibus appellationibus in Canticis
& 4. Canticorum nominas, toties eam vocitans
amicam tuam, dilectam tuam, speciosam
tuam, perfectam tuam, columbam tuam,
sponsam tuam, sororem tuam, & sororem
sponsam, hortum tuum, & hortum conclu-
sum, fontem signatum, fontem hortorum,
puteum aquarum viuentium, aliisque plu-
ribus huiusmodi nominibus illam appel-
litas. Cum ergo tibi Ecclesia tua sit sponsa
tam electa & dilecta, vxor tam grata &
amabilis, fieri non potest, vt ipsa vnquam à
te deferatur, vt pereat, aut vilius rei neces-
saria defectum patiatur. Quemadmodum
enim sponsus quilibet bonus, vxorem suam
vero amore diligens maritali, id est perpe-
tuo, & indissolubili, dirigit & gubernat
sponsam sibi subiectam nec aberrare eam
finit aut perdit, si possit oblistere: ita fieri
non potest, vt tu Ecclesiam tibi casto amo-
re coniunctissimam errare aut perdit sinas,
sed diriges eam, & deduces vsque in finem.

Item

Item quomodo sponsus defendit sponsam
suam aduersus omnes cupientes ei nocere:
sic & tu Ecclesiam tuam defendis validissi-
me. Rursus quomodo sponsus, iuxta condi-
tionem magnificentie & magnitudinis suæ
omni studio sponsam suam curat exornare
& pulchram reddere: sic & tu Ecclesiam o-
mnibus ornamentis spiritualibus externis
& internis ditare & decorare studes. Iuxta
quod in Apocalypsi Ioannes vidit eam à Deo
paratam, sicut sponsam ornatam viro suo. Apoc. 21
Et in Psalmis de ea dicitur: Astitit regina à Psal. 44
dextris tuis, in vestitu deauratio circunda-
ta varietate. Et post pauca: Omnis gloria
eius, filie regis, abintus in simbriis aureis,
circumamicta varietatibus, siue induta phry-
gianicis. Denique, sicut vir & sponsus bo-
nus, licet interdum vxorem castiget, pro
ipsius vtilitate, nunquam tamen eam occi-
dit vel destruit: ita Ecclesiam tuam inter-
dum quidem castigas, propter electorum
tuorum salutem, sed nunquam mortificas.
Iuxta quod in Psalmis ipsa confitetur, di-
cens: Castigans castigauit me Dominus, &
mortui non tradidit me. Et iterum: Qui ex-
altas me de portis mortis, vt annuntiem om-
nes laudationes tuas. Ac rursus: Quan-
tas ostendisti mihi tribulationes multas &
malas, & conuersus viuificasti me, & de

G abyssis

Apoc. 21
Psal. 44

Psal. 117

Psal. 9

Psal. 70

Psal. 112.

1. Reg. 2

abyssis terræ iterum reduxisti me. Gratias tibi agimus, sponse suavissime, qui propter hanc tuam Ecclesiam à terris ad celos subleuandam, de sublimi folio gloriæ tue, de sinu paterno in quo ab æterno requiescis, ad hæc infima descendere dignatus es, ut suscitares eam de terra inopem, & de stercore pauperem erigeres, ut collocares eam cum principibus, cum principibus populi tui. Gratias tibi agimus, sponse dilectissime, quod nos miseros & sordidos terre vermiculos, à peccatis nostris ablutos, dignatus sis in corpus tuum assumere atque membra corporis tui constituere, quodque caput nostrum dici & fieri sis dignatus. Gratias tibi agimus bonorum omnium liberalissime donator, Iesu Christe, pro omnibus tuis tam innumerabilibus & inenarrabilibus donis tuis, quibus intra hanc Ecclesiam tuam nos reficis & implex ad omnem abundantiam, qui cum

Patre & Spiritu sancto vivis & regnas in seculum seculorum.

Amen.

★

GRATIAS tibi agimus, suavissime hominū amator, fili Dei, Domine Iesu Christe, propter inestimabilem charitatem tuā, qua nos ex nobis omni bono indignos, intra ecclesiā corpus tuū & domū tuam, tantis adimplet bonis. Peculiariter verò, super incomparabili illo thesauro Sacramentorū septē, quē collocasti intra Ecclesiam sanctam tuam, ut ex illo multiplicē, copiosam atque perfectam gratiā tuam accipiant fideles, ut hinc quasi de fontibus & tuo deifico corde & corpore scaturientibus, in gaudio & exultatione spiritus aquas hauriant omnes in te credentes, ut sitientibus omnibus hinc liceat aquas sumere gratiarum, atque sine omni commutatione auri vel argenti emere vinum & lac, & quicquid potest esse spiritui desiderabile. Tu nanque à mundo secundum visibilem præsentiam abscissurus, ac rediturus ad patrem vnde exieras, voluisti thesaurū istum pretiosum relinquere sponse tue à qua peregrineras abscissurus, quo illa interim viveret, & sustentaretur, donec à te absens degeret, donec tu tandem

Esaiæ 12

Esaiæ 55

G. 2. ad

ad eam tecum assumendam redires. Hunc autem thesaurū, in rebus visibilibus & externis occultare tibi placuit, secundum arcanum consiliū sapientiæ tuæ, ut quomodo homo ipse ex corpore constat sensibili & anima inuisibili, sic thesaurus iste partim quidem esset sensibilis, secundum id quod extrinsecus apparet, partim verò inuisibilis, secundum id quod latet intrinsecus.

Quare Christus sacramenta ista visibilia instituerit hominibus.

Hæc sunt septem illa sacramenta, in quibus recondidisti dona gratiarum tuarum, quibus virtutem dedisti admirabilem sanctificandi, non solum corpora, sed etiam animas hominū omnium in te credentium, qui ad illa corde fideli cū fiducia debita accesserint, eaque iuxta præscriptā à te ordinationē susceperint. Non ita quidem, ut illa externa & visibilia signa gratiā in se credantur continere, aut ex virtute suæ naturæ eam putentur operari. Id si quidem omnem creatam superat virtutē, nec nisi diuinæ est facultatis, iuxta quod Propheta ait: Gratiam & gloriā dabit Dominus. Sed quoniam tu illis semper & infallibiliter ades, ut hoc per te inuisibiliter intus opereris, quod illa foris indicant atque representant. Tu enim sic voluisti & sic nobiscum pepigisti,

pepigisti, ut cum certa foris signa & ministeria (quæ tu ad hoc deputasti & instituisti) nos in corpore suscipimus, tu inuisibiliter in anima hoc opereris, quod per adhibita exterius signa representatur, & ad quod illa exterius tu constituisi adhiberi. Poteras tu quidem, omnē nobis tuā conferre gratiā & omnē nostram perfectionē, absque vllis huiusmodi externis signis aut visibilibus circa corpus ministeriis. Veruntamen propter sapientiā tuā quæ disponit omnia suaviter, hominē corporalem & crassum, corporalibus & crassis voluisti perficere signis atque ministeriis: ut non solum intus lateret tua operatio, sed etiam foris appareret tuæ internæ operationis significatio. Sic enim & tibi cōueniebat hominē reparare, & nos decebat ita per te reparari. Erat enim tibi cōueniens, ut secundū modum creationis esset & modus reparationis atque perfectionis: ut quomodo hominē in esse naturæ cōdideras, sic etiā in esse gratiæ eum constitueres. Vnde quia non ex spiritu solum inuisibili condidisti hominē, sed ex spiritu inuisibili simul & carne visibili, cōueniens videbatur tuæ sapientiæ, ut in reparatione & perfectione hominis senis secundum esse gratiæ, simul concurreret intus inuisibilis gratia, & fortis visibile sacramentum.

Sapiēt. 8

G 3 Quom

*Quomodo ex parte hominis conueniens erat,
ipsum per uisibilia sacramenta reparari
& perfici.*

Gen. 2

NOs quoque decebat, ista per uisibilia sa-
cramenta perfectio & reparatio: quo-
niam iuxta modum lapsus, decebat etiam
fieri hominis reparationem. Vnde quem-
admodum homo à statu innocentie bono,
in quo conditus fuerat, cecidit: præcipue
quidem per internum consensum, sed præ-
ter etiam per creaturam externam, utpote
per aspectum ligni pulchri ad videndum,
& suauis ad uescendum, per auditum ser-
pentinae uocis, per contræctionem fru-
ctus ligni uetiti, & per morsum ac gustum
eiusiuta decuit hominem à lapsu isto repa-
rari, non per solam internam operationem
tuae uirtutis, sed per administrationem ex-
ternarum creaturarum & uisibilium signo-
rum: ut qui per superbiam creaturis abu-
tentes cecidimus, contrariò per humilita-
tem creaturis ex tuo decreto uteremur, nosque
eis subdentes resurgamus. Sunt enim hæc
Sacramenta à te homini data, medicamen-
tis similia. Quemadmodum enim ad sanan-
dum vulgera aut morbos pellendos, non
opus foret ipsa medicamentorum substan-
tia, sed uirtus sola sufficeret quæ in me-
dicamentorum materia latet, ueruntamen
quia

quia non potest uirtus illa adhiberi hu-
mano corpori, nisi simul & externa mate-
ria illi applicetur, idcirco medicaminum sub-
stantiam opus est suscipere illum qui uelit
per uirtutem eorum curari: sic & in anima
hominis, sola uirtus tua interior operans suf-
ficeret ad sanandum quicquid elanguit, ad
reparandum quicquid deperit, si ipsa sine
externis Sacramentis obtineri posset. Ve-
runtamen, quia ex tuo decreto & instituto
uirtutem illam sanantem & reparantem in-
terius, constituisti in Sacramentis quibus-
dam uisibilibus, necesse est, ut illa sibi ap-
plicet ac suscipiat exterius, & sub illis quasi
se humiliet quisquis curari uelit, neque sen-
tiet homo uirtutem diuinam interius ope-
rantem quod cupit, si sacramentum suscipe-
re renuat, in quo Deus uirtutem suam con-
stituit, & quo ut instrumento ad eius cura-
tionem & reparationem uti decreuit. Quem
admodum medici uirtutem non sentiet vn-
quam, qui eius malagmata sibi applicari,
aut medicamenta corpori adhiberi recusa-
uerit. Sacramenta autem illa uisibilia, sic tu se-
cundum tuam sapientiam instituisti, ut siue
non solum gratia internæ collatiua, uerum
etiam eius quod intus geritur significatiua.
Quemadmodum uidelicet in baptismo ex-
terior illa baptizati abluti per aquam uir-
G 4 sibil

visibilem, cum certorum pronuntiatione verborum (dicente baptisimi administratore super baptizandum, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti) representatio est gemina illius internæ emundationis, qua inuisibiliter tu per spiritum tuum animam abluis ab omni peccato, originali & actuali, totamque facis candidam & immaculatam. Ita & in aliis Sacramentis est considerandum. Hæc autem visibilia signa in creaturis & verbis deputasti, ut sicut per creaturas & verba in lapsum perductus est homo, sic per creaturas & verba iterum reparetur. Primi siquidem parentes nostri, per creaturam ligni vetici & fructus eius, simul & per verba tentationis malignæ, ac cedente interius consensu, in peccatum miserè sunt prolapsi. Atque ob hoc voluisti tu modum curationis & reparationis tale nobis instituere, ut per creaturas certas foris adhibitas addita certorum pronuntiatione verborum, interius tu vim occultam ostenderes, sanitatemque in anima efficeres.

De Sacramento Baptismi in speciali, quod est Sacramentum regenerationis.

Hæc autem Sacramenta numero septem esse voluisti, iuxta numerum donorum septiformis spiritus tui, quæ ad modum sancti Apostoli tui à te edocti, & à spiri-

ritu

ritu tuo de omnibus plenissime eruditi, Ecclesiæ tradiderunt. Inter hæc autem primum obtinet locum Sacramentum Baptismi, quod est principium humanæ reparationis, & quasi ianua prima ad ingressum Ecclesiæ. Quod Sacramentum post ascensionem tuam in celos omnibus salutem desiderantibus esse necessarium, indicasti, cum iam iam ascensurus dicebas Apostolis: Euntes in mundum uniuersum, prædicate Evangelium omni creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur. Et iterum: Data est mihi omnis potestas, in celo & in terra. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, docentes eos seruare omnia quæcunque mandavi vobis. De huius baptismi mysterio ante mortem loquebaris. Nicodemo, dicens: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit in regnum Dei. Ex aqua quippe & spiritu sancto in baptismo fidelis renascitur: quoniam dum exterius aqua corpus visibiliter abluatur, spiritus tuus interius operans, inuisibiliter animæ vitam nouam & nouum esse donat: ut iam sit viuens Deo totus homo, qui antè propter peccatum mortuus fuerat: ut iam sit filius Dei & gratiæ.

G s qui

Mar. vi.

Matt. 28

Ioan. 3

qui erat filius iræ atque Diaboli: ut iam sit hæres regni, qui ante fuerat hæres mortis, & damnationis mancipium. Sic tu Baptismum quasi principium constituisti nostræ reparationis, ut meritis sacramentum regenerationis possit ac debeat nominari. Sicut enim generatio prima vitam nobis dat corporalem & esse naturæ, sic ista Baptismi generatio secunda, vitam dat spiritualem & esse gratiæ. In hoc itaque sacramento eximitur homo à potestate diaboli & ditione mortis, sub quibus ante tenebatur, & transfertur in regnum tuum, in spem vitæ æternæ: aufertur quoque ab eo sceleris omnis & macula, et actualis quam originalis culpa, & plena perfectæque illi contemnitur munditios: exuitur vestimentis sordidis, & candidis induitur vestibus: veterem deponit hominem, cum actibus suis, qui (ut

Eph. 4. xta Apostolum) corrumpitur secundum desideria erroris, & novum qui secundum Galat. 1. Deum creatus est induit: eripitur de potestate tenebrarum, & transfertur in regnum filij Dei: auellitur à diabolo, & inseritur Christo: educitur de inferno, & in celum adducitur: denique miseriam omnem effugit, & felicitatē perfectam in spe adipiscitur, si candida seruauerit illa in baptismo sibi data vestimenta.

Quom

Quomodo in Baptismo lauatur anima in sanguine Christi, atque in virtute passionis eius mundatur.

Nimirum sicut in aqua foris abluitur corpus, ut sit sine macula candidum: ita interius abluitur anima in sanguine tuo, cuius virtute ab omni peccato mundatur, & totū illum candorem obtinet. Hanc enim lotionem animæ in sanguine tuo, signat illa visibilis ablutio corporis, per aquam. De qua lotionem loquens dilectus Discipulus, ait: Christus dilexit nos, & lauit nos Apoc. 1. à peccatis nostris, in sanguine suo. Et alibi, de iis quos stolis albis cernebat amictos, audit responsum Angeli: Hi sunt qui venerunt de magna tribulatione, & lauerunt stolas suas, & dealbauerunt eas in sanguine agni. ideo sunt ante thronū Dei. Et iterū ex ore tuo audit: Ego sum & &, primus & novissimus, principium & finis. Beati qui lauant stolas suas in sanguine agni, ut sit potestas eorum in ligno vitæ, & per portas intrent in ciuitatē. Lauant enim & dealbāt in sanguine tuo stolas suas, quicunque in fide passionis & mortis tuæ, baptizati in sanguine tuo, veterem & maculatā exuētes tunicam (qua pater carnis nostræ Adā omnes suos filios induit) candorem accipiunt regenerationis, ut sint omnia noua & candida. Et hi omnes

omnes potestatem accipiunt in ligno vitæ, & per portas in ciuitatē intrant, quoniā per hoc sacramentum baptismi efficiuntur homines participes tui, qui es verū vitæ lignum. Per baptismum namq; efficiuntur participes meriti passionis & mortis tuæ, virtutemq; sanguinis tui & spiritus tui in nobis suscipimus: in ciuitatem quoque sanctam Ecclesiam, legitimē per portas, per sacramentum ad hoc à te institutum, ingredimur: vt iam simus ciues sanctorum & domesticci Dei, qui ante baptismum eramus à deo alieni, filij mortis & mancipia diaboli. Hoc est illud lauacrum regenerationis & renouationis, de quo Paulus Apostolus ingenuē confitens confessionem bonam ait: Eramus aliquando & nos insipientes & increduli, errantes, seruientes desideriis & voluptatibus varijs, in malitia & inuidia agentes, odibiles, odientes inuicem. Cum autē benignitas & humanitas apparuit Saluatoris nostri Dei, non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundum misericordiam suam saluos nos fecit, per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abunde, per Iesum Christum Saluatorem nostrum: vt iustificati gratia ipsius, hæredes simus secundū spem vitæ æternæ. Et iterum de tota loquens

Ephes. 2

Tit. 3

loquens Ecclesia, sic ait: Christus dilexit Ecclesiam, & tradidit seipsum pro ea, vt illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ, vt exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam neq; rugam, aut aliquid huiusmodi, sed vt sit sancta & immaculata. Petrus quoque Apostolus, quomodo hoc tuum baptismi animas nostras sanctificet ex virtute tuæ passionis & resurrectionis, euidenter nos docet: vbi comparans salutem tempore Noë datam per arcam supernatantem diluuiō, cum vita quæ datur in Ecclesia per baptismum, sic ait: In arca pauci id est, octo animæ saluæ factæ sunt: quod & vos nunc similis formæ saluos facit baptismi, non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum, per resurrectionem Iesu Christi à mortuis, qui est in dextera Dei deglutiens mortem, vt vitæ æternæ hæredes efficeremur.

Quomodo in baptismo configuratur homo similitudini mortis, sepultura, & resurrectionis Christi.

IN hoc quoq; baptismi Sacramento configuramur similitudini mortis tuæ, & sepulturae, & resurrectionis à mortuis: quæ ad modum sanctus Apostolus Paulus nos instruit, dicens: Quicunq; baptizati sumus in Chri

Ephes. 5

1. Petr. 3

Roma. 6

Coloss. 2.

in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus. Consepulti enim sumus cum illo, per baptismum, in mortem: ut quomodo Christus surrexit à mortuis, per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vite ambulemus. Si enim complèti facti sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus. Hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est, ut destruat corpus peccati, ut ultrà non seruiamus peccato. Et iterum ad Colossenses ait: Consepulti estis Christo Iesu, in baptismo, in quo & resurrexisti, per fidem operationis Dei, qui suscitauit illū à mortuis. In baptismo namque secundum veterem hominem cum actibus suis tibi, o pijsissime Domine Iesu Christe, conuicisimur & commorimur, sponte abrenuntiantes omnibus actibus vite veteris, dum aperta protestatione Satanae abrenuntiamus & omnibus pompis eius. Tunc ultrà veterem hominem nostrum in mortem tradimus, quomodo tu pro nobis te ipsum voluntarie tradidisti in mortem. Neque commorimur tantum, sed consepelinur, quando firmo proposito nunquam ad vitam illam pristinam redire, nunquam prioris veteris hominis actus reuocare decernimus, sed in perpetua mortificatione carnis & victorum eius perseverare eligimus.

mus. Similitudini nihilominus resurrectionis tuæ in eodem hoc sacramento configuramur: quoniam ad hoc vitam veterem abiuramus, ut vitā nouā & actus vite nouę incipiamus, vitam quæ secundū Deū est, & actus tali vite congruos. Quemadmodum enim tu mori elegisti & sepeliri, non ut in morte aut sepulchro permaneres, sed ut ad vitā nouā & immortalem resurgeres: sic & nos commori tibi decet & consepeliri, ut in vitam nouam resurgamus, & nouę vite opera exerceamus. Quæ quidem omnia pulchrè nobis in baptismi sacramento visibiliter repræsentantur. Siquidè inunctio visibilis in aquam eius qui baptizatur, repræsentatio est mortis & sepulture tuæ: quoniam sic ille baptizandus aqua lauitur, & in aquamersus velut absconditur, ad eundem modum quo tu in morte tuo sanguine tingebaris, atque in sepulchro quasi immersus abscondebaris. Quod verò immersus in aqua non illic relinquitur, sed educitur quanto citius ad vitam, repræsentatio est tuę resurrectionis, per quam à morte & è sepulchro redisti ad immortalē vitam. Qua quidem mortis sepulture & resurrectionis tuę in sacramento repræsentatione, monetur is qui sacramentum suscipit, iisdem per dictum supra modum conformari, atque ea in se

in sese vita & conuerfatione exprimere.
*De sacramento Confirmationis, quid præstet
iam baptizato atque mundato.*

Sicut autem in vita hominis naturali, post acceptum esse per generationem primam, expectanda est debita perfectio corporis, & confirmatio eius in validitudine & robore, ut fiat agendis rebus idoneus atque sufficiens: ita postquam in Baptismo (quod est regenerationis Sacramentum) spiritualiter fuerit homo natus atque renatus generatione secunda, ut de morte ad vitam, de non esse spirituali ad esse procederet: opus est deinde in vita & esse acceptis illum confirmari, solidari, vegetari & perfici, ut sufficiat iis agendis atque ferendis, que in vita illa agenda ferendaque fuerint. Quia enim non otiosus debet torpere in prava securitate baptizatus, quasi in Baptismo suo vane confidens, sed relictis posterioribus ad anteriora iubetur cum Apostolo seipsum extendere, id est, ad opera fortia & grandia manum mittere, atque ad perferenda pro fide & confessione eius quem in baptismo induit, & cui totum se illi deuot, quælibet, quantumvis graui, paratum se exhibere debet: necesse est, illum cui tam grandia & graui incumbunt, in eo quod accepit, confirmari & constabili, ut non tanquam infant

Philip. 3

infantulus mollis aut tanquam puerulus imbecillus, cedat malis, aut abhorreat ab agendis fortibus, sed tanquam virili firmatus robore, nihil pertimescat, sitque paratus in animo ad omnia tum agenda tum ferenda pro nomine eius, à quo in baptismo vitam & gratiam omnem accepit. Ad hanc autem præstandam fortitudinem, post sacramentum baptismi, tu sapientissime animarum medice, Domine Iesu Christe, instituisti sacramentum alterum, quod ab effectu Confirmationis dicitur. Id sit, quando per manum Episcopi locum tuum teoentis, is qui baptizatus est, sacro chrismate in fronte signatur, signumque crucis in fronte accipit, ut inuisibilem accipiat gratiam, per quam confirmetur & consolidetur ad permanendum in ea quam ante acceperat vitam, reddaturque robustus & validus: ad ea quæ vita illa exigit ferri & fieri.

*Quomodo ad pugnam destinatur & paratur
Baptizatus in sacramento confirmationis.*

Nam quod signum crucis in fronte baptizati pingitur, idque vnctione chrismatis significat, per gratiam inuisibilem quæ in illius sacramenti susceptione confertur, in eius animam confirmari in fide crucifixi, in eius sanguine baptizatus fuit: ita ut iam nihil pertimescat pro tuo nomine agere

H vel

- vel pati, quantumvis ad ferendum grate
 Philip. 4 quantumvis ad agendum difficile visum
 fuerit, vt iam dicat cum Apostolo : Omnia
 Roma. 8 possum, in eo qui me confortat. Et iterum:
 Quis nos separabit à charitate Christi? Tri
 Actū 4 bulatio, an angustia &c? Vt dicat cū Petro
 Apostolo: Non possumus quæ audimus
 Actū 5 & vidimus non loqui. Et iterum, Si iustum
 est in cōspectu Dei vos potius audire, quàm
 Deum, iudicare. Obedire oportet Deo ma
 gis quàm hominibus. Vt iam dicat cū Da
 uid: Paratum cor meum Deus, paratum
 cor meum: paratum scilicet ad agendum
 quæ volueris, paratum ad ferendum quæ
 Psal. 17 cunque decreueris. Et iterum: Quoniam in
 te eripiar à tentatione, & in Deo meo trans
 grediar murum. In te eripiar à tentatione,
 id est, per tuam gratiam mala omnia super
 Roma. 8 rabo: quemadmodum Apostolus ait: In
 omnibus his malis superamus vel superuinc
 imus, propter eum vel per eum qui dilexit
 nos. Et in Deo meo transgrediar murum,
 id est, omnia per te potero, quantumvis hu
 mano iudicio impossibilia. Vel (vt in He
 bræo legitur.) In Deo meo perumpā hor
 rum cuneū, omnes inimicos meos superā
 bo securus. Vt iterum dicat cum Psalmista:
 Psal. 14 Benedictus Dominus Deus meus qui docet
 manus meas ad prælium, & digitos meos
 ad bel

ad bellum. Et rursum: Deus qui præcinxit
 aut præparauit me virtute, & posuit inima
 culatam viam meam. Qui perfecit pedes
 meos tanquā ceruorum, & super excelsa sta
 tuens me. Qui docet manus meas ad præ
 lium: & posuisti vt arcū arcū brachia mea.
 Quasi enim ad pugnam nouus tyro desti
 natur, & in acie militiæ Christi constitui
 tur homo fidelis, per confirmationis sacra
 mentum: quoniam signaturam accipit &
 armaturam Domini sui, cuius in baptismo
 fuit ascriptus militiæ, quemadmodum so
 lent milites qui mittuntur in pugna, signo
 Domini cui militant signari, & armis con
 gruis muniri. Signum quippe istud, signū
 est sanctæ crucis, quod fronti imprimitur
 & in corde firmatur. Armatura verò non
 visibilis est, sed inuisibilis, ipsa videlicet
 gratia, quæ inuisibiliter in corde soli
 datur, vt stare possit miles aduersus insi
 dias diaboli. Non enim (vt ait Apostolus) Ephes. 6
 est nobis colluctatio aduersus carnem &
 sanguinem, sed aduersus principes & pote
 states, aduersus mundi rectores tenebra
 rum harum, contra spiritualia nequitie in
 celestibus. Propter quod, idem ille nos mo
 net, armaturam Dei accipere, vt possimus
 resistere in die malo, & in omnibus perfe
 cti stare.

*Quid significet consignatio frontis & Chrisma-
tis inunctio, & quomodo olim in typo hoc
sacramentum fuerit praefiguratum.*

Quod autem crucis signo Baptizatus
signatur in fronte, loco maxime pa-
tentis significabat, ipsum nequaquam de-
bere erubescere fidem crucifixi, in cuius
sanguine lotus est & reuixit ut sicut corde
credit ad iustitiam, sic & in ore confessio, &
in vita omni professio sit ad salutem. Ut di-
cat cum Apostolo: Nō enim erubescō Euan-

Rom. 10

Roma. 1

1. Cor. 1

gelium. Virtus enim Dei est, in salutem om-
ni credenti. Et iterum: Verbum crucis
pereuntibus quidem stultitia est: ijs autem
qui salui sunt, id est, nobis, Dei virtus est.
Chrisma verò quo in fronte signatur ba-
ptizatus, inuisibilem signat gratiam, qua
intus perungitur anima, ut corroboretur
ad vitam, & animetur ad pugnam. Cuius
Sacramenti virtus & modus, filijs Israel
olim pulchrè fuit praefiguratus, in eo quod
post circumcisionem ante susceptam, iussu

Exod. 12

sunt insuper de sanguine agni Paschalis
postes & superliminaria domus linire, ut
sic & ab Angelo percutiente illasi euade-
rent, & ad aggrediendam in manu valida
Pharaonis totiusque Aegypti seruitutem
confirmarentur. Neque enim ad euadem
dum Angeli percutientis gradum, atque

ad ea

ad exeundum in manu valida Pharaonis
domum, sufficiebat signaculum circumcisi-
onis, quod iam olim in typo baptismi (quae
est vera circumcisio) susceperant: sed insu-
per domorum postes agni sanguine debue-
runt inungi. Omnia autem haec (ut sanctus
Apostolus nos docuit) in figura contige-
runt illis. Facta autem sunt in figura & ad
eruditioem nostri, videlicet ut in hoc
typo nos disceremus, post susceptum ba-
ptismi sacramentum (in quo sanguini agni
toti immergimur, ad perfectā ablutionē)
debere nos insuper in superliminariis do-
mus, id est, in fronte corporis, sacro chris-
mate, tanquam sanguine agni incontami-
nati & immaculati super balsamum pre-
tioso, configuiri ad exeundam in manu va-
lida Aegyptum, Pharaonemque & vniuer-
sum eius exercitum sine timore audacter
relinquendum: id est, ut mundum vniuer-
sum cū omnibus quae in eo sunt relinqua-
mus, & diabolum cū omnibus pompis suis
fortiter contemnamus, sic ut in perpetuum
non ultra consentiamus peccato. Ut quo-
modo de Moyse scribit Apostolus, quod
fide Aegyptum reliquerit sine egressus fue-
rit, nihil veritus animositate regis, sic &
nos in fide nominis sancti tui confirmati,
nos in fide nominis sancti tui confirmati,
audacter egrediamur Aegyptum, odientes

1. Cor. 10

Hebr. 11

Joan. 1 (iuxta dilecti Discipuli tui cōsiliū) mun-
dum & omnia quæ in eo sunt: egredientes
cum Abraham de terra nostra & cognatio-
ne nostra, obliuiscētes (iuxta admonitiōnē
Propheticam) populum nostrum veterem,
& domum patris veteris diaboli: vt sic (in-
quam) fiducialiter cum proposito nūquam
redeundi exeamus in manu armata & va-
lida Aegyptum illam, in nullo pertimescē-
tes animositatem, iram & infaniam Pha-
raonis omniumq; curruum eius, id est, dia-
boli & omnium ministrorum eius: vt ite-
relīcta Aegypto, per mare rubrum, per va-
rias tribulationes, per desertum mundi hu-
ius, tandem in quietas & optatas diu sedes
patris beatæ, duce Deo, perueniamus.

*De sacra Eucharistia in qua verus proponi-
tur cibis anima.*

Quemadmodum verò in naturali cor-
pore non satis est vitam accepisse,
neque etiam soliditatē & firmitatem robo-
ris, sed insuper cibum adesse conuenit, quo
& vita illa & robur sustentētur ac cōseruentur,
alioqui non diu duratura: sic post accep-
tam à baptismo vitam, post susceptū in
confirmatione validum robur, necessarium
fuit animæ sic iam viuificatę & corroboratę
conueniens nutrimentum, quo in vita
illa & fortitudine seruaretur. Quemadmo-
dum

dum enim, ob caloris naturalis in corpore
inhabitantis cōtinuam actionē & consum-
ptionem, corpus ipsū & statim robore, &
post paululum vita etiam ipsa destruitur,
nisi congruis horis alimentum iniiciatur,
quo velut reparetur quod per actionem ca-
loris fuerat perditū, vigorq; absumptus
instauretur: ita & in anima (propter inha-
bitantem in colligato corpore prauam cō-
cupiscentiæ semper æstuantis ignem, qui
non desinit vquam seuire in animam, vt
eius pinguēdinem omnem exeat, eamque
exhaustiat viribus) facile fortitudo illa in
confirmatione accepta, atq; etiam ipsa ex
baptismo vita tota deficiet, superuinenti-
bus in dies magis ac magis motibus & æsti-
bus vrentis prauæ concupiscentiæ (quæ in
Baptismo nō extincta, sed tantū mitigata:
in Confirmatione quoq; nō prorsus abie-
cta, sed tantū velut refrænata fuit) nisi
cibo aliquo cōgruo anima sustentetur in sua
vita ac fortitudine. Hoc autē præstare non
potest vllus merè corporeus cibis qui ven-
trem tantū pascere nouit, non mentē: sed
cibus debet esse spiritalis, cuius possit vir-
tus vsque ad animæ interiora omnia pene-
trare, vt vires omnes foueat, nutriet, reso-
cillet ac reparet. Prōinde, post baptismi &
confirmationis sacramenta tertium tibi

proudissimo, sapientissimo & sufficientissimo humano generis reparatori, visum fuit adijcere, nempe sacramentum benedicti corporis & pretiosi sanguinis tui.

Quomodo Christus nobis praecepit suum corpus & sanguinem ad salutem sumere, & quem admodum hoc sacramentum per manna vetus fuit praesignatum.

IN quo quidem sacramento, sub visibilibus panis ac vini speciebus tu nobis praebes temetipsum totum, verum hominem & verum Deum, carnem tuam eandem quam in cruce pro nobis obtulisti patri simul & eundem sanguinem, quem de cruce pro nobis in pretium reconciliationis ante patrem effudisti: & sic te praebes, tanquam panem & cibum verum animarum nostrarum, quem per os manducantes secundum visibiles species intus in anima pascamur, nutriamur, reficiamur, sustentemur, per virtutem diuinitatis tuae, quae omnia penetrat. Et quæ admodum ad perfectam naturalis corporis nutritionem opus est nutrimento gemino, solido videlicet pane & liquido potu: sic tibi placuit sub gemina specie panis & vini nobis te ipsum tradere, ut perfectam ostenderes nobis ex hoc sacramento animæ nutritionem: videlicet ut quod inuisibili operatione tu plenissime praest

praestas, visibili quoque significatione perfecte representares. Quod quidem Sacramentum, pulchre olim in manna illo typico filijs Israël fuit praefiguratum. Quem admodum enim illis non sufficebat circuncisionem accepisse, neque deinde satis erat agni sanguine postibus superlitis in manu valida Pharaonem reliquisse, & egressa Aegypto ac mari transito in desertum peruenisse, nisi deinde alimentum haberent, quo in deserto illius vastitate alerentur, donec ad promissam terram pertingerent (sine cibo namque periissent omnes in solitudine, ante acceptam promissionis patriam) atque ob hoc, quoniam cibum conuenientem deserto illud inaquosum & sterile non proferebat, caeleste pabulum is qui eduxerat, beneficium beneficio accumulans indulsit: sic per omnia, iuxta typi huius significationem, post acceptam in baptismo vitam, post acceptam in confirmatione fortitudinem, post coeptum laboriosum iter, per desertum mundi huius, derelicta & abiurata mala Aegypti requie, necesse est pabulo animas nostras sustentari congruo: quod quia humus ista prorsus sterilis & inaquosa non potest proferre, tibi placuit (ut essent perfecta opera tua) de caelo nobis cum in sacramento propo-

neret, & propter charitatē animā, te ipsum nobis in cibum illum viuificum largiri voluisti: quem dum foris sumimus sub visibilibus panis ac vini speciebus, intus tu inuisibili virtute animam tua gratia copiosē diuitēque reficis: per quam a nocimento xluantis prauæ concupiscentiæ sese possit tueri, inque sua vita & fortitudine conseruare. Hic siquidem panis est, qui verē confirmat cor hominis: & hoc est vinum, quod ipsum verē latificat, atq; ad percurrendum viam mandatorum dilatat.

Psal. 103

De saluberrimo Sacramento penitentia, quod est medicamentum animæ.

Quoniam verò ex defectu corruptionis in vniuersum genus humanum inducta: per primi parentis peccatū, interdum ante tempus ita corpus humanum indisponitur, vt cibum non possit bene digerere, ac proinde nec cibo conuenienter reparari: idcirco & medicamenta salutaria contulit natura mortalibus corporibus, quorum virtute ad statum pristinum languentia posset reuocari. Ad hunc modum, in anima hominis, quoniā cōtingit ex corruptione primi parentis, eam post acceptam vitam & fortitudinem & cibum, nihilominus in ægrotudines grauissimas vitiōrum atq; peccatorū incidere, per negligentem

supra

supra custodiā, ita vt iam cibis ille spiritualis non solum prodesse non possit sic ægrotanti animæ, verum etiā ad morbi aggrauationem sumēti debeat officere (quoniam qui indignē manducat corpus & sanguinem tuum: iudicium sibi manducat & bibit, reus effectus corporis tui & sanguinis) idcirco, ne absque remedio in morte desperata remaneret postquam semel languere coepisset anima, placuit tibi potentissimo, sapientissimo, optimo & suauissimo generis humani reparatori, qui signētum nostrū optimē cognouisti, de salutari medicamēto nobis miseris prospicere, quo post defectum & lapsum in ægrotudinem quisquis ipsum vellet suscipere, tua gratia posset resurgere, atque ad pristinæ fortitudinis statum reparari. Hoc est sacramētum sacræ penitentiæ, quo baptizatus quislibet, ab omnibus peccatis, quantumvis multis & enormibus, post baptismi gratiam & contra baptismi professionem patratis, potest resurgere. Cum enim post commissum peccatum vel peccata, ad corrediens is qui professionem sacri baptismi violauit, ex animo dolet commissis in te offensis, & sic dolet, vt opus est, videlicet ob hoc quod te offenderit, tam optimum & tam optimē de se meritum, & tantum dolet quam

1. Cor. 11

Psal. 103

tum

tum opus est, videlicet pro culpæ exigētia, ut non minor de cōmissa culpa sit displicētia quā fuerit complacētia, ac dēinde (iuxta institutum tuum) sacerdotem accedens vicarium tuum, peccatum aut peccata illi apertē reuelat, se accusans infidelitatis suæ, cum proposito bono suscipiēdi consiliū ac mandatū vicarij tui, implendique quod in satisfactiōe ille iniunxerit, cōprobata pœnitētiæ veritate, tuus vicarius potestate clauium sibi à te tradita, sic pœnitētē ab omnibus absoluit peccatis, restituēs illum in numerum filiorū Dei, vnde per peccata exciderat, reddens mortuo, quā perdiderat, vitā, & quā amiserat, spirituales fortitudinē: ut iam iterum aptus fiat salutari cibo sumendo, nec vltiā illi sit ad mortem, quod ad vitam abs te fuerat institutum. Hanc nanq; potestatem absoluendi à peccatis ritē pœnitētes, tu tradidisti Apostolis tuis, atque in illis cunctis sacerdotibus illorum successoribus, tuis in hac parte vicarijs, iuxta quod ipse ante passionem

Matt. 18 coram discipulis indicasti, dicens: Quodcunque solueritis super terram, erit solutum & in celis: & quodcunque ligaueritis super terram, erit ligatum & in celis.

Ioan. 20 Et iterum post resurrectionem: Accipite Spiritum sanctum. Quorum remiseritis peccata

peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.

Quā necessarium nobis sit hoc pœnitentis sacramentum.

PRO hoc tam salutari medicamēto gaudere nos oportet quā maxime, & exultare vehemētissime: vt pote sine quo parum admodū nobis prodesset Baptismus, aut Confirmatio, aut Cibus sacratu. Ha est enim nostra fragilitas & infirmitas, ex parte carnis semel corruptæ & ad omnia semper mala proclinis, vt facili nimum in peccata & multa valde & nobis horrenda incidamus, ita vt melius nobis esset, nunquam baptismi Sacramento fuisse ablutos, nunquam chrismate sacro cōsignatos, nūquam sacerrimo cibo refectos, quam post tot tua dona, tam magnifica, tam sublimia, tam salutaria gratis. accepta, ita fœdē iterū ad pristinā & olim in Baptismo abiurata vitia reuerti. Impleturque (iuxta sancti Apostolorum principis verbū) in nobis illud veri prouerbij, Canis reuersus ad vomitū, & sus lota in volutabru luti. Et planē essent nobis priora illa ante sumpta Sacramēta, post reiterata peccata, non nisi ad grauissimum iudiciū, nisi salutare illud remediū super priora tria Sacramenta quantū dignaretur adieciſſe. Non enim licet, post semel

suscep

suscipit baptismum ad ipsum ultra reuer-
ti: quoniam sic à te decretum est, vt nun-
quam illud semel verè susceptū Sacramen-
tum possit in eodè iterari: ac proinde hac
via non possumus post relapsum à peccatis
resurgere. Sacrum autem christina non po-
test à peccato mudare peccatorem: quo-
niam non ad hoc à te est institutum, sed ad
donandū imbecilli fortitudinē. Sacramen-
tum quoq; Eucharistia, non nisi viuis pro-
ficat, iis qui vitam habent spiritualemente,
qui non sunt in peccato mortis: iis autē qui in
peccato eiusmodi sunt, grauius accumulāt
iudiciū. Desperatū igitur foret negotium,
quoties in peccatū mortis incideret Chris-
tianus, si nō hoc medicinale sacramentum
misericors & miserator & multum miseri-
cors superaddidisset prioribus. Est enim
velut baptismus secundus, istud penitentiæ
& absolutionis sacramentū: estque naufra-
gantium tabula, perquam vnicam possunt
enadere mortem, qui peccati naufragiū fe-
cerint. Et est hoc tuæ incomprehensibilis
& inexhaustæ miserationis perquam eui-
dens testimoniū, quod non semel tantum,
neq; secundo, neq; tertio, ad hoc Sacramen-
tum nobis concedis reditū: sed donec in vi-
ta hac persistimus, quotiescunque peccato-
rem offendere cōtingerit, toties si ex animo
velit,

velit, sacramentum istud ad resurgendum
accedere poterit. Neque vnquam hoc nos
sacramentum potest destituere, donec vitæ
halitus permanferit in corpore.

*De sacramento extreme unctionis
quorū conferat.*

Veruntamen quia propter nimiam pec-
catorum, tum mortalium, tum venia-
lium iterationem ac reiterationem, in ani-
ma hominis magna relinquitur indisposi-
tio atq; debilitas: & quia in plurimis quo-
tidie cōtingit offendere, quæ sigillatim ad-
uersi nō possunt, propter quæ omnia mor-
ti appropinquans homo facillè posset con-
turbari & animo deiici, vel certè impediri
ac detineri, vt non ita securus ex hoc seculo
auderet emigrare, placuit tibi quintū præ-
dictis adlicere sacramentum Vnctionis ex-
treme. Ita videlicet, vt cum infirmitate gra-
ui laborans ex qua est probabile mortis pe-
riculum, postulat ad se introduci sacerdo-
tem, qui super ipsum deprecationem ad
Deum faciat: inq; locis quibusdam ad hoc
deputatis eum vngat oleo, in nomine Do-
mini, per hoc visibile inunctionis & depre-
cationis sacramentum, intus in anima tu
inuisibiliter per gratiā tuam opereris pec-
catorum venialium (si quæ in illo sunt) re-
missionem: vt si egressurus sit è viuīs, ce-
lerius

Iacob. 3

leuius ad tuam gloriam possit perungere. Animā quoq; meticulosam suauitate quadam spiritali perfundis & bene confidentem facis, vt proprius se offerat tue voluntati, ad exeundum de corpore, si tibi placitum fuerit, idq; minus formidandum mortem, vel diabolū, vel infernū, vel locū purgatorium. Quemadmodū enim oleo, quod molle & lene est, corpus foris per sacerdotē iungitur, sic tu interius dulcedine gratiæ tue inuisibiliter animā egrotantem, ex in- dispositione post peccata grauiora, licet olim dimissa per poenitentiam, relictā: item & ex venialium quotidianorum multitudi- dine (ex quibus, & præteritis grauib; & præsentibus leuib; anima videns imminere egressum, aggrauatur, comprimitur ac velut retinetur, ne promptē se ad egrediendum offerat) suauiter inungēdo sanat à sua miseria, vt post sacramētum istud deuotē susceptum, anima hilarior fiat in te liberior & confidentior, nec iam vltra sic à morte formidet vt antē.

*De multiplici fructu sacra-
menti, & quomodo ab Apostolo Iacobo sit promulgata.*

ET meritō quidem ex huius sacramenti fiducia, quoniam multiplicem operatur in anima fructū. Primum namq; peccata tol-

lit venialia, quæ in suscipiente inuenta fue-
runt, quemadmodum poenitentia tollit ve-
nialia: vt sit hoc sacramētū velut purgatio
reliquiarum prioris, nempe poenitentia, per
quam etiam mortalia dimittuntur. Deinde
& poenæ pro commissis in corpore pecca-
tis magna pars, iuxta suscipientis fidem &
deuotionem, ei dimittitur, quam in purga-
torio loco debuisset exoluere. Item & infir-
mitas debilitatq; animæ, ex frequenti pec-
catorum iteratione relictā, curatur, resti-
tuiturq; anima sanitati & fortitudini pri-
stinæ, atque hinc robusta efficitur, ad effu-
giendum tētationes diaboli. Tamen si enim
non principaliter hoc Sacramētum cōfera-
tur ad cōfortandum in pugnam: quia tamē
præcipuē confertur ad plenā sanitatē & re-
stitutionem animæ, sic ex consequenti, vt
etiā ad pugnam contra diabolū, & ad au-
ferendum vanū scrupulosūq; timorē, plu-
rimūm prosit. Nonnunquā etiam corpora-
lem infirmitatem tollit vel alleviat, iuxta
quod infirmo fuerit expediens. Cū enim
anima sic vigoratur, letificatur, & repara-
tur, ex abundantia nonnunquam & corpus
melius disponitur, aut certē ad tolerādum
ea quæ in corpore sunt mala, sit anima prō-
pior. Huius sacramenti vsum ante passio-
nem tuam secundum aliquam partem à te
inuen

Marc. 6

Iacob. 5

inuenimus institutum, quando misit à te discipuli (vt in sacro Euangelio legimus, ungebant oleo multos infirmos, & sanabantur. Post verò mortem & ascensionem tuam, Iacobus Apostolus apertius nobis & distinctius sacramentum illud à te (vt cetera omnia) institutum, Apostolica auctoritate promulgauit, dicēs: Infirmatur quis in vobis, inducat super se presbyteros Ecclesie, & orent super eum, ungentes eum oleo, in nomine Domini: & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei. In quibus verbis, ille nobis apertè & modum & fructum sacramenti huius expressit: vt non mediocriter in hoc sacramento debeat nobis esse consolatio, omnibus qui ad tuam gloriam peruenire concupiscimus.

De Sacramento Ordinis, & potissimum de ordine sacerdotali.

Super hæc verò quinque sacramenta, omnibus hominibus cuiuscunque status ad plenum rationis usum peruenientibus communia, alia duo nō ita communia omnibus addidisti, nempe sacramentū Ordinis & sacramentū Matrimonij. Quia enim sacramentorum tuorum adinistrationi cōueniebat aliquos esse specialiter deputatos, per quos visibiliter illa visibilia circa susci-

pientes

pientes debita cum reuerentia & solennitate administrarentur, nec passim quemlibet conueniens videbatur tam sanctorum mysteriorum esse administratorem: idcirco ordinis sacramentū dōdisti Ecclesie prælatus, nempe Episcopus, dum visibiliter per institutas ad hoc solennitates, & verba certa secundum spiritum tuum, ad id deputata, agit circa personam idoneam ministerio tali, tu invisibiliter illi characterē imprimis, & auctoritatem potestatemque tribuis, ad illud ministerium ad quod consecratur. Est autem præcipuus omnium ordo sacerdotij, quo per Episcopalem consecrationem accipit homo abs te potestatem super vtrunq; corpus tuum, nempe verum & mysticum. Super corpus quidem verum, nempe carnem & sanguinē tuum: quoniam potestatem accipit, proposito sibi pane & vino, per certorum verborū prolationem, iuxta modum à te prius in cena nouissima demonstratum, consecrare in carnem sanguinem tuum, vt iam panis non sit panis: neque vinum sit vinum: sed sub speciebus panis & vini sit post consecrationem vera caro & verus sanguis tuus. Super corpus autem tuum mysticum habet potestatem, quoniam ex virtute clauum sibi abs te

traditarum, potestatem habent ligandi, atque soluendi, absoluendi homines à peccatis, vel pro peccatis alligandi, atque ab Ecclesiastica vñione eiciendi. Hoc sacramentum à te primum omnium emanauit, ac deinde per intermedios tuos vicarios ad nos vsque peruenit. Tu siquidem sacerdos in æternum, & primus ac summus omnium pontifex, in cœna nouissima, sciens quod à mundo esses abscissurus secundum visibilem præsentiam, ipse prius panem & vinum consecrasti in corpus & sanguinem: simul & potestatem contulisti tuis Apostolis idipsum faciendi, cum post consecratione adiungeres: Hoc facite, in meam commemorationem. Hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriâ facietis. Vbi dñs 1. Cor. 11 hoc facere tu iubes Apostolos post mortem tuam in eius cōmemorationem, quod ipse tum præueniendo ad institutionem sacramenti illius feceras, nihil dubium quin & potestatem illis contuleris id faciendi quod facere eos iubes. Potestatem verò super corpus mysticum, ligandi videlicet & soluendi, post resurrectionem illis tradidisti, cum insufflando in eos diceres: Accipite Spiritum sanctum. Quorum remisistis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.

Quod

Quod in Ecclesia potestate habeant Episcopi sacerdotes ordinandi, de quæ septem ordinibus.

Non solum autem Apostolis in cœna nouissima atque in insufflatione ista pro se contulisti hanc potestatem tam admirabilem, sed potestatem simul eis contulisti, etiâ aliis ad huiusmodi rem idoneis similem ordinem cōmunicandi, eumque transfundendi in alios. Quia enim in Ecclesia voluisti hæc sacramenta esse perpetua, ut in cōsummationem vsque seculi donec perstaret Ecclesia, permanerēt etiam inuariata eius sacramenta: ideoque dicens Apostolis: Hoc facite in meam commemorationem, ac deinde: Quorum remisistis &c. necesse fuit non solum illis pro se dari potestatem consecrandi corpus tuum & sanguinem, peccataque dimittendi, sed insuper auctoritatem eis dari ad communicandum etiâ aliis hanc eandem potestatem. Alioquin, morientibus illis, vel defecisset sacerdotium, & cessasset iam olim præcipua sacramenta, vel necesse foret te sacerdotē primum frequenter apparere, & simili modo quo illos primos sacerdotes cōstituisti, posteris quoque potestatem eandem cōmunicare. Quoniam verò multo dignissima & altissima est hæc potestas ordinis sacerdotalis, cui non valeat vlla potestas nec in hominibus nec in An-

Matt. 26
Ioan. 20

1 3 gelis

gelis comparari (siquidem Angelis non est datum, corpus tuum & sanguinem consecrare, aut peccata potestatiue cum auctoritate dimittere) ideo sub sacerdotali ordine, spiritus tuus in ecclesia ordines alios minores secundum gradus instituit, omnes ad subserviendum summo illi ordini sacerdotali, qui super vtrumque tuum corpus immediatam obtinet potestatem. Sunt enim nouissimi in ordine ecclesiastico ostiarii, deinde lectores, deinde exorciste, post quos acolyti, quos sequuntur subdiaconi, ac deinde diaconi: super quos omnes sunt sacerdotes, accipientes à prædictis omnibus in executione sue potestatis super corpus tuum, debitum ministerium propter nimiam reuerentiam potestatis illius, quam mirifice humanam naturam exaltasti, ut etiam contremiscant & paueant ab ea Angelorum supremi ordines.

De sacramento Matrimonij, quod signum est coniunctionis Christi cum Ecclesia.

Sequitur deinde sacramentum ordine septimum, quod sacramentum Matrimonij dicitur, cum videlicet vir & mulier vniuersi consensu se sibi inuicem tradunt, per expressionem verborum, ut indiuiduam vitæ consuetudinem habeant adinuicem, nec ultra mulier habeat sui corporis potestatem, sed

sed vir, & vir item non sui corporis habeat potestatem, sed mulier. Sic enim inter personas illas vinculum nascitur humanitus indissolubile, Deo adiuvante sic illas inuisibiliter & inseparabiliter connectente. Quod autem Deus coniunxit (ut testatur ipsa tua vox in Evangelio) nequit separare homo. Matt. 19
Magnum autem sacramentum esse in hac vi Marc. 10
ri & mulieris in matrimoniali coniunctione, docet nos sanctus Apostolus qui de coniunctione Adæ & Euvæ ex latere Adæ formatæ loquens, sic ait: Sacramentum magnum Eph. 5
est hoc. Ego autem dico in Christo & in Ecclesia. Siquidem coniunctio illa indissolubilis viri cum femina, signum est dilectionis illius coniunctionis inseparabilis qua tu ut sponsus amore plenissimus, Ecclesiæ tuæ ut sponsæ dilectissimæ afficeris & coniungeris, atque illa vicissim tibi in charitate & fidei sinceritate adheret, ut nunquam tu eam possis repellere, nec illa te possit in perpetuum deserere. Quam comparisonem & significationem multis verbis ipse declarat, dicens: Mulieres viris suis subditæ sint, sicut Domino: quoniam vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesiæ, ipse salvator corporis eius. Sed sicut Ecclesia subiecta est Christo, ita & mulieres viris suis in omnibus. Viri diligite uxores vestras 1 4
stræ

stratus, sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam neque rugam, neque aliquid huiusmodi, sed ut sit sancta & immaculata. Ita & viri debent diligere uxores suas, ut corpora sua. Qui suam uxorem diligit, seipsum diligit. Nemo enim vnquam carnem suam odio habuit, sed nutrit & fouet eam: sicut Christus Ecclesiam, quia membra sumus corporis eius, de carne eius & de ossibus eius.

Quomodo in Sacramento Matrimonij significatur alia coniunctiones duæ mystica.

Significat hoc Sacramentum etiam aliam coniunctionem, illam videlicet quia in te duæ naturæ, diuina & humana, sic adiunctæ sunt mirabili societate coniunctæ, ut nunquam altera ab altera possit separari. Diuina enim natura existens ab æterno, adiungens sibi in tempore naturam humanam in vnitatem suppositi, quasi in vnum habitaculum cum ea ad cohabitandum conuenit, sicque velut formam viri gerit diuina natura, humana verò formam mulieris, tanquam inferior & subiecta, non assumens, sed assumpta. Quas nuptias ille non omnino visus est ignorare homo secundum

cundum cor tuum, qui de hoc cecinit, dicens: In sole posuit tabernaculum suum: & ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo, Exultauit ut gigas ad currendam viam. In sole quippe tabernaculum tuum posuisti, quædo in matris tuæ præfulgido vero mansionem accepisti ad homines veniens: illicque celebrato inter diuinam naturam & humanam admirabili matrimonio, processisti, deinde tanquam sponsus, verbū scilicet Patris desponsatū sibi humanam naturam secum educens, de thalamo suo illo in quo tibi sponsam copulaueras. Denique matrimonium inter virum & mulierem, etiam illius est coniunctionis signum, qua anima quelibet per fidem & charitatem tibi tanquam sponso suo proposito firmo adheret, in omnibus subiecta cum timore & reuerentia, quomodo mulier viro suo in timore & amore est subdita. Verū tamen prima illa est præcipua significatio, unionis Christi hominis cum Ecclesia, quatenus tu simul Deus & homo in vna natura humana cōueniēs nobiscum, caput es Ecclesiæ tuæ, & ipsa est corpus tuum, sicque ipsa Ecclesia tecum constituit corpus vnum, & tu cum ea, ut sint duo in carne vni: ut iam non sit tantum inter te & Ecclesiam coniunctio per amorem, verum etiam per conformitatem & similitudinem naturæ.

Et quomodo per coniunctionem viri & mulieris, qui in natura sunt conformes, carnales generantur liberi: sic per spirituales coniunctionem Ecclesie tecum, spirituales quotidie in Ecclesia tanquam in vtero formineo generantur filij, in quo & fouentur per te eundem per quem sunt geniti. Quemadmodum Petrus Apostolus testatur, dicens: Renati non ex semine corruptibili, sed incorruptibili, per verbum Dei viui & permanentis in aeternum.

Qualem conferat gratiam Sacramentum matrimonij.

CONFERT autē hoc sacramentū gratiam copiosam, aīs a quibus dignē in timore tuo suscipitur, ad fructus procreationem & educationem, ad gloriam tuam: videlicet (qui iuxta Raphaelis Angeli tui instructionem) coniugium ita suscipiunt, ut Deum a mēte sua non excludant, neque ita vacent libidini sicut equus & mulus, quibus non est intellectus: qui non (iuxta verbum Tobie iunioris) luxuriæ causa coniugem suscipiunt, sed posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in secula. His (inquam) qui ita in timore tuo coniugium ineunt, tu copiosam præstas gratiā, per quam eos in statu sine macula & offensa possint conuersari: ut (iuxta Apostolum

stolum) sit inter eos honorabile coniugiū, Hebr. 13 & thorus immaculatus, ut inuicem se diligant amore singulari, sic ut nec vir vnquam aliam mulierem, neque mulier vnquam virum alium deliberato consensu concupiscant: amore quoque tam casto, vt non nisi secundum omnem honestatem & reuerentiam suis corporibus adinuicem vti velint: denique amore tam firmo & indissolubili, vt nunquam ex cohabitatione longa, aut, vsu longo corporum possit inter eos euenire fastidium, imō vt crescat in dies mutuas ille coniugalis amor, fiatque coniugalis societas, quo diuturnior, eo dulcior. Sanctificat enim tua gratia coniugale istud coniugium, vt quomodo tu Ecclesiam tuā amore singularissimo, castissimo, & perpetuo diligis, sic & ipsi coniugale sacramentum suscipientes per tuæ gratiæ donum simili erga se inuicem amore afficiantur.

Quærimonia graui de neglectu & contemptu quem Christiani erga sacramenta commoustrant.

ITA tu Pater optime, pastor vigilantissime, cōiunx liberalissime atq; ditissime, Domine Iesu Christe, sponsa tuæ Ecclesie thesaurum copiosum, in exhaustum & imperferabilem diuitiarum spiritualium reliquisti, vnde ipsa secundum omnem statum

Hier. 31

rum & conditionem membrorum copiose
v. iustificatur, firmatur, pascitur, sustentatur, sa-
natur, cōsumatur, secunda redditur, refici-
tur, cōsolatur, præsēruatur, atq; mirabiliter
ornatur: in hoc verē ostendens illam tuam
inestimabilem dilectionem, qua nos dile-
xisti in charitate aeterna. Iuxta quod apud
Prophetam ipse loqueris, dicens: In chari-
tate perpetua dilexi te, propterea attraxi
te, miserans tui. Non est enim in nostra po-
testate, vt intelligamus multitudinem dul-
cedinis & bonitatis tuæ quam nobis paren-
ter nimium in hisce tuis sacramentis tam
ordinatissimis, tam dulcissimis, tamq; fœ-
cundissimis, & omnium spiritalium char-
ismatū feracissimis, exhibuisti. Quod ampli-
us dolor gradis nostros occupat animos,
ingens corda nostra premit angustia, pro-
fluunt ex oculis lachrymæ, de imo pectore
gemitus procedunt atq; suspiria, dum con-
deramus hunc omnem tam incomparabilem
thesaurū à plerisq; tā indigne tractari,
tam irreuerenter despici, contēni, ac pro-
fus nihili fieri, & tantum nō pedibus cōcū-
cari. O' vtinā pie Iesu oculis nostris fontē
tribuas lachrymarū, & vtinā scaturientē ve-
nam suspiriorum atq; gemituū aperias in
eordibus nostris, ad dignē plorandum istā,
quæ tibi tuisque saluberrimis sacramentis
penē

Penē ab omnibus infertur, iniuriam. Quis
enim est nostrū, qui non in baptisū suū
pluries grauissimē offenderit? Qui non
oblitus professionis & pollicitationis suæ,
quā corā multis testibus, te quoq; præsente
cū Angelis, tibi palām præstitit, abrenūtiās
Satanæ & omnibus pompis eius? Quis
nostrū memor est lauacri & balnei illius,
quod tu nobis parasti & implesti sanguine
tuo, in quo abluti semel & viuificati su-
mus! O' quoties post susceptum Baptisma
sacrum, te patrem piissimū iterū in nobis
crucifiximus & ostentui habuimus! quoties
sanguinem tuū conculeauimus, & tanquā
pollutū desperimus, obliti prioris emūda-
tionis & purgationis peccatorū veterū! O'
quoties fidē pacti boni violauimus, te reli-
cto Satanam toto corde insequentes, & eas
quas semel abiurauimus pōpas & insanias
ex affectu audissimē resumentes! Quis
nostrū vel in memoria habet sanctā illā
consignationem crucis tuæ, quam in fronte
suscepimus? Nemo de pugna cogitat, imō
in mediis hostium castris eraso regis nostri
signaculo, abiecto clypeo, omni pugnandi
proposito neglecto, securi dormimus in
vtrāq; aurē, siliquis pascimur porcorū, quas
ipsi proponunt nobis, te omnino neglecto,
in cuius domo tam suauī pane vescuntur
omnes

omnes domestici. Quid dicam de illa quæ tuo super benedictio corpori & sanguini infertur iniuria? quàm pauci ad illud sacramentum dignè accedant? quàm multi indignissimè suscipiāt, in cloacas sordidissimas plenas omnium vitiarum sordibus te sanctū sanctorum iniciētes atq; immergētes impudētissimè, ita vt merito & cæli & terra paueant & exhorrescant à facie tā immanis sceleris quæ aduersum te patratur in terra? Ah poenitentia, medicamentum optimū & suauissimum, quot tui occasione pereit miser, qui cum in spe peccet, merito sustinet maledictionem? Quàm multi sub spe tue medelæ peccata multa & grandia lōgo cōmittē tēpore, vanè sperātes tādē in te reuolūtere? Quàm multi item sic te accedūt & sibi persuadent sanitatē, quibus tu nihil confers, nisi quod infirmitatem aggrauas & mortem accumulas? Quàm pauci te ex animo suscipiunt, cum tam plurimi tam multum te indigeāt, vt pote sine te perdit? O sacra vnctio, migratium singulare solacium, quis tuam virtutem intelligit? quis non à te exhorrescit, tāquā à facie colubri? quasi tu ab optimo pastore data sis ad mortificandum viuentes, & non multo magis ad leniendos ægotantium animos, atq; etiā si vile foret conferēdas corporis

corporis sanitatem. Vix precibus possunt induci homines, vt sacramentum istud sibi dari postulent. Adeo mortē exhorrescūt, vt remediū aduersus mortē malā, nec proponi sibi aut nominari ferant. Sic tua dona optima refugimus miserī quasi tu nobis latro, nō pater existas. Ordine sacri, quibus vnquā lachrymis dignè deslere valeamus, præ nimia quæ illi infertur contumelia & sacerdotalē ordinē (hei mihi) quò deuenisse cernimus. Vg vobis, quoniā potestas illa quæ ipsis quoque Cherubin & Seraphin est venerabilis, facta est quasi serua vilissimæ potestatis terrenæ, in questum tenuissimū, versa est illius summe dignitatis maiestas, imò facta est opprobriū hominū & illusio plebis. Traditur passim omnibus ordo iste sacerdotum; & qui nō nisi Apostolicis vitis diu multumq; probatis committi debuit, ecce sine delectu equis & mulis, porcis & canibus traditur, edique iā plinē id quod in veteri illa idololatria legimus, Quisquis manum implet, efficitur sacerdos, vt pro lucello seruat in ecclesiis. Taceo vitam impiissimam, quā pleriq; eorū degūt pleni superbis, ambitione, auaritia, inlustitia, rapina, dolo, fraude, vitiis, luxuria, impudicitia, scortatione, inuidia, odio, rancore, aliisq; omnis generis vitis: ita vt toti mūdo se dolo

dalo fiant, & per eos nomen tuū blasphemetur in populis: qui cum omnibus debeat se præbere exemplū probitatis normamque virtutis, relicto eo quod esse debuerant, formam prorsus contrariam in semetipsis populo proponunt. Nec tamen interim à sacris tuis quotidie contrectandis & administrandis, imò nec à sanctissimo tuo corpore & sanguine cōsecrando, retrahit illos cōsciētia: sed absq; pudore, absq; verecūdia timore omni postposito, sic tua Sacramēta cōsecrāt, cōtrectāt, atq; dispēlant fidelibus, tāquā si panē cibarium rudem frangant ac proiciant caoibus. Deniq; matrimonium sacrum quis corde debito & animo recto curat suscipere? Conueniunt, imò cōcurrūt adinuicem coniuges, non sicut rationales homines posteritatis amorē, non sicut Christi fideles in timore Domini: sed tāquā irrationales beluē in concupiscētia carnis, tanquam equus & mulus quibus non est intellectus, in libidinis ardore, tanquam mancipia diaboli ad perficiendum tantū voluptatem carnis suę. Ita fit vt paucissima quæ inter Christianos celebrātur cōiugia, Sacramenti fructū mereantur accipere. Sic miseri nos, tuis donis, ò pater optime, De^o piissime, pastor benignissime, nimis indigne abutimur: sic ea quæ abs te ad nostrā salutem

salutem tanto sunt affectu donata, tamque sapienter disposita, nos miseri ad nostram damnationem cōuertimus & pervertimus, ignorantes pretium, & virtutem nescientes donorum tuorum. Parce Domine miseris, propitiare Pater infelicibus, ignosce præceptor ignorantibus. Vide Domine cecitatem & ignorantiam populi tui, quoniam pretium ignorant thesauri quē proposuisti eis. Erudi tu illos Domine Pater Spiritu tuo sancto, qui eos doceat tua dona agnoscere, qui eis donet virtutem tuorum sacramentorum cognoscere, cognitūq; ex affectu cordis venerari, & debita veneratione suscipere: Ne pātere vltā, pater munificentissime, vt tam paucis thesaurus iste incomparabilis proficiat: noli vltā illum relinquere hominibus absconditum. Fac cognoscant diuitias suas populi. Fac intelligant proposita sibi præsentissima simul & suauissima remedia, vt neq; inanis fiat tuus labor, neq; irrita in nobis fiant tua immensa beneficia. Fac nos iuxta professionem baptismatis semper te digne viuere: fortitudinem semel in sacra cōsignatione acceptanda nobis custodire in finem, vt semper quæ te digna sunt, viriliter & loquamur & agamus, non pertimescētes vllam hostium cōpugnationem. Cibum sanctū illum ani-

ma vitam, nunquam nobis deesse pateret
neq; vnuquam nos illum perimite indignè
sumere. Et si in peccata miseros nos, pro
fragilitate aut per impij seductoris mali-
tiam contigerit incidere, tribue nobis, vt
quantocyus ex animo malorū nostrorum
agamus penitentiam. Neque prius ex hoc
seculo nos perimite decedere, quā sacra
tua vñctione preparati ad te alacriter egre-
diamur. Sacerdotio sacro propter tuum ho-
nore m illos fac ordinari, qui tuā gloriam
querant & promoucant: indignos concul-
catores & irrisores gloriosi nominis tui
oramus, vt prohibeas, atceas ac longe repel-
las à sacris tuis altaribus: vt non tibi tanta
amodo in oculis nostris irrogetur contu-
melia. Cōiugium quoq; restitue in statum
pristinum, vt quomodo olim in timore tui
nominis sancti patres suis copulabantur
coniugibus in omni sanctitate & castitate
sic & modo religatis malis demonijs (quæ
apud Christianos perturbant omnia) re-
deat ad populum tuum honorabile coniu-
gium & thorus immaculatus. Ita tu Deus
Pater optime, cuncta in ecclesia tua dissi-
pata restitue in statum pristinum, ad lau-
dem & gloriam sacri & superexcellsi nomi-
nis tui, quod est benedictum in secula secu-
lorum. Amen.

CONT

CONTEMPLATIO XXXII. De sacrosancto
Eucharistie Sacramento.

MELLIFLVE, & omnibus
delictijs plenissime, Domine
Iesu Christe, quis enarrare suf-
ficiat inenarrabilem dulces-
simum bonitatis tue, quā nobis
singulariter & eximio quodammodo de-
monstrare voluisti, in admirabili illo sacra-
mento, quod in æterna nouissima, post co-
mestum agnum typi cum & legalia cōsum-
mata, instituisti in memoriā tui sempiter-
nam, Sacramentū dico benedicti corporis
& pretiosi sanguinis tui, quod in testimo-
nium filialis dilectionis, & pignus æterni
erga ecclesiam tuā amoris reliquisti nobis
vsq; in cōsummationē seculi, tanquā mne-
mosynon & memoriale sempiternum, in
quo omnia pro nobis facta mirabilia ope-
ra, simul & paffiones tuas omnes, quas pro
nobis pertulisti, iugiter recoleret populus
tuus. Sciebas enim tu (qui optimè cogno-
uisti signum hominis) cordis nostri vani-
tatē, quā firmas facies ad obliuionem be-
neficiorū cælestiū. Atq; ob hoc, ne tantorū
bonorū quæ tu nobis tum faciēdo, tum pa-
tiendo in tua humanitate exhibuisti, vlla
vnuquā nos caperet obliuio, tale quoddā me-
moriale nobis voluisti relinquere, quod in

Matr. 26

Psal. 102

K 2 nobis

nobis tui memoriam perpetuò cōseruaret,
corpus illud tuum dico sanctissimū, & san-
guinem immaculatumque de virgine ma-
tre tua Maria Spiritus sancti operatione
assumpsisti. Reliquisti (inquam) nobis te-
metipsum iam impassibilem & suauiter
in aeternum viuētem, ut passionis tuæ nun-
quā obliuisceremur amaritudinē, & cru-
delissimæ mortis tuæ memoria nunquā
excideret à nostris cordibus. Deniq; secun-
dum vtriusque naturæ, humanæ pariter &
diuinæ veritatem, ut in terris olim visus &
cum hominibus fuisti cōuersatus, ita apud
nos sub vilium creaturarum specie (nempe
panis & vini) idem ipse permanere vsque
ad consummationē seculi, testamento æter-
no disposuisti, ut tua ipsius præsentia, tui
memoriam nobis per singulos dies velut
refrictares. Quis enim vel velens, modò nō
lapidei fuerit cordis, obliuisci poterit vitā
illam laboribus plenam, quam in carne no-
bisum annos tres & triginta peregisti, con-
tradictiones & passionēs admodū graues,
quas in tenera carne tua pro nostris pecca-
tis libenter sustinuisti, mortem denique ut
amarissimā ita ignominia plenā, ad quam
pro vita nobis restituēda animo volenti ex
Patris obedientia temetipsum tradidisti?
Hæc (inquam) obliuiscet quis poterit, cum
te adhuc

te adhuc habeat præsentem ante oculos, tē-
que quotidie liceat contrectare manibus,
atque etiam ore manducandum sumere,
quem tanta credit sui gratia perituisse?

*Admiratio præ excessu amoris quem nobis in
hoc sacramento Christus demonstrauit.*

O stupendum miraculum, o ineffabile
& incōprehensibile sacramentum, in
quo nobis tu nunc ad Patris dexteram se-
dens in cælis, ipsum tuum corpus & ipsum
tuum sanguinē donas in terris: corpus verē
idem quod olim in cruce clauis perfossū
pendebat, nunc autē gloriosum in dextera
maiestatis Dei residet, & sanguinem verē
eundem, qui olim de corpore beato ē vul-
neribus in pretium redemptionis & recon-
ciliationis humanæ effluxit. O inaudita
dilectio! O charitas inuisa! O antehac
nunquā gustata suauitas! Quis vnquam
tale aliquid audiuit, amicum ab amico re-
cedentem, in memoriale reliquisse totum
semetipsum, propriū scilicet corpus suum
& propriū sanguinem? Non vulgaris erat
dilectio, qua diligebat Ionathas David.
Anima nāq; Ionathæ cōglutinata fuit ani-
mæ David, & dilexit eū quasi animā suam. 1. Reg. 18
Et quid in signum dilectionis Davidi præ-
stitit Ionathas? Expoliauit se Ionathas tu-
nica qua erat indutus, & dedit eā Davidi:

Ibidem. reliqua item vestimenta sua usq; ad gladiū & arcum suū, & usq; ad baltheum. Profecto non vulgaris hæc erāt amoris indicia. Longè tamen abest qui vestimenta tantum & arma donat, ab eo qui dat propriū corpus & sanguinem: neque dat solum, sed in cibum & potum dat, dat ore sumendum, dat manducandum, dat trāiciēdum in viscera. Sic tu nos, suauissime fili Patris, dilexisti, vt teipsum non solum Patri dare volueris pro nobis in oblationē & hostiam, verum etiam nobis in cibum & potum. Denique, cum tempus veniret trāseundi ex hoc mundo ad patrem, non te passa est charitas tua prorsus absentem à nobis fieri, ne secundum humanitatem quidem. Nam secundum diuinitatem planè impossibile scimus, te vlli loco abesse, qui celum & terram adimplet.

Ephes. 5 Fecit itaq; charitas tua, vt licet ad Patrem rediens, nihilominus nobiscum etiam secundum humanam naturam permaneres, vt in patris dextera gloriosus residēs, apud nos simul in occulta humilitate latēres. Verum illic, in magnifica gloria vniuersis ordinibus manifestus & præ cæteris eminenter cōspicius, hic in humilitate, sub vilium specierum tegumento & modicæ massæ operimento occultus. O rem admirandam, o sacramentum incomprehensibile! te omnium

mnium dominum & creatorem celos & terram tuæ maiestatis præsentia adimplem, ab eis tamen nequaquam comprehensum, te Angelorum Dominum, qui in Patris dextera tua præcellenti claritate vniuersos Angelicos ordines lætificas, ad nos velle accedere, apud nos latēre & demorari sub vilium creaturarum tuarum speciebus: claritatem & maiestatem tuam, sub modicā panis massula & paucissimi villi liquore abscondens.

Quod ex Christi voluntate sacramentum corporis sui sileat magno cum fructu suscipiāt.

Insuper & hoc à nobis exigit, vt qui in te credimus, tuæque salutis desideramus effici participes, te talibus testum operimentis ore sumamus, ad refocillationem & nutrimentum animarum nostrarum. Et qui te ita cum reuerentia debita digne susceperint, in vera fide, spe firma & rosta erga te dilectione, in memoriam amarissimæ passionis tuæ, his tu invisibili tua operatione bona omnia adanges, his tu in anima virtutem multiplicas, hos de virtute facis in virtutem progredi, hos tu in omni bono reddis confirmatos, aduersum omnia quæ illis vndeocunque potuerint obuenire, siue à propriæ carnis praua concupiscentia, siue à diaboli prauis suggestioni-

K 4 bus,

bus, siue à blandis maligni mundi illecta-
mentis & incantationibus. Sic tu hoc in sa-
cramento dignè pro debita tibi reuerentia
in cor fidele & humile susceptus, omnia te-
cum bona adfers animæ, & quæ in ea inue-
neris, confirmas atque multiplicas. Quem-
admodum contrariò, qui te indignè susci-
piunt, permanentes in sordibus vitiorum,
absque penitentia aut emendationis pro-
posito, ob præsumptionem indignam, &
tuæ maiestati illatâ contumeliam, in mala
plura & maiora iusto tuo iudicio permit-
tuntur incidere, vt in sordibus suis sorde-
scent amplius & diabolo fiant in dies ma-
gis serua mancipia. Qui enim tuum cor-
pus & tuum sanguinem manducat indignè
(iuxta sancti Apostoli instructionem) iu-
dicium sibi manducat & bibit, non diudi-
cans corpus tuum & sanguinè, pro debita
reuerentia: quasi nō aliud sit ad tuâ sanctis-
simâ Sacramenta accedere, & offam sumere.

*Certat secum fidelis anima, num dignissimum
istud Eucharistia sacramentum arsit su-
scipere.*

O Summe, altissime, potentissime, sa-
pientissime, optime, suauissime, &
summe venerande Deus meus, qui tu es, &
quis ego sim? quid est vniuersum genus
nostrum, vt te Angelorū Dominum, crea-
torem

torem omnium, præsumamus nos vermi-
culi terræ cōrectare manibus, ore sumere,
& quasi cibarium panem in ventrem no-
strum, merum stercoris faccum, trahere?
Sed ita tuæ benignissimæ liberalitati vi-
sum est, sic tuæ immensæ dulcedini cōpla-
cuit, sic tu insisti nobis, dicens: Accipite &
manducate, hoc est corpus meum: Hoc fa-
cite, in meam cōmemorationem. Et alibi
grauiter comminaris non sumētibus: Nisi Ioan. 6
(inquiens) mādūcaueritis carnem Filij ho-
minis, & sanguinem eius biberitis, non ha-
bebitis vita in vobis. Præceptis itaq; salu-
taribus moniti, & diuina tua institutione
formati ac confortati, audemus ad magni-
ficam & delicatissimā mēsam istam tuam
accedere, & cum qualicunq; cordis gratitu-
dine, dona liberalitatis tuæ cum timore &
tremore percipere, ad tuæ bonitatis glo-
riam, & paupercularum animarum nostra-
rum in veris omnibus bonis (quorum tu
solus es ditissimus largitor) salutarè pro-
fectum. Desyderat te quidem cor meum, &
venerandi sacramenti tui gessit fieri parti-
ceps, omnes animæ vires te cupiunt, sicut ad
te anima mea, cor meum & caro in te exul-
tant, deuotio spiritus ad tuâ sancta me ve-
lut propellit. Non enim quā medico
egēam, periculossimo nec vnicō languore

498
xgrotaos: noui quàm egeam diuite ho-
pitē, qui pauper sum & omnis boni indigus,
1. Cor. 3 totus miser & miserabilis. Noui quàm sine
te nihil valeam, qui non sum sufficiens cogi-
tare aliquid à meipso sine te. Sed propter
multitudinem iniquitatis, propter fœdita-
tem peccatorum meorum, quibus compu-
trui velut iumentum in stercore meo eru-
besco corā te Domine, & confunditur ante
Iocē 2 te facies mea, ne fortē indignus accedens
iudicium manducem aut bibam, ne fortē
sordidus accedens, mea turpi irreuerentiā
te Dominum & Deum meum inhonorem,
ne fortē indignam tuæ puritati ego impu-
rus ignominiam inferam. Non equidem
in me video nuptialem illam vestem syn-
ceræ & geminæ charitatis tuæ, quæ decet
omnes accumbentes celesti mensæ tuæ.
Est enim cor meum frigidum totum, aut
certē tepidum, & pigrum ad omne obse-
Matt. 22 quium tuum. Quamobrem non immerito
formido à facie tua, ne fortē præsumen-
tem ad tuum cōsuiuium accedere sine veste
nuptiali, à consortio iouitatorum fidelium
tuorū submoueri iubeas, atque in tenebras
proijci exteriores, vbi erit letus & stridor
dentium. Quid igitur faciam? Illinc mihi
tuæ voluntatis præcepto necessitatem im-
ponit, tuæ bonitatis dulcedo ausum præ-
bet.

ber, subministrat fiduciā omnibus seculis
nota tua ineffabilis erga, pauperes misere-
ratio: hinc me conscientia terret peccato-
rum, imminens iudicium trepidare facit,
exemplum condemnationis reuocat, para-
tum iam accedere. Scio quid faciā. Surgam
de lectulo sordium mearū in quibus iacui,
& ibo ad te patrem meum, per veram cor-
dis poenitentiā, & in confessione oris mei
Lucæ 15 dicam tibi: Pater, peccaui in cælum & co-
ram te, & iam non sum dignus vocari filius
tuus. Fac me sicut vnū ex mercenarijs tuis,
fac me dignum qui vel micas colligam de
mensa cadentes fratrum meorum. Humi-
liabo in conspectu tuo animam meam.
Noui enim, quòd super omnia te placare
possit humilis & sincera confessio. Sicque
arrepia in te fiducia, abiecto timore vano
& deiciente tristitia, introibo ad altare
tuum, ibi te sumam cibum meum, qui læ-
tificas ac renouas iuuentutem meam.

*Quàm excellens pabulum sit corporis & san-
guinis Domini sacramentum.*

O Quàm suauis est & quàm sapidus pa-
nis iste, per charitatis ignem in virgi-
nei vteri fornace, Spiritu sancto operante,
concoctus: quàm suauis & bene sapida est
caro ista, ad focum Caluarie, in veru li-
gneo crucis craticula, egregiè versata &
tosta

Psal. 41
Psal. 104

- Esaie. 63.** totia accuratissimè! Quàm dulce est vinum istud nobilissimum, de torculari illo quod sponfus sanguinũ calcauit solus, profusus, expressum è botro illo pinguisimo, de quo sponsa cecinit: Bottus Cypri, dilectus meus mihi. Hic nobis verum manna proponitur, omne in se delectamentũ habens.
- Cant. 1. Sapiẽ. 16.** Hic est panis verus & viuus, qui de celo descendit. Non Moyses dedit patribus nostris panem de celo, sed Pater tuus dat nobis te panem de celo verum, vt si quis ex te manducauerit, non moriatur in æternum. Caro nanquẽ tũ verẽ est cibus, & sanguis tuus verẽ est potus. Qui manducat tuam carnem & bibit tuum sanguinem, in te manet, & tu in illo: & propter te viuẽt vita æterna. Sicut enim pater vitam habet in semetipso, sic & tibi dedit vitam habere in semetipso: ac proinde sicut tu propter Patrem viuus qui te gignit, ita qui te manducat propter te viuẽt, cuius in fide carnem & sanguinẽ accipit. Propter hoc enim panem & cibum te ipsum appellasti, dicens:
- Ioann. 6.** Ego sum panis vitæ. Hic est panis verus. Caro mea verẽ est cibus, & sanguis meus verẽ est potus. Videlicet quoniam sicut cibus & potus corporalis ipsam carnem in vita sustentat, omnesque corporis vires reficit, ita vt per eum singula membra ac singula

singula vires accipiant virtutem sua peragendi officia, quæ sine eo prius languerent, torperent atque deficerent: sic cum illud sacramentum, nutrimentum est animæ, vitam ei præbens atque custodiens, eamque ad agẽda omnia validam & acquarelibet occurrẽtia mala ferenda vel superanda robustam efficiens. Singulas quoque vires animæ facit in te reiuuẽscere, ac sua debite officia exercere. Iuxta quod in spiritu apud Psalmistam dicitur: Introibo ad altare Dei, ad Deum qui latificat: aut renouat iuuentutem meam.

Quod sacramentalis iste panis varijs figuris atque sermonibus sit presignatus.

Hic autem sacramentalem cibum, fructus vitalis illius ligni quod in Paradiso creauerat homini Deus, pulchrẽ signauit: Verẽ enim fructus vitæ est cibus iste, & fructus vitæ æternæ, quem qui debita cum reuerentia gustauerit, in vita fouetur, atque seruetur à morte. Verum illius ligni accessum fructusque gustum modo nobis prohibet gladius flammeus atque verfatilis, eius qui ad custodiam vitæ illius positus est Cherubin. Ad huius autem accessum etiam iouitat, imò cogit nos verbum tuum igneum & omni ancipite gladio periculis. Sic enim aperit præcipis: Acci-

Genes. 3.

Hebr. 4.

pit:

Matt. 26 pite & comedite. Et iterum: Nisi manducaueritis, non habebitis vitam in vobis. Hunc panem in spiritu pręuidebat Patriarcha Iacob, oculis quidem ad pręsentia cęcutiens, mente autem ad longę post futura probe videns, cum filiis benedicens, aiebat.

Gene. 49 Aser pinguis filius eius, & prębebit delicias regibus. Verę enim pinguis est iste panis Aser, id est, populi fidelis & beati, quem pro beatitudine Pater dedit Filio: verę (inquam) pinguis est panis iste, mentem suauissime reficiens, & impinguius affectum, adipemq; toti spiritui spiritualis deuotionis accumulans. Prębetque veras animi delicias regibus, illis scilicet regibus de quibus in Apocalypsi dicitur: Fecit nos regnũ

Apocal. 1 & sacerdotes, & regnabimus super terram. Pręsignabat hoc Sacramentum ille Dei excellenti sacerdos Melchisedech, victori Abrahamę occurrens, panemq; & vinum offerens.

Gene. 14 Sicut enim typicus ille, pugnatore Abrahamę cum suis obtulit panem & vinum, adiiciens benedictionem, ita tu verus Melchisedech, verę rex iustitię & rex Salem, id est, pacis, omnibus in Ecclesia militantibus, & in fide tua contra principem mundi huius viriliter pugnantibus, quicunque in fide malignum vicerunt, profers ac prębes corporis & sanguinis tui sub panis ac

vini

vini speciebus sacramenta: quibus confirmantur, vt non deficiat, corda pugnantium: quibus & laesi reficiuntur ac vires recipiunt. Agni quoque Paschalis estus, **Exod. 12** apertissime simul & apertissime corporis tui in Sacramento sumptionem signauit. Vnde & totus ille ritus, quem ex diuino pręscripto carnales Iudę ab Aegypto ad promissionis terram transitori seruebant, in figura illis datus fuit, & ad nostram eruditionem pertinebat: vt sub typo illo mystica significatione nos edoceretur, quomodo te agnum verum in sacramento isto dignę manducare debeamus. Quod enim carnes agni Paschalis iubeantur igni assas manducare, nos admonet, debere cibum istum sacrę Eucharistię sumi in inferno ignitę deuotionis, quoniam neq; frigidis neq; tepidis est pars in cibo isto. Azymi verõ panes qui simul cum agno comedi iuebantur, quid significat, Paulus Apostolus nos edocet, dicẽs: Pascha nostrũ immolatus **1. Cor. 5** est, Christus. Itaq; epulemur, nõ in fermento veteri, neq; in fermento malitię & nequitię, sed in azymis synceritatis & veritatis. Adiunctę lactuę agrestes, significant vitę synceritati & cordis deuotioni debere esse coniunctam amaritudinem siue acrimoniam pęnitentię. Ipse quoq; comedentium

tium habitus. quod accincti renibus, pedibus calceati, baculos tenentes in manibus, cum festinatione iubeantur manducare, nos instruit sacramentum corporis tui sumentes debere carnis concupiscentiam magno studio refranare, affectus sensuales abscondere, sepelire & mortificare, ne appropinquent ad terram: denique non otiosos aut desides iacere, sed expeditos esse ac paratos ad pereurrendum viam mandatorum tuorum, ad relinquendam Ægyptum cum omnibus abominationibus suis, id est, ad contemnendum mundum & omnia que in eo sunt, vt fictandem per desertum laboriosum huius mundi, perueniatur in requiem promissæ terræ fluentis lacte & melle.

Quemadmodum per manna in deserto apertissimè fuerit sacramentalis cibi præfiguratus.

NEquè minus manifeste Sacramentale istud pabulum per vetus illud manna præfignasti, quod Israëlitis secundum carnem, post exitum de Ægypto, post transitum maris rubri in deserto agentibus, peculiari beneficio contulisti. Omni siquidem iure huic sacramentali cibo nomen illud tribuere nobis licebit, quod illi tribuebat cibo suo corporeo. Videbant illi cum rore per circuitum castrorum descendente mixtum aliquid, & quasi pilo tustum, in simi-

licia

litudinem pruinæ super terram, & dixerunt admirantes: Man hu? quod significat, quid est hoc? Nos verò multo maiorem admirationis habemus causam, vt videntes Dei filium sub minima panis particula latrantem, dicamus: Man hu? quid est hoc? Nihil enim admirabilius, nihil inæstimabilius humano oculo proponi possit. Sed dissoluit Moyses questionē, & abiicit dubitationem, dicens: Iste est panis, quem dedit vobis Dominus ad vescendum. Et bene quidem per omnia figura respondit figurato, typus exæquatur veritati. Manna illud descendente rore per noctem, simul descendebat, & apparebat super terram. Tuum itē corpus Exod. 17 benedictum, in Sacramento verum Maona, Num. 11 superueniente Spiritu sancto in vterū Virgineum, apparuit bene minutū, nimirum verbum abbreviatum quod fecit Dominus Esaiæ 10 super terram, bene pilo tustum, vt potē quod Roma. 9 in Passione tantis ictibus fuit cōminutum, ac deinde vsque ad formulam parue buccellæ contractum. Quod si interrogauerimus admirantes, Man hu? quid est hoc? dicet nobis verus Moyses, Non seruum, sed filium. Iste est panis, quem de celo dedit Dominus ad vescendum. Habet illud Maona saporem quasi panis oleati: quoniam simeotes, sacramentalis pabulum simul & confir-

L mat,

Psal. 103.

Psal. 44

mat, & reficit, & impinguat. Quatenus enim panis, confirmat cor hominis: quatenus autem oleatus, oblectat, exhilarat & impinguat. Vt simul in vno hoc vero manna, & exhilaretur facies in oleo, & cor firmetur in pane. Optime profecto oleatus est panis iste: quoniam vixit te Deus tuus oleo lætitiæ præ participibus tuis. Manna istud iubentur omnes colligere quantum opus habent, quoniam cibus iste sacramentalis in commune proponitur omnibus, ut quisquis velit, possit sumere. Et hoc erat admiratio magna, quod qui plus collegissent, non amplius inueniebant, neque qui minus collegerant, inueniebant minus, sed vna mensura erat omnium per singula capita. Sic enim in Ecclesia perfectam habet mensuram cibi sacramentalis, quisquis siue modicum siue multum specierum sacramentalium suscipit. Neque secundum veritatem rei subsistentis plus accipit is, qui species amplius colligit, aut sibi, eo qui miculam tantum aut guerulam minimam accipit. Debuit typici illius Mannæ quisque quantum edere poterat colligere: quoniam probare se debet Christianus (iuxta doctrinam Apostoli) & sic de pane illo edere ac de calice bibere. Mane colligi debuit Manna à populo: quoniam nos modò in Ecclesia, mane illucce-

scent

sciente in cordibus nostris sole iustitiæ, antequam æstus malæ concupiscentiæ sæuere incipiat, quando rore celestis visitationis perfusa maderet terra cordis nostri, cibum sacramentalem debemus accipere. Postquam verò sol incaluisse, liquefiebat manna: quoniam & modò postquam exurgens æstus prauæ concupiscentiæ rorem celestis visitationis & gratiæ à corde nostro exiccando abstulerit, iam liquefecit nobis manna, nec ultra ad salutem sumitur. Nec debuit quicquam per noctem relinqui, alioquin scaturisset verminibus: quoniam modò cum frigore nocturnæ malitiæ nihil habet commune sacramentum dei, sed in iudicii illi conuertitur & damnationem, qui ipsum indignè aliter quam in die acceperit. Et bene quidem in similitudine seminis coriandri manna apparuit, cuius est color candidus, sapor gratus, & virtus perefficax: quoniam sic omnino in sacramentali cibo & color est nitidissimus omni modo sanctitatis, & sapor optimus internæ dulcedinis, & virtus perquam efficax spiritualis confortationis. Hoc cibo filij Israël, post egressum ex Aegypto, post transitum mare rubrum, in deserto peregrinos, pasti sunt, usque dum peruenirēt ad terram promissionis: sic & nos in Ecclesia fideles, postquam transitu mari rubro, id est,

L. 2. baptizati

baptizari in sanguine tuo, abrenūtiavimus
satana & omnibus pompis eius, in deserto
mundi huius peregrinantes. cibo illo sacra-
mentali, pascemur, atque reficiemur, donec
ad pinguedinem illam plenissimam perve-
niamus patriæ futuræ, ad quam tendimus.

*Quomodo in subcineritio panis Helia præ-
signatus est sacramentalis cibus.*

3. Rc. 19

Hic quoque est panis ille subcineritius,
quæ vidit Helias Propheta, postquam
fatigatus persecutione impiæ Iezabelis,
petisset animæ suæ ut moreretur. Exurgens
nanque à somno quo dormierat subter vñ
iuniperum, ab angelo expergescit, vidit
ad caput suum subcineritium panem, & vas
aquæ, quæ ex Angeli mandato accipiens,
comedit ac bibit: & cum obdormisset pau-
lulum, iterum eum suscitavit Angelus, di-
cens: Surge & comede, grandis enim tibi
restat via. Qui cum surrexisset, comedit
scetque & bibisset, ambulavit in fortitudi-
ne cibi illius quadraginta diebus & qua-
draginta noctibus, vsque ad montem Dei
Oreb. In qua figura, pulchrè nobis huius
sacramentalis cibi virtus demonstrata est.
Quemadmodum enim Helias ille Domini
cultor, persecutione impiæ Iezabelis fa-
tigatus, vt penè videretur adductus ad im-
patientiam, post quam sub vmbra iuniperi
obdor

obdormisset, ex pane illo subcineritio fuit
confortatus: ita & modo in Ecclesia fideles
tui, ab inquieta & super mala solitante
carne, aut à procaci huius mundi malicia
grauem sustinentes persecutionem, post
quam sub iunipero crucis tuæ sese prostra-
uerint, & sub vmbra eius obdormierint, ci-
bo isto sacramentali corporis & potu san-
guinis tui reficiuntur, confortantur & con-
solantur, vt amplius sequentem Iezabelem
non sentiant. Iterum, quomodo in fortitu-
dine cibi typici ille ambulabat viam lon-
gam, quadraginta dierum & quadraginta
noctium, vsque ad montem Dei Oreb, vbi
Dominum in sibilo tenuis auræ meruit vi-
pere: sic & nos modo in Ecclesia, in forti-
tudine cibi sacramentalis tui, iter longum
& laboriosum peregrinationis huius per-
agimus, donec tandem ad montem il-
lum excelsum in supernis pertingamus,
vbi te facie ad faciem aspectu familiari cō-
tueamur.

*De prophetarum vaticinijs sacramentalis
cibum prædicantibus.*

Hic ille est panis, de quo exultans in
spiritu canit Propheta: Panē cæli de- Psal. 77
dit eis, panem Angelorum manducauit ho-
mo. Et iterum: Panē cæli saturauit eos. Et Psal. 104
apud Sapientē dicitur: Panem de cælo de- Sapi. 16
L 3 disti

S10

CONTEMPLATIO XXXII.

disti eis, omne delectamentum in se habentem. Hoc quoque est frumentum illud, de quo iterum dicitur: A fructu frumenti, vini & olei sui, multiplicati sunt: Et alibi: Cibavit eos ex adipe frumenti, & de petra melle saturavit eos. Et iterum Ecclesiam exhortans, ait: Lauda Hierusalem Dominum, lauda Deum tuum Sion. Quoniam confortavit seras portarum tuarum, benedixit filiis tuis in te. Qui posuit fines tuos pacem, & adipe frumenti, satiat te. Verè enim huius frumenti adipe & fructu cibus ac satias elementis tuos, quando de fecunditate gratiæ celestis (quæ sacramentum istud dignè summentibus ex tua plenitudine communicatur) salubriter eorum animæ impinguntur atque proficiunt. Hoc quoque est firmamentum illud, frumentumque: & triticum memorabile, de quo in Psalmis canitur: Erit firmamentum, siue frumentum, aut memorabile triticum, aut placentula tritici, in terra, in summis montium, superextolletur super Libanum fructus eius, & florebit de civitate sicut fœnum terræ. Verè enim firmamentum & frumentum est sacramentum istud, quod in pane frumenti conficitur, quoniam optimè confirmat cor hominis. Est quoque triticum nobile & memorabile, quo nihil possit cogitari pretiosius. Hoc autem

Psalm. 7
Secundum
varias ex
Hebræo
translationes.

DE SANC. EYCHARIST.

371

autem triticum non invenitur nisi in terra Ecclesiæ, inque summis montibus, in elevatis fidei sublimitate Ecclesiis, & ibi fructus eius elevatur ac superextollitur in immensum, quasi super altitudinem Libani, faciens de civitate tua (quæ est Ecclesia) flores fideles sicut gramen terræ, in abundantia magna & virore plurimo. Apud Zachariam verò frumentum electorum appellatur istud memorabile triticum, ubi de te loquens ita ait: Saluabit eos Dominus Deus Zacharia. 9
eorum in die illa, ut gregem populi sui, quia lapides sancti elebuntur super terram. Quid enim bonum eius est, & quid pulchrum eius, nisi frumentum electorum & vinum germinans virgines? Hoc siquidem frumentum peculiariter electorum est, quibus dignè sumptum multiplicem fructum operatur. Vinum quoque est virgines germinans, quod animos virgines & incontaminatos in omnibus bonis germinare facit: ut plantati modò & vigorati in domo Domini, tandem in illis amplissimis atrijs supernæ patriæ floreat in æternum. Psal. 9
Adjiciuntur prædictis aliæ figure, & alia testimonia prophetica.

Hæc est illa mensa opipara, quam sapientia celestis suis describitur amicis præparasse, ad quam voce excelsa præ-

L 4 dicans

Proph. 9 dicant, conuocat vniuersos: Venite (inquit)
comedite panem meum, & bibite vinum
quod miscui vobis. quā sanē mensam tam
splendidam, tam magnificam, nominatum
illud Affueri regis conuiuium pulchrē si-
gnauit, ad quod principes omnes regni sui,
simul & vulgus vniuersum inuicauit, singu-
Hest. 1 lis iuxta regiam magnificentiā abundē sup-
peditas omnia. Ab hoc enim cōuiuiō nemo
excluditur, nisi qui seipsum excluderit.
Propōnitur cibus iste viuificus in cōmune
omnibus, quoniam munificus est qui cœ-
nam hanc magnam apparauit, non est acce-
Roma. 2 ptor personarū, Dominus est omnium, di-
Rom. 10 uesq; & beneficus in omnes qui inuocant
illum. Neminem paupertas, inopia, vel in-
firmitas, ab hoc cōuiuiō separare: cæci, clau-
Luce 14 di, debiles admittuntur, imō vocantur, imō
compelluntur ad præparatas epulas: tan-
tū, vt in vestre nuptiali apparere fatan-
t. Manducant hunc cibum diuites, sicut
Psal. 23 scriptum est: Manducauerunt & adorau-
erunt omnes pingues terræ. Manducant
eadem libertate & pauperes, iuxta quod
Ibidem. iterum legimus: Edent pauperes & satura-
buntur, & laudabunt Dominum qui requi-
runt eum, vident corda eorum in seculum
seculi. Denique, hanc escam a te vniuersi
qui postulant, accipiunt, eodem illo per o-
mnis

minia tua mysteria illuminatissimo Psal. 144
mista, ita canēte: Oculi omnium in te sperant
Domine, & tu das escam illorū in tempo-
re opportuno. Aperis tu manum tuam, &
imples omne animal benedictione. Et ite-
rum: Memoriam fecit mirabilū suorum, Psal. 110
misericos & miserator Dominus: escam
dedit timentibus se. Hanc siquidem escam
tam delicatissimam, pinguisam & sapi-
dissimam, nobis præbens, memoriam facis
in nobis omnium tuorum mirabilium,
quæ pro nobis in carne voluisti pati & age-
re. Quemadmodū ipse testatus es, dicens:
Hoc facite in meam commemorationem. **Matt. 26**
Et apud Paulum Apostolum tuum, ex ore
tuo dicitur: Hoc facite, quotiescunq; bibe-
tis, in meam cōmemorationem. Speciali-
ter verō in memoriam passionis ac mor-
1. Cor. 11 tis tuę hoc sacramentum tibi placuit insti-
tuere, quemadmodum satis ipsa testatur
forma verborum tuorum, quibus tam cor-
pus quā sanguinem tuum porrigebas
discipulis. Sic enim aiebas: Hoc est corpus **Matt. 26**
meum, quod pro vobis tradetur. Et ite- **Luce 22**
rum: Hic calix nouum Testamentum est
in meo sanguine, qui pro vobis & pro mul-
tis effunderetur. Dum enim porrigens hæc
sacramenta, verobiq; mentionem facis pas-
sionis vel traditionis, manifestē satis in-
L 5 dicas,

I. Cor. II

dicas, in eius commemorationem specialiter factam hanc institutionem. Apertius etiam Paulus Apostolus id ipsum testatus est, dicens: Quotiescunque manducabitis panem hunc & calicem Domini bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat. In commemoratione autem passionis & mortis tuæ, simul etiam conceptionis, natiuitatis, conuersationis, resurrectionis, & ascensionis, & in summâ mysteriorum quæ de te sunt, omnium sit rememoratio. *Oratio ad Patrem & filium pro impetranda gratia digne sacramentum istud sumendi.*

O Trinitas beata, & maiestas superbedicta, utinam ego nunc inuentam gratiam in oculis tuis, & tu mihi mittas de excelso tuo celorum habitaculo vestem nuptialem illam veræ charitatis, qua adoratus & tuis sacratissimis mysteriis dignus effectus, tutus possim ad sacrosanctam mensam tuam accedere, ac de tua delicatissima pinguedine sumere, ad nutrimentum animæ ac spiritus mei. O Deus Pater ingeni te, per tuum hunc dilectissimum Filium, qui se hic nobis sub sacramento exhibet præsentem, te obsecro & obtestor, ut animam meam & corpus meum ab omni inquinamento, siue recenti siue veteri, hodie emundare digneris, ut tuum vnigeni-
tum

tum Filium digne queam intra tenue hospitiosum meum suscipere, O dulcis Iesu, per tuum dulce nomen mihi præsta, ut ad te digne suscipiendum efficiar idoneus tibi tuoque patri habitaculum. Veni mihi hodie in bonum, veniat & tecum pater tuus, ut pariter apud me mansionem faciat. En hospitiosum vobis, tibi tuoque patri promptissimum offero cor meum: erit animæ meæ vester aduentus multo gratissimus. Veruntamen imparatum est hospitium animæ meæ, neque satis pro debita tanto hospiti instructum reuerentia. Propterea præmitte tu Domine in animam meam præparatorem hospitij spiritum tuum, qui tibi domum exornet, tuæque maiestati hospitium dignum, imò non hospitium, sed mansionem stabilem pareat, omnibusque exornet virtutibus. Tu enim Deus piissime, qui cognoscis signum nostrum, & vides imperfectum, tu optime nosti, nobis id ex nobis esse impossibile, ut animus nostras tibi digne præparemus, ut eas tibi dignum faciamus habitaculum. Quis enim iuxta Sapientis verbum dicere poterit: Mundum est cor meum, purus sum à peccato? Quis in conspectu tuo gloriabitur castum se habere cor? Multo magis quis in conspectu tuo gloriabitur, dignum tibi se præparasse cor? Tu enim
nimium

Psal. 106

Prou. 20

nimium es excelsus, & excessu nimio nostra omnia superas, ut huius rei spem omnem prorsus nobis ademeris. Sed tu Domine ipse tibi preparare debes corda nostra, eaque tibi emundare & exornare, ut fiant tibi digna habitacula. Nam id obseruant etiam principes seculi huius, quorum nulla tecum est comparatio. Hi tamen, dum forte per ciuitates ac castella transiunt, ubicunque hospitium sibi aut mansiorem elegerint, eo apparatus suum omnem, & supellectile copiosam simul & pretiosam praeferunt, lectos, lectorum fulcra & lectisternia, lances aureas atque argenteas, pocula item aurea atque argentea, aulæ pretiosa, omni artificis opere & arte elaborata, aliâque huiusmodi plurima, quibus domum quam in hospitium delegerint, ipsi sibi digne faciant preparari. Sciunt enim humiliummodi regum ornatum passim in domibus vulgarium non inueniri, neque in plebeiis hominibus esse potestatem, ut ex iis quæ apud ipsos sunt, regie maiestati dignum parent hospitium. Ita & tibi regi maximo & summo, longè maiori ratione est faciendum, ut quia ex nobis tibi dignam mansionem adornare non sufficimus, tu nostram inopiam clementer aspiciens, eadem benignus succurras, tuâque abundantia &

tia & munificentia nostram inopiam suppleas. Verbum est Sapientis, qui secundum spiritum tuum loquutus est, dicens: Facile est in conspectu diuitis, subito honestare pauperem. Verbum hoc in tenuissimè cõpetit. Tu ille diues es Deus & Dominus omnium, cui tam facile est quàm quod facillimum, nos ex nobis pauperes, nudos, miseros, & miserabiles, omnibus honestare bonis, omni virtutis & gratiarum decore magnifice adornare. Tantum verbulo tibi est opus, iube solum, & fiet quicquid iusseris. Ita Domine, cum illo tuo Centurione (uti nam pari fide & deuotione) agnoscimus & confitemur, quoniam digni non sumus, ad quos tu intres, sub quorum rectum tua ingrediatur maiestas. Veruntamen dic, vel verbulo vnico, & sanabuntur atque etiam exonerabuntur animæ nostræ.

Eccl. 11

Matt. 8

Invocatio Sancti spiritus ad preparandum animas nostras in susceptionem sancti cili.

Veni nobis, ô amor sancte Spiritus, veni ocyus, illabere cordibus nostris, ut ea in mansionem dignam prepares filio Dei, eiusque patri ingenito. Ô dulcor & amor bone Spiritus, si amicum mihi inuenero, tu si ad me venire non dedignaberis, certus sum quod non confundar in aduentu

318 CONTEMPLATIO XXXI.

nētu corū. Tu enim ubiq; adueris, illuc
omne pariter bonū venit in animam. Illic
omnis est ornatus qui tāto regi suscipiēdo
cōgruit. Quēso te, bone Spiritus, precor te
pie Spiritus, supplico tibi benigne Spi-
ritus, noli me abiicere, noli precē meā re-
pellere. Nā & Iesus Patris filius (à quo tu,
sicut à patre, procedis) non me parui fecisti
nō estimauit nihili, pro quo tāta & tulit &
Apoc. 1 egit, vt me à morte saluaret in vitā. Chris-
tus dilexit me, & lauit me à peccatis meis
Eph. 4 in sanguine suo. Christus dilexit me, &
tradidit semetipsum pro me, oblationē &
1. Cor. 6 hostiam Deo, in odorē suauitatis. Pro me
cū esset diues, pauper factus est, vt me sua
inopia faceret diuītē. Pro me de cælis de-
scendit ad terras, vt me exaltaret in man-
siones cælestes. Pro me in cruce mortem
subiit, vt de sanguine suo balneum mihi
pararet, in quo à peccatis meis omnibus
ablueret, in quo ab omni infirmitate sa-
natus plēnā recipere sospitatē. Tātum me
Roma. 8 dilexit Dei filius Christus Iesus. Imò pater
Ioan. 3 sic me dilexit, vt proprio filio suo non
parceret, sed filiū suum vnigenitū pro me
misit in mūdū, & in mortē tradidit. Et tu
ergo Spiritus bone, ne me auerseris, ne me
despicias humiliter tuā gratiā implorātē
sed dilige etiā tu pauperculū istum, & pol-
lucum

DE SANC. EYCHARIST. 319

lutum hoc cordis mei hospitium emūdare
atq; sanctificare digneris. Si tātum ille me
dilexit Dei filius, vt pro me sanguinē suum
in magna afflictione effuderit, atque in eo
me lauerit, tu o Spiritus Dei nō dedignabe-
ris sanctam gratiam tuam cordi meo cum
dulcore infundere, & salutaribus tuis do-
nis animam pauperē & nudā exornare. Tu
enim ille es, qui charitatem diffundus in Roma. 8
cordibus hominū: simul quoq; virtutes om-
nes & bona vniuersa illis adfers, quos tua
uiscitatione sancta dignos duxeris: ita nos
exaudi, Trinitas beata, ad laudem &
gloriam tuam, qui in trinitate
vnus & in vnitāte trinus,
viuis & regnas per in-
finita secula.
Amen.

CONT

CONTEMPLATIO XXXIII. De generali
Resurrectione, deque Iudicio extremo & re-
tributione nouissima.

Actu. 10
Ioan. 5

ADORAMUS te Altissime
Deus, Patris ingenitiuigeni
te fili, Domine Iesu Christe:
adoramus te uiuis ac mor-
tuis vnum generalem omni-
bus iudicem à patre constitutum, cui pater
dedit potestatem, in forma humana assum-
pta facere iudicium, super omnes tam vi-
uos quam mortuos, qui fuerunt in præteri-
tis generationibus ab exordio, qui que in
uenturis generationibus nascentur vsq; ad
consummationem seculi. Cui faciendo iu-
dicio pater tuus diem vnum ab æterno de-
putauit, quem nemo hominum nouit, sed
neq; angeli tui in celo: quemadmodum
ipse testatus es, dicens: De die illa & hora
nemo scit, neque Angeli Dei in celo, nisi
pater solus. Paulus quoque Apostolus tuus,
post te diem illum venturum dixit ad mo-
dum furis in nocte, qua videlicet hora mi-
nimè existimabunt homines. Ita enim pla-
cet tuo Patri hunc diem esse incognitum
mortalibus, vt non otiosa securitate torpe-
rent, sed vigilantes omni tempore tum
præstolarentur aduentum. Quemadmodum
Lucæ 21 ipse nos sollicitè admonuisti, dicens: Vigi-
late

Mat. 24

1. Thes. 5

Lucæ 21

late itaque omni tempore orantes, vt di-
gni habeamini fugere omnia quæ ventura
sunt, & stare ante filium hominis. Tan-
quam laqueus enim superueniet, omnibus
qui sedent super faciem terræ. In hac die
tu venies rationem ponere cum seruis tuis,
cuncta quæ sub sole facta sunt, adductu-
rus in iudicium, & redditurus vnicuique
secundum opera sua. Illic rationem exqui-
res omnium cogitationum & affectionum
nostrarum, verborumque omnium & fa-
ctorum quæ dixerint aut fecerint in carne
mortales: & de his omnibus iustum à te
feretur iudicium, adeò vt nec minima co-
gitatiuncula, neque vel leuissima affec-
tiuncula, possit diem illum præterire,
quæ non tunc in iudicium veniat. Et qui-
dem de cogitationibus nos tuus docet Apo-
stolus, dicens in die illa tua, vbi tu adue-
neris, illuminanda esse tenebrarum ab-
scoudita, cordiumque consilia manifestan-
da, vt tunc quisque pro eis vel laudem vel
vituperium à te recipiat. De operibus au-
tem, Sapiens ille Ecclesiastes, concionem Eccle. 12
suam in exhortatione finiens, ita dixit:
Deum time, & mandata eius obserua: hoc
est enim omnis homo: & cuncta quæ sunt,
adducet Deus in iudicium, pro omni er-
rato, siue bonum siue malum sit. De ver-
bis
M bis

1. Cor. 4

bis autem, ipse tu testimonium apertum
Matt. 12 perhibuisti, dicens in Euangelio: Omne
verbum otiosum quodcumque loquuti fue-
rint homines, reddent de eo rationem in
die iudicii. Generaliter quoque de operi-
bus quæ sunt, siue cogitando, siue loquen-
do, siue agendo externum aliquid, senten-
tiam vniuersalem pronuntiasti, dicens: Fi-
lius hominis venturus est in gloria Patris
sui, cum Angelis suis, & tunc reddet vni-
cuique secundum opera sua.

*De generali omnium honorum pariter atq;
malorum resurrectione.*

ERit autem dies ista dies verè admi-
randa, cuius non fuit alia similis ab
initio, ex quo cepit esse tempus, neque erit
vsque in consummationem seculi. Erit
nanque dies illa, dies iræ & indignationis,
dies tribulationis & angustie, dies calami-
tatis & miserie, dies horrenda & amara
nimium omoiibus, qui operati sunt malum
in impietate, quique ex hoc seculo sine
penitentia decesserunt in malitia. In illa
liquidem die (vt sanctus Apostolus ait)
omnes nos manifestari oportet ante tri-
bunal tuum, vt recipiat vnusquisque pro-
pria corporis, quæq; gessit in corpore, siue
bona siue mala. In illa hora (iuxta vocem
tuam

1. Cor. 5
Rom. 14

tuam in Euangelio nobis loquentem) o-
mnes qui in monumentis sunt, vocè tuam Ioan. 5
audient, & procedent vniuersi de monu-
mentis resuscitati, ij quidem qui bona ege-
runt, in resurrectionem vitæ, qui verò ma-
la, in resurrectionem iudicii. Tunc venies
Matt. 24 tu palam in nubibus, cum virtute & maie-
Apoc. 1 state, omnibus manifestus; & videbit te
omnis oculus, etiam qui te pupugerunt,
clauorumque acuminibus manus tibi &
pedes confoderunt: tunc videbunt in quem
transfixerunt, & plangent se super te o-
Zach. 12 mnes tribus terræ. Tunc sedebis tu, cui Pa-
Matt. 24 ter dedit potestatem iudicium facere, su-
Apoc. 1 per sedem maiestatis tuæ, & congregabun-
Marc. 15 tur ante te omnes gentes. Mittes nanque
tu Angelos tuos cum tuba & voce magna,
Matt. 24 & congregabunt electos à quatuor ventis
terre, à summis celorum vsque ad termi-
Matt. 13 nos eorum. Exibunt Angeli tui messores,
& separabunt malos de medio iustorum,
& mittent eos in caminum ignis: Ita qui-
dem resurgent omnes & congregabuntur
ante iudicium thronum tuum. Verum
non similis erit omnium resurrectio. Re-
surgent enim mali æquè atque boni, sed
resurrectione multum dissimili, quem-
admodum Apostolus ait: Omnes qui
1. Cor. 15 dem resurgemus, sed non omnes immu-
tabi

Matth. 25 tabimur, immutatione scilicet gloriosa. Congregabuntur namque ante te omnes gentes: sed tu eos discretionem terribili separabis ab invicem, sicut segregat pastor oves ab hœdis, illas constituens ad dexteram, hos autem ablegans ad sinistram.

De differentia resurrectionis iustorum & impiorum.

Matth. 4 Implebitur tunc, quod multò antè de te tuus præcurator ille Baptista, turbas ad penitentiam inuitans, vt prædixerat: Veniet (inquiens) fortior me post me, cuius ventilabrum in manu sua, & permundabit aream suam: & triticum quidem colliget in horreum suum, paleas autem comburet igne inextinguibili. Tunc quoque Angeli messores, tuæ iustitiæ ministri & exequutores, in tempore messis, id est, consummationis seculi (iuxta prolatam & enarratam à te parabolam) exhibunt, vt zizania de agro tuo colligant, ac separent à bono tritico, quævsque ad tempus messis tibi placuit commissa permittere: ac tunc quidem zizania infasciculos comburenda alligabunt, triticum verò in horrea inferent æternæ gloriæ. Tunc opere adimplebitur illa visio tui dilecti Discipuli, quæ ille te vidit residentem super thronum ma-

gnum

Apoc. 10 gnum & candidum, à cuius conspectu sit. git terra & cælum, id est, à cuius aduentu cælum & terra immutata & innovata fuerit, ibi mortui: cernentur magni & pusilli, stantes in conspectu throni: & libri aperientur, id est, singulorum conscientiarum revelabuntur. Et peculiariter aperietur liber unus qui est liber vitæ, quoniam tunc palam manifestabitur catalogus siue numerus generalis omnium electorum tuorum. Et iudicabuntur mortui ex his quæ inveniuntur scripta in libris, quoniam iudicium tuum feretur de singulis, secundum ipsorum bona vel mala opera, in libro conscientiarum suarum revelanda. Tunc dabit mare mortuos suos qui in eo erant: infernus quoque & mors dabunt mortuos suos qui ibidem, in ipsis erant, & iudicabitur de singulis secundum opera ipsorum. Et omnis qui non fuerit inuentus in libro vitæ descriptus, mittetur sine remissione in stagnum ignis, cuius ascendit fumus in secula seculorum. Inveniuntur autem beati, omnes, qui in Do-

Apoc. 14

mino mortui fuerint. Extunc enim dicit spiritus, vt requiescant à laboribus suis, quoniam opera eorum sequentur illos.

M 3 Quo

Quomodo per verbum suum index bonos à malis separatione aeterna diuidet.

O Dies noua, dies admiranda, dies semper memoranda semperque nobis gestanda ob oculos, digna quæ nunquam ab oculis viuientium abscedat. Quam erit bonis iucunda, quam econtrario malis amara & intolerabilis dies illa, quæ tam admirabili diuisione in partes duas separabit vniuersam illam hominum congregationem: vt hi separentur ad dexteram, illi ablegentur in sinistram. Tunc enim voce suauissima dicturus es tu rex & index gloriose, his qui tibi erunt à dextris amicis & electis tuis: Venite benedicti patris mei: percipite regnum quod paratum est vobis ab origine mundi. Illis autem qui ad sinistram astabunt, voce intonabis terribili: Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. Statimque ex virtute huius tux sententiæ, talis fiet in turba illa diuisio, vt impij recta sint ituri in supplicium æternum, cui adiudicati fuerint: iusti verò, in vitam æternam, ad quam electi fuerint. Eritque diuisio & separatio ista tam firma ac solida, vt in æternum nullo vnquam tempore sit expectanda mutatio. Sempergeni namque roboris illud erit irrenouabile

bile verbum nouissimæ sententiæ, chaosque magnum ponet & firmabit inter iustos & impios, vt nec ab his ad illos ascensus, neque ab illis ad hos descensus vnquam possit contingere: vt damnatis non sit spes vlla aut expectatio effugiendi tormenta quibus adiudicati sunt, neque electis metus vllus esse debeat perdendi aliquando vitam illam gloriosam ad quam semel electi & assumpti fuerint. Hinc enim semel Deus loquetur, & non adiciet vt loquatur iterum. Tunc adimplebis electis tuis, quod olim in carne fuisti pollicitus, dicens: Vbi sum ego, illic & minister meus erit. Et iterum: Si abiero, & praparaucro vobis locum, iterum venio, & accipiam vos ad meipsum, vt vbi sum ego & vos sitis. Tunc rapiuntur tibi sancti tui obuiam in nubibus, in aëre: & tecum erunt perpetuò, sicut columnæ in templo tuo, & foras non egredientur amplius. Tunc pueros tuos omnes tecum es habiturus in cubili tuo, tum prudentes virgines omnes ingressæ erunt ad nuptias: & clauso ostio, exultabunt amodo sancti tui omnes in gloria, lætabuntur in cubilibus suis. Impij verò in puncto ad inferna descendunt, illic æternis & indissolubilibus vinculis alligandi, vt non egrediantur

Lucæ 15

Ioan. 12

Ioan. 14

1. Thef. 4

Apoc. 3

Lucæ 11

Matt. 25

Psal. 149

Iob 21

2. Pet. 2

Matth. 5 inde donec persoluant usque ad quadra-
tem nouissimum. Quia enim dum tempus
fuit operandi, neglexerunt operari opera
tua: quoniam in æstate (quando congre-
gandum erat) pigri desidēsque fuerunt,
idcirco in hyemis & noctis tempore (quan-
do operari nemo potest) fame torquebun-
tur in secula: quia dum seminandum erat,
manus suas absconderunt sub ascella, id-
circo messis tempore, inueniuntur bo-
nis vacui: & quando satiabuntur electi in
gloria, occurret eis quasi viator sempiter-
na egestas.

*Quomodo omnibus gloriosum se monstrabit
iudex, & peculiariter hostibus suis ter-
ribilem.*

O Potentissime, sapientissime, optime
& exquisitissime iudex, **IESV** Christe,
qui es à patre constitutus iudex viuorum
atque mortuorum, qui in illa die te ipsum
nobis in forma humanitatis monstrabis
gloriosum, quàm erit admirandum illud
spectaculum, videre sedentem te in throno
magno & candido iudicem, in summa glo-
ria, qui olim in humilis serui forma iudi-
candus assabas tribunali mortalis præti-
dis. Contrà verò illos nunc videre in sum-
ma miseria & angustia tuo tribunali stare
condemnandos, qui olim in sedibus iudi-
ciarij,

ciarij, in magna pompa residentes, in-
iquum contra te protulere iudicium. Ibi
reip̃a euidentissime comprobabis, non
vanam fuisse illam tuam confessionem,
quam palàm in concilio malignantium
interrogatus & adiuratus pronuntiasti,
dicens: Amodo videbitis filium hominis **Matt. 16**
sedentem à dextris virtutis Dei, & venien-
tem in nubibus cæli. Tunc intelligent qui
te condemnauerunt iniquè, num verè blas-
phemiam in verbo illo confessionis tuæ
proloquutus fueris, & non multò magis
certissimam veritatem. Tunc cognoscēs **Psal. 9**
tu Domine iudicia faciens, tunc in operi-
bus manuum suarum comprehendentur
illi impij. Tunc videbunt te qui te pupuge-
runt, qui te condemnauerunt, qui tibi illu-
serunt, qui tibi contradixerunt: tunc vide-
bunt in quem fremuerunt, & aduersus
quem meditati sunt inania: & tu loqueris
ad eos in ira tua, atque in furore tuo con-
turbabis eos. Rursum, quàm erit admiran-
dum hoc spectaculum, tam innumeram
hominum multitudinem, ad vnum usque
omnes ab Adam primo parente usque ad
eum qui nouissimus est nasciturus de ho-
mine, videre ad tuum tribunal in momen-
to, in nictu oculi, ad sonitum nouissimæ **1. Cor. 15**
tubæ, exhiberi in resuscitatis corporibus.

Vbi se pariter inuenient primus hominum & nouissimus, optimus, & pessimus, ditissimus, & pauperrimus, nobilis, & ignobilis, sanus & infirmus, seruus & dominus, ancilla & domina, præpositus & subditus, dux & miles, Imperator & plebeius. Vbi nulla erit discretio personarum, nullus erit personæ respectus, non ibi locum habebit secularis dignitas, non pompa regia, non pulchritudo pristina, non fortitudo corporis, non conditionis libertas, non stemmatis nobilitas: sed tantum considerabuntur vniuscuiusque merita, & per sola opera ponetur in tanta multitudine
Matt. 25 discretio: vt qui bona egerint, ad dexteram: qui vero mala, constituentur ad sinistram.

Quam terribilis sit futura illa diuisio dei nouissima.

ERit autem admirabilis & horrida ista diuisio, quando illi qui in hoc mundo fuerant vel natura vel consuetudine coniunctissimi, abinuicem videbuntur separari, vtpote pater à filio, mater à filia, coniux à coniuge, socrus à nuru, focer à genero, frater à fratre, soror à sorore, amicus ab amico, vicinus à vicino, socius à socio, atque ita in cæteris omnibus, quibus
vlla

vlla est vel naturæ vel consuetudinis peculiaris coniunctio. Videlicet vt patre pro bonis operibus aduocato ad dexteram, filius pro malis facinoribus ablegetur ad sinistram, aut econtrario: item vt maritus locum bonum accipiat in dextera, vxor infelicem in sinistra, aut econtrario: item vt duorum fratrum alter hic, alter illic, locum accipiat. Qui nunc pariter vitam communem ducimus, & vnanimiter in domo vna cohabitamus, vni mensæ accumbimus, vno in cubili dormimus, vni studio incumbimus, vni actioni operam damus, per omnia, amicissimè conuiuentes adinuicem, ecce in illa hora forsitan abinuicem diuidemur separatione in perpetuum duratura. Videlicet nos modò duo amici intimi, inuicem colloquimur dulci & amico colloquio: in illo die, forsitan ad sinistram reprobato, tu qui mihi nunc assistis, eligeris ad dexteram. Fieri etiam poterit, vt te reprobato, ego eligar. Forsitan ambo (quod auertat optimus Deus) ad sinistram reprobabimur. Forsitan (quod in Domino confido) vterque ad vnam iudicis dexteram congregabimur. Vides ambulantem socium cum socio, vides cohabitantem patrem cum filio, vides concumbentem mulierem cum viro, vides amicū conuiuentem cum

Matt. 24

CONTEMPLATIO XXXIII.

cum amico, similem considera venturam separationem vel coniunctionem. Quam quidem ita terribilem coniunctissimorum separationem tuipse nobis manifeste in sacro Euangelio ore tuo illo benedicto indicasti, dicens: Tunc duo erunt in agro: vnus assumetur, & alter relinquetur. Duæ erunt in mola: vna assumetur, & altera relinquetur. Duo erunt in lecto, vnus assumetur, & alter relinquetur. Assumetur scilicet vnus ad gloriam, relinquetur siue reprobabitur alter ad damnationem. Neminem illic saluabunt aliena merita, neminem item condemnabunt demerita aliena. Non saluabit patrem iustitia filij, neque maritum virtus vxoris. Non item condemnabit iustum patrem impietas filij, neque maritum bonum vxor damnabit impia. Vnusquisque enim (vt ait Apostolus) onus suum portabit, & vnusquisque pro se rationem reddet Deo. Iustus quoque (iuxta Ezechielis verbum) viuet in iustitia sua, anima quæ peccauerit, ipsa morietur.

Quom

DE EXTREMO IUDICIO.

135

*Quomodo fidelis anima consideratione
Iudicij extremi sibi debeat salutem
timorem incutere.*

O Cor meum lapideum, & mea in malo obstinata anima, & dura ceruicis ingenium, & mens excacata, & pertinax in impietate affectus, & mea membra omnia ad bonum omne modò tarda & flaccida, & vires vniuersæ peccati misera mancipia, quare non modò, dum tempus est, diem istum gestatis ante oculos? quomodo non huius diei terror vos commouet, vt venturam diei illius iram effugere valeatis? Qui fieri potest, bone Deus, vt huius diei tam parum simus memores, imò vt diei huius vlla vnquam obliuio hominem capiat, quæ sola nobis æterna vel bona, vel mala, vel gaudia, vel tormenta adducet? O vtinam sit mihi dies ista quasi signaculum ligatum ante oculos, vt ab ea nunquam intuitum mentis dimoueam. Dies enim memorabilis est dies ista, dies vtique præ omnibus semper obseruanda mortalibus, vt configantur timore bono carnes nostræ, & praua carnis in vobis reprimatur hac consideratione lasciuia. Quis enim non expauescet, quis non cauebit à malo, si illam terribilem nouissimæ tubæ vocem iugiter habeat ante oculos? Surgite

MORTUI,

mortui, venite ad iudicium? Ecce dies ista, dies certissima est, dies inextinguibilis, quam nemo hominum effugere aut euadere poterit. Omnes enim manifestari oportet ante tribunal iudicis, vt recipiat vnusquisque mercedem secundum opera sua. Omnes qui in monumentis sunt, resurgant necesse est. Qui autem, omnes, dicit, neminem excipit. Nemo proinde se occultare poterit, nemo sic abscondere, vt comparere illic non debeat. Etiam si quis in intimis terrarum deliteat visceribus, etiam si mille prematur saxi grauisimis, aut etiam rupibus fuerit opertus, etiam si in abyssi maris deliteat altissimis, aut in profundo inferni, prodire illum necesse erit veli-

Rom. 14
Cor. 5
Ioann. 5

nolit, vbi vox illa sonnerit tubarum nouissimarum: Surgite mortui, venite ad iudicium. Non erit rex tam potens, non tam validus robore miles, qui possit voci illi resistere, qui possit non venire aduocatus. Dabit enim iudex tum voci suae vocem virtutis, tantae efficaciae atque virtutis esse faciet illam vocem suam, vt nemo illi possit resistere. Non est itaque quod quisquam speret diem illum posse se effugere, non est quod occultari aut abesse confidat, quando nouissimum illud exercebitur iudicium.

Apoc. 19 Omnes prodire oportebit, omnes exhiberi, omni

ri, omnes manifestari ante tribunal illud vnicum. singulos necesse est accipere iudicium secundum opera sua.

*Comparatur potestas CHRISTI
cum potestate iudicum se-
culi huius, & primum
in potentia.*

O Index potentissime, sapientissime atque iustissime, sunt quidem & in hoc seculo iudices quidam à te constituti, quos tu vicarios tuos deputasti, qui tuum locum in terris obtinent, secundum traditam sibi à te potestatem: cum non sit potestas (iuxta Rom. 13. 2. Par. 19. verbum Iosaphat) hominis iudicium exerceant iudices, sed Dei. Verum horum iudicium, malefactores & rei facile possunt variis modis effugere: tuum autem iudicium, nemo effugere poterit. Primum enim, huius seculi iudices non habent potestatem in quenquam animaduertendi, ob cogitationes aut affectiones internas, quantumvis pessimas: imò nec in externa opera omnia, nisi quae certa probatione ostendi possunt, aut ipsius rei confessione declarata fuerint. Imò nec in omnibus operibus facinorosis, etsi toti mundo fuerint manifesta, potestatem habent facere iudicij exequut

exequutionem: sed de his tantum, quæ secundum leges ciuiles decernuntur puniendæ. Tibi uero competit generale iudicium, de omoibus non solum factis aut dictis externis, sed de intus, quoque cogitationum & affectionum nostrarum omnium, ac proinde tuo iudicio fisci debebit, quisquis in horum ullo offenderit, ut pro se reddat tibi rationem. Iudices quoque huius mundi, nonnunquam ob potentia & virtutis defectum, nequeunt exercere in reos iudicium debitum: imò & si sententiam tulerint, decretumque firmauerint, exequutioni quod decretum est, iudices nec per se nec per ministros mandare subinde poterunt, propter nimiam potentiam eius aduersus quem sententia prolata est, & in quem foret exercendum iudicium. Interdum ad iudicem superiorem appellans, ita euadit inferioris iudicium. Aut etiam imbecillis homo fugit è manibus iudicis, priusquam exerceatur in eum ultio. Ita fraudatur iudex ab exequutione sententiæ suæ, tantundemque est ac si non esset lata sententia. Non uero ita tecum res habet, iudex potentissime. Tua nanque sententia, ipsi sibi est exequutrix: simul ut pronuntiatur, exequutionem accipit. Inter pronuntiationem & exequutionem nulla

mora

mora intercedit. Tu enim ille es, de quo Psal. 148 scriptum legimus: Dixit, & facta sunt: apud quem inter dicere & facere nulla est distantia. Subest enim tibi (iuxta Sapientis verbum) cum uolueris, posse. Atque hinc est, quòd nulla omnino potestas neque hominum neque demonum, etiam si tota conglobetur, tibi possit resistere: ut ne ipsæ quidem vniuersæ infernalium furiarum myriades sententiæ tuæ possint exequutionem impedire, aut vel in momento remorari. Dominus enim omnium tu es (ut ait S. Mardocheus) & nemo est qui possit resistere tuæ voluntati. Deinde nulla potest esse à te ad superiorem alium iudicem appellatio, quoniam iudex omnium tu es, sicut rex regum & Dominus dominantium, ita & iudex iudicium, cui omnes subiecti sunt iudices alij, ipse nulli subiectus. Fugere uero à conspectu tuo, atque ita tuas manus effugere, id prorsus impossibile fuerit. Quocunque enim se uertat homo, quocunque fugiat, siue ad Orientem, siue ad Occidentem, siue ad Septentrionem, siue ad Meridiem, siue sursum, siue deorsum, siue dextrorsum, siue sinisterorsum, ubique te inueniet, & quasi in manus tuas, atque (ut ita dicam) in sinum tuum currit homo quocunque cucurrerit, N quoniam

Psal. 148
Genes. 1
Sapien. 12
Hest. 13
Apoc. 19

quonia omnibus locis neque præsens ades
& vbique æqualem habes potestatem. Id
quod pulchre Propheta expressit, dicens.
Si ascendero in cælum, tu illic es: si descen-
dero ad infernum, ades. Si sumpsero pen-
nas meas diluculo, & habitauero in extre-
mis maris. Etenim illuc manus tua deducet
me, & tenebit me dextera tua. Sed ne-
que in tenebris noctium aut latibulis an-
trorum spes cuiquam erit effugiendi, quo-
niam tu omnia terræ viscera penetras, per-
spicis omnia fundamenta terræ: neque mi-
nus vides in tenebris, quàm in lumine:
quoniam apud te nox non est nox, sed
quasi dies tibi nox lucem præbet, ad con-
tuendum omnia. Nequaquam igitur spes
vlli esse potest, vel resistendo vel fugien-
do, euadere potentiam virtutis tuæ, aut
exequutionem sententiæ tuæ, postquam
lata semel fuerit.

*Quod iudex Christus, ob infinitam
sapientiam, falli non pos-
sit in iudicio.*

Rursum huius seculi iudices frequen-
ter per ignorantiam falluntur, vt ma-
lam pronuntient sententiam, absoluentes
reum, aut condemnantes innoxium. Quia
enim iudices huius seculi à semetipsis ex-
ternarum

ternarum rerum non habent cognitionem,
nisi quatenus per sensum hauserint, opus
est, vt à testibus accipiant rei de qua iudi-
cium ferendum est, cognitionem. Atque
hinc fit, vt vel secundum falso allegata, vel
minus sufficienter probata testimonia, ini-
quum proferant iudicium, absoluentes
reum vel condemnantes innoxium. Atque
etiam, vt causa bene probata fuerit, & lu-
cidè ostensum negotium, non semper tan-
ta sunt præditi sapientia iudices, neque tan-
ta circumspectione præmuniti, quin fre-
quenter ex iuris ignorantia aut inconside-
ratione æquitatis iudicent quod iniquum
est: sicque multis modis effugere potest le-
gibus reus humanum iudicium. Non ita
verò apud te res agitur, iudex sapientissi-
me. Tu enim ipsa es sapientia Patris, in
quo nulla potest esse ignorantia, nullus er-
ror, nullus lapsus, nulla inconsideratio. Tu
quoque (iuxta verbum Prophetæ) idem ipse
es iudex & testis: neque tibi opus erit, ab
aliis indicandarum apud te causarum, ac-
cipere cognitionem. Non secundum alle-
gata & probata ab aliis tu opus habebis iu-
dicare, quoniam tu omnia nosti ex temet-
ipso, suntque omnia nuda & aperta oculis
tuis. Non (vt Esaïas ait) secundum visionem
oculorum iudicabis, neque secundum audi-

Hiere. 17.

Hebr. 4.

Esaïa. 11.

N. 2. tum.

tum aurium argues, sed iudicabis in iustitia, videlicet secundum quod ipse scrutaris renes & corda, secundum quod ipse nosti omnia. Neque opus erit (iuxta dilecti Discipuli verbum) ut quisquam tibi testimonium perhibeat de homine. Ipse enim noster si quid sit in homine, & tu nosti abscondita cordium, qui & sigillatim finxisti ea: ut omnino impossibile sit, hac ex parte, vel innoxium aliquem sine culpa mitti in damnationem, vel reum siue merito illam euadere.

Quod seduci non potest Christus à iusto iudicio, deque ipse generali & aeterna potestate.

Sunt insuper huius seculi iudices frequenter non admodum in iustitia stabiles, ut facile muneribus, promissis, fauoribus aut blandimentis seduci possint, ad peruertenda iudicia, vel minis terri, & metu auerti, ne faciant recta iudicia. Tu vero, iudex optime, in iustitia & perfecta bonitate sic es stabilis, ut nullis blandimentis possis allici, nullisque minis terri, à iudicando iusto iudicio, vel ad iudicandum iniquum iudicium. Non enim tunc suscipier blandimenta terribilis ille vultus tuus, nemo villo promisso te flectere poterit, aut villo munere à recto abducere: sic neque mi-

nas

nas tibi quisquam hominum aut demonum intentare poterit vel audebit. Frustrà enim comminatur, qui nocere non potest. Tibi ergo cum nemo possit vel in tantillo nocere, nemo quoque minas tibi poterit intentare. Iudices insuper huius seculi, non vniuersali sunt super vniuersam terram potestate pollentes, sed tantum in aliqua terra particula: hic in angusto tantum viculo, ille in modica ciuitacula, iste in vrbe egregia, alius in diocesi aut patria, alius in regione vna aut pluribus: hic in Asia, ille in Africa, iste in Europa. Et quidem non diuturna est illorum potestas, sed cum morte finitur, & aequantur ceteris, iuxta verum illud Poetae dictum: Mors spernit altam gloriam, aequatque summis infima. Tu vero iudex es vniuersalis, super omnes omnino inhabitantes terram: ad te conueniunt à quatuor ventis, ab oriente, Occidente, aquilone & meridie: & tu exercebis generale super omnes iudicium, quomodo Dauid aperte testatur, dicens: Ad te omnis caro veniet. Neque aliquando auferetur tibi iudiciaria autoritas tua. Potestas enim tua (iuxta Danielis testimonium) potestas est aeterna, quae nunquam à te auferetur, in aeternum sceptrum tuum ferream

Psal. 64

Dan. 4
& 7.

Psal. 3

N 3 est,

542 CONTEMPLATIO XXXIII.

est, quod nunquam consummetur neque confringetur in secula. Insuper & eos qui hinc per mortem decedunt iudices, oportet tuo fisci iudicio, non minus quam ceteros plebeios homines: & tu de iudicibus pronuntiabis iudicium. Quemadmodum

Psal. 75 de te Psalmista canit, dicens: Terribili & ei qui aufert spiritum principum terribili apud reges terræ. Sicut enim omni-

Hebr. 9 bus hominibus magis & parvis æque statutum est semel mori, ita & ex æquo omnibus post hoc definitum est iudicium: quæ ambo, nempe corporalis mors & diuinum iudicium, æque hominibus sunt inuitabilia. O' iudex potentissime, iudex sapientissime, iudex optime, iudex sempiternæ, iudex vniuersalis omnium tu nobis (dum in hoc corpore viuimus,

Roma. 9 & velut tuo iudicio paramur, vel ut vasa inueniamur iræ in contumeliam, vel ut vasa gloriæ in honorem) dona cor mundum & spiritum rectum, ut talem nunc vitam sani & valentes viuamus, quæ tibi sit grata & placita, quæ nos securos constituat in aduentu tuo. Spiritum tuum bonum da modò in cordibus nostris, qui nos ambulare faciat in viis mandatorum tuorum, qui nos faciat verè in te credere, & te digna operari, tuamque ac pa-

tris

DE EXTREMO IUDICIO.

543

tris tui voluntatem sollicitè adimplere. Eos nanque solos qui tuam ac Patris tui voluntatem in carne perfecerunt, dies illa beata hereditatis faciet participes. O' Iesu bone, per omnem illam amabilem charitatem tuam, quam nobis in tuo aduètu prior apertissime & efficacissime demonstrasti, te obsecramus, ut nunc in hoc tempore acceptabili, quando tempus est miserendi, donec tempus habemus operandi, merendique vel demerendi, omnia nobis dimittas peccata, gratiam tuam infundas, confirmes & multiplices, in operibus bonis facias abundare magis ac magis, ut in nouissimo illo tremendi examinis die, non ad sinistram cum hædis maledicendis, sed ad dexteram cum ouibus tuis hereditate accepturis benedictionem, mereamur collocari, ubi adueneris ad iudicium in gloria

Patris tui, cum quo & cum Spiritu sancto viuis & regnas in secula seculorum.

Amen.

★

N 4

*Finit Summa myſteriorum Chriſtiane
fidei, in Contemplationes tres & tri
ginta, iuxta numerum annorum con
uerſationis Chriſti inter homines, di
geſta, ad laudem Dei Patris ingenti
ti, unigeniti Filij, & ſancti Spiritus
paracleti. Amen.*

DEO SEMPER ET

UBIQUE GLORIA.

INDEX GENE
ralis eorum, quæ in hac
Summa myſterio
rum Chriſtianæ
fidei tractan
tur.

CONTEMPLATIO I.

DE æterna duratione Dei, & quo
modo in hac creata omnia ipſe
ſuperexcedat. pag. i

CONTEMPLATIO II.

De Omnipotentia Dei, & quomodo ſe
cundum illam omni creaturæ ſit in
comparabilis. 7

CONTEMPLATIO III.

De Sapientia & bonitate Dei, & quomo
do ſecundum illas ſit creaturis omni
bus incomparabilis. 18

CONTEMPLATIO IIIL

De laude Dei in ſe & in omnibus creatu
ris, & quomodo dignè ſatis non poſ
ſit N s ſit

INDEX.

sit laudari. 30

CONTEMPLATIO V.

De sacrosancta & superbenedicta Trinitate, deque tribus personis sigillatim, Patre; Filio, & Spiritu sancto. 52

CONTEMPLATIO VI.

De creatione Angelorum, honorumque à malis separatione mirabili. 72

CONTEMPLATIO VII.

De peruersitate angelorum malorum, qua semper Deo resistere laborant & hominum salutem impedire: & econtrario de angelorum bonorum zelo bono, ad gloriam Dei & hominum salutem promouendam. 85

CONTEMPLATIO VIII.

De creatione generis humani, eiusque; surrogatione in locum collapsorum demonum, & de partium diuersitate ex quibus mirabili consilio homo est compositus. 107

CONTEMPLATIO IX.

De

INDEX.

De statu innocentiae in quo primus homo à Deo fuit conditus, ac deinde de statu huius miseriae; ad quem primorum parentum inobedientia peruenimus. 126

CONTEMPLATIO X.

De admirabili illo consilio diuinae pietatis, quo genus humanum perditum saluare decreuit & reparare voluit in statum pristinum. 146

CONTEMPLATIO XI.

De conceptione & humanatione filij Dei, per operationem Spiritus sancti intra Virginis uterum; deque; annuntiatione per Gabrielem archangelum facta matri virginis. 161

CONTEMPLATIO XII.

De virgine Matre Maria, quomodo ipsa in scripturis sic praenuntiata verbis, & signis praefigurata. 172

CONTEMPLATIO XIII.

De fecunda Mariae virginitate, quomodo in scripturis sanctis ipsa sic praenuntiata & praefigurata.

INDEX.

& praefigurata.

131

CONTEMPLATIO XIII.

De natiuitate filij Dei Domini nostri Iesu
CHRISTI, quomodo de virgine, saluis
claustris virginis, mundo produit. 196

CONTEMPLATIO XV.

De prophetarum testimoniis Christi nati-
uitatem praenuntiantibus, & quomodo
in eo sint consummata omnia. 214

CONTEMPLATIO XVI.

De iis quae circa Christi natiuitatem gesta
sunt. 236

CONTEMPLATIO XVII.

De Christi in hoc mundo conuersatione
& praedicatione. 240

CONTEMPLATIO XVIII.

De cena vltima Christi, & iis quae in ea
sunt gesta: item & de grauissima post eam
nam agonia, ac sudore sanguineo. 253

CONTEMPLATIO XIX.

De

INDEX.

De voluntaria Christi oblatione in morte,
deque ipsius comprehensione & con-
demnatione in Iudaeorum concilio. 265

CONTEMPLATIO XX.

De Christi apud Pilatum accusatione, fla-
gellatione, & ad mortem condemna-
tione. 273

CONTEMPLATIO XXI.

De Christi crucifixione, de septem verbis
vltimis in cruce prolatis. 278

CONTEMPLATIO XXII.

De CHRISTO Crucifixo, & quomodo
variis sit figuris praesignata, diuersisq;
testimoniis praenuntiata ista crucifixio
ignominiosa. 297

CONTEMPLATIO XXIII.

Ad virginem Mariam cruci astantem. 317

CONTEMPLATIO XXIII.

De iis quae acciderunt passionis tempore. 324
CON

I N D E X.

CONTEMPLATIO XXV.

De sepultura corporis Christi & de anima descensu ad inferos. 329

CONTEMPLATIO XXVI.

De gloriosa Christi resurrectione à mortuis: & quomodo in scripturis prophetarum ipsa fuerit prænuntiata, ac variis figuris variè præsignata. 341

CONTEMPLATIO XXVII.

De duplici causa gaudii in resurrectione Christi. 364

CONTEMPLATIO XXVIII.

De triumphali ascensione Christi ad caelos, deque prophetarum super ea testimoniis. 378

CONTEMPLATIO XXIX.

De Spiritus sancti missione super Apostolos in die sancto Pentecostes. 395

CONTEMPLATIO XXX.

De sancta Ecclesia catholica, & quomodo eam.

I N D E X.

eam in aeterna stabilitate Christus fundaverit. 408

CONTEMPLATIO XXXI.

De septem Sacramētis quæ Christus Iesus à mundo abscedens sanctæ Ecclesiæ in thesaurum pretiosum dereliquit. 443

CONTEMPLATIO XXXII.

De sanctissimo Sacramento Dominici corporis & sanguinis. 491

CONTEMPLATIO XXXIII.

De consummatione seculi, & generali omnium resurrectione, de iudicio extremo & retributione novissima. 519

DEO SEMPER ET
VBIQUE GLORIA.

Lugduni,

EXCVDEBAT

IACOBVS

FAVRE.

